

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

Серію «Наукові роботи студентів УДФСУ» засновано у 2018 році, яка є продовженням започаткованої у 2017 р. серії «Випускникам УДФСУ».

Редакційна колегія:

Пашико П. В., д.е.н. (голова)

Шевчук О. А., д.е.н. (заступник голови)

Топчій В. В., д.ю.н.

Мацелюх Н. П., д.е.н.

Кужелєв М. О., д.е.н.

Швабій К. І., д.е.н.

Ріппа С. П., д.е.н.

Мандрагеля В. А., д.філософ.н.

Чмелюк В. В., к.ю.н.

Малинський І. Й., к.н.фіз.вих.

Шевчук В. А., к.ю.н.

У СЕРІЇ «ВИПУСКНИКАМ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2017

- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ права»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ інформаційних технологій та менеджменту»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ обліку, аналізу та аудиту»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ фінансів, банківської справи»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції»

У СЕРІЇ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:

2018

- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ права»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ інформаційних технологій та менеджменту»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ обліку, аналізу та аудиту»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ фінансів, банківської справи»
- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції»

2019

- «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ економіки, оподаткування та митної справи»
 - «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ права»
 - «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ інформаційних технологій»
 - «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ обліку, аналізу та аудиту»
 - «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
ННІ фінансів, банківської справи»
 - «Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції»
-

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Кафедра фінансових ринків

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

*Заснована у 2018 році і є продовженням започаткованої у 2017 р.
серії «Випусникам УДФСУ»*

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

У шести частинах

Частина 3

**Ірпінь
2019**

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54
З-41

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
(протокол № 2 від 22 жовтня 2019 року)*

З-41 Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України : у 6-ти ч. Ч. 3. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. – 282 с. – (Серія «Наукові роботи студентів УДФСУ», т. 15).

У збірнику опубліковано статті здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Видання призначене для молодих вчених, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 336(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)26я54

**Матеріали розміщено у авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів, їх відповідність вимогам чинного
правопису і достовірність фактів та статистичних даних несуть автори.**

ЗМІСТ

Група ФМД-18-1

Асташева Світлана Юріївна

Фінансові інструменти державного регулювання
банківської діяльності 7

Белоусова Анна Валеріївна

Чинники формування та залучення капіталу підприємствами..... 12

Білоконська Ксенія Ігорівна

Аналіз стану страхової діяльності в Україні 16

Ботунова Оксана Петрівна

Вплив глобалізаційних процесів на функціонування
ринку небанківських фінансових послуг України 22

Бречко Єлизавета Юріївна

Оцінка забезпечення фінансової надійності страховика
(на прикладі ПрАТ «СК «Українська страхова група») 28

Ватоян Аліса Мушегівна

Сучасний стан розвитку недержавних пенсійних фондів як
інституційних інвесторів на фінансовому ринку України 34

Вірич Ігор Олександрович

Features of financial investment of non-government
institutional investors in Ukraine..... 39

Денисенко Олександр Васильович

Insurance as method of financial risks minimization 45

Єрьоміна Маріанна Андріївна

Аналіз загального стану та особливостей розвитку міжнародного
фінансового ринку в умовах глобалізації 51

Жакун Віта Валентинівна

Організація діяльності інституційних інвесторів в Україні..... 57

Іванина Євгенія Василівна

Роль маркетингу та маркетингової стратегії
в функціонуванні банків 63

Кабалик Ігор Анатолійович

Оцінювання кон'юнктури фінансового ринку 67

Кобзар Інна Анатоліївна

Сучасний стан страхування в Україні.....73

Коваль Денис Миколайович

Сучасні аспекти податкового регулювання
інвестиційної діяльності 79

Колісна Анастасія Павлівна

Тренди розвитку ринку цінних паперів в Україні 84

Корнієнко Віталіна Олексіївна

Сутність та механізми здійснення валютних операцій
(на прикладі АТ «Укрексімбанк»).....88

Іскра Тетяна Сергіївна

Current state and development prospects currency market in Ukraine 93

Лемешева Валентина Іванівна

Державне регулювання та нагляд на фондовому ринку України 99

Манченко Анна Олександрівна

Фінансові інвестиції як спосіб залучення капіталу
в реальний сектор економіки 105

Моренець Віталій Миколайович

Розвиток вторинного ринку цінних паперів в Україні 113

Невмержицька Ірина Дмитрівна

Депозитна діяльність банків на фінансовому ринку України 119

Сусорова Юлія Олексіївна

Розвиток ринку золота та дорогоцінних металів 124

Ханалієва Ірина Сергіївна

Страхові інвестиції в Україні: сутність,
сучасний стан та перспективи розвитку 130

Група ФМД-18-2

Баннов Ігор Васильович

Зарубіжний досвід регулювання діяльності
саморегулювних організацій.....136

Неводнічик Ангеліна Ярославівна

Інститути спільного інвестування в структурі
фінансового посередництва.....142

Ощипко Роман Валерійович

Фондові біржі як суб'єкти інфраструктури
фондового ринку України..... 146

Павленко Анастасія Миколаївна

Проблеми ринку небанківських фінансових послуг
України і заходи щодо його стабілізації 150

Поліщук Анна Вікторівна

Проблеми та перспективи розвитку ринку
міжбанківських кредитів в Україні..... 155

Потасєєв Єгор Олегович

Інвестиційна діяльність фінансових корпорацій в Україні..... 161

Пугач Світлана Сергіївна

Сучасні тенденції розвитку страхового ринку в Україні 165

Саламаха Юлія Вікторівна

Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості
банківських установ в Україні..... 171

Сметанюк Ігор Ігорович

Напрями трансформації ринку цінних паперів
у контексті європейської інтеграції 177

Сологуб Євгеній Віталійович

Фінансові компанії як суб'єкти ринку фінансових послуг 183

Солодучіна Дар'я Ігорівна

Теоретичні аспекти фінансової стійкості страхових компаній 188

Сташок Дмитро Вікторович

Теоретичні аспекти оподаткування
фінансових установ в Україні..... 192

Стороженко Богдан Михайлович

Стан та перспективи медичного страхування в Україні 197

Суходольський Руслан Іванович

Податкове регулювання діяльності
фінансових установ в Україні..... 203

Таяк Ольга Іванівна

Формування і розміщення резервів
страхових компаній в Україні 209

Хвойна Анастасія Сергіївна

Особливості публічного розміщення акцій на первинному
ринку цінних паперів в Україні 215

Хижняк Катерина Миколаївна

Заощадження домогосподарств як важливе інвестиційне
джерело фінансового ринку України 220

Хлопов Владислав Сергійович

Оцінка діяльності фондових бірж як основних
організаторів торгівлі цінними паперами 226

Шевченко Олег Сергійович

Сучасний стан діяльності банківських установ
на фінансовому ринку 231

Шостак Михайло Ігорович

Інвестиційна діяльність недержавних
пенсійних фондів України 237

Група ФМР-18-1

Білорус Артем Ігорович

Формування механізму управління фінансовою
безпекою банківської установи 244

Воротнікова Марина Сергіївна

Організація антикризового управління банком 249

Євгієнко Олександр Володимирович

Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю банку 254

Забарний Алік Борисович

Заходи антикризового управління страховою компанією 259

Істоміна Анастасія Ігорівна

Організація банківського нагляду в країнах Європейського Союзу
та перспективи використання цього досвіду в Україні 265

Кроткіх Олександр Ігорович

Суть та значення управління платоспроможністю банку 269

Марченко Ігор Андрійович

Банкрутство, санація та фінансове оздоровлення банків 277

Група ФМД-18-1

Асташева Світлана Юріївна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Державне регулювання банківської діяльності є важливим фактором підтримання стабільності банківської системи і забезпечення ефективного розвитку ринкових відносин. Банківські установи виконують на фінансовому ринку специфічні функції, які мають не тільки фінансовий, але й певний соціально значущий зміст. Тому проблеми, що виникають у банківській сфері, миттєво знаходять своє відображення в економіці та суспільстві. Більшість з них мають довгострокові й часто непередбачувані наслідки, що призводять до структурних та інституційних диспропорцій в економіці, загострення фінансових криз. Тому питання щодо функціонування фінансових інструментів регулювання банківської системи є вкрай актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням створення та функціонування інструментів державного регулювання діяльності банківських установ присвячено праці багатьох науковців, таких як: Балюк Л. І., Вакула О. А., Григор'єв Г. С., Губанов Л. І., Ковернінська Ю. В., Побоча К. П., Примостка Л. О., Рускіна О. В., Сафонов Ю. М., Черкашина К. Ф. та інші. Однак питання створення та функціонування фінансових інструментів забезпечення державного регулювання банківської діяльності досліджено недостатньо глибоко та потребує подальшого вивчення.

Метою дослідження є аналіз особливостей функціонування фінансових інструментів регулювання банківської діяльності.

Виклад основного матеріалу. У кожній країні світу органи державної влади суттєво втручаються у діяльність банківського

сектора економіки. Можна виділити два основні компоненти впливу держави на функціонування банківських установ:

- з однієї сторони, держава намагається забезпечити стабільність банківської системи та безпеку діяльності банків, що проявляється у створенні державної системи гарантування вкладів громадян, підтримці ліквідності, безперебійності роботи банківської системи через належне виконання функції «кредитора останньої інстанції» центральним банком держави;

- з іншої, держава здійснює вплив як на окремі банки, так і на банківську систему у цілому через різні механізми – встановлюючи вимоги щодо підтримки необхідного рівня капіталу банків, показників ліквідності, максимальних розмірів ризиків у діяльності банку, а також надаючи органам банківського нагляду повноваження щодо застосування заходів впливу до банків, діяльність яких є надто ризиковою[1].

Вітчизняні науковці зазначають, «Сукупність економіко-правових форм, методів та інструментів, які використовує держава у процесі регулювання та за допомогою яких здійснює вплив на суб'єктів грошово-кредитного ринку з метою забезпечення стабільного функціонування як банківської діяльності і захисту інтересів вкладників, так і економіки в цілому» [2] у підсумку формують фінансові механізми, які складають основу державного регулювання банківського сектору.

Основними складовими механізмів державного регулювання банківської діяльності є фінансові інструменти, поділ яких відображено на рис.1.

У процесі застосування фінансових інструментів державного регулювання банківської діяльності в Україні приймають участь:

- Національний банк України;
- Державна фіскальна служба, яка контролює надходження до державного бюджету;
- органи законодавчої влади, розробляючи та приймаючи нормативні акти стосовно діяльності банківських інститутів;
- фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який виконує функцію моніторингу банківської діяльності.

Рис. 1. Фінансові інструменти державного регулювання банківської діяльності

Джерело: складено автором на основі [3].

Для впровадження фінансових механізмів державного регулювання банківської діяльності застосовують різні напрями та методи. Як правило, у світовій практиці здебільшого не допускається встановлення прямих заборон або лімітів. Тому там використовують три основні види методів державного регулювання: податкові, нормативні та коригуючі [4]. Центральний банк використовує, як правило, лише нормативні та коригуючі методи. Тому слід зазначити, що у процесі регулювання приймають участь і податкова адміністрація, яка контролює надходження до державного бюджету, і органи законодавчої влади, розробляючи та приймаючи нормативні акти стосовно діяльності банківських інститутів, і фонд гарантування депозитів оскільки повинен виконувати функцію моніторингу банківської діяльності та Національний банк України. Тому, на нашу думку фінансові механізми державного регулювання банківської діяльності повинні працювати системно.

Нормативні методи пов'язані з кількісними характеристиками операцій або напряду діяльності, які регулюються, тобто визначаються певні обмеження, або пільги. Що стосується коригуючих методів, то можна вважати їх доповнюючими до вище названих, бо за допомогою коригування можна стимулювати вплив на різні економічні процеси залежно від ситуації, яка складається на грошовому ринку та ринку банківських послуг. Тому цей метод можна вважати найбільш оперативним та гнучким. Крім різноманітних методів регулювання банківської діяльності, в економічній літературі зустрічаються різні засоби впливу на процес регулювання з боку держави.

З огляду на це, фінансові інструменти державного регулювання банківської діяльності можна розподілити на такі складові:

- інструменти грошово-кредитної політики;
- інструменти бюджетної політики;
- інструменти страхування.

Усі інструменти є взаємодоповнюючими, і використання одних виступає передумовою використання інших у різних економічних ситуаціях.

Отже, фінансові механізми державного регулювання банківської діяльності представляють собою сукупність економіко-правових форм, методів та інструментів, яку застосовують з метою підтримання стабільності та ефективної діяльності банківської системи в цілому, а також захисту інтересів вкладників та кредиторів. Їх реалізація здійснюється системою регулювання та нагляду, яка співпрацює з органами державної влади і створює формальні та неформальні правила функціонування банків через різноманітні методи (прямі, опосередковані та змішані), віддаючи перевагу інструментам, які носять не примусовий характер. Враховуючи вищесказане, зазначимо, що фінансові механізми державного регулювання банківської діяльності спрямовані на впорядкування та коригування банківської діяльності через нормативні акти, методи нагляду за їх виконанням, та спрямований на підтримку ефективної і стабільної діяльності банків та захисту інтересів вкладників. У свою чергу, фінансові інструменти державного регулювання банківської діяльності здійснюються на основі застосування таких фінансових важелів впливу, як: встановленням або лімітуванням ціни (відсотків) на ринку, використання обов'язкового резервування, облікової ставки, штрафних санкцій, страхування та ін.

Існують різні підходи до побудови системи регулятивно-наглядових органів, оскільки в кожній країні спочатку десятиріччями, століттями формувалася сама банківська система, а потім вже система регулювання та нагляду. Що стосується України, то ці процеси проходять паралельно, і це, безумовно, ускладнює процес розвитку, але водночас Україна має й деякі переваги, бо вона може і повинна скористатися накопиченим світовим досвідом у галузі банківського регулювання та нагляду.

Висновки. Отже, в умовах трансформаційних перетворень економіки фінансові механізми є важливими засобами визначення пріоритетних напрямів впливу держави на економічні та соціальні процеси. Основну зазначених механізмів складають фінансові інструменти, які є важелями впливу держави на провадження банківської діяльності з метою гарантування стабільного, безпечного функціонування банківських установ та запобігання дестабілізуючим процесам у банківському секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакула О. А. Механізми державного регулювання банківської діяльності : веб-сайт. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/2/01.pdf> (дата звернення 21.09.2019).
2. Губанов Л. І., Балюк Л. І. Фінансовий механізм державного регулювання банківської діяльності : веб-сайт. URL: <http://intkonf.org/ken-gubanova-li-balyuk-li-finansoviy-mehamizm-derzhavnogo-regulyuvannya-bankivskoyi-diyalnosti/> (дата звернення 24.09.2019).
3. Рускіна О. В. Інструменти монетарної політики: теоретичний аспект : веб-сайт. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12386/Instrumenty_monetarnoi_polityky_teoretychnyi_%20aspekt.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 24.09.2019).
4. Сафонов Ю. М., Григор'єв Г. С. Механізми державного регулювання фінансового-економічних процесів. Ефективна економіка. 2018. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/11.pdf (дата звернення 26.09.2019).

Белоусова Анна Валеріївна,

студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Данькевич Алла Петрівна,

к.е.н., доцент

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ключові слова: залучений капітал, позиковий капітал, чинники, фактори впливу, структура капіталу, фінансовий ринок, формування капіталу

Постановка проблеми. Формування капіталу є одним з найголовніших завдань фінансового підприємства незалежно від виду діяльності чи організаційно-правової форми. Підприємство вирішує питання з формуванням структури капіталу з перших днів свого існування, постійно вирішуючи, які саме джерела фінансування доцільно вибрати для себе. Саме тому сьогодні постають проблеми вибору залучення тих чи інших джерел фінансування капіталу, вирішення яких здатне значно покращити умови і результати діяльності підприємств в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблеми формування капіталу підприємств в сучасній економіці приділяється особлива увага. Про це свідчить велика кількість опублікованих статей і наукових праць. Серед фахівців, що активно розвивають це питання, є відомі спеціалісти економічної науки як в Україні, так і поза її межами. Провідні економісти, визначаючи доцільність використання того чи іншого джерела фінансових ресурсів, враховують вплив різних об'єктивних і суб'єктивних факторів, врахування яких власне дає підприємству змогу робити об'єктивний вибір при формуванні своєї структури капіталу.

Оптимальна структура капіталу змінюється від підприємства до підприємства в різні періоди і залежить від великої кількості чинників. Є.Ф. Брігхем, наприклад, виділяє три основні фактори, які впливають на управління структурою капіталу: 1) оцінка ступеня ризику; 2) податкова ситуація; 3) фінансова гнучкість або спроможність наращувати капітал в обумовлені строки в несприятливих умовах; [1,

с.483–484]. Найповніший перелік чинників безпосереднього впливу наводить український економіст А.Б. Гончаров. Він нарахує їх вісім, підходячи до цього питання з іншого боку: 1) галузеві особливості операційної діяльності підприємства; 2) стадія життєвого циклу підприємства; 3) кон'юнктура товарного ринку; 4) кон'юнктура фінансового ринку; 5) рівень рентабельності операційної діяльності; 6) коефіцієнт операційного лівериджу; 7) ставлення кредиторів до підприємства; 8) рівень концентрації власного капіталу [2, с.107–108].

Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу різних джерел формування капіталу підприємства, визначення основних чинників, від яких залежить вибір підприємством тих чи інших джерел.

Виклад основного матеріалу. Основним індикатором розвиненості фінансової системи країни є локалізація операцій з міграції та трансформації вільного капіталу – в країнах з розвинутою економікою вони в повному обсязі відбуваються на розвинутому, відповідним чином врегульованому та прозорому фінансовому ринку. При цьому наявність розвинутої інституційної інфраструктури є запорукою успішної реалізації функціонального призначення як фінансової системи взагалі, так і фінансового ринку зокрема, оскільки система фінансового посередництва, будучи підсистемою фінансового ринку, не тільки сприяє перетворенню заощаджень в інвестиції, але й приймає участь в організації системи нагромадження капіталу [4, с. 121–127].

Будь-яке підприємство самостійно вибирає для себе ту чи іншу структуру капіталу. Факторів впливу на цей вибір існує дуже і дуже багато, вони залежать від того, яке саме підприємство розглядати.

Але можна виділити три основні фактори, які завжди наявні і мають найсильніший вплив:

1) галузь діяльності підприємства – належність до певної конкретної галузі, а також вид діяльності підприємства буде визначати структуру його активів. Якщо це важка промисловість, то, звичайно, у такого підприємства буде вища концентрація необоротних активів, до того ж ліквідність може бути недостатньо високою. Тривалість операційного циклу такого підприємства є переважно великою, а тому такому підприємству важче отримати кредити, особливо короткострокові, і вони змушені орієнтуватися на власні кошти. А довгострокові кредити потребують вагомої ліквідної застави, яку не всі промислові підприємства можуть забезпечити. Від галузі та виду

діяльності великою мірою залежить привабливість в очах кредиторів продукції, яка випускається і реальні можливості стабільного її збуту.

2) стан фінансовго ринку – ситуація, що складається на фінансовому ринку, визначає вартість використання певного виду позикового капіталу, це і ставка на позиковий капітал, і умови отримання капіталу, і певною мірою ставлення кредиторів до підприємства. Залежно від умов, що складаються на фінансовому ринку, в певний проміжок часу підприємство вирішує для себе, який вид позикового капіталу йому раціональніше і дешевше залучити (банківський кредит, випуск облігацій, використання лізингу) і чи доцільно робити це в цей момент взагалі;

3) фактор часу– вибираючи, який спосіб фінансування діяльності вибрати (це переважно стосується позикового капіталу), підприємство повинно чітко визначити, на який термін часу воно хоче залучити зовнішні кошти, адже від цього буде залежати, чи зможе воно вчасно і без збитків повернути позиковий капітал.

Перераховані чинники впливу створюють умови для визначення підприємством необхідної структури свого капіталу. Формування структури капіталу здійснюється за рахунок різних джерел фінансування. Статутний капітал як сума фінансових ресурсів у вигляді грошових коштів або вкладень у майно, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, цінних паперів, закріплених за підприємством, є базовим капіталом для будь-якого підприємства. Акціонерні товариства мають у розпорядженні таке джерело фінансування, як випуск акцій. Первинна і додаткова емісія акцій для акціонерних товариств є найбезпечнішим способом зовнішнього фінансування, правда випуск акцій залишається достатньо дорогим. Державні підприємства, а також підприємства з державною часткою в своєму статуті отримують кошти з бюджету на безоплатній та безповоротній основах. Ці кошти мають чітке цільове скерування і отримує їх підприємство на підставі тендерних торгів на закупівлю нового обладнання, устаткування, техніки чи машин. Також все поширеним стає отримання коштів зі спеціально створених фондів, на основі грантових заявок та різноманітних цільових програм розвитку [2, с. 205–211].

Найпоширеніше зовнішнє джерело позикового капіталу – це довгострокові і короткострокові кредити комерційних банків, обсяги яких в Україні зростають швидкими темпами. Роль фінансово-кредитних установ за такого фінансування суттєво підвищується.

Банк як учасник проектного фінансування може виконувати різні функції: кредитора, інвестора, агента, гаранта. При цьому банк обов'язково претендує на певну частку доходів від реалізації проекту. Для великих капіталомістких проектів, які реалізуються у важкій, паливно-енергетичній, транспортній, добувній галузях, найбільш сприятливим є метод проектного фінансування. Проте існує зарубіжний досвід використання цього методу і в інших переробних галузях, а також у сільському господарстві. Але сьогодні кредитуванням підприємств займаються не лише банківські, але й небанківські фінансові установи, як, наприклад, кредитні спілки і товариства, позикоощадні асоціації, взаємоощадні банки. Альтернативним і надзвичайно привабливим джерелом залучення позикових коштів, на противагу банківському кредиту, є також випуск облігацій, що вважаються довгостроковим позиковим капіталом. Великого поширення сьогодні набуває використання підприємствами лізингових послуг, особливо фінансового лізингу. Іншим короткостроковим джерелом фінансування підприємства є поточна заборгованість за розрахунками і кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги. Однак така заборгованість, як заборгованість за отриманими авансами, заборгованість перед бюджетом чи заборгованість із заробітної платні потребує якнайшвидшого повернення, а тому не може слугувати ефективним джерелом фінансування діяльності підприємства.

Актуальними залишаються також короткострокові кредити під боргові зобов'язання – векселі. Банк як учасник проектного фінансування може виконувати різні функції: кредитора, інвестора, агента, гаранта. При цьому банк обов'язково претендує на певну частку доходів від реалізації проекту. Для великих капіталомістких проектів, які реалізуються у важкій, паливно-енергетичній, транспортній, добувній галузях, найбільш сприятливим є метод проектного фінансування. Проте існує зарубіжний досвід використання цього методу і в інших переробних галузях, а також у сільському господарстві.[3, с. 153–154].

Висновки. Формування капіталу постає чи не найважливішим завданням для підприємств, адже від оптимального співвідношення власних і позикових коштів буде великою мірою залежати ефективна діяльність, отримувані прибутки і фінансова стійкість. Підприємство намагається дешевше залучити запозичені кошти та дорожче продати власні ресурси, переслідуючи мету отримання максимального доходу,

приросту власного капіталу при забезпеченні достатньої ліквідності та мінімізації ризику стосовно своїх активів. Намагаючись залучити якомога більше запозичених коштів під забезпечення власних капіталів, підприємство аналізує всі переваги та недоліки залучених та запозичених коштів з метою оптимізації структури джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деєва М.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 328с. [с.125].
2. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування : Реком. МОНУ як навчальний посібник для студ. ВНЗ – К.: ЦНЛ, 2011. – 224 с. [с.93].
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навчальний посібник – К.: Знання, 2011. – 378 с. [с.362].
4. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник. – Львів: «Магнолія плюс», 2016 – 367с. [с.321].
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2016. – 654 с.[с.563]

Білоконська Ксенія Ігорівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Чуницька Ірина Іванівна,
*д.е.н., доцент, професор кафедри
фінансових ринків*

АНАЛІЗ СТАНУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В сучасних реаліях господарська діяльність є основою функціонування економіки, що використовує різні форми власності та механізми державного регулювання. Основними напрямками стабілізації економіки і забезпечення суспільного добробуту є рівновага державних фінансів та ефективна діяльність фінансових ринків. Страхова діяльність займає важливе місце в системі захисту фінансових механізмів суспільства від невігідних подій, будучи однією з вагомих частин економічної інфраструктури країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню стану і проблем розвитку страхового діяльності присвячені праці таких вітчизняних вчених як: А. В. Василенка, О. І. Барановського, Л. М. Горбача, Л. М. Гутка, О. О. Гаманкової, А. О. Єпіфанова, О. В. Козьменко, А. М. Єрмошенко, Н. І. Машиної, В. Д. Базилевича, С. С. Осадця, Н. В. Ткаченко, М. В. Мниха, В. М. Фурмана, А. Л. Самойловського, С. І. Юрія та інших. Протягом останніх років все більше науковців займаються вивченням розвитку страхового ринку України, що насамперед пов'язано зі значною трансформацією національної економіки.

Метою дослідження є дослідження функціонування страхової діяльності в Україні, що визначаються через його показники, і визначення головних проблем страхування та шляхів його розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Страхова діяльність - це врегульована нормами права господарська діяльність страхових установ з надання страхових послуг, що за рахунок сформованих страхових фондів здійснюють діяльність на підставі ліцензії, з метою отримання доходу. Зміст страхової діяльності полягає у прийнятті страховиком на себе зобов'язань по відшкодуванню втрат страхувальника, які виникли внаслідок настання непередбаченого випадку за допомогою відшкодування збитку у рамках розподілу ризиків [1].

Ринок страхування в Україні характеризується постійними змінами провідних показників діяльності страхових компаній, які залежать від загальної економічної ситуації у країні та змін нормативно-правових документів, які регулюють відносини у галузі страхування.

В останні роки страхування в Україні розвивається достатньо швидкими темпами, зростає попит до страхових послуг. Це є суттєвим фактором формування стабільного фінансового механізму держави, оскільки страхування є одним з її важливих складових. Всі страхові установи, як і інші організації і підприємства, зацікавлені в дієвій роботі, яка визначається перевищенням доходу над витратами. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2018 становила 281, у тому числі СК "life"¹ – 30 компаній, СК "non-life" – 251 компанія, (станом на 31.12.2017 – 294 компанії, у тому числі СК "life" – 33 компанії, СК "non-life" – 261 компанія). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так за 2018 рік порівняно з

2017 роком, кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК [3].

Таблиця 1

Кількість страхових компаній у 2016-2018 роки

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2016	Станом на 31.12.2017	Змін у 2018 році		Станом на 31.12.2018
			Внесено інформацію	Виключено інформацію	
Загальна кількість	310	294	4	17	281
в т. ч. СК «non-Life»	271	261	4	14	251
в т. ч. СК «Life»	39	33	0	3	30

Джерело: складено автором на основі [3]

Первинними і важливими результатами дії системи реалізації страхових продуктів є кількість укладених і діючих договорів страхування та загальна сума зібраної суми страхової премії за аналізований період.

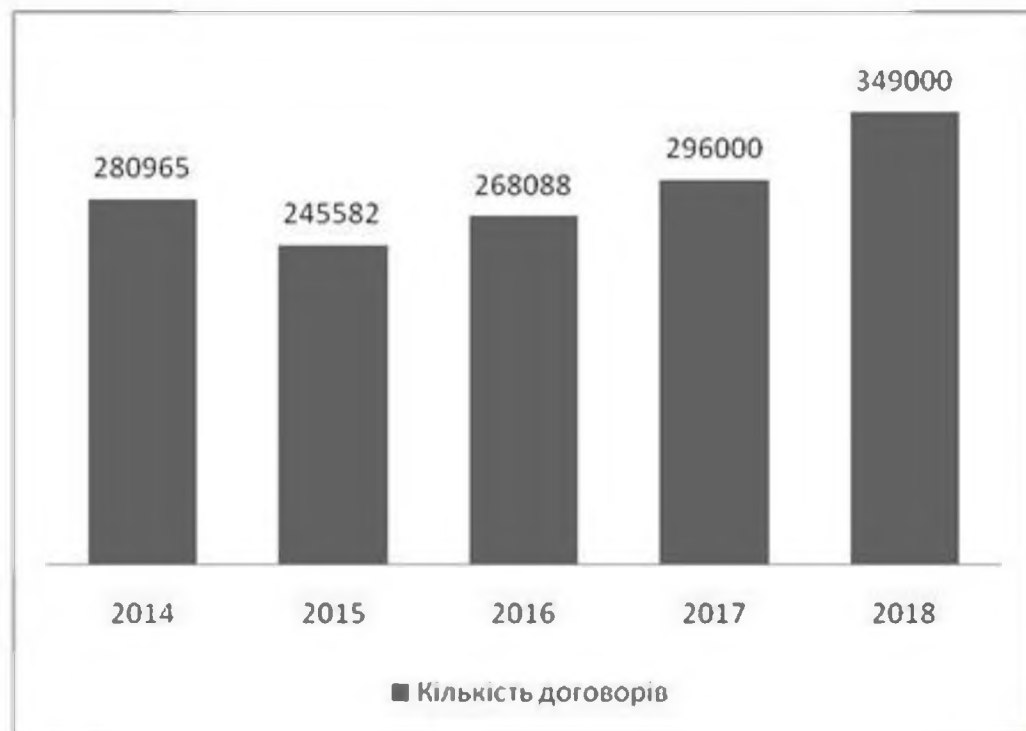

Рис. 1. Кількість укладених договорів за 2014-2018 рр.

Джерело: складено автором на основі [3]

Дані показують нам, що з 2014 по 2015 роки кількість договорів зменшилася на 35383 шт., що може бути пов'язано з нестабільною ситуацією в країні. Але починаючи з 2016 року, кількість договорів кожен рік збільшувалась і на кінець 2018 року вона досягла кількості 349000 шт, що на 53 тис більше порівняно з попереднім роком.

Таблиця 2

**Показники діяльності страхових компаній України
у 2016-2018 рр., млн. грн.**

Показник	2016	2017	2018
Валові страхові премії	35170,3	43431,8	49367,5
Валові страхові виплати	8 839,5	10 536,8	12 863,4
Чисті страхові премії	26 463,8	28 494,4	34 424,3
Чисті страхові виплати	8 561,0	10 256,8	12 432,6
Обсяг сформованих страхових резервів	20 936,7	22 864,4	26 975,6
Сплачено на перестраховування	12 668,7	18 333,6	17 940,7
Загальні активи страховиків	56 075,6	57 381,0	63 493,3
Обсяг сплачених статутних капіталів	12 661,6	12 831,3	12 636,6

Джерело: складено автором на основі[3]

Обсяги валових та чистих страхових премій протягом 2016-2018 років поступово збільшувалися. Це пов'язано з підвищенням ефективності діяльності страховиків та конкуренції на ринку страхування.

Валові та чисті страхові виплати протягом 2016- 2018 років також зростали за рахунок збільшення відшкодування зі страхування автотранспорту та окремих видів страхування майна. Валові страхові премії, які були отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховувальників за 2018 рік, становили 49 367,5 млн. грн., що на 5 935,7 млн. грн. більше порівняно з 2017 роком та на 14 197,2 млн. грн. більше порівняно з 2016 роком. Чисті страхові премії за 2018 рік становили 34 424,3 млн. грн., що становить 69,7% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2017 рік становили 28 494,4 млн. грн., або 65,6% від валових страхових премій. Обсяги валових страхових премій за 2018 рік збільшились порівняно з 2017 роком на 13,7%, порівняно з 2015 роком

зросли на 40,4%. Чисті страхові премії збільшилися на 20,8% порівняно з 2017 роком, та на 30,1% порівняно з 2016 роком [3]

Страхові виплати/відшкодування. Обсяг валових страхових виплат за 2018 рік становив 12 863,4 млн. грн. Валові страхові виплати за 2018 рік збільшилися на 22,1% (до 12 863,4 млн. грн.) порівнюючи з аналогічним періодом 2017 року, чисті страхові виплати збільшилися на 21,2% і становили 12 432,6 млн. грн.

За аналізований період обсяги страхових резервів зросли на 29%, тобто на 6038,9 млн. грн. Обсяги коштів сплачених премій у перестраховування збільшилися на 42% (на 5272 млн. грн)

На макроекономічному рівні зростання ринку страхування характеризується таким показником як рівень проникнення страхування (співвідношення страхових премій до ВВП), динаміка якого зображена на рисунку 2.

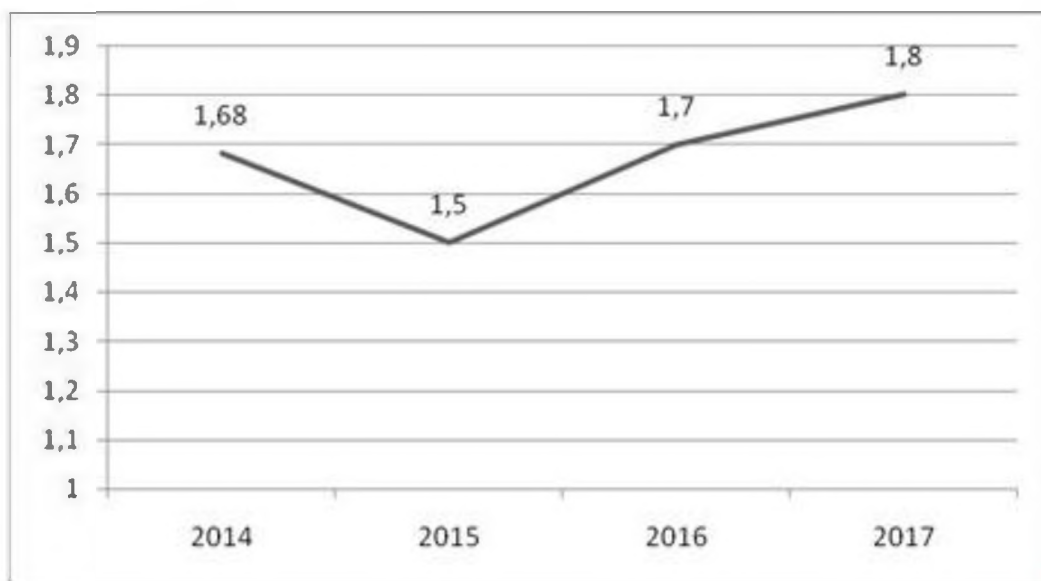

Рис. 2. Рівень проникнення страхування в Україні

Джерело: складено автором на основі [2]

Рівень проникнення страхування допомагає проаналізувати вплив страхування на соціально-економічне зростання суспільства в цілому. Аналізуючи показники рисунку 2, можна зробити висновок, що з 2014 року до початку 2016 року цей індикатор постійно коливався та знаходився у межах 1,5-2%, а вже починаючи з 2016 року збільшився на 0,73%, що пов'язано із незначним підвищенням обсягу ВВП [2].

Отже, можна дійти такого висновку, що в цілому рівень проникнення страхування в Україні знаходиться на не дуже високому рівні. Проте, відповідно до Комплексної програми розвитку фінансового сектору України планується поетапне підвищення даного показника і на кінець 2020 року цей індикатор повинен становити 7% [4].

Для України характерним є невисокий рівень поширюваності страхових послуг, що має тенденцію до постійного скорочення. Проаналізувавши стан страхового ринку України можна виокремити такі проблеми:

- розбіжності у вітчизняній законодавчій базі;
- невисока конкуренція страхових послуг;
- недостатній рівень страхової культури та інтересу населення у страхуванні через неплатоспроможність населення;
- низький розвиток довгострокового страхування життя;
- невисокий рівень капіталізації, платоспроможності і ліквідності страховиків [4]

Не дивлячись на наявність даних проблем страхового ринку, Україна має можливості для його подальшого розвитку, що проявляються в існуванні динамічного розвитку ринку, підвищенні рівня капіталізації, збільшенні обсягу страхових операцій, та зацікавленості іноземних інвесторів.

Висновки. Можна зробити висновок, що страховий ринок України характеризується не високим рівнем розвитку і має ряд проблем. Протягом 2016- 2018 років можна було прослідкувати тенденції до збільшення таких показників як: валові та чисті страхові премії, валові та чисті страхові виплати, страхові резерви. Проаналізувавши макроекономічні показники розвитку страхової галузі, для України характерним є низький рівень проникнення страхування і недостатні обсяги страхових премій на душу населення у порівнянні із іншими провідними країнами світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавка К. С. Аналіз стану страхового ринку України. Ефективна економіка – 2017. – №3.
2. Мельник А. Ф. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics» – 2018. – №7. – 107 – 113.

3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202018.pdf.

4. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

Ботунова Оксана Петрівна,

студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Воронкова Олена Миколаївна,

д.е.н, професор кафедри

фінансових ринків

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Актуальність тематики дослідження не викликає сумнівів, оскільки протягом останніх десятиліть на ринку небанківських фінансових послуг відбулися значні структурні зрушення, які відобразилися на особливостях функціонування економічних суб'єктів. Мобільність фінансових ресурсів у світі, поява інноваційних фінансових продуктів, використання новітніх технологій відкривають нові можливості перед фінансовими посередниками у формуванні конкурентних переваг на ринку. Разом з тим прослідковується деструктивний вплив на національні ринки надмірної взаємозалежності між економіками країн збільшення спекулятивних операцій на ринку, а також негативних тенденцій у системі державного регулювання.

Існує чимало досліджень з приводу впливу глобалізаційних процесів на функціонування ринку небанківських фінансових послуг України, як серед вітчизняних науковців, так і зарубіжних.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку небанківських фінансових посередників та вплив глобалізації на функціонування ринку небанківських фінансових послуг України.

Об'єктом дослідження виступає діяльність небанківських фінансових посередників у умовах глобалізації.

Сучасне світове господарство функціонує в умовах стрімкого розвитку фінансових ринків. Практика свідчить, що діяльність добре розвинених фінансових посередників і постійне розширення та вдосконалення їхніх послуг неодмінно сприяють підвищенню продуктивності економік країн. Так, посередники на фінансових ринках здійснюють широкомасштабне інвестування економіки за рахунок переміщення тимчасово вільних грошових коштів від тих економічних суб'єктів, які мають їх надлишок і не можуть його ефективно використати, до тих, хто має нагальну потребу у грошах. Водночас високий рівень конкуренції призводить до того, що структура фінансових посередників змінюється від спеціалізованих до потужних інтегрованих фінансових інститутів. При цьому відбувається зближення різних видів посередництва та виникнення комплексних продуктів.

На сьогодні жодна країна світу не може реалізовувати власну стратегію економічного розвитку без урахування діяльності основних учасників світового ринку. У сучасних умовах міжнародні фінансові зв'язки перетворилися в ефективний інструмент формування розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів та забезпечення стійкого економічного зростання.

Об'єктивними чинниками структурної перебудови та трансформації фінансового ринку мають стати процеси глобалізації та інтеграції на міжнародному фінансовому ринку, а також входження вітчизняних фінансових посередників у світовий фінансовий простір. Це сприятиме підвищенню транскордонної мобільності капіталів інтенсифікації фінансових потоків в межах країни дерегулюванню та лібералізації фінансових відносин розвитку новітніх інформаційних систем форм і методів взаємодії як між суб'єктами ринку фінансових послуг так і з іншими секторами економіки появи нових комплексних фінансових продуктів. Як свідчить досвід економічного розвитку східноєвропейських країн з перехідною економікою чільне місце у цих процесах мають посісти небанківські фінансові посередники як носії довгострокового та дешевого фінансового ресурсу. [2, с. 228]

Відзначимо, що сучасні процеси глобалізації сприяють появі нових форм інтеграції на ринку фінансових послуг - фінансової конвергенції. В її основі принцип інтеграції неоднорідних за походженням стратегіями розвитку методами управління особливостями надання

послуг суб'єктів фінансового ринку. Фінансова конвергенція реалізується на основі взаємного проникнення і асиміляції фінансових посередників, що проявляється у формі інтеграції банківських та небанківських фінансових посередників між собою. Причому часто ці посередники є резидентами різних країн світу.

Інституційна та операційна консолідація передбачає об'єднання зусиль фінансових компаній для отримання якісно нових конкурентних переваг на ринку за рахунок впровадження крос-продажів фінансових послуг та поєднання бізнес-процесів компаній їх клієнтських баз даних каналів збуту та централізації ІТ платформи. Одна із найбільш поширених технологій в умовах загострення конкурентної боротьби є застосування методу перехресних продажів, що ґрунтується на пропозиції надання додаткових супутніх послуг компаніям-партнерам. Дана технологія дозволяє підвищити рівень прибутковості фінансових операцій а також наростити клієнтський портфель за рахунок просування фінансових продуктів серед клієнтів компаній-партнерів. Наприклад, страхова компанія може укласти договір про співробітництво з банками та іншими небанківськими фінансовими установами щодо захисту майнових інтересів цих компаній та їх клієнтів, а саме на страхування комерційних товарних кредитів, лізингових операцій, ризиків факторингу, життя позичальника майна та співробітників фінансових компаній та інші.[1, с. 102]

Впродовж останніх років в Україні активізувалася робота зі створення підґрунтя для впровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами з боку Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Дійсно, реалізація даного напрямку повинна сприяти остаточному переходу на міжнародні стандарти нагляду подальшій інтеграції та співпраці регуляторів на міждержавному рівні, що загалом позитивно впливатиме на вітчизняний ринок послуг небанківських фінансових установ. Проте, для досягнення зазначеного ефекту при реалізації запропонованого напрямку регулятор має орієнтуватися на загальновизнані стандарти здійснення пруденційного нагляду. Так, необхідно обрати систему регулювання страхових компаній, що діє відповідно до Solvency II, для кредитних установ врахувати рекомендації Міжнародної ради кредитних спілок, а для пенсійних фондів - рекомендації Міжнародної асоціації органів нагляду за НПФ. У межах дослідження розглянемо динаміку ринку небанківських фінансових послуг в Україні за 2016-2018 рр. (рис.1)

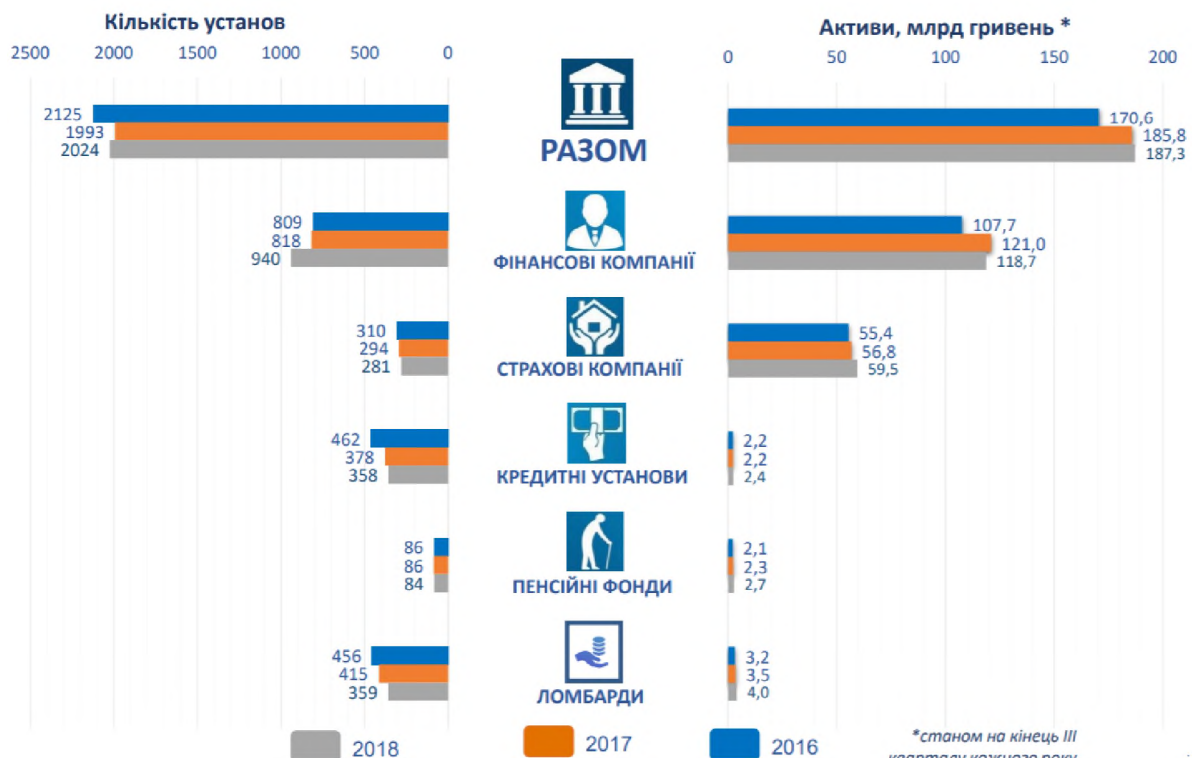

Рис. 1.1 Динаміка ринку небанківських фінансових послуг

Джерело: Показники діяльності за даними фінансової звітності Нацкомфінпослуг: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposlugh.html>[3]

За поданими даними бачимо, що у 2018 рік зменшилась кількість страхових компаній, кредитних установ, пенсійних фондів та ломбардів, проте, слід відзначити тенденцію до збереження позитивного тренда доступності небанківських фінансових послуг в Україні: у 2019 році, за даними Нацкомфінполуг, фінкомпанії зареєстрували 967 установ (в 2018-му - 940).

Глобалізаційні процеси у світовій економіці, у тому числі на ринках фінансових, послуг зумовлюють необхідність підвищення вимог до аудиторів, а також поступове посилення їхньої ролі у функціонуванні небанківських фінансових установ. Це пов'язано з рядом моментів, а саме:

- з наявністю в аудиторів професійних знань МСФЗ;
- виконанням аудиторських завдань відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, надання впевненості та етики.

Для забезпечення належної якості проведення аудиторських послуг регулятор вітчизняних ринків фінансових послуг має проводити послідовну політику підвищення відповідальності аудиторів за якість послуг, що надаються учасникам ринків небанківських фінансових

послуг. Для цього необхідно внести зміни до Порядку ведення реєстру аудиторів, які мають право проводити аудиторські перевірки фінансових установ, зокрема передбачити додаткову підставу для вилучення аудитора з Реєстру та анулювання свідоцтва у випадку виявлення регулятором вітчизняних ринків фінансових послуг фактів недостовірності звітності фінансових установ, що підтверджена аудиторським висновком, а також фактів порушення аудитором вимог законодавства. [4, с. 998]

Крім того, доцільно розширити наявні повноваження регулятора вітчизняних ринків фінансових послуг зі встановлення кваліфікаційних вимог до аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ.

Також необхідно підвищувати поінформованість та обізнаність керівництва фінансових установ стосовно як вимог законодавства України, так і світового досвіду в частині укладання та подальшого контролю виконання договорів на аудиторські послуги щодо підтвердження річної звітності, яка подається регулятору вітчизняних ринків фінансових послуг.

Необхідною умовою розвитку ринку є підвищення професійного рівня у контексті обізнаності із законодавством України працівників регулятора вітчизняних ринків фінансових послуг, що безпосередньо займаються пруденційним наглядом за небанківськими фінансовими установами у частині вимог до аудиторського висновку, зокрема шляхом розробки внутрішньої інструкції для цих співробітників з аналізу аудиторського висновку та тесту контролю на повноту розкриття інформації в аудиторському висновку, складеному відповідно до міжнародних стандартів аудиту.

Глобалізаційні процеси у сфері ринків небанківських послуг уможливлюють дослідження європейського досвіду в питаннях запровадження трансферного ціноутворення.

Важливою метою державного регулювання діяльності небанківських установ на ринку фінансових послуг є мінімізація фінансових ризиків, оскільки їх виникнення порушує інтереси суспільства в частині дотримання прав вкладників та гарантування стабільності фінансової системи країни.

Висновки. Проведене дослідження сучасних тенденцій розвитку небанківських фінансових посередників в умовах глобалізації дозволило умовно виділити два ключові чинники, що вплинули на структурні

та інституційні зрушення на ринку небанківських фінансових послуг. До першого чинника було віднесено поступову переорієнтацію діяльності фінансових посередників на ринки країн, що розвиваються унаслідок наявності суттєвого потенціалу для нарощення своєї діяльності, а також зниження рентабельності бізнесу у країнах з розвиненою економікою. Другий чинник - поява інноваційних продуктів, нових механізмів управління ризиками, удосконалення організаційної структури компаній тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джох Р. В. Трансферне ціноутворення: причини виникнення й історія розвитку правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2015. № 15. 103 с.
2. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України: монографія. Центр учбової літератури, 2013. 365 с.
3. Показники діяльності за даними фінансової звітності Нацкомфінпослуг: веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposlulh.html>
4. Пшик Б. І. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг в Україні: основні проблеми та шляхи їх вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. 1093 с.

Бречко Єлизавета Юріївна,

студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Гуменний Анатолій Анатолійович,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИКА (НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СК «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА»)

Постановка проблеми. Фінансова надійність – одна з найважливіших ознак, що характеризує фінансовий стан будь-якого підприємства. Вона відбивається на фінансових відносинах, що складаються з іншими суб'єктами господарювання. А окреслення її ролі у діяльності та конкурентоспроможності саме страховиків є невід'ємним етапом вирішення проблеми на всіх рівнях. Тому комплексне дослідження забезпечення фінансової надійності страховика стає першочерговою необхідністю для страхових компаній.

Сучасні умови розвитку ринкових відносин передбачають, передусім, необхідність забезпечення фінансової надійності страхової компанії. Адже надійність та платоспроможність конкретного страховика пов'язана з фінансовою стійкістю компанії. Саме вона виступає індикатором того, чи зможе страховик у майбутньому виконати свої зобов'язання, а оцінка рівня фінансової надійності є одним з найважливіших завдань при визначенні якості роботи страховика. Правильна оцінка та управління фінансовою надійністю дасть змогу ефективно здійснювати управління їхніми ресурсами та забезпечить виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі. Таким чином, важливим моментом для досягнення високого рівня фінансової надійності страховика у майбутньому є визначення сьогодні комплексної методології оцінки фінансової надійності страховика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методичних засад оцінки фінансової надійності страховиків здійснили такі вчені, як: І.Г. Аберніхіна, В.Д. Базилевич, В.П. Братюк, В.М. Батуріна, І. Ю. Кисільова, Н. О. Кобилиця, Г. М. Малинич, В. М. Олійник, А. Ю. Полчанов, Н. В. Ткаченко, О. О. Шакура та ін.

Метою дослідження є проведення аналізу забезпечення фінансової надійності страхової компанії ПрАТ «Страхова компанія «Українська страхова група».

Виклад основного матеріалу. Фінансова надійність слугує важливим показником при прийнятті рішень потенційними страхувальниками при виборі надійного страховика, а також виступає об'єктом прискільки уваги з боку регулятора. Кожна зацікавлена сторона потребує оцінки фінансової надійності страхової компанії, яка була б максимально об'єктивною та порівнюваною. Проте, на сьогодні у вітчизняній науці і практиці не існує єдиного підходу до системи показників фінансової надійності страхових компаній, а наявні методи мають суттєві недоліки у застосуванні.

Для виявлення проблем та недоліків в оцінюванні фінансової надійності вітчизняних страхових компаній розглянемо умови його реалізації на практиці, а саме, на прикладі, ПрАТ «СК «Українська страхова група».

Оцінку ліквідності страхової компанії виконують за допомогою системи фінансових показників, які дозволяють порівняти вартість поточних активів з різним ступенем ліквідності, із сумою поточних зобов'язань [1].

Динаміку показників ліквідності ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014-2018 рр. представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка показників ліквідності
ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014-2018 рр.**

Показники	Формула	2014	2015	2016	2017	2018	Норматив
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\Phi 1 \text{ p.1195} / \Phi 1 \text{ p.1695}$	6,89	6,59	6,84	10,30	9,02	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\Phi 1 \text{ (p.1195-p.1100)} / \Phi 1 \text{ p.1695}$	6,88	6,58	6,84	10,30	9,02	0,6 – 0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\Phi 1 \text{ (p.1160+p.1165)} / \Phi 1 \text{ p.1695}$	6,03	6,75	5,29	8,52	6,41	> 0

Джерело: розраховано автором на основі даних [3,5,6]

На рис. 1 зображено коефіцієнти загальної, швидкої та абсолютної ліквідності.

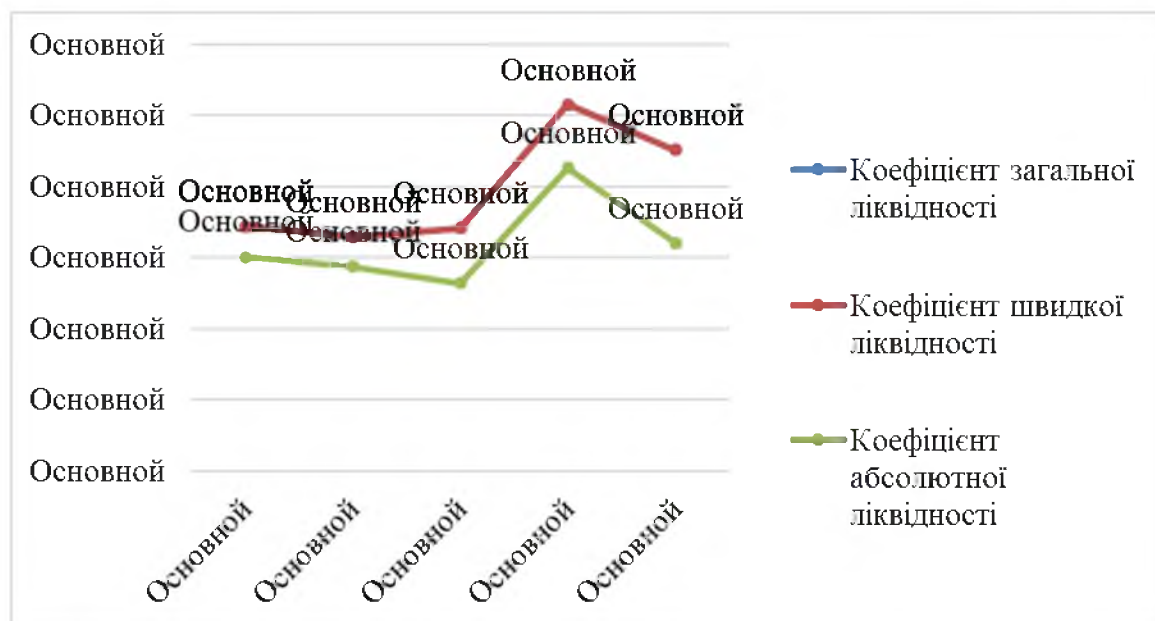

Рис. 1. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014 - 2018 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних табл.1

Для дослідження ліквідності страховика, розрахуємо три основні показники [4]:

1. Коефіцієнт загальної ліквідності, що показує скільки гривень оборотного капіталу припадає на 1 грн. поточних зобов'язань. Для даного коефіцієнту нормативним буде значення, що перевищує значення 1. Як ми бачимо з рис. 1 фактичне значення даного показника значно перевищує нормативне. І разом з тим стає помітною негативна тенденція щодо його зменшення у протязі 2018.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності, що показує, яку частину поточних зобов'язань компанія може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Оскільки на рис. 1, крива даного коефіцієнту збігається із попереднім, можемо зробити висновок, що оборотні активи даного типу фінансових інститутів майже дорівнюють їх найбільш ліквідним активам.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку зобов'язань страховик має можливість погасити негайно, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості чи реалізації інших активів. Для даного коефіцієнту нормативним буде значення, що перевищує

значення 0. Виходячи з результатів дослідження, можна зробити висновок, що протягом 2014 – 2018рр значення коефіцієнту значно перевищувало нормативне, хоча і знизилося за останній 2018 рік. Таке високе значення показника може вказувати на велику частку грошових коштів у структурі оборотних активів.

У науковій літературі розглядаються два основні підходи до визначення фінансової надійності страхової компанії. Перший підхід передбачає, що фінансову надійність компанії оцінюється через співвідношення позикового та власного капіталу [2, 4].

Динаміку показників фінансової надійності ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014-2018 рр. представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка показників фінансової надійності
ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014-2018 рр.**

Показники	Формула	2014	2015	2016	2017	2018	Норматив
Коефіцієнт автономії	$\Phi 1 \text{ р.1495} / 1900$	0,27	0,27	0,27	0,35	0,31	> 0,5
Коефіцієнт фінансування	$\Phi 1 \text{ р. 1495} / (\Phi 1 \text{ р.1595} + \Phi 1 \text{ р.1695})$	0,37	0,36	0,37	0,54	0,45	0,67-1,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$(\Phi 1 \text{ р.1495} + 1595-1095) / \Phi 1 \text{ р. 1195}$	0,86	0,85	0,86	0,91	0,89	> 0,1

Джерело: розраховано автором на основі даних [3, 5, 6]

Згідно з другим підходом, страховик є фінансово надійним, за достатнього обсягу власних оборотних активів (Рис. 2.)

Значення показника фінансової автономії свідчить про те, яку частину своїх активів страховик здатен профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Даний коефіцієнт вважається найважливішим при оцінці забезпечення фінансової надійності. Як видно з рис. 2, значення коефіцієнта знаходиться на достатньо низькому рівні, при нормативному значенні – 0,5, щоб забезпечити надійність компанії.

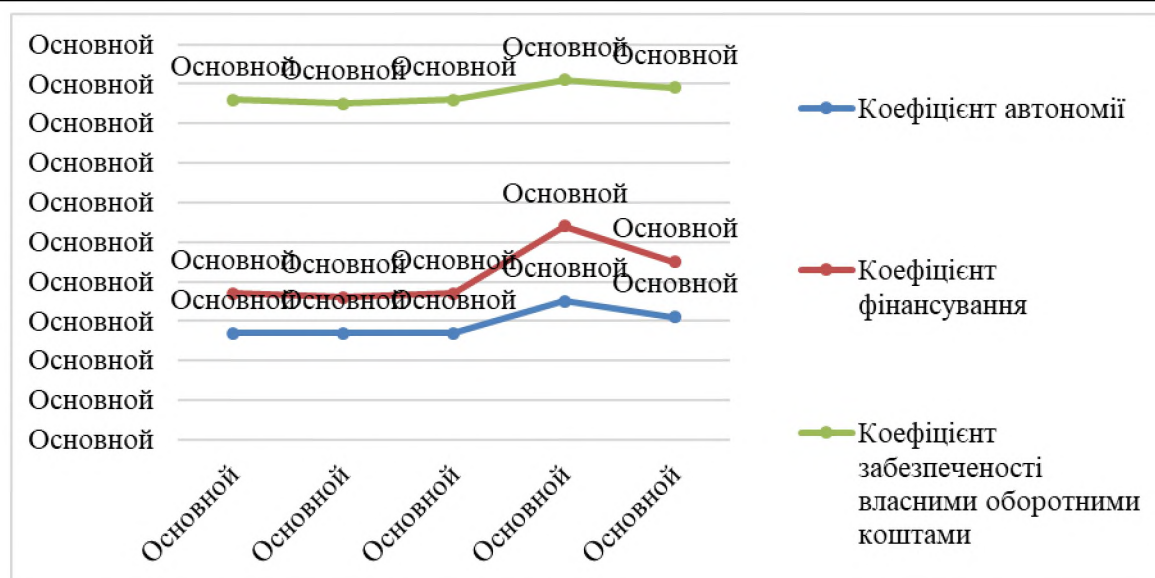

Рис. 2. Динаміка показників фінансової надійності ПрАТ «СК «Українська страхова група» за 2014 - 2018 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних табл. 2

Коефіцієнт фінансування вказує на те, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню позикового, і свідчить про здатність компанії відповісти за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі [7]. Нормативне значення для цього коефіцієнта знаходиться в межах 0,67-1,5 [2]. Як показує рис. 2, значення даного показника для страхової компанії коливається нижче позначки 0,67, що може свідчити про високий рівень фінансових ризиків.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, один з показників фінансової надійності згідно з альтернативним підходом, зазначеним раніше, та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Нормативним значенням для даного коефіцієнту є 0,1 і вище [2, 7]. Високі значення коефіцієнта, які можна спостерігати на рис. 2, свідчать про достатню фінансову надійність компанії і здатність проводити активну діяльність навіть за відсутності доступу до зовнішніх джерел фінансування.

Висновки. Складність питання фінансової надійності пояснюється його комплексністю, оскільки в ньому зацікавлені всі суб'єкти страхових відносин: страхувальник, страховик та держава. Тому вирішення цієї проблеми повинно враховувати інтереси кожної зі сторін. Оцінка фінансової надійності страховика повинна включати не лише кількісні показники, а й якісні характеристики його діяльності.

Розрахувавши основні показники фінансової надійності СК «Українська страхова група» можна зробити висновок, про те що страхова компанія підтверджує статус фінансово надійної компанії за розрахованими коефіцієнтами ліквідності. Дані показники перевищували нормативний рівень в декілька разів, показуючи позитивні тенденції до збільшення у 2018р., порівняно із 2014-2016 рр., хоч і не досягнули ще позначок 2017 р. Проте аналіз автономності та фінансування компанії виявило, що забезпечення фінансової надійності знаходиться під загрозою, оскільки фактичні показники виявилися значно меншими за нормативні значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аберніхіна І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. Фінанси України. 2017. №6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2017_6_7
2. Курок О.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Економічний вісник університету. 2016. URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/8989898989/1727/99.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Офіційний сайт ПрАТ «СК «Українська страхова група». URL: http://ukringroup.ua/ukr/about/finance-info/annual_reports/
4. Пікус Р.В., Балицька М.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. 2016. №3(180). URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/VKNU_Ekon_2016_3_3%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/VKNU_Ekon_2016_3_3%20(1).pdf)
5. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків: розпорядження Держфінпослуг від 17.03.2005 №3755. URL: http://expertrating.com/data/upload/PIratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf
6. Річна звітність ПрАТ «СК «Українська страхова група». URL: <https://smida.gov.ua/db/participant/30859524>
7. Шишпанова Н. О., Шкарлет Т. В. Систематизація показників оцінки фінансової надійності страхових компаній. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». №5(2017). URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/shyshpanova.pdf>

Ватоян Аліса Мушегівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Коваленко Юлія Михайлівна,
*д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТИОРІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Як відомо, інвестиції є рушійною силою в розвитку економіки будь-якої країни. Важливе значення в їх здійсненні відіграють інституційні інвестори, одними з яких є недержавні пенсійні фонди (НПФ). Вивчення та аналіз їх інвестиційної політики та вибору напрямів інвестування пенсійних активів є значимими проблемами, оскільки від результативності даного роду діяльності НПФ залежить рівень добробуту та соціального захисту значної частки населення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У вивчення особливостей розвитку інвестиційної діяльності НПФ поглиблювалися чимало науковців, серед яких ми вважаємо за необхідне виокремити наступних: Коваленко Ю.М., Лапіна І.С., Ліпич Л.Г., Ріппа М.Б., Сташкевич Н.М., Теслюк С.А., Ткаченко Н.В., Федина В.В., Хлибова Т.О., Черненко К.П. та інші. Однак, незважаючи на існування великої кількості напрацювань, питання дослідження та аналізу сучасного стану інвестиційної діяльності даних інститутів залишається актуальним.

Метою дослідження узагальнення теоретичних засад щодо реалізації інвестицій НПФ та аналіз напрямів їх здійснення.

Виклад основного матеріалу. Недержавний пенсійний фонд – це інститут, який функціонує на фінансовому ринку України як неприбуткова організація та реалізує діяльність з акумулювання грошових коштів (шляхом заохочення здійснення громадянами пенсійних внесків), інвестування пенсійних накопичень за різними напрямами та виплату пенсій своїм учасникам із накопичених внесків та отриманого від інвестицій доходу.

Із табл. 1 можемо побачити, що кількість недержавних пенсійних фондів має тенденцію до щорічного скорочення. Таким чином, протягом досліджуваного періоду число інститутів зменшилося на 10 одиниць, тобто на 13,89%. На початку 2019 року було ліквідовано ще один фонд і станом на 31.03.2019 року в Україні налічувалося 61 НПФ. Проте, не дивлячись на ці цифри, пенсійні активи, а також інвестиційні доходи даних посередників зростають щороку і досить швидкими темпами, що є позитивною тенденцією.

Таблиця 1

Основні показники діяльності НПФ протягом 2015-2018 рр.

	2015	2016	2017	2018	31.03.2019	2015-2018	
						Аб. відх.	%
Кількість НПФ	72	64	64	62	61	-10	-13,89
Пенсійні активи, млн. грн.	1980,0	2138,7	2465,6	2745,2	2829,8	765,2	38,65
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	872,2	1080,5	1455,5	1767,7	1865,9	895,5	102,6
Обсяг прибутку від інвестування активів, млн. грн.	657,0	834,8	1183,9	1440,5	1522,3	783,5	119,2

Джерело: складено автором за даними [2].

Недержавні пенсійні фонди відносяться до інвесторів із консервативною стратегією. Вони здійснюють вкладення, в основному, в надійні та низькоризикові активи. Це спричинено тим, що основною метою даних інститутів є збереження коштів його учасників та забезпечення доходності вище рівня інфляції [1].

Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів являє собою сукупність дій із реалізації управління інвестиціями пенсійних активів фонду у межах встановлених законодавчими актами інвестиційних обмежень та із врахуванням сучасного стану економіки та фінансового ринку [4].

Обмеження щодо інвестиційної діяльності НПФ, що визначені у Законі України «Про недержавне пенсійне забезпечення», відображені на рис. 1. Можемо помітити, що держава жорстоко контролює здійснення вкладень даними інститутами із метою забезпечення достатнього рівня ризиковості операцій. Найменші обмеження щодо здійснення вкладень у банківські депозити та цінні папери, гарантовані

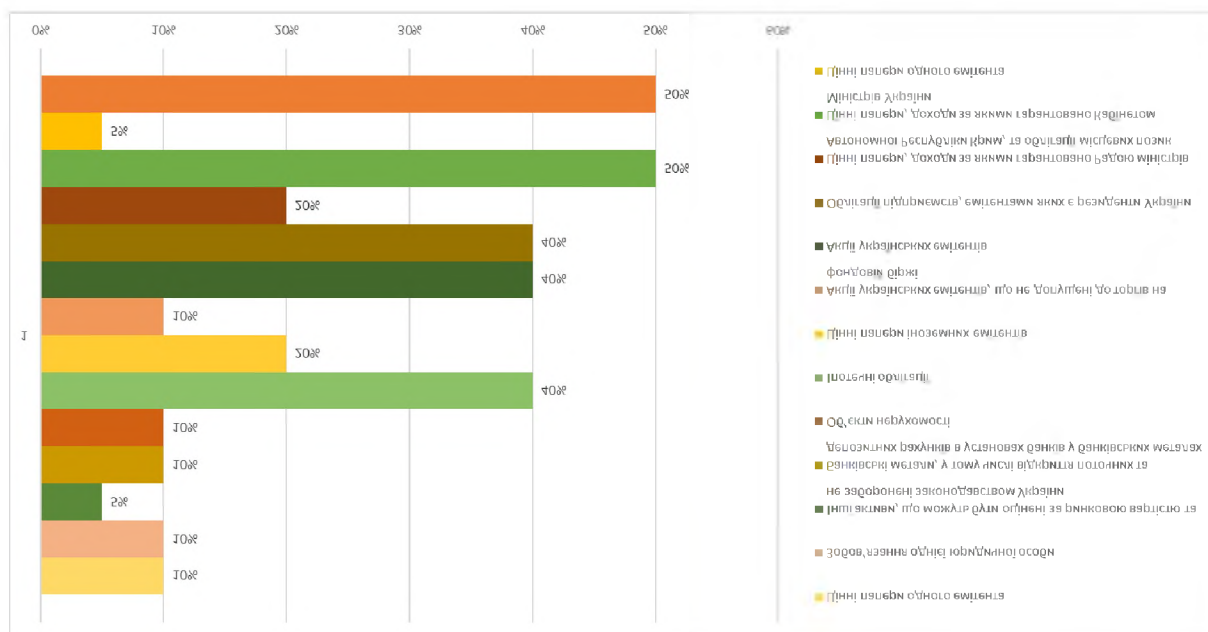

Рис. 1. Законодавчі обмеження інвестицій з пенсійних активів (не більше)

Дослідимо реальний сучасний стан здійснення інвестицій пенсійними фондами України. Із табл. 2 бачимо, що найбільшу частку свої активів НПФ вкладають у банківській депозити та цінні папери, гарантовані Кабінетом міністрів, при цьому їх частка щорічно росте і протягом досліджуваного періоду виросла на 26,24% та 87,13% відповідно. Також можемо помітити, що з 2016 року пенсійні інститути почали вкладати кошти у акції іноземних емітентів і щорічно обсяг цих вкладень також росте.

На рис. 2 відображена структура інвестиційного портфеля українських пенсійних фондів станом на 31.03.2019 рік, звідки можна помітити, що тенденція вкладення коштів у найменш ризиковані активи зберігається й надалі. Проте Федина В.В. вважає, що даний напрям вкладення коштів є неефективним, оскільки кошти вкладенні у державні цінні папери в основному використовуються на виплати соціальних програм і не забезпечує захисту коштів від інфляції. На думку науковця, більш доцільним буде здійснення вкладень у реальний сектор розвитку економіки [5].

Структура інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів у 2015-2018 рр. (млн. грн.)

	2015	2016	2017	2018	2015-2018	
					млн. грн.	%
Грошові кошти, розміщені на депозитах в банках	780,7	884,2	1083,3	985,5	204,8	26,23
Цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабміном	675,2	875,8	1004,9	1263,5	588,3	87,13
Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	266,3	200,8	202,4	298,6	32,3	12,13
Акції українських емітентів	65,2	15,7	11,3	43,8	-21,4	-32,82
Об'єкти нерухомості	72,2	86	62,6	47,3	-24,9	-34,49
Банківські метали	13,5	8,7	10,1	9,8	-3,7	-27,41
Дебіторська заборгованість	63,9	26,2	41,8	48,3	-15,6	-24,41
Активи, не заборонені законодавством України	25,7	22,3	24	26,2	0,5	1,95
Кошти на поточному рахунку	17,3	18,5	22,2	18,5	1,2	6,94
Акції іноземних емітентів	0,0	0,5	3	3,7	3,7	-
Загальна вартість активів	1980,0	2138,7	2465,6	2745,2	765,2	38,65

Джерело: складено автором за даними [2].

З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності українських НПФ їм потрібно шукати нові напрями вкладення коштів. Якщо взяти за приклад досвід європейських країн, то можемо побачити, що більшість коштів пенсійних активів у нихкладають в акції та боргові цінні папери і лише близько 5% спрямовуються на депозити. Така різниця пов'язана з тим, що український фондовий ринок є не таким розвиненим як фондовий ринок високорозвинених держав (як, наприклад, США, Японія, Англія) [5].

Крім того, у більшості зарубіжних держав відсутні обмеження на здійснення інвестицій пенсійними фондами. До таких країн відносяться Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Ірландія, Нідерланди, Нова Зеландія, США, Малаві та Мальта). Завдяки цьому їхні пенсійні активи можуть інвестуватися нерухомість, приватні інвестиційні фонди, кредити без обмежень. Проте, подібна лібералізація на сьогоднішній день є не досить доцільною для України, оскільки наше населення має низький рівень довіри до фінансової системи та низький рівень фінансової грамотності [6].

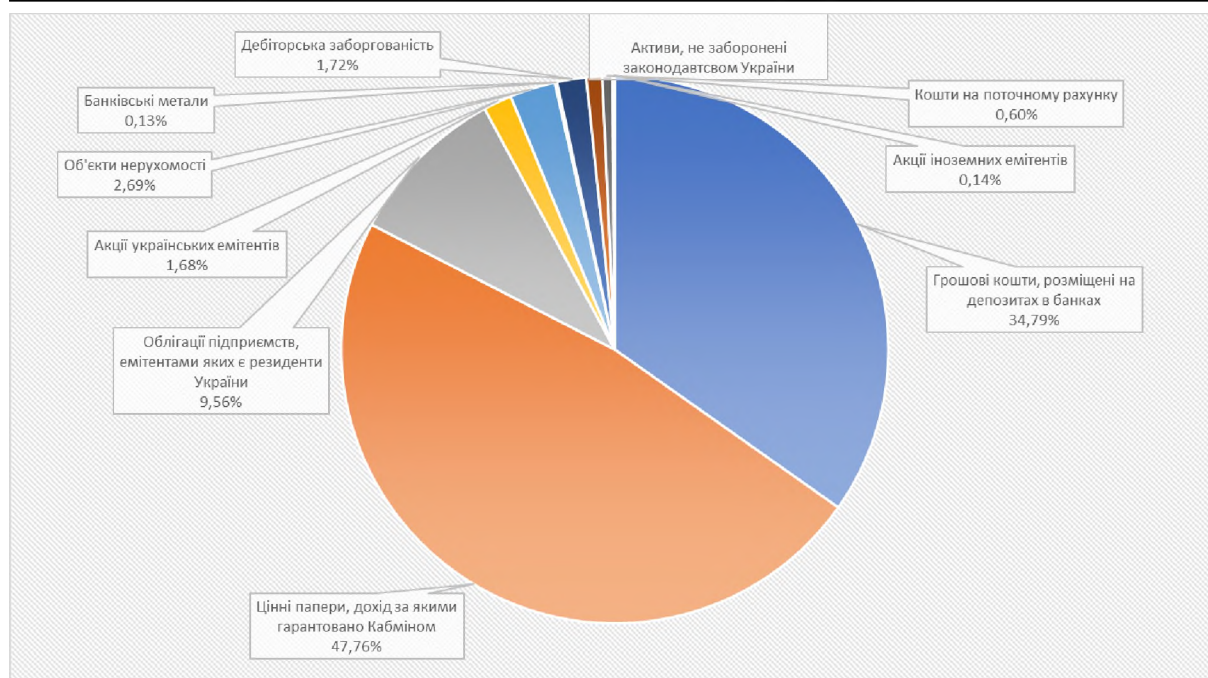

Рис. 2. Структура інвестиційного портфеля НПФ станом на 31.03.2019 рік

Джерело: складено автором за даними [2].

Недержавні пенсійні фонди є активними учасниками світового фінансового ринку. Реалізуючи інвестиції, вони сприяють розвитку та економічному зростанню країни. Проте, в нашій державі ці інститути значно поступаються іншим інституційним інвесторам (банкам, страховим компаніям та інститутам спільного інвестування).

Висновки. Таким чином, можемо констатувати той факт, що порівняно з високорозвиненими країнами, в Україні НПФ є недостатньо розвиненими та здійснюють інвестування менш ефективно, оскільки найбільше коштів вкладають у найменшризикові активи. Цю проблему потрібно вирішувати, слідуючи міжнародному досвіду. Адже пенсійні активи – це джерело довгострокових інвестицій, використання яких сприяє удосконаленню пенсійної системи та розвитку фінансового ринку та економіки країни загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лапіна І.С., Сташкевич Н.М. Недержавні пенсійні фонди: фінансові активи і напрями розміщення. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи: колективна монографія. 2019. С.281-197.

2. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг): офіційний сайт. URL: <https://www.nfr.gov.ua> (дата звернення 23.09.2019).

3. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення 23.09.2019).

4. Ткаченко Н. Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. №1 (17). С.200-206.

5. Федина В.В. Управління активами недержавних пенсійних фондів: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Економіка та держава. 2019. №5. С.118-123.

6. Хлибова Т.О., Черненко К.П. Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Молодий вчений. 2017. №10 (50). С.1092-1096.

Virych Ihor Oleksandrovysh,
student of the group FMD-18-1

Mentor:

Chunyt'ska Iryna Ivanivna,
Doctor of Science in Economics,
Professor on Financial Markets
Department

FEATURES OF FINANCIAL INVESTMENT OF NON-GOVERNMENT INSTITUTIONAL INVESTORS IN UKRAINE

Urgency of the research. The current stage of Ukraine's development requires a substantial increase in the volumes of investment by banks and non-banking financial institutions to ensure economic growth. In the strategies and mechanisms for implementing investment activities by these groups of institutions, there are significant differences that require research for more thorough consideration of the development of financial sector in the state policy.

Target setting. It is advisable to study the differences and current features in the processes of banking and non-banking financial investment

in the domestic practice in order to develop more effective incentives for the participation of the investigated institutes in financing business activities.

Actual scientific researches and issues analysis. The research of such scholars as Z. Vatamaniuk [1], O. Vovchak [2], O. Golieva [3], T. Kushnir [4], and S. Moshenskyi [5], was aimed at studying the practice of investing in activities of banks and non-banking institutional investors. However, the differences in the mechanisms of banking and non-banking institutional investment in the domestic financial market are still studied insufficiently. It makes the chosen direction of the scientific research actual.

The statement of basic materials. The bank-centric model of financial intermediation implemented in Ukraine has identified the priority role of banks in financial sphere. Non-banking institutional investors, the functions of which in the domestic practice are fulfilled by collective investment institutions (hereinafter – CIIs), non-state pension funds (hereinafter – NPFs), insurance companies, etc., by role in the investment sphere are inferior to banks.

The implementation of banking investment transactions is aimed at preserving bank's capital and its growth, ensuring the balance sheet liquidity, forming the necessary amount of reserves and their support.

According to O. Vovchak, the economic essence of bank's investment activities is reduced to financial investments and real investments [2, p. 32]. Investment processes belong to the category of active transactions of banks. Banks actively increase financial investments in the periods of a decline of the demand for credit resources and, conversely, funds from securities are withdrawn when the demand for loans increases. The total volume of a credit and investment portfolio of banks characterizes the size of their investment potential and contribution into financing the country's economy by means of credit and stock methods.

The domestic legislation allows banks to be active participants in the securities market. The directions and volumes of investment are determined by banks on their own, based on the developed investment strategy and taking into account economic norms of the NBU.

There are differences in the characteristics of banking and non-banking financial investment (Tab. 1), due to the specifics of economic activities and tasks of these groups of institutions in the country's financial system.

Table 1

Comparative characteristics of investment features in the activities of banks and nonbanking institutional investors in Ukraine

Investment principles	Financial institutions:				
	Banks	CIIs	Insurance organizations	NPFs	Credit unions
Investment nature	complementary to credit activity	main activity	mandatory for the formation of reserves	mandatory for the placement of pension assets	Possible under the availability of free resources
Legislative definition of investment directions and objects	N/A	available	available	available	available
Establishing investment limits	is determined by the investment standard	N/A	N/A	N/A	N/A
Presence of boundary-related norms of investments by one object	N/A	for diversified funds	available	available	N/A
Possibility to implement specialized investments	for investment and mortgage banks	for specialized, qualification, stock exchange funds	N/A	N/A	N/A
Need for Diversification implementation	N/A	for diversified funds	available	available	N/A
Possibility to carry out risky investments	available	for venture funds	N/A	N/A	N/A
Possibility to invest in real estate	available	available	available	available	N/A

Source: prepared by author.

For banks, the process of investing resources in securities complements the main credit activity and is carried out to diversify assets and reduce risks. Investments in government securities ensure the formation of bank reserves and the reliability of bank investments.

The legislation of Ukraine does not specify any restrictions for banks on investing in securities by their types and groups. At the same time, in accordance with normative documents of the NBU in the bank's portfolio there are separate parts: a trading portfolio, securities in the bank's portfolio until maturity, securities in the bank's portfolio for sale and the portfolio of investments in associates and subsidiaries.

For non-banking institutional investors (with the exception of credit unions), the process of investing in securities is a mandatory type of business, for corporate CIIs, it is a type of activity in which they specialize.

The Ukrainian legislation has set clear criteria, guidelines, limits on investment and assets structure for diversified CII, NPFs and insurance companies in relation to the placement of assets.

The investments of these institutions must meet the conditions of safety, profitability, liquidity and diversification. Non-banking institutional investors, whose activities are socially oriented, must implement the principle of diversification in the process of financial investment and choose quality assets.

The possibility to carry out risky investments and without following the principle of diversification is foreseen only for venture and qualification investment funds. For CII, NPFs and insurance companies, the Ukrainian legislation defines the limits for investment by types of assets.

The benefits in the processes of financial investment of non-banking institutions should be provided by the investment in government securities and listed securities. These requirements limit the maneuver of investment strategies of the investigated institutes, requiring more careful monitoring of the composition of assets and the state of affairs in the financial market.

In general, both banks and non-banking institutional investors face the same problems in the process of financial investment due to low reliability, liquidity and profitability of securities. All this requires the improvement of the state policy to stimulate the development of the internal stock market.

In recent years, domestic banks have more actively invested in securities than non-banking institutes. For 2006-2015, the volume of banks' investments in equity instruments increased 13.8 times, reaching 198.8 billion UAH by the end of 2015 [7]. The growth of investment in securities in groups of non-banking institutional investors was observed only until 2013, increasing by 5.3 times in 2005-2012. By the end of 2015, the total volume of investments in securities in groups of non-banking institutional investors amounted to UAH 65.08 billion, which is three times less than the aggregate indicator of banks [8; 9].

Since 2010, there has been a significant increase in the investment activity of banks in the securities market, in the result of which the share of investments in equity instruments in the credit and investment portfolio has increased significantly. If in 2006-2009 this figure was within 5%, in 2015 it reached 17,1%. This trend is evidence of significant changes in banking strategies. There is a significant decrease in the share of investments in

stocks in the securities portfolio of banks. If in 2006 this indicator amounted to 28.4%, by the end of 2015 it fell to 3.4%. The main objects of banking investments in modern conditions are debt securities, primarily government bonds.

The analysis of the composition of the consolidated portfolio of securities of Ukrainian banks suggests that today the bulk of it is occupied by securities for sale. The share of this component of the portfolio remains the largest in recent years. The shares of portfolios before repayment and of associated and affiliated companies are small. Despite a significant increase in the volume of financial investments by domestic banks during the last decade, most of them form portfolios of trading securities and securities for sale, implementing short-term speculative transactions that do not have a positive effect on the processes of stock financing of the national economy.

In the sector of non-banking institutional investment, different groups of financial institutions have different interest in investing in securities. By 2015, securities occupied a priority place in the portfolios of non-venture CIIIs, NPFs and insurance companies. The share of securities in the assets of non-venture funds was the highest among all types of the investigated institutions, fluctuating in 2005-2015 within the range of 36.4-81.4%. NPFs, through investing in equity instruments, provided the formation of more than half of their assets. In 2011-2014 securities occupied the main place in the consolidated portfolio of domestic insurance companies.

The regulatory actions of the Stock Market National Regulator in 2015 ensured the reduction of low-quality securities in the stock exchange and led to the reduction in the share of equity instruments in investors' portfolios.

The studied tendencies in general testify to the expansion of securities composition in the assets of non-banking institutional investors, the search for new financial instruments and a constant change of investment strategies.

The changes in the structure of the aggregate securities portfolio of non-banking institutional investors that occurred during the decade period cannot be estimated unambiguously. On the one hand, it is positive that the composition of this portfolio has expanded. On the other hand, the expansion of the assets in this portfolio was not due to securities, the use of which ensures the attraction of additional financial resources for the

development of economic entities, but those types that make it possible to obtain speculative profits in the short run.

Therefore, with a significant increase in the volumes of investments of banks in securities, their influence on the distribution of a stock method of financing economic activities remained insignificant.

The significant reduction of importance in the development of a stock method of financing business activities is inherent in the activities of non-banking institutional investors as well. During the research period, the share of investments in securities in the consolidated portfolios of all the groups of institutional investors decreased, with the exception of NPFs.

Conclusions. Despite the activity in one market, banks differ from non-banking institutional investors in goals, objectives and strategies for the implementation of financial investments. The increased interest of banks in investing in securities in modern conditions is situational and driven by a decrease in demand for credit products. For non-banking institutional investors, investing in securities is a continuous process that ensures the successful implementation of the main type of economic activity.

Given a stable macroeconomic situation, an efficient stock market and a wide range of investment attractive equity instruments, non-banking institutional investors' investments in securities will remain a priority in their investment portfolios.

SOURCES

1. Vatamaniuk Z. H., Kushnir T. M. Development of institutional investment in Ukraine. Finance of Ukraine. 2017. No 3. P. 124-131.

2. Vovchak O. D. Banking investment activity in Ukraine. Lviv : Vyd-vo Lvivskoi komertsijnoi akademii, 2015.

3. Goleva O. I. Methodological approaches to the assessment of the activity of institutional investors in the region (on the example of Perm Region). M. : Siberian Financial School, 2011. No. 2 (85). P. 105-109.

4. Kushnir T. M. Institutional investors in the economic system of Ukraine. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv : Vydavnytstvo natsionalnoho. universytetut im. I. Franka, 2018. 19 p.

5. Moshenskyi S. Z. Stock market and institutional investment in Ukraine: the impact on the state's investment security. Zhytomyr : ZhDTU, 2008. 134 p..

6. Prymostka L. Financial management of the bank. Kyiv : KNEU, 2008. 446 p..

7. Main indicators of activity of Ukrainian banks. National Bank of Ukraine : web-page. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id.

8. Summary of the activity of insurance companies. National Commission that performs state regulation in the field of financial services markets : web-page. URL: nfp.gov.ua.

9. Analytical reviews of the assets management industry in Ukraine. Ukrainian Association of Investment Business : web-page. uaib.com.ua.

Denysenko Oleksandr Vasyliovych,
student of the group FMD-18-1

Mentor:

Voronkova Olena Mykolaivna,
*Doctor of Economic Sciences,
Professor of Financial Markets
Department*

INSURANCE AS METHOD OF FINANCIAL RISKS MINIMIZATION

Actual problematic. In conditions of reforming the economy in Ukraine, the problems which are related to the securing of financial relations between different economic entities become more acute. The basic element for securing of the process of formation and functioning of financial relations is the organization mechanism of insurance protection. Insurance of financial risks gradually becomes a necessary condition for the implementation of financial transactions in various spheres of society. In world practice, types of financial risk insurance are very popular and widespread. However, in Ukraine this kind of insurance has a mixed reputation both among insurers and among policyholders, because there is a certain contradiction in the classification of insurance services for the insurance of financial risks, and they are not always used for real financial risk management. Therefore, it is necessary to determine the list of insurance types of financial risks, which would solve the existing classification problem. Based on the analysis of the main indicators

dynamics, which characterize the state of insurance of financial risks in Ukraine, it is necessary to identify actual problems in the field of insurance of financial risks and determine the directions of their solution.

Overview of previous researches. Problems of modern mechanisms of financial risks insurance abroad, as well as directions improving of the insurance of financial risks in Ukraine are studied by both domestic and foreign scientists. Theoretical and practical aspects of financial risks insurance in the domestic insurance market are discussed in many scientific works of such scientists as M.Klapkiv [5], S. Osadets [7; 8], V. Babenko [1], I. Blank [2], T. Govorushko [4], D.Vanina [3], O. Korvat [6] and many others. However, issues regarding the classification of financial risks, which are subject to insurance protection and identify areas for improving the mechanism of its implementation in conditions of macroeconomic instability, remain unsolved.

Main research. Financial risk insurance is a combination of types of insurance services, which stipulate an obligation of the insurer to make an insurance payment to the policyholder in the amount of lost income. Insurance of financial risks is a special component of the insurance market, since there is a misunderstanding about the classification of its species. Thus, in the domestic insurance market, the Law of Ukraine “On Insurance” and according to article 6 of this Law, voluntary types of financial risk insurance are as follows:

- 16) credit insurance (including liability of the borrower for non-repayment of the loan);
- 17) investment insurance;
- 18) financial risks insurance;
- 20) insurance of issued guarantees (surety) and accepted guarantees.

This list is controversial, as among the specified insurance services, the insurance of financial risks is allocated as a separate item, and the impression is that the credit, investment risks and risks of issued guarantees (surety) and accepted guarantees are not financial risks.

Most tutorials disclose separately insurance of credit, investment and insurance of financial risks. The same approach is used in insurance practice. It is believed that financial risk insurance can be considered both in the narrow and broad sense. In the narrow sense, this insurance is interpreted as insurance of only credit risks, and its broad understanding also covers all types of insurance coverage of those risks that are detected in any field of defined insurance relationships or directly causing financial losses [7, p.199].

As a result, there is a certain contradiction in attempts to classify types of insurance of financial risks, and different approaches to their differentiation are formed. The ambiguity in the definition of financial risk insurance generates discussions and is the basis of erroneous approaches to securing risks, which arise in the process of forming financial relations.

Thus, throughout the validity period of the Law of Ukraine "On Insurance", the existing inaccuracy in the list of voluntary types of financial risk insurance causes the emergence of different opinions on this subject and different approaches to their classification. To avoid this misunderstanding, in the educational literature, for the most part, the generic term "insurance of financial and credit risks" is used, in which structure insurance of financial risks is separated.

Even an attempt to streamline the types of financial risks insurance due to the approval in 2010 The Resolution of the National Financial Services Commission No. 565 "On Approval of Characteristics and Classification Characteristics of Types of Voluntary Insurance" has not changed the state of affairs. This document clearly establishes the list of insurance services, which relate to the insurance of financial risks, but inaccuracy in the classification is maintained.

The Resolution of the National Financial Services Commission determines:

- 1) credit insurance (including liability of the borrower for non-repayment of the loan);
- 2) investment insurance;
- 3) financial risks insurance. This type of insurance involves the duty of the insurer for the established fee to pay damages incurred as a result of:
 - breaks in business activities;
 - breach of contractual obligations (nonfulfillment or improper performance by the contractor of contractual obligations to the policyholder).

The terms of the insurance of financial risks may also include insurance in case of a loss to the policyholder due to:

- termination of title to property;
 - impossibility of traveling for reasons determined in the rules and the insurance contract, unforeseen financial expenses;
 - financial losses related to the risk of transactions with payment cards.
- 4) insurance of issued guarantees (surety) and accepted guarantees [9].

Consequently, according to the above classification, insurance of financial risks includes all types of financial risks, which did not enter into insurance of credits, investments and insurance of issued and accepted guarantees. Therefore, to avoid misunderstanding during the analysis of the current status of financial risks insurance in Ukraine, it is advisable to call them other financial risks. We use this approach in the analysis process.

Analyzing the dynamics of net premiums, which are carried out in the insurance market of Ukraine, by type of insurance, a conclusion about a relatively stable situation with the payment of contributions during the investigated period and the gradual growth of their volumes can be made. Only by types of financial risk insurance, there is a decrease in net premium income by 13.1% in 2017, despite their growth by 5% in 2016 [10].

The dynamics analysis of net premium structure by type of insurance shows that the share of voluntary personal insurance and liability insurance is gradually increasing in the insurance market. The share of voluntary property insurance, to which post-pay financial risk insurance is applied, decreases. At the same time the share of pure insurance premiums for financial risks insurance in the structure of property insurance is from 13.9% in 2015 to 19.4% in 2016, and in 2017 there is a slight decrease to 16.8% [10].

Concerning insurance of other financial risks, the situation is the opposite: in 2015, net insurance premiums grew by 7.6% compared to 2014, and in 2016 and 2017 this amount decreased by 8.6% and 7.8% respectively. The share of net insurance premiums for insurance of other financial risks for the period under investigation from 79.7% in 2016 to 91.6% in 2015 [10].

Accruals for net insurance premiums for guarantees issued and guarantees accepted are positive since 2016, and in 2017 they increased by 669.8%, but in absolute terms, these are insignificant amounts.

Thus, the dynamics analysis of net insurance premiums by types of financial risks insurance shows that the dominant view in the domestic insurance market is the insurance of other financial risks.

In the process of analysis of net insurance payments by types of financial risks insurance, payments on insurance of other financial risks prevail, which proportion varies from 41% in 2014 to 87.3% in 2017, while the share of credit insurance ranges from 12.7% to 59% [10].

Growth rates for credit insurance decrease, and in 2017 the amount of payments decreased by 76.3%. The growth rate of payments for

insurance of other financial risks in 2014 amounted to 3019.54%, after a decrease of 34.6% in 2016, the volume of insurance payments increased by 219.2% [10].

Despite the volatile dynamics of insurance premiums and insurance payments, the analysis of the level of net insurance payments by types of financial risks insurance is of high importance.

Conclusions. As a result of the study, the such conclusions can be drawn:

1) there is a contradiction in the classification of the insurance of financial risks in the insurance legislation, which significantly impedes its improvement and development. To remedy this situation it is necessary to change the name of the insurance service "insurance of financial risks" in the list of voluntary types of insurance for "insurance of other financial risks";

2) despite the fact that financial risk insurance occupies a significant part in property insurance, which is the dominant part of the insurance market, it is considered undeveloped and schematic. This is confirmed by the fact that financial risk insurance is characterized by instability and uneven development, as well as the highest level of insurance payments compared with other types of insurance services. That is, the types of insurance services that are related to the financial risks insurance can be used for circuit operations. This is due to misunderstanding and inaccuracy in the existing classification of types of financial risk insurance, as well as insufficient development of the financial market;

3) among the four types of insurance services that relate to the insurance of financial risks, the largest share of insurance premiums up to 90% and insurance payments up to 80% account for the most controversial type of insurance services.

4) such situation in the market of financial risks requires further research to solve existing problems.

SOURCES

1. Babaenko V. Theoretical and methodological provision of financial risk insurance as a mechanism for providing business with entrepreneurial activity. Bulletin of Kharkiv Technical University of Agriculture: Economic Sciences. 2007. Issue 56. P. 30-37

2. Blank I. Financial risks management. Kyiv : Nika-Venter, 2005, Issue 12. 600 p.

3. Vanina D. Some aspects of financial risk insurance in Ukraine. Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic sciences. 2015. No. 7. P. 183-187.

4. Govorushko T. Insurance services. Kyiv: Center for Educational Literature, 2011. 376 p.

5. Klapkiv M. Financial risk insurance. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2002. 570 p.

6. Korvat O. Management of financial risks in the conditions of economic instability. Magazine Eastern Europe: Economics, Business and Management. 2016. Issue 5 (05) 201. P. 303-310

7. Osadets S. Insurance. Kyiv, 2002. 599 p.

8. Osadets S, Artuikh T., Gamankova O. Insurance services, Kyiv: KNEU, 2007. 464 p.

9. On Approval of Characteristics and Classification Characteristics of Types of Voluntary Insurance: Resolution of the National Financial Services Commission No. 565. Legislature of Ukraine: web-page. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10>

10. Information on the state and development of the insurance market of Ukraine. National Financial Services Commission: web-page. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytokstrakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

Єрємінна Маріанна Андріївна,
студент групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

АНАЛІЗ ЗАГАЛЬНОГО СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. З активізацією фінансових процесів глобалізації відбулось перетворення міжнародного фінансового ринку на глобальну систему акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах конкуренції. Він набув величезних масштабів і перетворився на одне з найважливіших джерел фінансових ресурсів, став ключовим фактором господарського життя всіх без винятку країн світу. Одночасно глобалізація спричиняє суттєві трансформаційні зрушення на міжнародному фінансовому ринку, висуваючи нові вимоги до якісних і кількісних ознак його компонентів, зумовлюючи необхідність застосування якісно нових механізмів регулюючого впливу на всіх рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження міжнародного фінансового ринку в умовах глобалізації зробили такі вітчизняні вчені, як: Д. Лук'яненко, О. Лебедева, А. Поручника, О. Мозгового, Ю. Коваленко, Н. Татаренко, Л. Антонюк, В. Баранової, С. Онишко та ін.

Метою статті є дослідження ролі глобалізації на загальний стан та особливості розвитку міжнародного фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з кінця ХХ століття можна спостерігати перетворення міжнародного фінансового ринку на глобальну систему акумулювання вільних фінансових ресурсів, оскільки зміни на одному неминуче позначалися на розвитку інших складових системи. Крім того, системний вплив розвитку міжнародного фінансового ринку відображався і на розвитку світової економіки в цілому, що особливо яскраво було виражено на прикладі криз 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр., які позначились не тільки на розвитку кожного локального фінансового ринку, але й також на розвитку

реальних національних економік. Яскравим прикладом такого впливу слугує Україна (див. рис. 1).

Рис. 1. Динаміка темпів приросту української і світової економіки, %

Джерело: розроблено автором за [3;5]

Події у фінансовому світі, що відбулися у 2008-2018 рр., зокрема, фінансові кризи 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр., зробили очевидним той факт, що транскордонні економічно-фінансові взаємозв'язки між окремими країнами та міжнародними організаціями стають все більш життєво важливими, а загальна уразливість економік - значно вищою.

Зазначене вище вказує на те, що розвиток міжнародного фінансового ринку може мати як позитивний так і негативний характер, інтернаціоналізація фінансових ринків - це об'єктивний процес, що загалом позитивно впливає на розвиток світової економіки.

На сучасному етапі розвитку однією з найважливіших форм міжнародного економічного співробітництва є пряме іноземне інвестування: глобальні потоки прямих іноземних інвестицій стають головним двигуном економічного розвитку країн. Концептуально міжнародна фінансова інтеграція країни взаємопов'язана з відкритістю національної економіки для потоків капіталу. Чим вища відкритість економіки країни, тим більші потоки капіталу перетинають її кордони, і навпаки.

Теоретично фінансова глобалізація, розширюючи межі доступу до міжнародного фінансового ринку, також зумовлює зростання й фінансовий розвиток національних економік, оскільки приводить до ефективнішого розподілу коштів як між країнами, так і в часі, що надає можливість значно збільшити диверсифікацію інвестиційних потоків [2].

Існують кількісні виміри процесу фінансової глобалізації, одним із най достовірніших індикаторів став обсяг прямих іноземних інвестицій, виражений у абсолютному значенні або у % до ВВП (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка показника «Міжнародна інвестиційна позиція» по групі країн G-20, %

Джерело: розроблено за [2]

Індикатор «Міжнародна інвестиційна позиція (Активи / ВВП)» по групі двадцятки найрозвинутіших країн світу G-20 [2] був в 2000 році близько 100%. З швидким зростанням глобалізації в 2007 році склав 148%, потім, в період кризи і відтоку капіталів, знизився у 2008 році до 133%. В 2009 році відновився до 141%, і, нарешті, в 2014-2016 рр. досяг майже передкризового рівня в 144-145%, в 2017 році виріс до 152%, перевищуючи рівень 2007 року. У 2018 році коливався в межах 150 - 154% ВВП країн G-20. Прогноз на 2019 рік - 152-156%.

Як свідчить аналіз показника, фінансова глобалізація продовжиться, рух капіталів між країнами буде інтенсифікуватися і надалі.

Більшість економістів, які предметно досліджують особливості розвитку міжнародного фінансового ринку, погоджуються з думкою, що ринок деривативів виконує роль індикатора стану і перспектив змін як національних, так і світової економік. Тому проаналізуємо тенденції його функціонування на сучасному етапі (табл. 1).

На сучасному етапі тенденція домінування міжнародного позабіржового ринку над біржовим продовжується. Дані, наведені в табл. 1, свідчать, що починаючи з кризи 2008 - 2009 рр., спостерігалася тенденція до зростання тільки ринків біржових деривативів (регулятори віддають перевагу саме їм). Тільки вони перекрили

передкризові рівні 2008 року. Уважаємо, що дана тенденція повинна продовжуватися, оскільки біржа виступає гарантом розрахунків, забезпечує виконання укладених на ній угод та організацію проведення своєчасних розрахунків, що дає змогу знизити ризик невиконання зобов'язань сторонами за угодою.

Таблиця 1

Динаміка міжнародного ринку деривативів, трлн. дол.

<i>Показники/роки</i>	<i>2008</i>	<i>2010</i>	<i>2014</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019 прогноз</i>
Біржові							
Фьючерси (процентні, валютні)	18,9	21,1	25,6	26,2	33,7	38,7	40-45
Опціони (процентні, валютні)	34,1	41,1	32,0	41,1	47,3	54,6	55-60
Позабіржові							
Деривативи* за номін. вартістю	672,6	601,0	628,0	483,0	531,9	544,4	550 - 650
Деривативи* по валовій ринковій вартості	20,2	21,3	20,8	15,0	11,0	9,7	•
Деривативи** за номінальною вартістю	14,1	3,4	2,1	1,7	1,9	2,1	2,0 - 2,5
Деривативи** по валовій ринковій вартості	2,3	0,6	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2 - 0,3
Деривативи*** за номінальною вартістю	68,7	31,1	16,8	10,1	9,6	8,6	8,0 - 10,0
Деривативи*** по валовій ринковій вартості	3,3	1,4	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3 - 0,4

Джерело: складено за [2]

* Глобальний ринок, непогашені контракти, процентні, валютні, на акції

** Глобальний ринок, непогашені контракти, товарні

*** Кредитні, включаючи своти, глобальний ринок, непогашені контракти

Таким чином, ринок деривативів, який був найбільш динамічним сегментом фінансового ринку до кризи 2008 - 2009 рр., загальмований.

Причини: надмірне регулювання і політика центральних банків зниження позичкового відсотка і його волатильності. Зазначені тренди будуть продовжені і в 2019 році.

Нам важливо порівняти обсяги ринку деривативів з обсягами світового ВВП. В таблиці 2 представлено дані щодо розвитку міжнародної економіки, в цінах і за середньорічним курсом національних валют до дол. США 2018 р.

Таблиця 2.

Розвиток міжнародної економіки, в цінах і за середньорічним курсом національних валют до дол. США 2018 р.

Країни	Загальний обсяг ВВП, млрд. дол.		Частка у ВВП, %	
	2017	2018	2017	2018
Весь світ	80 051,0	82 770	100,0	100,0
Розвинуті країни	49 149,4	50 350	61,4	60,8
США	19 485,4	20 070	24,3	24,2
Японія	4 873,2	4 930	6,1	6,0
Зона євро	12 585,1	12 835	15,7	15,5
ЄС 28	17 325,4	17 675	21,6	21,4
Німеччина	3 700,6	3 760	4,6	4,5
Франція	2 587,7	2 630	3,2	3,2
Італія	1 938,7	1 960	2,4	2,4
Великобританія	2 628,4	2 665	3,3	3,2
Країни, що розвиваються і країни з перехідною економікою	30 901,5	32 420	38,6	39,2
Китай	12 014,6	12 780	15,0	15,4
Індія	2 602,3	2 800	3,3	3,4
Бразилія	2 055,1	2 090	2,6	2,5
Росія	1 577,5	1 600	2,0	1,9

Джерело: складено за [4]

За даними Банку міжнародних розрахунків (див. таблицю 2), обсяг міжнародного позабіржового ринку деривативів у 2018 р. становив 544,4 трлн. дол., тоді як обсяг світового ВВП, за даними Світового банку, – 82,8 трлн. дол. (див. таблицю 2.). Отже, розрахунки показують, що обсяг міжнародного ринку деривативів більше майже у сім разів, ніж світовий ВВП. Це свідчить про те, що виникає певний дисбаланс між фінансовим та реальним секторами економіки, а разом і дестабілізуючі процеси у сфері фінансів.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу, можна зробити висновки, що до загальносвітових тенденцій розвитку міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації належать:

- Інтеграція міжнародних ринків капіталу, яка зумовлена ліквідацією низки перешкод під час входу на вітчизняні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників, зниження трансакційних витрат, розвиток інформаційних систем.
- Злиття фінансових установ. Ця тенденція зумовлює появу міжнародних фінансових холдингів, який об'єднує пенсійні та взаємні фонди, страхові компанії, комерційні та інвестиційні банки.
- Тенденція до збільшення спекулятивних операцій на фінансових ринках спричинена зростанням сектору торгівлі інструментами хеджування ризиків, а саме інструментами ринку вторинних фінансових інструментів (ф'ючерсів, опціонів, варантів, свопів), які здебільшого не мають жодного інструменту для їх забезпечення, таким чином, використовуються виключно як інструмент спекуляції.
- Фінансові кризи, які спричинені некерованістю та розбалансованістю світових потоків капіталів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко А.І. Механізми державного регулювання ринку фінансових послуг України // Публічне управління та митне адміністрування. – 2017. – № 1 (16). – С. 39 – 44.
2. Любохинець Л.С., Лабунець О.О. Світові фінансові ринки в умовах глобалізації // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2018. – Випуск №15. – С. 40 – 45.
3. Пелех О.Б. Аналіз динаміки ВВП України в контексті Європейського розвитку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – Випуск 23, частина 2. – С. 60 – 65.
4. Полівода О.В., Мелешенко А.І. Рух прямих іноземних інвестицій як конкурентна стратегія азіатських банків в умовах глобалізації // Молодий вчений. – 2018. – № 9 (61). – С. 260 – 262.
5. Скрипниченко М.І. Чинники і тренди економічного зростання в Україні. Колективна Монографія. Київ: НАН, 2018. – 155 с.

Жакун Віта Валентинівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕСТИТОРІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Фінансовий ринок України віднесено до ринків, що розвиваються, тож національні інституційні інвестори доки що не впроваджують загальні засади управління фінансовими активами з урахуванням передового зарубіжного досвіду, на який сьогодні потрібно зважати в країні. Тож виникає необхідність зосередження уваги на деяких проблемах формування і управління інвестиційним портфелем фінансової установи. Зокрема, розглядатимемо інвестиційну політику і стратегію, які визначають інституційні інвестори за вкладання коштів у різноманітні фінансові активи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Діяльності інституційних інвесторів та компаній з управління активами присвячені роботи таких відомих вчених, як Г. Александер, Дж. Бейлі, Д. Блекуелл, З. Боді, Е. Брігхем, Л. Гапенські, Л. Гітман, М. Джонк, А. Кейн, Д. Кіддуелл, Б. Койлі, Дж. Лінтнер, Г. Марковіц, А. Маркус, М. Міллер, Я. Моссіна Р. Петерсон, Т. Райс, Дж. Тобін, Дж. Трейнор, Ф. Фабоцці, Ю. Фама, В. Шарп та інші. Українськими науковцями з цієї проблематики є О. Барановський, Р. Квасницька, Ю. Коваленко, В. Корнєєв, Д. Леонов, Б. Луців, О. Мозговий, А. Мороз, А. Пересада, В. Рудий, А. Федоренко, С. Черкасова, В. Шелудько та інші. Проте у більшості цих наукових джерел специфіка діяльності з управління активами розглядається після розгляду інвестиційної стратегії.

Метою дослідження є визначення сутності та складу інституційних інвесторів, виявлення обмежень щодо управління їх активами.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи фінансовий ринок України, не можна обійти увагою інституційних інвесторів, визначення яких відсутнє у Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. Воно виникло у Законі України «Про цінні

папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV[1], де інституційними інвесторами є інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів[1].

У сучасному розумінні інституційними інвесторами є «фінансові посередники, головна функція яких полягає у забезпеченні клієнтів фінансовими продуктами та послугами з більшою ефективністю, ніж вони могли отримати від своїх безпосередніх операцій на фінансових ринках» [2]. З іншого боку, до них віднесено лише ті фінансові інститути, які забезпечують спільне інвестування залучених коштів індивідуальних інвесторів за принципами, що визначені цілями створення фінансового інституту, обраною інвестиційною стратегією та відповідно до нормативно-правового акту[3]. Є думка, що у найширшому розумінні інституційним інвестором є фінансовий посередник будь-якого типу [4], а також юридична особа, які активно інвестує власні кошти та кошти клієнтів в акції або інші фінансові інструменти на професійній основі [5].

В контексті нашого дослідження у сфері функціонування фінансового ринку інституційним інвестором є фінансова корпорація, яка акумулює фінансові ресурси фізичних і юридичних осіб для подальшої диверсифікації цих ресурсів в різні активи з метою реалізації визначених інвестиційних цілей. Такий підхід пов'язано з Системою національних рахунків (СНР 2008) [6].

Основний нормативно-правовий акт, який регулює діяльність з управління активами інституційних інвесторів, - це Рішення НКЦПФР «Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів» від 06.08.2013 № 1414[7].

«Інвестиційною політикою інституційного інвестора є система заходів, планування, програм, що спрямовані на формування та здійснення управління його інвестиційним портфелем відповідно до основних напрямів інвестиційної діяльності, що визначені інвестиційною

декларацією. Інвестиційний портфель інституційного інвестора являє собою сукупність фінансових інструментів, що перебувають у власності такого інвестора, корпоративних прав, нерухомості та інших активів з урахуванням обмежень, що встановлені законодавством»[7].

«Особи, що провадять діяльність з управління активами інституційних інвесторів (діяльність з управління активами), – компанія з управління активами (КУА), професійний адміністратор НПФ щодо активів фонду, адміністратором якого він є, НБУ щодо активів створеного ним корпоративного НПФ, банк щодо активів створеного ним корпоративного НПФ у випадках, передбачених законодавством» [7].

«Задля здійснення професійної діяльності з управління активами інституційних інвесторів юридична особа має в установленому порядку отримати ліцензію на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами). Поєднання цієї діяльності з іншими видами професійної діяльності на фондовому ринку забороняється, крім випадків, передбачених законом»[7].

При цьому КУА провадить діяльність з управління іпотечним покриттям, а також одночасно здійснює управління активами кількох інституційних інвесторів.

«Договір про управління активами повинен містити:

повне найменування, місцезнаходження та код за ЄДРПОУ сторін, строк дії договору;

дату видачі ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), строк її дії (у разі наявності);

предмет договору – управління активами за винагороду протягом строку дії договору;

права й обов'язки сторін згідно із законодавством;

відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору, порушення конфіденційності, розголошення інсайдерської інформації;

порядок зміни умов договору;

умови дострокового припинення договору;

відомості про уповноважених осіб сторін договору»[7].

«Особою, що здійснює управління активами інституційних інвесторів, виконуються такі функції:

1) аналізуються активи, що належать інвестору та знаходяться в її управлінні, та активи, у які планується здійснити інвестування;

2) здійснюється моніторинг вартості активів, що належать інвестору та знаходяться в її управлінні;

3) проводиться розрахунок ризиків за здійснення інвестування активів, що належать інвестору та знаходяться в її управлінні;

4) здійснюється розрахунок дохідності і ризикованості інвестиційного портфеля інвестора;

5) складається та надається до НКЦПФР звітність та інша інформація відповідно до законодавства;

6) забезпечується режим конфіденційності щодо планування інвестиційної діяльності інвестора;

7) забезпечується розкриття інформації відповідно до законодавства» [7].

Функції осіб, які здійснюють управління активами ІСІ та НПФ, наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Функції осіб, які здійснюють управління активами ІСІ та НПФ

КУА щодо активів ІСІ	Особа, яка здійснює діяльність з управління активами, щодо активів пенсійного фонду
1) дотримуватися показників (нормативів), які обмежують ризики учасників фонду; 2) готувати проекти інформаційних повідомлень про випуск цінних паперів ІСІ; 3) подавати на реєстрацію регламент, проспект емісії акцій та зміни до них, укласти та розривати договори з аудитором, торговцем цінними паперами, Центральним депозитарієм, оцінювачем майна – для корпоративного інвестиційного фонду; 4) розробляти та подавати на реєстрацію регламент, проспект емісії інвестиційних сертифікатів та зміни до них, укласти та розривати договори з аудитором, зберігачем, торговцем цінними паперами, Центральним депозитарієм, оцінювачем майна – для пайового інвестиційного фонду;	1) здійснювати розрахунок чистої вартості активів окремо щодо кожного пенсійного фонду, активи якого знаходяться в її управлінні; 2) складати та подавати звітність до НКЦПФР відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність інституційних інвесторів; 3) подавати щороку раді пенсійного фонду пропозиції щодо внесення змін до інвестиційної декларації пенсійного фонду;

Продовження таблиці 1

5) організовувати розміщення та викуп розміщених цінних паперів ІСІ; 6) залучати до процесу розміщення та викупу цінних паперів ІСІ торговця цінними паперами; 7) забезпечувати вільний доступ інвесторів до інформації що міститься у проспекті емісії цінних паперів ІСІ, регламенті та змінах до них; 8) забезпечувати викуп цінних паперів ІСІ на вимогу їх власників за рахунок активів ІСІ, а у разі їх відсутності – позикових або власних коштів; 9) розраховувати вартість чистих активів ІСІ, подавати звітність про результати діяльності до НКЦПФР, забезпечувати розкриття такої інформації; 10) брати участь в управлінні діяльністю юридичної особи, акції (частки, паї) якої належать до складу активів ІСІ, активами якого управляє КУА; 11) у разі зупинення розміщення цінних паперів ІСІ відкритого та інтервального типу надавати повідомлення про це до депозитарію, з яким укладено договір про обслуговування емісії цінних паперів, та до НКЦПФР; 12) дотримуватись пруденційних нормативів щодо діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами); 13) подавати до НКЦПФР розрахунок показників виконання встановлених пруденційних нормативів щодо діяльності з управління активами.	4) дотримуватися внутрішніх правил та процедур оцінки і управління ризиками, пов'язаними з інвестуванням пенсійних активів; 5) подавати у строк, передбачений відповідними договорами, копії розпорядження (разового замовлення) щодо операцій з цінними паперами зберігачу пенсійного фонду у разі надання такого розпорядження (разового замовлення) торговцю цінними паперами; 6) інші обов'язки.
---	---

Джерело: складено на основі [7].

Висновки. Нині в Україні особливого значення набуває підвищення ефективності функціонування фінансових корпорацій-інституційних інвесторів, що перерозподіляють фінансові ресурси між постачальниками та споживачами інвестиційного капіталу, а також опікуються інвестиційним капіталом своїх інвесторів і шукають

оптимальні з точки зору ліквідності, прибутковості та ризику моделі розміщення акумульованого капіталу. Визначено, що вони є специфічними фінансовими установами, які акумулюють фінансові ресурси фізичних та юридичних осіб для подальшої їх диверсифікації у різні фінансові інструменти з метою реалізації поставлених цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України: від 23.02.06 р. № 3480-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

2. Рожкова И. В. Экономическая сущность деятельности институциональных инвесторов на рынке ценных бумаг / И. В. Рожкова, Н. А. Азарян // Финансы и кредит. – 2013. – № 9 (537). – С. 51–55.

3. Черкасова С. В. Наукові підходи до визначення сутнісних ознак інституційного інвестора / С. В. Черкасова // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С.33–38.

4. Шарп У. Инвестиции : [учебник] / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА-М, 2012. – 1028 с.

5. Фролова Т.О. Інституційні інвестори в інфраструктурі глобального інвестування / Т.О. Фролова // Ефективна економіка. – 2012. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1z>.

6. SNA System of National Accounts 2008–2008 SNA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp>.

7. Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів [Електронний ресурс]: Рішення НКЦПФР: від 06.08.13 № 1414. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1486-13>.

Іванина Євгенія Василівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Шевчук Юлія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ ТА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В ФУНКЦІОНУВАННІ БАНКІВ

Постановка проблеми. В епоху створення ринкових відносин, банки, в першу чергу, зосередили свою увагу на маркетингу в зв'язку з появою великої кількості чинників, що гальмують розвиток банківської системи. Основними чинниками є: зростання кількості небанківських установ, збільшення внутрішньогалузевої конкуренції, розвиток інформаційних технологій та комунікаційних засобів. Також, варто звернути увагу, що банківський маркетинг є окремою галуззю в маркетингу. З огляду на економічну та політичну ситуацію в країні визначається специфіка банку, його стратегія тактика та внутрішня. Останнім часом ситуація в економіці країни привела до того, що велика кількість національних банків не може протистояти конкуренції іноземних банків, що свідчить про те, необхідно застосувати особливі та унікальні прийоми маркетингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні основи банківського маркетингу і маркетингових стратегій описуються у наукових дослідженнях вітчизняних науковців: І. Семенча, Л. Романенко, Є. Скворцова, В. Федірко, І. Волошко та ін. А також працях таких зарубіжних авторів: М. Портер, І. Ансофф, А. Ендерс, М. Кім, Р. Маборн, А. Флох та ін.

Також, на сьогодні, недостатньою мірою досліджуються основи створення конкурентних маркетингових стратегій та підвищення рівня якості банківських послуг.

Метою статті є дослідження основ маркетингу в сфері банківських послуг та аналіз методів розробки маркетингової стратегії, які сприятимуть пришвидшенню досягнення банком поставлених цілей на фінансовому ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Термін «маркетинг» уперше був почутий ще в 1902 р. В Європі використовувати цей термін у банках почали пізніше - в 60-ті роки. В Україні дослідження та використання банківського маркетингу припадає на початок 90-х років ХХ сторіччя.

До головних умов, які призвели до появи банківського маркетингу відносять:

- поява фінансових структур небанківського типу, що ефективно впливали на розвиток економіки;
- поява значної конкуренції між банківськими та небанківськими установами;
- удосконалення техніки ведення банківської справи, внесення корективів, що сприяли покращенню обслуговуванні приватних клієнтів [3, с. 11].

На сьогодні, в розвитку банківської системи України, маркетинг відіграє вкрай важливу роль. Основою маркетингу є повний аналіз і задоволення конкурентних потреб клієнтських сегментів. Ключове завдання маркетингу - це дослідження та аналіз цілей організації ринкових переваг, каналів продажу, висвітлення конкурентного середовища, характеристика ціноутворення ринку та цільових сегментів продуктових пропозицій [1, с.38].

На даному етапі розвитку економіки відбулося ряд змін в банківській сфері, зокрема значне зниження кількості банків, поява більшої кількості низько прибуткових банків, які втратили свою конкурентність. Поява конкурентів, які надають велику кількість послуг, включаючи здійснення окремих небанківських операцій, призводить до того, що банки змушені постійно покращувати та вдосконалювати свої продукти за допомогою впровадження маркетингової стратегії, яка покращить позиції на фінансовому ринку.

Маркетингова стратегія вважається шляхом між ринком та банком. Основою маркетингової стратегії є забезпечити подальший розвиток банківської системи в ринковому напрямі. Через складні обставини та ризики, пов'язані з проблемами у фінансово-кредитній системі України. Впровадження та використання потенціалу маркетингової стратегії банку стає невідмінним фактором, що забезпечує надійність банку, та який регулює усі дії банку на ринку.

Кожна банківська стратегія залежить від головних ознак банківського продукту, а саме: абстрактності, вартісної форми вираження, договірності характеру відносин із «покупцями», тривалістю у часі

акту використання банківської послуги, та основними цілями діяльності комерційного банку.

Успіх роботи банку базується на правильно обраній маркетинговій стратегії. Аналізуючи сучасну діяльність банків на фінансовому ринку, можна виділити наступні стратегії роботи:

- "консолідувати операції" - передбачає зміну способів діяльності банку, хоча загалом основні продукти залишаються незмінними.

- "нічого не робити" - ситуацію, коли банк не змінює поточних стратегій, незважаючи на зміну зовнішніх факторів;

- "відступити" - це рішення, за якого часткове чи повне припинення діяльності у конкретній області буде найбільш розумним вибором;

- "консолідувати операції" - передбачає зміну методів діяльності банку, хоча набір цільових продуктів та ринків може залишатися незмінним. Наприклад, збереження частки банку на швидко зростаючому фінансовому ринку;

- "повніше охопити ринок" [2, с. 84].

Створення конкурентних стратегій несе глибоке знання своїх конкурентів, їх основних намірів і планів. Частинами маркетингових робіт, пов'язаних із продуктами та технологіями банку, є:

- детальний аналіз продуктів та каналів розподілу продуктів та послуг;

- формування та удосконалення продуктів та послуг.

Головні стандарти обслуговування виділяються за допомогою оцінки міри задоволеності клієнта термінами, завдяки проведенню опитування та анкетування. Вартість послуги залежить від її цінності для клієнта.

Наступним етапом є аналіз та дослідження структури взаємодії «банк-ринок-споживач». Де виділяється виробник продукту, тобто ним є банк зі своїми можливостями організації послуг і виробництва та зовнішнє середовище, в якому клієнт обирає продукти.

Основними параметрами дослідження «впливу банку» є показники: діяльності, системи, персонал, маркетинг, бренд та імідж і асортимент продуктів [4, с. 54].

Так, потужність та конкурентоспроможність банку вимірюється певними ознаками, зокрема: потенціал людського ресурсу, корпоративна культура, маркетингова політика, технологія розробки, якість

продукту, канали розподілу, технологія розробки та обсяг конкурентів на ринку.

Окрім внутрішніх факторів на діяльність банку впливають і зовнішні, а саме: економічна ситуація в країні, демографія, політична та юридична система, соціальні та культурні чинники.

Незважаючи на великі та малі проблеми банку, завжди є стратегічна можливість для покращення конкурентної ситуації банку на ринку банківських послуг. Збільшення асортименту продукції, покращення якості послуг, впровадження інновацій, посилення ролі маркетингу, всі ці фактори можуть бути засобом повнішого охоплення фінансового ринку. Також, стратегія не є посправжньому "ефективною", якщо вона не висвітлює ситуацію у банку, не створює суттєвої переваги над конкурентами і не покращує роботу банку. Зважаючи на це, виділимо, передусім, такі критерії: критерій ступеня відповідності, критерій переваги у конкурентній боротьбі, критерій інтенсивності роботи.

Висновки. Для того, щоб покращити банківську систему України необхідно ввести ефективні маркетингові стратегії, в основі яких буде комплексна програма фінансового оздоровлення банків. Важливо, щоб національні гроші виконували функцію нагромадження, а українські банки обирали таку стратегію яка б ґрунтувалася на економічному аналізі фінансових показників. Необхідно зменшити відсутність єдиної спрямованості маркетингової політики банку, оскільки усі департаменти банківської установи спрямовані на покращення діяльності саме власного департаменту, нехтуючи діяльність інших.

Як результат, в банку відсутня єдина спрямованість та ціль маркетингової політики. Те ж саме відноситься і до різних філій одного і того ж банку. Також багато що в функціонуванні банку залежить не тільки від банківської системи, а й від економічної політики уряду. В інтересах держави, щоб українські громадяни зберігали свої грошові заощадження в українських банках без страху їх втратити. Здійснити це можна лише за умов установлення довіри до банківської системи з боку українського інвестора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Завадська Д. В. Формування системи банківського маркетингу. Монографія. Одеса: ОНПУ, 2015. – 77 с.

2. Ніколаєнко А.А. Особливості маркетингової діяльності банку // Банківська справа.– 2014.– № 1.– С. 35- 40.
3. Павлюк В. Аналіз процесу стратегічного маркетингового планування в банківській сфері // Банківська справа. –2016.– № 6.– С. 30- 39.
4. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45). – С. 443-450.
5. Різноокий А.Ф., Шамов С.О., Семенюк Л.П. Досвід застосування маркетингового та процесного підходів до перебудови банківських бізнес- процесів // Вісник Укр. акад. банк. справи. – 2018. – № 1. – С. 85-90.
6. Фрост Стівен М. Настільна книга банківського аналітика: гроші, ризики і професійні прийоми /Пер. с англ.; за наук. ред. Рудя М. В. - Дніпропетровськ:Баланс Бізнес Букс, 2016. – 672 с.

Кабалик Ігор Анатолійович,
студент групи ФМД-18-1
Науковий керівник:
Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ОЦІНЮВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Оцінювання теперішнього стану фінансового ринку і формування характеристик його розвитку доцільно здійснювати за кон'юнктурним підходом. Кон'юнктура показує економічну ситуацію, яка сформувалася на ринку, а ідентифікація тенденцій її зміни та реакції на зовнішні фактори дає можливість формувати прогноз майбутнього. Окрім того, використання вище зазначеного підходу дає змогу оцінити рівень пропозиції, попиту та цін на фінансові інструменти, а отже, сформувати загальний баланс фінансового ринку, що повинен бути основою перспективного планування діяльності як державних інституцій, так і окремих його суб'єктів.

Питання оцінювання стану розвитку фінансового ринку вивчалось у працях провідних практиків та економістів. Досліджено різні аспекти даної тематики в роботах зарубіжних учених – Н. Скриган, Дж. Мерфі, А. Суєтіна, М. Столбова, І. Фішератаін. Дослідження теоретико-методологічних і практичних питань аналізу розвитку загальної ринкової кон'юнктури та окремих сегментів фінансового ринку здійснювали провідні вітчизняні вчені: О. Абакуменко, І. Бланк, Л. Алексеєнко, Б. Барановський, Т. Васильєва, А. Даниленко, Е. Найман, В. Зимовець, В. Корнєєв та ін. Проте проблемам оцінювання загального рівня пропозиції, попиту та цін фінансових інструментів приділено мало уваги. До того ж, актуалізації потребують висновки та узагальнення вчених і з урахуванням змін характеристик зовнішнього та внутрішнього середовища сучасного фінансового ринку України.

Метою є дослідження сукупності оцінювальних характеристик стану фінансового ринку України в контексті формування моделі його збалансування.

Кон'юнктуру фінансового ринку М. Кондратьєв пропонував досліджувати у три етапи :

- 1) характеристика та огляд фактичного стану та тенденцій зміни кон'юнктури;
- 2) виявлення причин поточного руху кон'юнктури і висунення гіпотези;
- 3) прогнозування зміни кон'юнктури.

Характеристика та огляд фактичного стану і тенденцій зміни кон'юнктури проводиться за допомогою безперервної цілеспрямованої обробки та збору інформації про стан фінансового ринку. Окремо доцільно оцінювати стан пропозиції на фінансові інструменти та їхнього попиту на ринку. Під фінансовими інструментами слід розуміти специфічні активи, які мають споживчу цінність, є об'єктами трансакцій на фінансовому ринку, продаються за ринковими цінами та задовольняють потреби суб'єктів у додаткових фінансових ресурсах.

Одним із найскладніших завдань дослідження кон'юнктури фінансового ринку є ідентифікація параметрів пропозиції та попиту, тому що ті самі фінансові інструменти можуть виступати складовими як пропозиції, так і попиту залежно від типу операцій, в яких вони беруть участь. Для розв'язання зазначеної задачі доцільно застосовувати балансовий підхід, згідно з яким розмежовують інструменти за їх належністю до

елементів пропозиції та попиту з позиції балансу фінансової системи. При цьому фінансову систему країни можна розглядати як знеособлений умовний фінансовий інститут, який здійснює пасивні та активні операції. Отож, фінансові інструменти, які формують капітал (пасив) цього умовного фінансового інституту, доцільно зарахувати до елементів пропозиції. Ті ж інструменти, які формують її актив, – до попиту. Оскільки відносини з приводу формування капіталу виникають на кредитному та фондовому ринках, то для аналізу фактичного стану та тенденцій зміни кон'юнктури фінансового ринку достатньо застосовувати відповідні показники зазначених сегментів фінансового ринку. Показники, що характеризують пропозицію на фінансовому ринку в їх динаміці, зображено на рис.1, рис.2, рис.3 та рис.4.

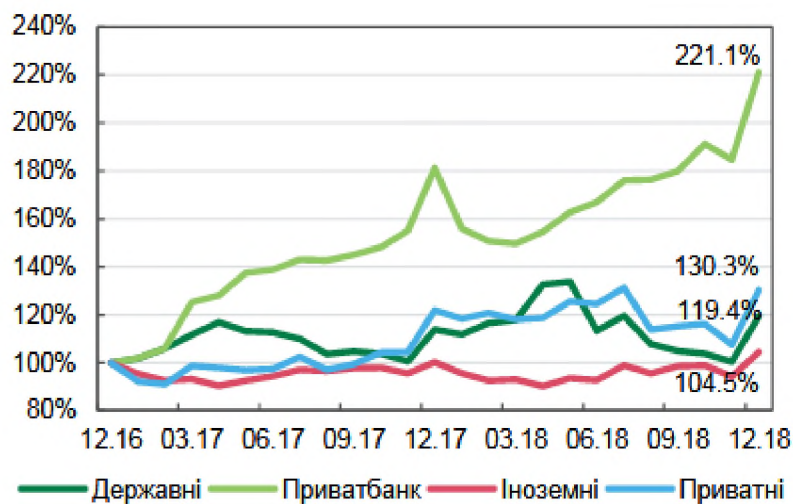

Рис. 1. Динаміка коштів суб'єктів господарювання в національній валюті за групами банків

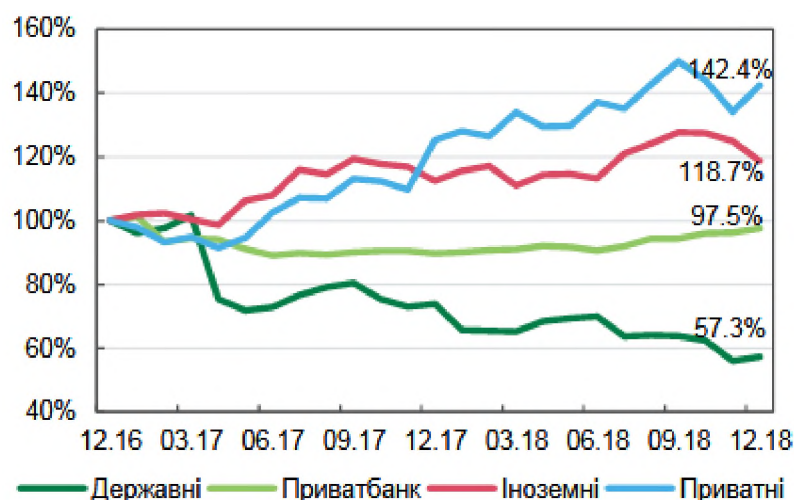

Рис. 2. Динаміка коштів суб'єктів господарювання в ін. валюті (в еквіваленті дол. США) за групами банків

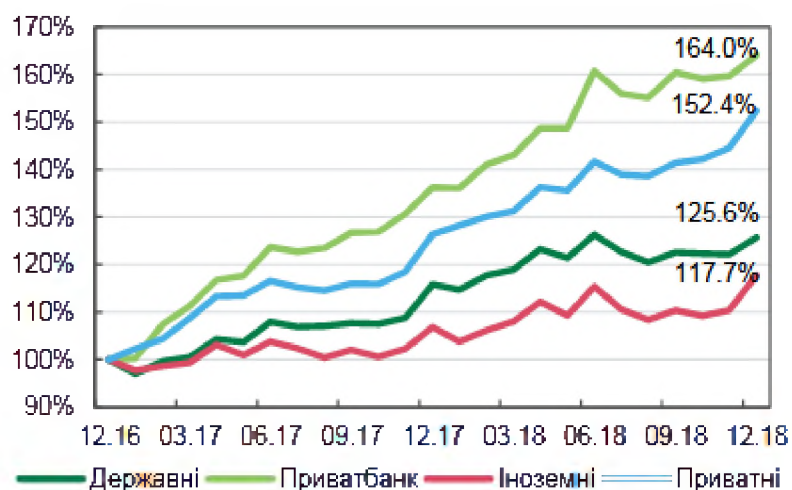

Рис. 3. Динаміка коштів фізичних осіб у національній валюті за групами банків

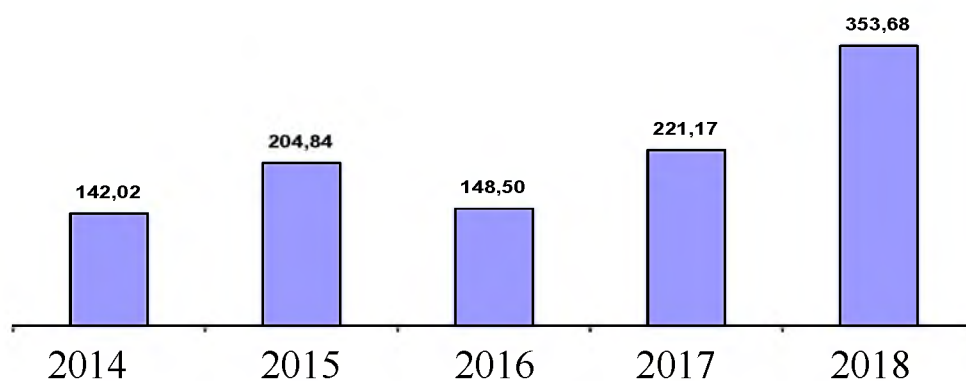

Рис. 4. Обсяги емісії цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР, млрд грн

Відповідно до наведених на рисунках вище даних, загалом за період 2014–2018 рр. загальний обсяг пропозиції інструментів на фінансовому ринку зріс, що свідчить про активізацію капіталоутворювальних операцій в економіці України. Хоч динаміка не є рівномірною, зростання стабільне. Так, найбільші темпи зростання пропозиції фінансових інструментів спостерігалися у 2018 році.

Про причини виявлених тенденцій можна робити висновки з результатів структурних змін ринку у відповідні періоди. Структурний аналіз показав, що депозити фізичних та юридичних осіб є найстабільнішими структурними елементами пропозиції фінансового ринку. Коливання обсягів емісії цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР, можна характеризувати як середнє. Отже, депозити можна зарахувати до стабільних капіталоутворювальних елементів фінансового ринку України.

Дані про фактичні обсяги попиту на фінансові інструменти подано на рис.5 та рис.6.

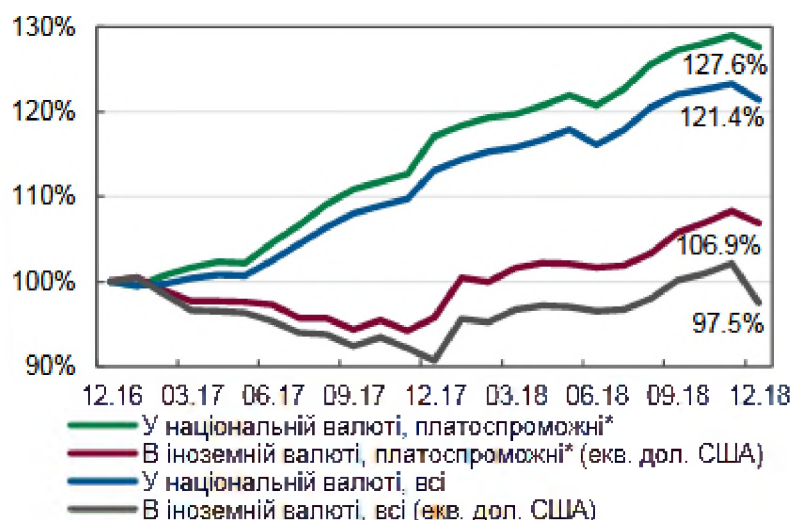

Рис. 5. Кредити, надані банківськими установами, млн грн

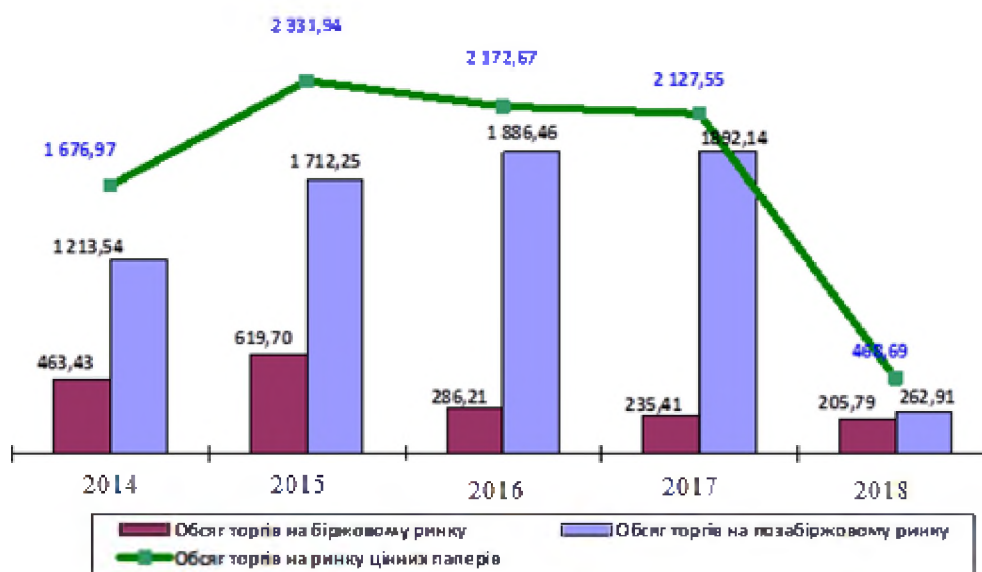

Рис. 6. Діаграма 1. Обсяг торгів на ринку цінних паперів у 2014 – 2018 роках, млрд. грн.

За період 2014–2018 рр. загальний попит на фінансові інструменти зріс, проте якщо аналізувати окремі фінансові інструменти, то можна спостерігати і спад попиту на деякі з них. Загалом попит на фінансовому ринку є швидкозмінним, передусім визначається зовнішніми ситуативними факторами, а стабільна частка є незначною.

Проведені дослідження показали, що на фінансовому ринку України спостерігається розбалансованість, яка супроводжується

зменшенням обсягів операцій на фондовому ринку та зростанням вартості кредитних ресурсів. Частка стабільних капіталоутворювальних елементів фінансового ринку зростає, попри загальне зменшення їх обсягу, при цьому попит на інструменти фондового ринку не збільшується, що, фактично, свідчить про потребу у додаткових фінансових ресурсах для економіки України. Щоб не допустити подальшого негативного розвитку фінансового ринку, необхідно вжити заходів для його макроекономічної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О. В. Методи і моделі оцінювання кон'юнктури фінансового ринку. Чернігівський науковий часопис. Серія 1. 2018. № 1 (4). С. 98–103.
2. Стратегічний план діяльності Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку як головного розпорядника бюджетних коштів на 2019 – 2021 роки. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення 28. 09. 2019)
3. Огляд банківського сектору. Лютий 2019 р. .URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 28. 09. 2019)
4. Річний звіт НКЦПФР за 2018рік. URL: <http://nssmc.gov.ua> (дата звернення 28. 09. 2019)
5. Кондратенко Н.Д. Проблеми економічної динаміки. Проблеми економіки. 2018 р. №3. С. 34 - 37.

Кобзар Інна Анатоліївна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Гуменний Анатолій Анатолійович,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Важливим елементом ринкової інфраструктури та фінансової системи держави виступає ринок страхових послуг. Саме страховий ринок через механізми надання відповідних фінансових послуг має можливість акумулювати тимчасово вільні кошти юридичних та фізичних осіб, тим самим формуючи значні за обсягами фонди інвестиційних ресурсів і використовувати їх для фінансування реального сектору економіки. У цьому зв'язку, важко уявити розвиток національної економіки без ефективної системи комерційного страхування.

У світовій практиці комерційне страхування широко застосовують задля уникнення ризиків або їх мінімізації, як спосіб відшкодування економічних збитків завданих стихійними лихами, промисловими аваріями, катастрофами, та для захисту інтересів фізичних та юридичних осіб за настання непередбачених подій тощо. Наявність розвиненого страхового ринку та ефективної системи комерційного страхування створюють можливість забезпечення фінансових гарантій для різних суб'єктів господарювання, збереження соціальної стабільності у суспільстві та економічної безпеки держави в цілому.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Слід зазначити, що останнім часом з боку як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів проблематиці розвитку страхування приділяється значна увага. Дослідженням питань розвитку комерційного страхування займалися такі науковці: В. Базилевич, О.Вовчак, В. Журавлев, М. Кужелев, С. Осадець, В. Фурман, О. Шакура, В. Шахов. Незважаючи на достатньо широкий діапазон наукових досліджень і значну кількість праць, деякі питання, пов'язані з розробкою практичних рекомендацій щодо розвитку системи комерційного страхування потребують подальшого комплексного дослідження.

Метою дослідження є оцінка сучасного стану розвитку страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Система комерційного страхування є формою централізації і концентрації капіталу, який формується з внесків (премій) страхувальників для забезпечення майнових інтересів громадян та юридичних осіб, у разі настання страхових випадків, при якій для виконання цих завдань створюється спеціалізована страхова організація, мета якої – отримання прибутку[1].

Станом на 30.06.2019 в рамках системи комерційного страхування функціонує 249 страхових компаній, зокрема 26 страхових компаній зі страхування життя (СК «Life») та 223 страхові компанії, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК «non-Life»). Порівняно з аналогічним періодом 2018 року, кількість страхових компаній скоротилась на 42 СК[2]. В таблиці 1 розглянемо основні показники системи комерційного страхування.

В першому кварталі 2019 року, в порівнянні з минулим роком, українські страхові компанії зібрали на 14,7% більше страхових премій, а ринок страхування життя зріс на 23,6%. Загальна кількість застрахованих людей зросла на 11,8%, а обсяги страхових премій досягли 1 млрд. гривень. Найбільший приріст страхових полісів був отриманий від фізичних осіб – понад 95% від всіх проданих полісів страхування життя [4].

Таблиця 1

Основні показники функціонування системи комерційного страхування в Україні

	I півріччя 2018	I півріччя 2019	Темпи приросту I півріччя 2019/ I півріччя 2018	
			млн. грн.	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць				
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	38 956,5	39 959,9	-	2,6
- зі страхувальниками – фізичними особами	36 611,5	36 811,0	-	0,5

Продовження таблиці 1

Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	65 498,5	57 663,1	-	-5,6
Страхова діяльність, млн. грн.				
Валові страхові премії	23 425,3	27 291,1	3 865,8	16,5
Валові страхові виплати	6 070,2	6 667,6	597,4	9,8
Рівень валових виплат, %	25,9	24,4	-	-
Чисті страхові премії	16 746,8	20 120,6	3 373,8	20,1
Чисті страхові виплати	5 862,9	6 526,9	664,0	11,3
Рівень чистих виплат, %	35,0	32,4	-	-
Перестраховування, млн. грн.				
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	8 356,9	8 996,1	639,2	7,6
- перестраховикам-резидентам	6 678,5	7 170,4	491,9	7,4
- перестраховикам-нерезидентам	1 678,4	1 825,7	147,3	8,8
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	898,1	918,7	20,6	2,3
- перестраховиками-резидентами	207,2	140,7	-66,5	-32,1
- перестраховиками-нерезидентами	690,9	778,0	87,1	12,6
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	17,4	23,8	6,4	36,8
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	0,3	0,0	-0,3	-100,0
Страхові резерви, млн. грн.				
Обсяг сформованих страхових резервів	23 977,0	29 019,7	5 042,7	21,0
- резерви зі страхування життя	8 487,5	9 810,5	1 323,0	15,6
- технічні резерви	15 489,5	19 209,2	3 719,7	24,0
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.				
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	57 229,9	65 265,1	8 035,2	14,0
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	36 269,0	42 729,2	6 460,2	17,8
Обсяг сплачених статутних капіталів	12 471,7	11 541,1	-930,6	-7,5

Джерело: [2].

Приведені статистичні дані говорять про те, що інтерес українців до страхування та рівень фінансової грамотності населення зростає. Все більше людей піклується про захист від фінансових ризиків, забезпечення майбутнього дітей та достойну пенсію в старості. Підвищенню довіри до послуг страхування посприяла робота Нацкомфінпослуг, який за останній рік відібрав ліцензію у 19-ти ненадійних страховиків. Наразі 80% ринку страхових послуг припадає на топ-20 страхових компаній.

Розглянемо топ-10 найбільших страхових компаній на вітчизняному ринку комерційного страхування станом на 30.06.2019 року (табл. 2).

Таблиця 2

**Топ-10 найбільших компаній на страховому ринку України
станом на I півріччя 2019 року**

№ п/п	Назва компанії	Власний капітал на 30.06.2019 р., тис. грн		Частка власного капіталу у валютні балансу	Власний капітал на 30.06.2018 р., тис. грн	Приріст власного капіталу, %
		Всього	Сплатений стандартний капітал			
1	Інго Україна	635 751, 2	305 543,0	32, 87	623 552,9	1,96
2	ARX	566 580,0	261 975,0	26,63	527 818,0	7,34
3	ТАС СТ	558 076,7	102 000,0	29,23	440 029, 7	26,83
4	УСГ & Глобус	544 352,7	183 659,4	30,89	291 037,3	87,04
5	УНІКА	483 204,0	155 480,0	20,23	420 385,0	14,95
6	ОМЕГА	460 190, 8	55 000,0	85,13	494 981,9	-7, 03
7	PZU Україна	444 885,0	19 407,0	20,44	301 848,0	47, 39
8	КРЕДО	421 249,0	31 509,0	82,53	331 533,0	27,06
9	Арсенал Страхування	345 282,0	77 400,0	17,58	321 326,0	7,46
10	Універсальна	276 446,0	192 700,0	21,09	289 325,0	-4,45

Джерело: [3].

Не дивлячись на скорочення загальної кількості, активи страхових компаній, які залишились на ринку, продовжують зростати. На початок 2019 року активи зросли на 10,6%, а страхові резерви на 16,6%. Для забезпечення прибутковості страхові компанії розміщують кошти на депозитах банків, вкладають в державні цінні папери, нерухомість. Інвестиції в акції не перевищують 1,7% через низький об'єм якісних пропозицій на українському фондовому ринку. Також це пов'язано з переліком вимог до ліквідності, прибутковості та якості

активів та операцій страховиків, які затверджені розпорядженням Нацкомфінпослуг за номером 850 від 7 червня 2018 року[5].

Банки, яким страхові компанії довіряють свої кошти представлені на рисунку 1.

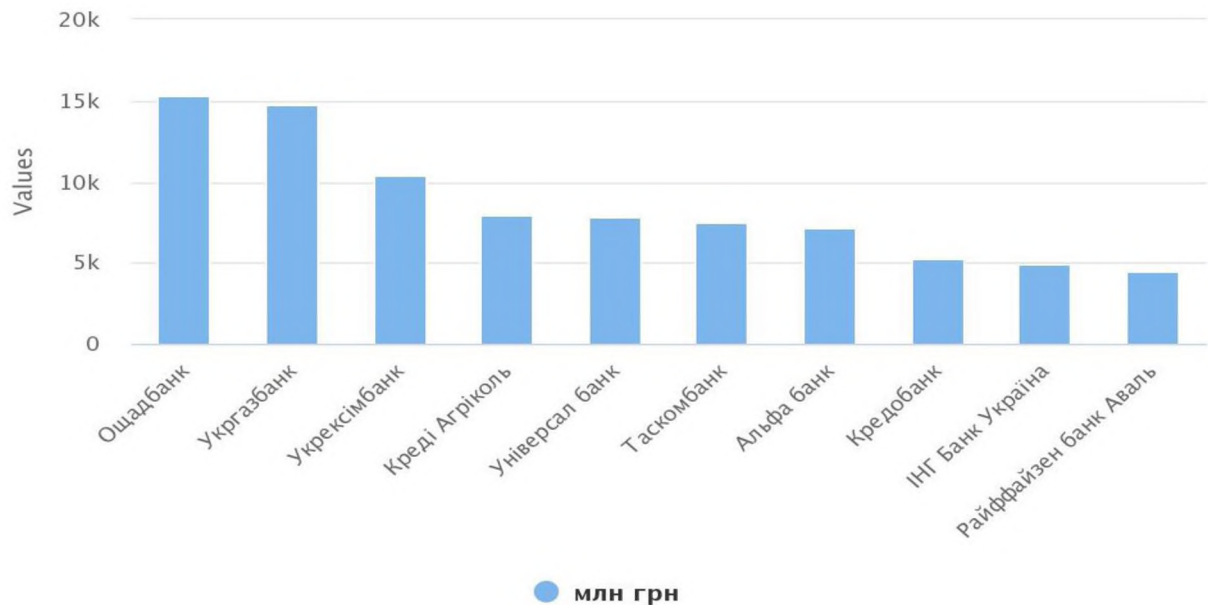

Рис. 1 Топ-10 банків, в яких тримають кошти страхові компанії станом на 30.06.2019 року

Джерело: [3].

Значним викликом для страховиків у найближчі декілька років стане боротьба за лояльність клієнтів. І це стосується не тільки цінової конкуренції, але і підвищення якості сервісу, спрощення і прискорення процедур врегулювання збитків, а також персоналізації страхових продуктів. Іншими словами, страховики будуть готові закривати все більш вузькі потреби клієнтів, пропонуючи програми під їхні запити.

Одним з трендів сьогодення виступає діджиталізація. Страхові послуги та сервіси все активніше мігрують в інтернет. Для клієнтів, які вважають за краще робити покупки онлайн – це зручно, перевагами для страхових компаній – є можливість знизити витрати і охопити ширше коло страхувальників. Прикладом діджиталізації на страховому ринку виступає «оцифровування» ОСЦПВ. Розглянемо страхові компанії, які продають своїм клієнтам електронні послуги ОСЦПВ (табл. 3).

**Топ-10 страхових компаній, що продають
електронні поліси ОСЦПВ**

Назва компаній	Кількість проданих полісів за 2018 рік	Середня ціна, грн
ВУСО	34363	709
PZU Україна	33720	848
Княжа	14106	604
Провідна	13955	599
СГ ТАС	6763	562
Оранта	6562	705
АСКО Донбас Північний	4009	591
АХА Страхування	3944	973
Альфа Страхування	3647	810
Юнівес	3316	458

Джерело:[5].

Висновки. Проаналізувавши стан комерційного страхування, потрібно зробити висновок, що незважаючи на зменшення кількості страхових компаній, український страховий ринок за даними І півріччя 2019 року показує позитивну динаміку. Згідно даних Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, сумарний обсяг валових страхових премій за І півріччя 2019 року склав 27 291,1 грн., що на 16,5% більше за аналогічний період 2018 року. Водночас збори премій зросли практично за всіма ключовими видами страхування. З автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, договорами «Зеленої карти») страховики зібрали станом на 30.06.2019 чистих премій на 20,1% більше, зі страхування майна – на 25% більше, зі страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – на 21,5 % більше, порівняно 30.06.2018 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 7 березн. 1996 р. №85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
2. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/content/rzviti-nackomfinposlug.html>

3. Рейтинг страхових компаній. Insurance TOP: веб-сайт.. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_65

4. Тенденції на ринку страхування життя. Страхування: веб-сайт.. URL: https://financer.com/ua/strahuvannya-zhittya-2019/?fbclid=IwAR1AA3bdEDZGSj__9LV_9w6CZUN1duZTV6g5UvxGJXhZKYvit4cdG51LnY4.

5. Рейтинг страхових компаній – 2019. Страхування: веб-сайт.. URL: <https://mind.ua/publications/20198476-rejting-strahovih-kompanij-2019?fbclid=IwAR2xoGGA8vGbPNfNvalwtZVZ3CM6IUbPFb7Zl19rap3r7WIXmKuR80krf7o>

Коваль Денис Миколайович,
студент групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Важливість трансформації підходів до становлення податкової системи особливо гостро актуалізується в умовах уповільнених темпів соціально-економічного розвитку України. Впродовж 2012-2016 років відбувалося падіння реального ВВП України, та в період з 2017 по 2019 роки цей показник все ж почав трішки нарощуватись у зв'язку з деякою стабільністю ситуації в Україні. Серед причин такого явища варто вирізнити: скорочення промислового виробництва та інвестиційної діяльності внаслідок зруйнованої та окупованої в процесі військової агресії Російської Федерації на сході країни матеріально-технічну базу й інфраструктуру; доволі низький рівень продуктивності праці у зв'язку зі зносом основних засобів на рівні в певній мірі 75 % по країні. Одним із головних негативних чинників все ще залишається збереження можливостей та різноманітних способів ухилення від сплати податків внаслідок корупції всередині податкових органів, глобальної тінізації підприємницької діяльності та трудових відносин. Попердньо

означені фактори зумовлюють необхідність до подальшого здійснення податкових реформ.

Існуючий в нашій державі підхід до проблем реформування податкової системи не відповідає завданню розвитку економіки на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Зниження ставок оподаткування та надання однакових податкових стимулів для інвестування не є вирішенням проблем із забезпеченням мобільності капіталу в перспективі на довгий термін, а просто поглиблює конфлікти між традиційними та новими видами підприємницької діяльності, для створення яких не вистачає фінансових ресурсів.

Одним із основних предметів регулювання економіки є інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання, а важелів регулюючого впливу – податкова система. Податкове регулювання інвестиційної активності забезпечує направлення інвестицій у пріоритетні сфери економіки за допомогою установаження відповідних ставок податків та податкових пільг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманіття вчених досліджували дію різних інструментів державного впливу на інвестиційну діяльність саме через систему оподаткування. Такі науковці, як А.Пігу, Д.Гобсон, Дж.Кейнс, І.Фішер, М.Д. Кондратьєв, С.Юрій, А.Гальчинський, А.Крисоватий, П.Гега, Л.Доля та багато інших досліджували історичні передумови виникнення податкового регулювання, визначали його суть, сутність і принципи, методи реалізації, роль податків і зборів у процесі регулювання інвестицій.

Метою статті є узагальнення теоретичних засад та визначення основних перспектив використання інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Податкове регулювання інвестиційної активності передбачає застосування державою різних механізмів оподаткування деяких заходів, які можуть покращити умови інвестування. Суб'єктом податкового регулювання є держава, а об'єктом – інвестиційна діяльність індивідуальних та інституціональних інвесторів. Таке регулювання може здійснюватись за допомогою переліку спеціальних інструментів. Під такими інструментами слід розуміти зміну деяких елементів податку чи реформування податкової системи країни, метою чого є підвищення або зниження рівня інвестиційної активності зважаючи на кон'юктуру інвестиційного ринку. Податкове регулювання інвестиційної діяльності є забезпеченням для

потоків інвестицій у пріоритетні сфери економіки за допомогою затвердження відповідних податкових ставок та податкових пільг[5].

Державне регулювання інвестиційної діяльності є можливим завдяки зміні суб'єктів і об'єктів оподаткування, податкової ставки, податкової бази, податкового періоду, джерела сплати податку тощо [5]. Найважливішим елементом серед них є податкова ставка, зниження або підвищення якої для різних видів діяльності, суб'єктів господарювання чи територіальних одиниць є впливом на умови інвестування.

Зниження податкової ставки має позитивний вплив на діяльність підприємств, це призводить до підвищення інвестиційної активності. Такий інструмент часто застосовувався в Україні, але в перспективі його потрібно вдосконалити шляхом зниження ставки податку на прибуток та ПДВ.

З 1 січня 2013 року стали чинними зміни до підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу, внесені Законом України від 06.09.2012 N 5211-VI "Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки" (далі - Закон N 5211). Відповідно до цього Закону встановлені особливості оподаткування податком на прибуток підприємств, якими матимуть змогу користуватися зазначені суб'єкти господарювання[2].

Так прибуток, отриманий суб'єктами інвестиційної діяльності, буде оподатковуватися за пільговою ставкою, яка з 01.01.2013 по 31.12.2017 становитиме 0 %, а з 01.01.2018 по 31.12.2022 - 8 % [2].

Для стимулювання інвестиційної діяльності велике значення має диференційований підхід щодо надання цільових податкових знижок або податкових пільг. Вони орієнтовані на активізацію інвестиційної активності в окремих галузях чи згідно з визначеними нашою державою пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку. До методів податкового стимулювання інвестиційних процесів в першу чергу належить пільгове оподаткування прибутку. Методи податкового регулювання інвестиційних процесів прийнято поділяти на чотири групи. Серед них:

- 1) диференційованих ставок оподаткування;
- 2) звільнення від сплати податків на певний строк;
- 3) менша база оподаткування;
- 4) позбавлення подвійного оподаткування.

Система оподаткування має мати інвестиційну спрямованість за допомогою застосування обґрунтованої диференціації податкових ставок зважаючи на розмір одержаного прибутку або доходу та залежно від рівня використання прибутку на інвестиційно-виробничі цілі, що може дати можливість активізувати інвестиційну діяльність у пріоритетні напрямки. Крім цього, можна також застосовувати знижувальні коефіцієнти до приросту частки прибутку, яка використовується на виробничий розвиток. Одним із ефективних методів податкового регулювання інвестиційної активності є застосування механізму уникнення подвійного оподаткування за обкладання прибутку та дивідендів акціонерних товариств. Так оподаткування дивідендів акціонерів слід здійснювати за меншою ставкою, аніж оподаткування інших доходів. Це може заохотити інвесторів вкладувати кошти в акції підприємств.

Менша база оподаткування передбачає прибрати зі складу прибутку та доходу, які підлягають оподаткуванню, тих його частин, які направляються на інвестування. Дане зменшення слід проводити після здійснення операцій зі внесення коштів у пріоритетні об'єкти та сфери інвестування.

Інвестиційні пільги є доцільним надавати лише на короткострокові терміни, які пов'язані із переходом підприємства на проектну потужність, так як пільги на постійній основі мають властивість призводити значні структурні деформаційні зміни в економіці, вони можуть ослабити конкуренцію. Ще одним не менш важливим елементом, за допомогою якого здійснюється регулювання інвестиційної діяльності, є база оподаткування. Вчені нерідко зауважують те, що саме податкова база, а не ставка податку є вирішальною складовою при визначенні податкового платежу, а тому слід зробити висновок, має сильніший регуляторний вплив. До інструментів такого впливу на інвестиційну діяльність відносять зменшення, розширення або поділ податкової бази для різних видів інвестиційної діяльності чи платників податків.

Зменшення бази оподаткування може здійснюватись шляхом виключення з неї деяких видів доходів, збільшення складу валових витрат та іншими різними способами. В Україні зменшення бази оподаткування податку на прибуток в основному здійснюється шляхом виключення з її складу валових видів емісійного доходу, включення

до складу валових витрат суми коштів, які були використані при формуванні страхових резервів тощо.

По причині високої імовірності виникнення дефіциту оборотних коштів у процесі реалізації проектів інвестиційного характеру, досить великого значення починають набувати інструменти регулювання інвестиційної діяльності шляхом встановлення оптимальних термінів сплати податків. Дане регулювання зазвичай не веде до зменшення податкового навантаження, але все ж надає платникам можливість підвищити свою мобільність в процесі формування та використання оборотних активів, оскільки податок може сплачуватись до, в процесі та після завершення фінансової події або господарської операції, яка оподатковується, а також із відстрочкою терміну сплати податкових зобов'язань[4].

Такий інструмент податкового регулювання інвестиційної діяльності, спрощення процесу ведення обліку оподаткування і складання звітності може надати можливість платникам заощаджувати фінансові ресурси на адміністративних витратах, оплаті послуг консультативного характеру. Так склалося, що його застосування зазвичай призводить до збільшення інвестиційної та в деякій мірі підприємницької діяльності[4].

До спеціальних інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності слід віднести інвестиційний податковий кредит, прискорена амортизація, коригування коефіцієнтів податкових ставок, звільнення від сплати мита на засоби виробництва, які ввозяться в країну у вигляді внеску іноземного інвестора у статутний фонд підприємства тощо[4].

Висновки. Можна зробити висновок, що система оподаткування повинна мати інвестиційну спрямованість. Цього можна досягти за допомогою застосування в процесі оподаткування обґрунтованого розподілу ставок податків зважаючи на розмір одержаного прибутку та рівень використання прибутку на інвестиційні цілі. Така система дає можливість активізувати інвестиційну активність у пріоритетних напрямках. Крім цього, можливе застосування зменшуючих коефіцієнтів зважаючи на приріст частки прибутку, яка відводиться на виробничий розвиток.

В Україні є доцільним використовувати такі інструменти податкового регулювання інвестиційної діяльності, як нормалізація термінів сплати податків, зменшення ставок податків, інвестиційний податковий кредит, прискорена амортизація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий Кодекс України: редакція від 01.07.2019 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Пільгове оподаткування для суб'єктів інвестиційної діяльності. ДФСУ: веб-сайт. URL: <http://kh.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-89377.html>.
3. Оподаткування інвестиційної діяльності: про що варто пам'ятати? Юридична газета Online: веб-сайт. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/opodatкування-investiciynoyi-diyalnosti-pro-shcho-var-to-pamyatati.html>
4. Мітал О.Г. Стратегічні орієнтири податкового стимулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні / О.Г. Мітал // Економіка і держава. 2008. № 10. С. 22-25.
5. Податкова система України: навчальний посібник / За заг. ред. М.Я.Азарова. К. : Міністерство фінансів України, Національний університет державної податкової служби, 2011. 656 с.
6. Податкова система : Навчальний посібник / за заг.ред. П.В. Мельника, В.Л. Андрущенка. Кондор-Видавництво, 2014. 698 с.
7. Інвестиції в Україну. Юридичні та податкові поради для потенційних іноземних інвесторів. Evris Law: веб-сайт. URL: <https://evris.law/uk/investicii-v-ukrainu/>.

Колісна Анастасія Павлівна,
студентка групи ФМД-18-1
Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасних тенденціях розвитку фінансових процесів ринок цінних паперів і безпосереднього самі цінні папери відіграють одну з найголовніших ролей та є безпосереднього важливою складовою розвитку економічних відносин, які забезпечують ефективний функціонал усього ринкового механізму. Враховуючи стрімку динаміку піднесення економіки потреба в детальних

аналізах та досліджах ринку цінних паперів набирає все більших обертів задля подальшої ідентифікації, висвітлення проблем та обговорення стимулювання напрямків покращення розвитку.

Дослідженням розвитку фондового ринку та його складових присвячено велику кількість наукових робіт як світовими науковцями – Р. Бернард, Дж. Кейнс, Ф. Блеккер, так і вітчизняними – такими як М.Ю. Алексєєва, Л.В. Лисяк, Б.А. Карпінського та ін.. Проаналізувавши наукові праці вчених, можна сказати, стан фондових ринків України має низьку невирішених питань та не досліджених проблем, які вимагають подальшого знаходження шляхів вирішення у зв'язку з нестабільним та ненанадійним станом економіки України.

Мета дослідження. Метою статті є розкриття та оцінка проблемних питань розвитку фондового ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ринок цінних паперів України має ряд специфічних рис, а саме: пріоритет первинного ринку, що обумовлено приватизацією як джерелом появи цінних паперів та бажання їх продати за неможливості знайти покупця. Цим зумовлена неефективність цінних паперів, головна функція зводиться до перерозподілу власності, а не до залучення інвестицій в економіку країни. Формування інвестиційних ресурсів здійснюється переважно за рахунок кредитів комерційних банків. Такий стан речей стає в наш час реальним, оскільки ресурси комерційних банків є більшими, чим ресурси ринку цінних паперів. Проте, як показує світова практика, стабільність економіки пов'язана з функціонування через механізми ринку цінних паперів. Головним недоліком є неповне використання його інвестиційного потенціалу.[1, с. 365]

Ринок цінних паперів це - вагоме джерело фінансових ресурсів, саме тому відкриває широкий спектр додаткових можливостей для учасників адміністративних правових відносин у залученні тимчасово вільного капіталу в свою діяльність на підставі існуючої договірної конструкції. Він поділяється на первинний і вторинний. Суб'єктами ринку цінних паперів є: акціонерні товариства, фізичні та юридичні особи, фінансові посередники. Згідно із Законом України «Про цінні папери і фондову біржу» ринок цінних паперів бере свій початок від 18.06.1991 року N 1201-XII, Станом на 2019 рік документ втратив чинність і був поновлений Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» No3480-IV від 23.02.2006 року.

Ринок цінних паперів України на сучасних стадіях характеризується динамічним розвитком. Суттєвими і невирішеними проблемами ринку цінних паперів України є наступні:

1. Концентрація операцій з ОВДП на позабіржовому ринку.
2. Низький рівень інтеграції вітчизняного ринку цінних паперів до міжнародних фінансових ринків.
3. Проблема недовіри населення до ринку цінних паперів та фінансового ринку загалом [2, с. 144].

Аналізуючи інфраструктурне питання, необхідно виділити слабо розвинену систему первинного і вторинного розподілу державних цінних паперів, а також слабо розвинену систему інформування про них, низьку долю приватних вкладників. В якості вирішення цього питання може бути використана розробка інфраструктурних систем, орієнтованих на приватних інвесторів, зміну системи інформованості про випуск цінних паперів, посилення вимог до емітентів цінних паперів, створення правил для емітентів, щоб вони знали їх і змогли чітко виконувати свої зобов'язання. [4, с.4]

Низький рівень знань, інформованості населення з питань функціонування фондового ринку є наступною проблемою. На сьогодні населення (навіть та його частина, яка має заощадження, але зберігає їх у вигляді готівки або банківських депозитів) не має базових знань щодо процесів, які відбуваються на фондовому ринку, мінімально необхідної інформації щодо подій на ньому. Воно не обізнане із законодавством, яке регламентує поведінку учасників ринку, з власними правами, які реалізуються при купівлі-продажу цінних паперів.[1, с.366]

На сьогоднішній день, у світі великого розповсюдження набуває такий інструмент інвестування як ІРО. ІРО - це перший публічний продаж акцій приватної компанії. Даний інструмент фінансування дає можливість вийти на міжнародний ринок, так як капіталізація міжнародного фондового ринку значно вища, ніж вітчизняна [3, с.178].

Первинний ринок державних цінних паперів в Україні особливий тим, що на ньому майже відсутні індивідуальні інвестори. Це є негативно, оскільки без залучення заощаджень домогосподарств не доцільно розраховувати на збільшення інвестиційного потенціалу ринку цінних паперів.

Так, протягом січня-липня 2018 р. зареєстровано 62 випусків акцій на суму 13,4 млрд. грн., в аналогічному періоді 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 53 млрд. грн. Це пов'язано в

першу чергу з високими затратами в розміщенні акцій; ризик низької капіталізації, недостатньо результативною інфраструктурою, відсутність та недосконалість правового регулювання окремих сфер ринку, низька популяризація фондового ринку; обмежене використання можливостей ІРО [3, с.178].

Висновки. Перспектива розвитку ринку цінних паперів в Україні позитивні. Для сприятливішого функціонування ринку держава намагається створити чимало умов, а саме: проводиться вдосконалення нормативно-правової бази, посилення контролю за її функціонуванням, розвиток інфраструктури ринку, системи розповсюдження інформації про нього, створення та підтримка короткострокової і довгострокової програми розвитку.

Проблема ефективного функціонування та подальшого розвитку ринку цінних паперів в умовах становлення фінансової системи України, може бути розв'язана за рахунок підвищення його ліквідності, внаслідок таких його напрямків удосконалення:

1. забезпечення прозорості діяльності держави щодо випуску цінних паперів, доступність та зрозумілість умов інвестування у такі інструменти;
2. введення електронної системи документообігу;
3. пониження адміністративно-податкового тиску разом із стимулюванням і протегуванням виплаті дивідендів товариствами в Україні;
4. втілення заходів з максимальним унеможливленням виведення капіталів за шахрайськими схемами;
5. нарощення рівня довіри з боку інвесторів до держави, шляхом своєчасного та повного виконання органами державної влади своїх обов'язків, пов'язаних з цінними паперами, особливо заходів з погашенням відсотків і основної суми заборгованості [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Окунева О.В. Державні цінні папери на фондовому ринку України / Окунева О.В., Погребна А.С.. // Молодий вчений. – 2018. – С. 364–367.
2. Лопатовська О.О. Ринок цінних паперів в Україні: значення та перспективи розвитку / Лопатовська О.О., Ясінська А.С.. – 2018. – С. 143–145.

3. Кульчицька Є.В. РО та ІСО як інструменти залучення капіталу українськими компаніями / Кульчицька Є.В., Шуплат О.М.. – 2018. – С. 177–180.

4. Мещерякова Т.К. Проблеми розвитку ринку цінних паперів в Україні / Мещерякова Т.К.. // 2018. – С. 1–5.

5. Шологон Л.Д. Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні / Шологон Л.Д. // ЛНУ імені Івана Франка, ЕКФ-44с. – 2018.

Корнієнко Віталіна Олексіївна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Шевчук Юлія Василівна,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРЕКСІМБАНК»)

Постановка проблеми. В сучасних умовах, валютні операції становлять об'єктивну можливість функціонування валютних ринків, впливають на їх розміри та структуру, а також зазнають зворотного впливу з боку кон'юнктури та динаміки цих ринків, що характеризує зв'язок даної проблеми із важливими практичними завданнями ефективного державного регулювання валютних відносин та зовнішньоекономічного сектору. Важливість валютних операцій полягає в тому, що банки обслуговують іноземні інвестиції, що так важливо для України, здійснюють експортно-імпортні операції як вітчизняних підприємств, так й іноземних компаній, кредитні програми іноземних держав та їх банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Головні дослідження та публікації, де започатковано вирішення даної проблеми, належать таким провідним вітчизняним і за рубіжним вченим та практикам, як О. І. Береславська, С. Я. Боринець, В. К. Васечко, Г. Л. Вознюк, З. П. Гаталяк, Н. І. Горбаль, А. Г. Загородній, Б. С. Івасів, А. Ю. Клімов,

А. І. Колесніков, В. І. Красавіна, З. В. Михайлів, В. І. Міщенко, А. Г. Мовсесян, О. М. Наконечний, С. Б. Огнивцев, Л. П. Петрашко, М. Г. П'ясецька, Л. В. Руденко, М. І. Савлук, Л. Н. Шмирьова та ін.

Водночас, невирішеною частиною проблеми залишається комплексне дослідження економічної природи сучасних валютних операцій та критеріїв їх класифікації.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних засад здійснення валютних операцій банку (на прикладі «АТ Укресімбанк»).

Виклад основного матеріалу. Перехід до ринкової форми функціонування економічної системи виводить на перший план низку питань, пов'язаних зі створенням та розвитком інституційного механізму, який повинен забезпечити організацію грошово-кредитних відносин у суспільстві. Особливим сектором цих відносин виступають валютні відносини, які в умовах економіки відкритого типу набувають ключового значення і відіграють надзвичайно важливу роль в економічних процесах як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Крім того, рівень організації валютних відносин в країні може слугувати своєрідним індикатором, який свідчить про ступінь розвитку ринкових механізмів, успішність економічних реформ в умовах перехідної економіки, рівень відкритості економіки, її відповідність вимогам глобального економічного середовища.

Дослідженням економічної природи сучасних валютних операцій та критеріїв їх класифікації займалися багато вітчизняних вчених. Найбільш вдалим, на наш погляд, є підхід З. В. Михайлів, З. П. Гаталяк та Н. І. Горбаль, де валютні операції можна умовно розділити на дві категорії, які в свою чергу поділяються на різновиди, зображені на рис. 1.

Організацією валютних операцій в АТ «Укресімбанк» займається департамент ринку капіталів «ALM Treasury та Local Capital Markets». На ринку капіталів відбувається котирування форексних угод (прямий дилінг, фіксинг, на умовах спот та форвард). Відділ ринку капіталів займається котируванням депозитів і кредитів (для великих корпоративних клієнтів) здійснює операції з цінними паперами, здійснює аналітичні дослідження по різних економічних показникам.

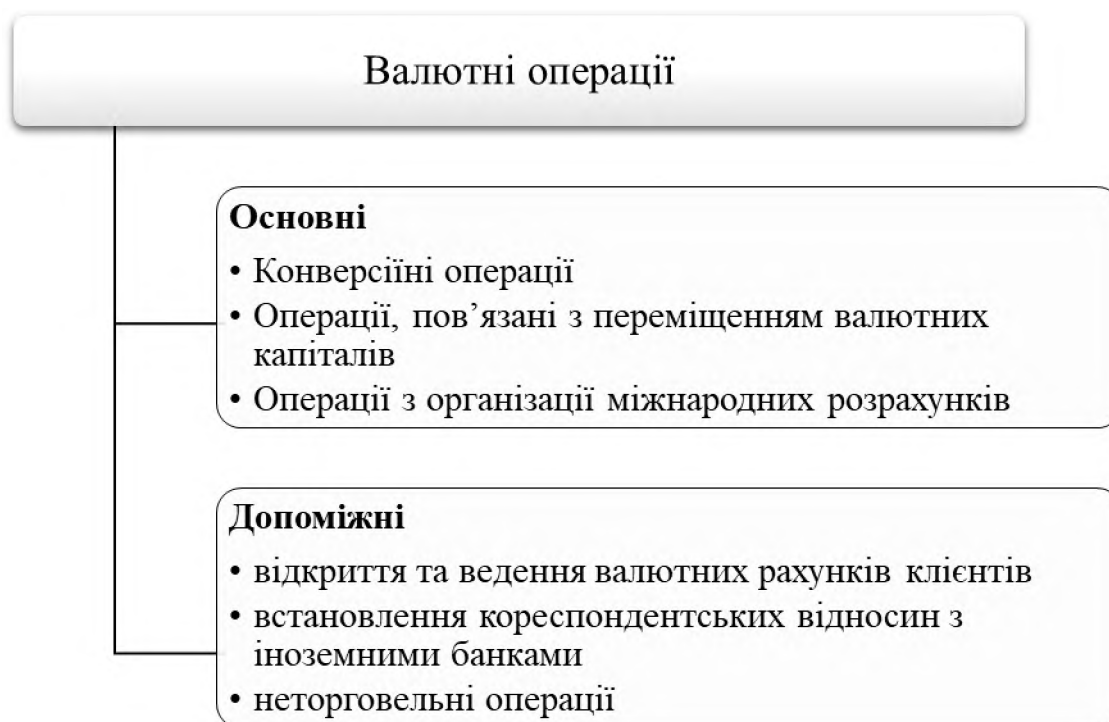

Рис. 1. Класифікація валютних операцій

Джерело: розроблено автором.

Ринок капіталу складається з таких підрозділів:

- 1) Центр продажі на ринках капіталу;
- 2) Центр внутрішніх казначейських операцій;
- 3) Група інвестиційного бізнесу;
- 4) Центр менеджменту активів та пасивів;
- 5) Центр казначейських операцій;
- 6) Центр фінансових інститутів.

Всі валютні операції АТ «Укрексімбанк» розподіляться по класах обслуговування клієнтів [4]:

- валютні операції з банками та на міжбанківському валютному ринку;
- валютні операції з клієнтами - юридичними особами;
- валютні операції з клієнтами - фізичними особами.

Механізм здійснення валютних операцій в АТ «Укрексімбанк» складний та охоплює одночасно діяльність декількох підрозділів. Центр внутрішніх казначейських операцій займається виконанням показників стратегічного плану розвитку Банку і бізнес-плану Банку, здійснює координація та контроль операцій на грошовому ринку, розрахунок та планування внутрішньої денної ліквідної позиції банку, який у свою чергу є важливим показником для контролю за грошовим потоком, управління короткостроковою ліквідною позицією банку.

Хочемо зазначити, що в центрі внутрішніх казначейських операції відокремлена група платіжного обігу, яка у свою чергу займається управлінням платіжним обігом банку, управлінням готівковими валюто обмінними операціями. Центр казначейських операцій відповідає за здійснення операцій по залученню/розміщенню міжбанківських депозитів (МБД) і міжбанківських кредитів (МБК) на грошовому ринку, закриття поточних розривів ліквідності за допомогою проведення операцій на грошовому ринку, проведення арбітражних операцій на грошовому ринку, проведення ресурсних операцій з НБУ.

Центр фінансових інститутів встановлює зв'язки з МФО та фінансовими інститутами, відповідає за встановлення укладання або розірвання міжбанківських договорів. Побудовою диверсифікованого бізнесу та створення синергії з корпоративним бізнесом всередині ринку капіталів АТ «Укрексімбанк» займається група інвестиційного бізнесу. Центр менеджменту активів та пасивів займається оцінкою величини ризику ліквідності, процентного та валютного ризиків [4].

На сучасному валютному ринку важливим фактором діяльності виступає різке зростання рівня валютних ризиків, що зумовило необхідність пошуку ефективних методів управління фінансовими ризиками. Для зменшення валютного ризику необхідно ретельно вивчати і аналізувати валютні ринки на щоденній основі, використовувати метод «неттінгу», отримувати додаткову інформацію шляхом придбання інформаційних продуктів спеціалізованих фірм або робити взаємний залік купівлі-продажу валюти за активом і пасивом [2].

Стратегія розвитку Укрексімбанку передбачає досягнення визначених вищим органом основних (стратегічних) напрямів діяльності державного банку та спрямована на збільшення ринкової вартості банку у довгостроковій перспективі. Укрексімбанк основну увагу приділятиме фінансуванню експортно-імпоротної діяльності українських компаній для яких можливості фінансування зі сторони приватних комерційних банків є обмеженими.

Бездоганна репутація АТ «Укрексімбанк» як надійного партнера та позичальника на міжнародних ринках капіталу, у поєднанні з державним статусом дозволяє Банку залучати на зовнішніх ринках довгострокові ресурси. Так, Укрексімбанк став першим банком в Україні, який вийшов на міжнародні ринки капіталу після кризи 2014-2015 років та єдиним, який здійснив в 2018 році випуск єврооблігацій в національній валюті на суму 4,1 млрд. грн. [4]. В серпні 2018 року

Укрексімбанк запровадив технологію захисту платежів 3D Secure Mastercard Secure Code. Аналогічну технологію платіжної системи Visa – Verifiedby Visa – банк запровадив ще у 2014 році. Технологія 3D Secure Mastercard Secure Code – це система додаткової безпеки оплати онлайн-покупок, яка реалізується завдяки використанню спеціальних кодів для підтвердження транзакції. Оплата за допомогою Mastercard Secure Code відбувається швидко та зручно.

Висновки. Дослідивши сутність та значення валютних операцій, вплив валютного ризику на валютну позицію та фінансову стійкість банку, можна висвітлити наступні положення для ефективного управління валютними операціями: необхідно створити ефективну систему контролю за рухом капіталів, валютними операціями, міжнародними розрахунками, створенням і ліквідацією зарубіжних активів у країні та національних активів за кордоном; проводити оцінку діяльності банку на валютному ринку, його масштабність та конкурентоспроможність, ефективно формувати та використовувати валютні ресурси; забезпечити умови для нарощування валютних резервів з метою підтримки стабільності гривні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45). – С. 443-450.

2. Береславська О. І. Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України / О. Береславська // Вісник НБУ. – 2015. – № 2. – С. 26-33.

3. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою // Постанова Правління Національного банку від 10.08.2005 р. № 281.4

4. Річна фінансова звітність АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/ua/bank/financial-information/financial-report/financial-report-2018.html>

Iskra Tatiana,

student of group FMD-18-1

Scientific adviser:

Dankevich Alla,

c.e.s., Associate Professor of the

Department of Financial Markets

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS CURRENCY MARKET IN UKRAINE

The article deals with the system of state management of the currency market of Ukraine, as well as foreign experience in this field. It was done the research of economy politic of the currency market of Ukraine is carried out. The current state and prospects of development of the foreign exchange market in Ukraine are characterized in the article.

Keywords: *currency market, foreign exchange market, currency, state management of the currency market, currency regulations.*

Currency regulations in Ukraine have always been among the most significant impediments to foreign investments and access of Ukrainian businesses to foreign markets. In 2014, substantial external imbalances, capital flight risks, and panic in the foreign exchange market prompted the National Bank of Ukraine (NBU) to adopt tight capital controls, a number of which remain in effect. Notwithstanding the alleged soundness of such temporary measures, both foreign investors and Ukrainian businesses have long called for clearer and more predictable currency regulations, as well as safeguards to protect their interests. In July 2018, Ukraine finally adopted the long-awaited “On Currency and Currency Transactions” law (the “Currency Law”) which is intended to replace the archaic currency control legislation. The effectiveness of the new legal framework, however, can only be assessed once the NBU lays out detailed rules in its regulations.

The purpose of the article is to summarize the theory and practice of functioning system of state management of the currency market of Ukraine, its future prospects. Outline directions of development of the currency market of Ukraine in modern financial and political relations.

The object of the researching is the economic relations of the implementation of the process of currency regulations and functions in Ukraine.

The stable outlook reflects the agency's expectation that Ukraine's new government will preserve the macroeconomic reforms of recent years while the economy recovers and general government debt relative to GDP declines. As a result, Ukraine should retain access to domestic and international capital markets, allowing it to meet commercial debt repayments through 2020.

Financial analysts consider as positive the intentions of the new government to improve business climate and remove a moratorium on sales of agricultural land. The Rating agency also considers these measures could lead to an increase in volumes of foreign investment to Ukraine facilitating economic growth and reducing vulnerability to external challenges.

We could consider a positive rating action if there are improvements in growth, fiscal, and external metrics beyond our expectations. Rating agency could also consider raising the ratings if inflation converges toward the NBU's target, or if credit growth in real terms picks up and capital controls are lifted.

The existing currency regulations prohibit currency transactions unless they fall under an express exemption or an appropriate NBU licence is obtained. In particular, cross-border currency transfers, outward investments, and foreign currency payments ("FX Payments") in the territory of Ukraine generally require individual NBU licences. The Currency Law, however, will generally allow free currency transactions. Among other things, the Currency Law will enable:

1) Ukrainian residents (both individuals and legal entities) to open foreign bank accounts and enter into transactions using such accounts, acquire foreign currency abroad, and make cross-border transfers of such foreign currency, in each case subject to reservations under the Currency Law and other laws;

2) non-residents to open accounts with Ukrainian banks and use such accounts for cross-border and local currency transactions subject to reservations under the Currency Law and other laws. In addition, the Currency Law will allow both Ukrainian residents and non-residents to conduct certain transactions in foreign currency on the territory.

The Currency Law remains silent regarding outward investments. The definition of currency transactions will no longer apply to securities transactions. Therefore, the soon-to-be-adopted NBU regulations should not apply to outward investments, as is currently the case. However, outward investments by Ukrainian residents will still be governed by NBU regulations relating to cross-border payments.

Under the Currency Law, cross-border FX Payments will need to be carried out via banks, non-banking financial institutions, or post offices holding appropriate NBU licences (the “Authorized Institutions”), obtained according to the procedure set by the NBU. Both Ukrainian residents and non-residents will need to provide the Authorized Institutions with information about currency transactions carried out via those Institutions.

The general freedom of currency transactions introduced by the Currency Law can only be limited by : temporary protective measures of the NBU (the “Restrictive Measures”), national security or anti-money laundering laws of Ukraine, applicable international treaties.

The Restrictive Measures, among other things, may include:

- 1) a mandatory sale of foreign currency proceeds;
- 2) time limits for settlements under export and import transactions;
- 3) special requirements for capital movement; and (iv) special approvals or restrictions for certain currency transactions, etc.

In contrast to the existing regulatory environment, the Currency Law envisages a number of safeguards in connection with the Restrictive Measures, including:

- 1) grounds for introducing the Restrictive Measures (namely, unstable financial condition of the banking system, deterioration of the balance of payments, and threats to the stability of the banking or financial system);
- 2) a maximum 6-month time limit for the introduction or extension of the Restrictive Measures subject to the overall 24-month time limit;
- 3) NBU Council approval for the extension and re-introduction of the Restrictive Measures; and (iv) reporting by the NBU to the Financial Policy and Banking Committee of the Parliament, with the report published on the NBU website.

The NBU will need to adopt new currency regulations providing for the Restrictive Measures if grounds under the Currency Law exist no later than 30 days before the Currency Law becomes operational. These

Restrictive Measures will not be subject to the safeguards under the Currency Law and will remain effective until the NBU cancels them.

Under the Currency Law, the procedure for introducing the Restrictive Measures – including the criteria for introducing the Restrictive Measures – must be set by the NBU. Such approach vests the NBU with substantial discretion, as the grounds for introducing the Restrictive Measures under the Currency Law are very broad.

Overall, the Currency Law is one of the major milestones in opening the Ukrainian economy to foreign investors and providing access to foreign markets for Ukrainian businesses. The call is now for the NBU to use this opportunity wisely.

Ensuring the sustainable development of domestic economy is one of the main tasks of our state. In order to achieve the above goal, our government requires efficient fiscal policy that will optimally regulate the state's income and expenditure. In addition, fiscal policy contributes to the regulation of inflationary processes in our state, facilitates cyclical fluctuations in the economy and also reduces the unemployment rate in the state. Fiscal policy is as well a key tool for regulating the currency market. The purpose of the research article is to study the role of fiscal policy as a tool for regulation of the currency market in Ukraine. Features of fiscal policy implementation in Ukraine have been considered. It has been established that fiscal regulation of the exchange market of Ukraine is carried out using appropriate influence levers, namely tax and budgetary levers. It has been found out that the of exchange market regulation efficiency in Ukraine depends on the status and level of internal and external competitiveness of the national economy and on the state's position in the world market. The main objectives of fiscal policy are: achievement of stable economic growth; reduction of economics cyclicity impact on welfare and living standards of the population; increase of employment rate by means of appropriate methods of motivation and stimulation; achievement of insignificant rates of the national currency inflation as well as ensuring the economic development of all regions of the country on an equal footing. It is worth pointing out that fiscal regulation is one of independent and at the same time standalone tools of the state policy. The research shows that the efficiency of fiscal tools is influenced not only by the structure and incentive system but also by the condition of the environment they will be used in. Prospects for further research in the above-mentioned direction is more thorough

research of fiscal instruments in the system of the Ukrainian exchange market regulation. Today, the key levers of fiscal adjustment of the domestic economy are budget expenditures, taxes, loans, and budget deficit.

Ukraine has a GDP per capita equivalent to EUR 1,936, which is approximately 6% of GDP per capita in the Eurozone; in terms of purchasing power parity, GDP per capita corresponds to around EUR 6,700 (approx. 20% of the Eurozone). GDP per capita has fallen markedly in the last few years because of a deep recession and the massive devaluation of the local currency. After two years of deep recession (2014 and 2015), Ukraine's economic performance in 2016 was able to increase again slightly by 2.2% against the year before. Economic growth was mainly driven by a recovery in investments and exports. We expect an increase in GDP in 2017 and 2018 of 2.0% and 3.0% compared to the respective previous years. Considering the frequent frictions in domestic politics and the "frozen" conflict in Eastern Ukraine, the economic outlook for 2017 features downside risks. Average inflation for 2017 was 13.9% compared to the previous year. This was once again significantly above the long-term trend. Considering that one-off effects are due to fade away (increase in administered prices, stable exchange rate), we expect a significant reduction in inflation in 2018. The unemployment rate in 2018 was 9.0%. We expect unemployment to fall further during 2018 and 2019. The budget deficit for 2018 amounted to -3.0% of GDP. We expect similar budget deficits for 2018 and 2019, one of the reasons for this being that the country is still dependent on the continuation of a treaty with the International Monetary Fund. National debt in 2018 was high, at 76.5% of GDP, indicating a rather restrictive fiscal policy. In view of the above described development in the budget deficit, we expect the national debt ratio to more or less stagnate in the coming years.

Ukraine's current account had a deficit of -3.6% of GDP in 2018. We expect the current account deficit to fall slightly in the coming years. Foreign debt was very high, at 131.8% of GDP (2017) and has therefore seen an upward trend in the last few years (also due to negative exchange rate effects). We expect the foreign debt ratio to fall moderately in the coming years.

The local currency devalued moderately against the euro in 2018, which, considering the massive losses that the griwna has suffered in its external value, is an economic policy achievement. We expect the local

currency to experience moderate devaluation in the coming years. The base rate is still in the two-digit range. In view of inflation, which is currently sinking, the central bank is trying to reduce the base rate as well as the costs of financing. The political situation in the Ukraine remains fragile (new elections could be called at any time) and there are competing attitudes about how to deal with Russia and the conflict in Eastern Ukraine as well as the implementation of the IMF treaty. At the moment, it is doubtful whether the Ukraine will manage to implement the IMF treaty, which will continue to run for several years.

REFERENCES

1. Wikipedia is a free encyclopedia. URL: <https://ru.wikipedia.org/>.
2. State Service of Statistics of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. The concept of development of the scientific sphere of Ukraine // Economist . - №10. – 2006. – С.20.
4. Dankevich A. Financial security as a component of economic security of the state / A.П. Dankevich // The Development of Legal Science: Problems and Prospects.-2018. – 28с.

Лемешева Валентина Іванівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Діденко Людмила Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогодні головною складовою ринкової економіки більшості розвинутих країн являється державне регулювання і управління фондового ринку. Завдяки цьому забезпечується надійний механізм нагромадження і перепризначення активів суб'єктів господарювання, є методом залучення і підтримання коштів населення. Засобом, який виконує стабілізаційну та стимуляційну функцію на загальнодержавному рівні. На фондовому ринку в даний час відсутня впорядкована система роботи. Отже, існує необхідність внесення поправок у управління економічними процесами зародження фондового ринку України є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, видалення невирішених раніше частин загальної проблеми. В сучасних умовах з питання функціонування і державного регулювання ринку цінних паперів написано такі праці- О. Барановського, М. Бурмаки, С. Глуценка, В. Євтушевського, В. Корнєєва, В. Кудряшова, В. Кузьмінського, Д. Леонова, О. Мендрула, А. Мертенса, О. Мозгового, О. Оскольського, В. Шелудько та ін. При всій вагомості розробок виділених авторів і існуючому рівні опрацювання спірних питань поки що відсутні повноцінні розробки, які б могли повноцінно розкрили дану проблематику.

Мета статті. Метою статті являється аналіз деяких проблем фондового ринку і допустимі можливості щодо системи його регулювання.

Виклад основного матеріалу. Фондовий ринок являється вагомим фактором збільшення швидкості розвитку науково-технічного прогресу, покращення структури економіки завдяки сучасних розвинутих галузей або виробництв, котрі швидко реалізують наукові досягнення, техніки та технології. Сьогодні Україні на етапі активного розвитку ринку цінних паперів, формування його інфраструктури.

Позитивний результат чого напряму залежить від створення правової бази у цій сфері [1].

На сьогоднішній день у Україні завдання державного регулювання ринку цінних паперів виконуються різними міністерствами і відомствами, котрі розділяються на такі групи:

Таблиця. 1

Групи міністерств і відомств України

1. Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України, які шляхом ухвалення законодавчих і нормативних актів з питань ринку цінних паперів, визначення напрямів державної політики щодо ринку цінних паперів, призначення складу Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку забезпечують загальні засади державного регулювання. До цієї групи належить також Міністерство юстиції, що виконує загальну формотворчу функцію в державі.
2. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР), яка безпосередньо формує й забезпечує реалізацію єдиної державної політики з розвитку й функціонування в Україні ринку цінних паперів та їхніх похідних. ДКЦПФР підпорядкована Президентові України й підзвітна Верховній Раді України. До системи цього органу входять ДКЦПФР, її центральний апарат і територіальні органи.
3. Державні органи, які в межах своєї компетенції здійснюють контроль або функції управління на ринку цінних паперів України. Це Фонд державного майна, Міністерство фінансів, Національний банк України, Антимонопольний комітет, Міністерство економіки, Державна податкова адміністрація. Антимонопольний комітет України здійснює контроль за придбанням великих пакетів акцій підприємств, що мають монопольне становище на ринку; він контролює дотримання антимонопольного законодавства у процесі здійснення спільного інвестування інвестиційними фондами та іншими учасниками ринку.
4. Державні органи, що виконують спеціальні функції контролю та нагляду за дотриманням законодавства в державі. До цієї групи належать Міністерство внутрішніх справ, Генеральна прокуратура, Служба безпеки України, Вищий арбітражний суд.

Посилаючись на О. Куліш можна стверджувати, що «Для формування фондового ринку України як ефективного механізму обігу цінних паперів, який сприяє економічному розвитку і забезпечує належні умови для інвестицій та надійний захист інтересів, необхідно забезпечити державне управління функціональністю фондового ринку: соціальна справедливість – створення рівних можливостей і спрощення умов доступу інвесторів і позичальників на ринок фінансових ресурсів, недопущення монопольних виявів дискримінації прав і свобод суб'єктів ринку цінних паперів; надійність захисту інвесторів – створення необхідних умов (соціально-політичних, економічних, правових) для реалізації інтересів суб'єктів фондового ринку та забезпечення захисту їхніх майнових прав; регульованість –

створення гнучкої й ефективної системи регулювання фондового ринку; контрольованість – створення надійного механізму обліку та контролю, запобігання і профілактики зловживань і злочинності на ринку цінних паперів; ефективність – максимальна реалізація потенційних можливостей фондового ринку щодо мобілізації та розміщення фінансових ресурсів у перспективні сфери національної економіки, що сприятиме забезпеченню її прогресу та задоволенню життєвих потреб населення; правова впорядкованість – створення розвиненої правової інфраструктури забезпечення діяльності фондового ринку, яка чітко регламентує правила поведінки і взаємовідносин його суб'єктів; прозорість, відкритість – забезпечення надання інвесторам повної й доступної інформації стосовно умов випуску та обігу на ринку цінних паперів, гласності фінансово-господарської діяльності емітентів, усунення виявів дискримінації суб'єктів фондового ринку; конкурентність – забезпечення необхідної свободи підприємницької діяльності інвесторів, емітентів і ринкових посередників, створення умов для змагання за найвигідніше залучення вільних фінансових ресурсів і встановлення немонопольних цін на послуги фінансових посередників за умов контролю за дотриманням правил чесної конкуренції учасниками фондового ринку.

Очолює систему державного регулювання Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Законодавче регулювання діяльності ринку цінних паперів і фондових бірж в Україні постійно вдосконалюється із процесом реформування економіки країни та накопиченням досвіду з формування інфраструктури фондового ринку.

Важливим напрямом державного регулювання фондового ринку є контроль за діяльністю учасників ринку цінних паперів та саморегулювних організації (СРО). В межах цієї роботи протягом 2018 року Комісія провела 545 перевірок щодо дотримання вимог законодавства про цінні папери емітентами цінних паперів, суб'єктами первинного фінансового моніторингу (СПФМ), професійними учасниками фондового ринку та СРО. Зокрема, за результатами проведених регулятором планових та позапланових перевірок в діяльності емітентів виявлено 250 правопорушень. Характерними порушеннями в діяльності емітентів цінних паперів є порушення порядку скликання та проведення загальних зборів акціонерних товариств, порушення встановленого порядку переведення випуску цінних паперів в бездокументарну

форму існування та порушення прав акціонерів на отримання інформації»[3, с.78-79].

Слід зазначити, що за словами І. Сердюк «протягом I півріччя 2019 року діяльність Комісії у сфері державного контролю була направлена на удосконалення правил проведення перевірок та розробку методичних рекомендацій перевірок учасників фондового ринку. Зокрема, всі нормативно-правові документи регулятора щодо проведення перевірок учасників ринку цінних паперів були уніфіковані - відтепер вони містять обмеження щодо проведення повторних перевірок з питань, які вже перевірялися, забезпечують можливість проведення позапланових безвізних перевірок, а також містять вичерпний перелік підстав для проведення позапланових перевірок. Останнім часом можна констатувати збільшення кількості перевірок, що свідчить про підвищення рівня державного контролю» [4, с.105-125].

Схиляючись на досвід інших країн та діяльність депозитарних установ України можна вважати, що у нашій країні склався і розвивається ринок цінних паперів, у якому співіснують елементи, властиві як американській, так і європейській моделям. Також депозитарна система України можна описати такими особливостями, а саме:

Таблиця 2

а) не прийнята та не відпрацьована практична реалізація правового механізму захисту прав інвесторів;
б) недостатньо розвинена нормативно-правова база, яка встановлювала б відповідальність на фондовому ринку, недостатньо розроблені питання взаємодії регулюючих органів із правоохоронними органами та судовою системою;
в) незважаючи на здійснення проекту з розвитку інфраструктури фондового ринку, не вдалося усунути невідповідність хоча б одного із українських депозитаріїв міжнародним стандартам і технологічним вимогам, які висуваються до іноземних депозитаріїв. Це значно обмежує можливість участі українських депозитаріїв у міжнародних депозитарних, розрахункових і клірингових системах;
г) дуже велика питома вага акціонерів-фізичних осіб, які набули у власність цінні папери за результатами чекової приватизації
е) не існує офіційно затверджених єдиних стандартів інформаційної взаємодії та документообігу між професійними учасниками ринку цінних паперів.

Посилаючись на слова В. Петрова можна стверджувати, що «незважаючи на схожі риси, що властиві країнам з американською або європейською моделлю, інфраструктура фондових ринків побудована

на балансі інтересів емітентів, інвесторів, фінансових посередників. Фондовий ринок є багатоаспектною соціально-економічною системою, на основі якої функціонує ринкова економіка в цілому. Він сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства, підвищенню достатку кожної людини шляхом володіння і вільного розпорядження цінними паперами, психологічній готовності населення до ринкових відносин» [5. с. 35-40].

Враховуючи праці І. Коломієць слід зазначити, що «для покращення державного регулювання та контролю фондового ринку України необхідним є:

—поєднання цивільно-правового та публічно-правового методів регулювання відносин між державою та учасниками фондового ринку залежно від характеру цих відносин та їх суб'єктів;

—вільний і захищений законом обіг цінних паперів за умови дотримання встановлених законом і контрольованих державою правил допуску цінних паперів на ринок правил, які стосуються правового становища та діяльності професійних учасників фондового ринку, а також правил організованого фондового ринку;

—регулювання цивільно-правових відносин між усіма учасниками фондового ринку, що пов'язані з обігом цінних паперів шляхом установлення особливостей цих відносин спеціальними нормами;

—державне регулювання фондового ринку повинно виконуватися шляхом прямого регулювання цього ринку нормами закону;

—саморегулювання учасників фондового ринку має узгоджуватися з його державним регулюванням;

—розробити і ввести у дію методики пруденційних та, інших форм контролю за діяльністю професійних учасників фондового ринку.

—підвищення рівня контролю за учасниками ринку, зменшення кількості професійних учасників ринку цінних паперів;

—надання повноважень Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку з метою захисту прав інвесторів звертатись до суду з позовом про зупинення видаткових операцій по банківських рахунках суб'єкта господарювання у разі виявлення ознак правопорушення на ринку цінних паперів;

—посилення контролю за дотриманням учасниками фондового ринку регулятивних вимог;

—забезпечення правового захисту працівників Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які здійснюють правозастосовчі функції;

—розроблення та запровадження ефективної системи обміну інформацією між державними органами, що здійснюють регулювання і контроль на фондовому ринку;

—надання Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку можливості оперативно приймати регуляторні акти;

Здійснення цих та інших заходів дозволить прискорити формування в Україні фондового ринку. Та щоб цей ринок мав цивілізований характер, був адаптований до сучасних світових умов, необхідно враховувати набутий зарубіжний досвід, поширені у світі тенденції, кращі зразки його розвитку» [6. с.114-129].

Висновки. Отже, найпершим завданням державного регулювання і контролю у сфері розвитку фондового ринку являється початок використання системи інформаційної достатності, звітності, а також оцінювання головних його складових, що досягається завдяки введення ліцензування, надання доступу до фондових ринків сумлінним його учасникам. Дієве функціонування інститутів ринку цінних паперів відкриває можливість покращити рівень інвестиційної привабливості економіки України і забезпечить надійну основу для її зростання на довгий період у сучасних глобальних умовах розвитку фінансового ринку.

Заходами із попередження правопорушень, котрі мають місце в діяльності суб'єктів фондового ринку, щодо правоохоронних органів можуть бути: 1) використання запобіжних заходів відносно можливих правопорушень у цій сфері; 2) паралельний контроль правоохоронними органами діяльності учасників даного ринку; 3) встановлення достатнього рівня взаємодії між оперативними і слідчими органами з цих питань; 4) своєчасний арешт злочинців; 5) запровадження в країні єдиного центру обліку і аналізу оперативної інформації з цих питань; 6) своєчасний обмін інформацією, стосовно порушень чинного.

Слід зазначити, що проведеним дослідженням не вичерпуються усі аспекти проблеми забезпечення ефективного державного фінансового регулювання та контролю діяльності учасників ринку цінних паперів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гольденберг О. Удосконалення державного регулювання ринку цінних паперів в Україні- № 6-с.42-46
2. Кіктенко О.В. Ефективність державного регулювання фондового ринку України/ О.В. Кіктенко// Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології – 2015 –с.88-92
3. Куліш О. Основні напрямки державного регулювання фондового ринку України/ О.Куліш// Економіка – 2016 -№15
4. Сердюк І.В. Проблеми та напрямки вдосконалення інфраструктури ринку цінних паперів в Україні/ І.В. Сердюк, Л.М. Лисенко// Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону – 2017-с.38-40
5. Петров В.С. Вдосконалення депозитарного обліку прав на цінні папери в РФ: Автореф.дис. ... канд.економ.наук: 08.00.10/ В.С.Петров/ Московський державний університет економіки, статистики і математики- Москва,2018- с.109
6. Коломієць І.В. Щодо запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, на ринку цінних паперів і фондовому ринку [Електронний ресурс] / І.В. Коломієць – Режим доступу:<http://archive.nbuv.gov.ua/portal>

Манченко Анна Олександрівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Онишко Світлана Василівна,
*д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків*

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ В РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Велика потреба реального сектору економіки в інвестиційних ресурсах вимагає пошуку ефективних способів залучення інвестицій. На сьогодні інвестиції є дуже важливим засобом забезпечення економічного зростання, збільшення обсягів національного доходу, а також важливим поштовхом для структурних перетворень в економіці, науково-технічного розвитку та зростання

ефективності виробництва. Заохочення інвесторів до вкладання коштів є одним з найважливіших завдань держави. Питання інвестиційного забезпечення реального сектору потребує найскорішого вирішення та дослідження можливих напрямів створення сприятливого інвестиційного клімату.

В останній час дослідженню проблем інвестування приділяється значна увага в працях вітчизняних і закордонних науковців, серед яких: С. Онишко, Ю. Коваленко, М. Рябокінь, В. Бодров, М. Войнаренко, А. Гончаров, А. Кредисов, Т. Майорова, І. Михасюк, М. Малий, В. Новицький, В. Нордхаус, С. Осадець, О. Підхомний, О. Передрій, М. Петренко, Ю. Петруня, К. Семенов, А. Череп, У. Шарп та ін.

Метою статті є розгляд сутності фінансових інвестицій та фінансових інструментів як способу залучення капіталу для розвитку реального сектору економіки.

Виклад основного матеріалу. Чітко визначене поняття «фінансові інвестиції» наведено в в Наказі Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 року №559 Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 13 «Фінансові інструменти»: фінансові інструменти - це контракти, які одночасно приводять до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого. Згідно з П(С)БО 2, фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку, зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора[2]. До фінансових інвестицій відносяться контракти записані на папері, такі, як акції, облігації, векселі, тощо

В сучасних розвинених економіках більша частина інвестицій належить саме фінансовим інвестиціям. Про це свідчать обсяги фондових торгів та надходження безпосередньо прямих інвестицій. Процеси, що відбуваються в інвестиційній сфері вказують на загальне положення всередині країни, розмір національного доходу, привабливість для інвестування іншими країнами.

Створення сприятливих умов для залучення інвестицій в реальний сектор економіки, забезпечити доступ підприємств до більш дешевого, порівняно з іншими джерелами капіталу це головне завдання, яке повинен виконувати фондовий ринок.

В Україні фондовий ринок розпочав свою роботу у 1991 р. з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» (пізніше – модернізовано у Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»). В цьому законі чітко визначені фінансові інструменти та описана діяльність професійних учасників ринку цінних паперів. Фінансові інвестиції являють собою вкладання в акції, облігації, векселі та інші цінні папери.

Мета інвестування в цінні папери залежить від виду цінного паперу та особливостей їх обігу. Метою купівлі акцій може бути:

- контроль над капіталом, створення інвестиційного портфелю;
- участь в управлінні акціонерним товариством (при купівлі 50% +1 акції);
- отримання дивідендного доходу;
- отримання спекулятивного доходу при перепродажі акцій;
- здійснення диверсифікації капіталу;
- отримання прибутку від вкладення тимчасово вільних коштів ;

При купівлі облігацій пріоритетами є:

- кредитування позичальника;
- вигідне вкладення тимчасово вільних коштів;
- отримання процентного доходу;
- отримання дисконтного доходу;
- диверсифікація капіталу[5]

При купівлі векселів цілі можуть бути однакові з цілями купівлі облігацій проте є певна особлива ціль - скуповування боргів позичальника з метою його банкрутства.

Основна функція ринку цінних паперів це забезпечення грошовим капіталом підприємства що потребують грошові кошти для здійснення виробничого процесу або розширення виробництва.

На сьогодні сучасний організований ринок цінних паперів України може бути за законодавством представлений лише біржами. На таблиці 1 представлено топ 10 емітентів, акції яких користувалися попитом на українській біржі.

Топ 10 емітентів акцій, які користувалися найбільшим попитом на біржовому ринку (за обсягом біржових контрактів) у 2018 році

№ з/п	Найменування емітента	Кількість біржових контрактів, шт.	Обсяг біржових контрактів на організаціях торгівлі, млн.грн.	Відсоток від загального обсягу біржових контрактів на організаціях торгівлі (%)
1	ПАТ «ДЕК «ЦЕНТРЕНЕРГО»	7718	245,33	0,09%
2	АТ «РАФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	6070	245,17	0,09%
3	ПАТ «МОТОР СІЧ»	2405	240,85	0,09%
4	ПАТ «УКРНАФТА»	7104	142,01	0,05%
5	ПАТ «ДОНБАСЕНЕРГО»	2211	52,80	0,02%
6	ПАТ «АВДІВСЬКИЙ КОКСОХІМІЧНИЙ ЗАВОД»	809	25,18	0,01%
7	АТ «ТУРБОАТОМ»	643	22,51	0,01%

Джерело: складено на основі статистичних даних НКЦПФР [1]

Станом на 31.12.2018 загальний обсяг усіх зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів становив 2 254,38 млрд грн. Динаміку обсягу можна побачити на рис.1. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-серпні 2018 року, становив 39,68 млрд. грн., що менше на 47,35 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2017 року (78,4 млрд. грн.). Проте загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів у січні-липні 2019 року, становив 24,07 млрд. грн., що менше на 6,7 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2018 року (30,8 млрд. грн). Можна зробити висновок, що ріст обсягів випуску цінних паперів який спостерігався в період з 2014 по 2017 рік наразі призупинився. В період з 2017 по 2018 рік обсяг випущених цінних паперів зменшився, проте на рис.1 негативною динамікою це не відобразилося, оскільки враховувався наростаючий підсумок. Окрім цього протягом 2017-2018 року на ринку спостерігалася

консолідація торгівлі цінними паперами. Консолідація цінних паперів це процес зменшення загальної кількості акцій та облігацій, проте з одночасним пропорційним збільшенням їх номіналу.

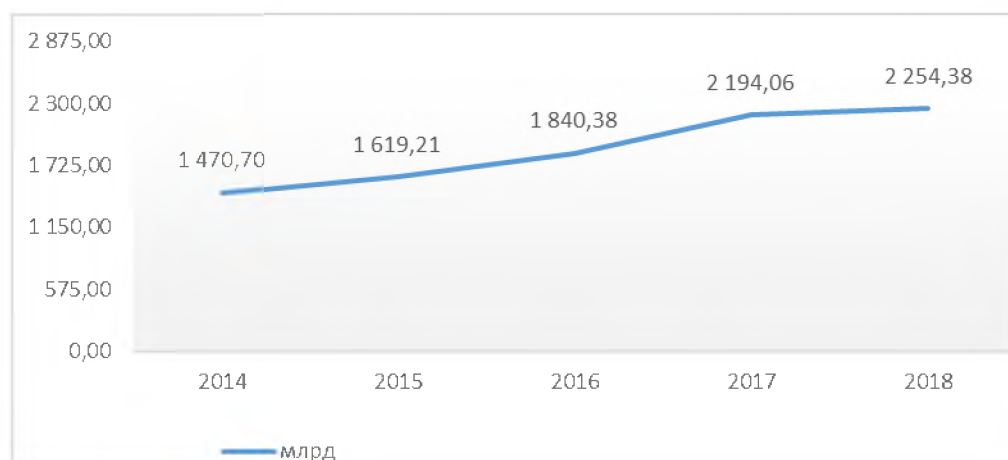

Рис. 1. Обсяг зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів (наростаючим підсумком), млрд. грн

Джерело: складено на основі статистичних даних НКЦПФР [1]

Протягом січня-липня 2019 року Комісією зареєстровано 41 випусків акцій на суму 4,98 млрд. грн., динаміку відображено в таблиці 2. Порівняно з аналогічним періодом 2018 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 8,4 млрд. грн.

Таблиця 2

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом січня-липня 2019 року

Період	Обсяг випуску акцій, млн. грн.	Кількість випусків, шт.
Січень	471,30	7
Лютий	210,00	3
Березень	21,85	2
Квітень	54,29	2
Травень	1 003,52	6
Червень	1 315,56	12
Липень	1 899,83	9
Усього	4 976,35	41

Джерело: складено на основі статистичних даних НКЦПФР [1]

Серед фінансових інструментів провідну позицію за обсягами зареєстрованих випусків займали акції, це можна побачити на рис. 2. На рисунку в процентному співвідношенні показано частину ринку яку займає кожен фінансовий інструмент. Ще в 2017 році акції займали майже 92% всього ринку, проте в 2018 році цей показник динамічно скоротився до 37%. Значну часту ринку в 2018 році зайняли облігації.

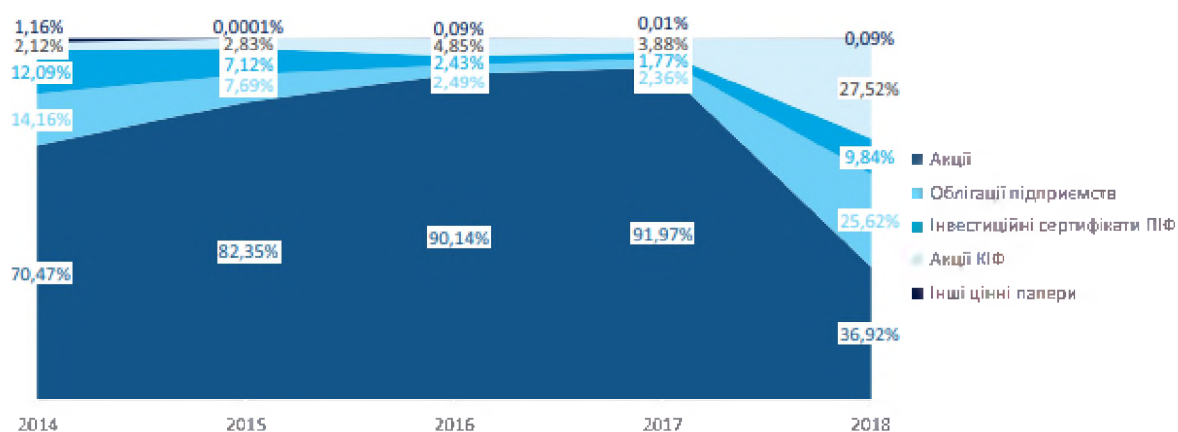

Рис. 2 Структура обсягу зареєстрованих випусків цінних паперів на фондовому ринку України у 2012 -2018 роках, %

Джерело: складено автором на основі статистичних даних НКЦПФР [1]

На разі, головним джерелом фінансових ресурсів є заощадження населення, проте для економічного зростання привабливішим варіантом є іноземні інвестиції. Залучення саме довгострокових іноземних інвестицій, а також активізація діяльності з їх «просування» протягом майже усіх років незалежності України було одним із пріоритетних завдань її економічної політики, що визначалися низкою офіційних документів. Проте, на жаль, сьогодні результати є невтішними, і великі західні інвестори з обережністю ставляться до України [7].

Після 2014 року багато великих компаній вилучили кошти з українського бізнесу. Найбільше постраждав нафтогазовий сектор економіки, оскільки більшість інвестицій були російськими [4]. Наприклад, Російська компанія «Лукойл-Україна» яка займала майже 6% роздрібного ринку, покинула ринок нафтопродуктів. Пізніше, в 2015 р. нідерландська компанія “Shell” призупинила співпрацю з “Укргазвидобуванням”, а також розірвала договір з проекту видобування сланцевого газу в Україні в Юзівському родовищі на території

Харківської та Донецької областей. Американська компанія “Shevron” у липні 2015 р. перестала розробляти Олеське родовище на території Львівської та Івано-Франківської областей. Американська компанія “ExxonMobil” у серпні 2015 р. вирішила закрити свої представництва з видобування вуглеводнів.

На мою думку, причиною вилучення капіталу є воєнні дії на сході країни, девальвація національної валюти та складність ведення бізнесу. З боку держави насамперед слід зупинити корупцію і створити професійні податкові та митні органи, які б керувалися чітким і ясним законодавством. Також для стимулювання зростання іноземних інвестицій в Україні та створення сприятливішого інвестиційного клімату необхідні такі заходи:

- запровадження податкових пільг для пріоритетних сегментів економіки - держава повинна стимулювати інвестиції в пріоритетні галузі або у відсталі галузі з метою уникнення дисбалансу в економіці;

- формування особливих економічних зон у регіонах, що допоможе розподілити потік інвестицій з районів із більш розвинутою інфраструктурою до районів із менш розвинутою і надасть поштовх їх економічному й соціальному розвитку. У подібних зонах можуть діяти спеціальні податкові режими, пільги за обов’язковими платежами і зборами;

- створення рівних умов конкуренції, введення особливих митних режимів, планування експорту і імпорту продукції [6].

Висновок. В процесі проведеного дослідження встановлено, що фінансові інвестиції повинні стати інвестиційним ресурсом економіки для забезпечення подальшого зростання виробництва та мають забезпечити економіку довгостроковими фінансовими ресурсами. Проте залучення коштів для розвитку реального сектора економіки за допомогою фінансових інвестицій є незначним. Значно більшу частку займають банківські кредити, хоча цей спосіб залучення коштів є більш дорожчим. Серед населення існує певна недовіра до фондового ринку, оскільки досі українських фондовий ринок носить більше спекулятивний характер, а також не існує єдиної платформи де б кожна людина могла б придбати певні фінансові інструменти. Також, через несприятливий інвестиційний клімат спостерігається відтік іноземного капіталу.

Для удосконалення механізму акумуляції фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів необхідно:

- поліпшити систему надання інформації про емітента на фондовому ринку
- створити єдину платформу для торгівлі цінними паперами.
- створити дієву систему захисту дрібних інвесторів шляхом гарантування і страхування приватних інвестицій;
- відмовитися від практики інсайдерського впливу на фондовий ринок, який проявляється в незаконних випусках акцій, в спеціальному заниженні чи завищенні цін на акції, маніпуляціях з реєстрами акціонерів, який зрештою підриває довіру до фондового ринку .

Основними цілями формування ліквідного, надійного і прозорого фондового ринку є забезпечення реалізації національних інтересів України, сприяння зміцненню економічного суверенітету та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд фондового ринку України за 2017-2018 рік. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics>
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" Наказ Міністерства фінансів України № 559 від 30.11.2001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
4. Стратегія розвитку фондового ринку України на середньострокову та довгострокову перспективу (проект). URL: <http://www.aust.com.ua/defaultStrategy.aspx>.
5. Мусатова Т.А., Бабире О.В. Шляхи залучення фінансових ресурсів у розвиток реального сектору економіки Економіка та держава 2014 №6 ст.133-134 URL:http://www.economy.in.ua/pdf/6_2014/29.pdf
6. Спасенко Ю.О., Інвестиції в реальний сектор економіки як чинник розвитку економіки України Наукові праці НДФІ 2016 № 4 с.124-138
7. Лащак В.В. , Вершигора Ю.З., Вершигора В.Г. Використання ринку цінних паперів для залучення інвестицій у регіональну економіку України Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка 2018 №28 с.29-33

Моренець Віталій Миколайович,
студент групи ФМД-18-1

Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків

РОЗВИТОК ВТОРИННОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В сучасному періоді часу вторинний ринок цінних паперів, та і весь ринок цінних паперів України в цілому не є таким активним, як це було в середині 90-х років. Це насамперед пов'язано з великою кількістю таких проблем, як: прогалини у розвитку, недосконалість існуючого законодавства, різноманітні обмеження з боку уряду, невідповідність стану вітчизняного ринку світовим стандартам і багато іншого. Ринок цінних паперів є найбільш важливим елементом ринкових відносин. Відповідно до ступеня розвитку ринку цінних паперів судять про стан економіки країни. Сформований ринок України схильний до таких самих процесів деформації, що й економічна система країни.

Вторинний ринок цінних паперів України існує вже більше двох десятиріччів років, і всі роки він перебував у не визначеному стані. З однієї сторони є всі необхідні умови, які забезпечують ефективне функціонування вторинного ринку цінних паперів. Також є торговці, реєстратори, біржі та інша відповідна ринкова інфраструктура. Але тим часом з іншої сторони, велика частина економічно активного населення України взагалі нічого не знає про даний ринок, і як відомо, вони не мають жодного бажання дізнаватися. І такий стан сучасного вторинного ринку цінних паперів насамперед зумовлений не відповідним вибором його активності ще на самому початку його становлення [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ринок цінних паперів та, зокрема, його роль в ринковій економіці як важливого її інституту досліджують такі авторитетні зарубіжні вчені, як П. Гартман, К. Грейнджер, Р. Левіч, У. Нільсон, Є. Фама, та інші. Серед вітчизняних учених глибинним дослідженням ринку цінних паперів присвячені

праці О. Баули, А. Гальчинського, В. Козюка, В. Міщенко, О. Рогача, В. Соболева, І. Школьник, С. Москвіна, Є. Звягильського, Д. Шаврука та інших.

Метою є дослідження особливостей та закономірностей функціонування вторинного ринку цінних паперів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вторинний ринок цінних паперів – це ринок, де відбувається обіг (купівля-продаж) раніше випущених цінних паперів. На даному ринку можуть відбуватися й інші форми переходу цінних паперів від одних їх власників до інших на протязі всього терміну існування цінних паперів. Змога інвесторів їх вільно продавати та купувати забезпечується, насамперед, через фінансових посередників [1].

Головною метою функціонування вторинного ринку є забезпечення ліквідності цінних паперів, а саме створення найкращих умов для оптимальної торгівлі ними. Також в майбутньому це дає можливість саме власникам цінних паперів реалізувати їх за досить короткий термін часу та за незначних варіацій курсів і невисоких витрат щодо реалізації. Дохід від продажу цінних паперів на даному ринку належить не емітентові, а власникам, які виступають на вторинному ринку у ролі продавців даних цінних паперів.

Якщо проаналізувати розвиток вторинного ринку цінних паперів за останні декілька років, то можна сказати, що ринок показує позитивні результати, а саме у 2018 році, порівняно з 2017 роком, темп приросту обсягів торгів на ринку цінних паперів становив 26% при зростанні ВВП на 3,2%. Співвідношення обсягів торгів на ринку цінних паперів до ВВП – 19,8%. На основі підсумків 2018 року спостерігалось зростання обсягу торгів на ринку цінних паперів, порівняно з 2017 роком, на 26% (рисунок 1.1).

З 2017 року депозитні сертифікати Національного Банку України не враховуються у розрахунках обсягу торгів. Відповідно до Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи депозитний сертифікат Національного. Основний обсяг торгів у 2018 році — операції з ОВДП — 69% (рисунок 1.2) [2].

Рисунок 1.1. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів та ВВП, млрд грн

Джерело: НКЦПФР; Державна служба статистики України

Рисунок 1.2. Структура обсягу торгів на ринку цінних паперів з фінансовими інструментами у 2014 – 2018 роках, %

Джерело: НКЦПФР

У 2018 році обсяг торгів саме на біржовому ринку становив 44,17% від загального обсягу торгів на ринку цінних паперів (590,58 млрд грн) (рисунок 1.3). Індекс, який дає змогу оцінити загальну ситуацію на ринку цінних паперів є важливим індикатором фондового ринку. Зокрема, за 2018 рік індекс Української біржі зріс на 13,92%, ПФТС — на 77,54% [2].

Наприкінці 2018 року найбільшу кількість випусків цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на «ПФТС» (39,9%), біржі «Перспектива» (32,6%) та Українській біржі (25,5%). За підсумками 2018 року спостерігається перерозподіл обсягів торгів на організаторах торгівлі. Так, питома вага обсягів торгів

ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива» у 2018 році скоротилася на 28,2 процентні пункти і становила 48,8%, при зростанні питомої ваги обсягів торгів АТ «Фондова біржа «ПФТС» на 24,6 % до 43,1% (таблиця 1.1).

Рисунок 1.3. Обсяг торгів на ринку цінних паперів у 2013 – 2018 роках, млрд грн

Джерело: НКЦПФР

Серед фінансових інструментів за обсягами торгів на біржовому ринку у 2018 році першу позицію продовжують займати ОВДП – 245,73 млрд грн (94,2% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у 2018 році).

Спотовий ринок був найбільш привабливим в структурі біржових торгів у розрізі за видами ринків, адже його частка становила 83,6% від загального обсягу біржового ринку [2].

У 2018 році питома вага вторинного ринку в сукупному обсязі біржових торгів становила 97,7% від загального обсягу торгів.

Обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів у 2018 році зменшився на 37,1% порівняно з 2017 роком та становив 79,62 млрд грн. Зменшення обсягу торгів акціями відбулося за рахунок продовження роботи з очищення фондового ринку та підвищення прозорості біржового сегменту [3].

На сьогодні ринок державних облігацій відіграє одну з ключових ролей у формуванні бюджетної політики держави. Державні облігації виступають інструментом державних запозичень, дозволяючи залучати необхідні фінансові ресурси на прийнятних умовах. У 2018 році обсяг торгів державними облігаціями України становив 406,42 млрд грн, що відповідно більше на 58,7% порівняно з минулим роком.

Таблиця 1.1

**Обсяг торгів на організаторах торгівлі
протягом 2014-2018 років, млн грн**

Організатор торгівлі	2014		2015		2016		2017		2018	
	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
ПЕРСПЕК- ТИВА	490458,12	79,15%	220332,17	76,98%	136057,62	57,80%	127410,01	61,91%	127325,00	48,81%
ПФТС	95881,73	15,47%	53181,80	18,58%	93179,20	39,81%	64337,74	31,26%	112518,17	43,13%
УБ	8565,89	1,38%	6692,36	2,34%	3531,20	1,50%	13412,22	6,52%	20987,86	8,05%
КМФБ	9921,41	1,60%	3565,31	1,25%	1743,32	0,74%	81,75	0,04%	-	-
УНІВЕР- САЛЬНА	12739,29	2,06%	591,29	0,21%	252,09	0,11%	399,20	0,19%	-	-
СЕФБ	1265,53	0,20%	1413,39	0,49%	59,09	0,03%	-	-	-	-
УМВБ	260,4	0,04%	118,67	0,04%	21,71	0,01%	-	-	34,95	0,01%
УФБ	456,88	0,07%	301,98	0,11%	18,93	0,01%	1,16	0,001%	-	-
ІННЕКС	27,32	0,00%	5,09	0,00%	1,98	0,00%	145,43	0,07%	0,49	0,00%
УМФБ	118,66	0,02%	5,94	0,00%	-	-	-	-	-	-
УСЬОГО	619695,23	100	286208,00	100	235405,14	100	250787,51	100	260866,46	100,00%

Фондовий ринок України розвивається і на сьогодні можна впевнено сказати про повне формування та функціонування інфраструктури фондового ринку. Цьому передувала важка та важлива нормотворча діяльність НКЦПФР[4].

Отже, на даний момент часу ми можемо побачити справжнє обличчя українського фондового ринку, а саме без сміттєвих паперів, які постійно функціонували на ньому та схематичним схем, які були заповнили ринок цінних паперів в Україні. Після десятиліть їхнього домінування на ринку інакше бути й не могло, що майже 95% операцій зараз – це угоди з державними цінними паперами. Український фондовий ринок, як бачимо, ефективний тільки в питаннях власності – змін прав, перерозподілу долей. Але аж ніяк не як джерело залучення грошей для розвитку бізнесу, як це відбувається в розвинених країнах. Поширені раніше активи були далекі від своєї інвестиційної суті, вони слугували лише інструментами в сумнівних операціях. Схеми наносили прямі втрати бюджету, фінансовій системі, інвесторам, позбавляли ринок самого головного – довіри. Сьогодні можна з впевненістю сказати, що ринок готовий до подальшого ефективного розвитку. Для подальшого розвитку вторинного ринку цінних паперів в Україні потрібно ухвалити Верховною Радою України давно внесені законопроекти (№2413а, №6303, №9035), які забезпечать ринку необхідний захист, прозорість та відповідні правила, а також давно потрібні норми європейського фінансового права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Прохорова Ю. С. Фондовий ринок України та шляхи його розвитку / Ю. С. Прохорова // Управління розвитком. – 2014.
2. Річний звіт НКЦПФР за 2018 рік. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf (дата звернення 20.09.2019)
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://nssmc.gov.ua>. (дата звернення 20.09.2019)
4. НКЦПФР оголошує показники фондового ринку за 2018 рік URL: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/02/14/nktsprfr-ogoloshu-pokazniki-fondovogo-rinku-za-2018-rk/> (дата звернення 20.09.2019)

Невмержицька Ірина Дмитрівна,
студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Чуницька Ірина Іванівна,
*к.е.н., доцент, професор кафедри
фінансових ринків*

ДЕПОЗИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Однією із важливих здатностей банку є взаємозв'язок та рух банківського капіталу. Це сприяє стимулюванню розвитку всеохоплюючої економіки на всіх рівнях. Структурна складова та обсяги банківських ресурсів, в більшій мірі, формуються за рахунок вільних певний час коштів фізичних та юридичних осіб, що спрямовуються у інвестиційно-кредитні процеси банку. Отож, з огляду на це виникає актуальність дослідження депозитної діяльності банків на фінансовому ринку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вчення про депозитну діяльність цікавило та привертало увагу багатьох науковців. Серед них М. Алексеєнко, О. Васюренко, О. Дзюблюк, І. Діденко[2], О. Кириченко, А. Мороз, М. Савлук[3] та інші. Праці вчених містять роздумачення понять депозиту, депозитної діяльності, депозитної політики та способів здійснення депозитних операцій.

Метою дослідження. Визначення понять щодо депозитної діяльності банків та аналіз зазначеної діяльності на фінансовому ринку України.

Виклад основного матеріалу. Основним компонентом залучених коштів банку є вклади, що формуються при депозитній діяльності. Банківські організації приймають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, де використовуються різні види банківських рахунків, у тому числі і депозитні.

Депозитна діяльність – сукупність процесів, що сприяють залученню коштів фізичних та юридичних осіб для розташування на депозитному рахунку.

При цій діяльності існують характерні депозитні операції, що свідчать про відносини банку з клієнтом на основі договору. Договір

депозитного характеру містить дані про клієнта, строк, суму коштів, ставку та інші дані. За договором банк може керувати вкладом клієнта та повинен повернути вкладнику внесену суму та відсоток за нею у визначений строк.

Депозит - це грошові кошти в національній та іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням у безготівковій та безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах.[3]

Достатньо велика кількість науковців розглядала класифікаційні ознаки депозитів.

Таблиця 1

Класифікація депозитів за Діденко І. В.

1. Строк користування		
депозити до запитання	строкові депозити	ощадні депозити
2. Характер вкладника		
депозити фізичних осіб	депозити юридичних осіб	міжбанківські депозити
3. Спосіб оформлення та розпорядження		
іменні	анонімні / на пред'явника	закодовані / захищені
4. Спосіб нарахування відсотків		
за допомогою простих відсотків		за допомогою складних відсотків
5. Спосіб вилучення депозитів		
без попереднього сповіщення фінансової установи про вилучення депозиту	із попереднім сповіщенням фінансової установи про вилучення депозиту	з накладеними обмеженнями на вилучення депозиту з боку фінансової установи

Джерело:[2]

Дана класифікація свідчить про різноманітні депозитні продукти, що пропонують банківські установи. З 01.01.2019р. по 01.08.2019р. кількість банків в Україні зменшилася з 77 до 76 банків. Кожен з банків може запропонувати своїм клієнтам вигідні умови по депозиту, цим самим виникає прихильність клієнтів до банків.

Наведені банки найбільше приваблюють клієнтів своїми умовами за депозитами. Отож, проаналізуємо депозитні програми трьох найбільш лояльних банків, де пропонуються тільки найбільші ставки в кожному із банків.

Лояльність вкладників за II квартал 2019 року

№	Банк	Бали
1	Райффайзен Банк Аваль	5
2	Укрсиббанк	4,9
3	ПУМБ	4,8
4	Альфа-Банк	4,7
5	Ощадбанк	4,7

Джерело: [1]

Райффайзен Банк Аваль пропонує клієнтам вклад «Класичний строковий» максимальною ставкою 15,5%. Мінімальна сума вкладу - 2000 грн.

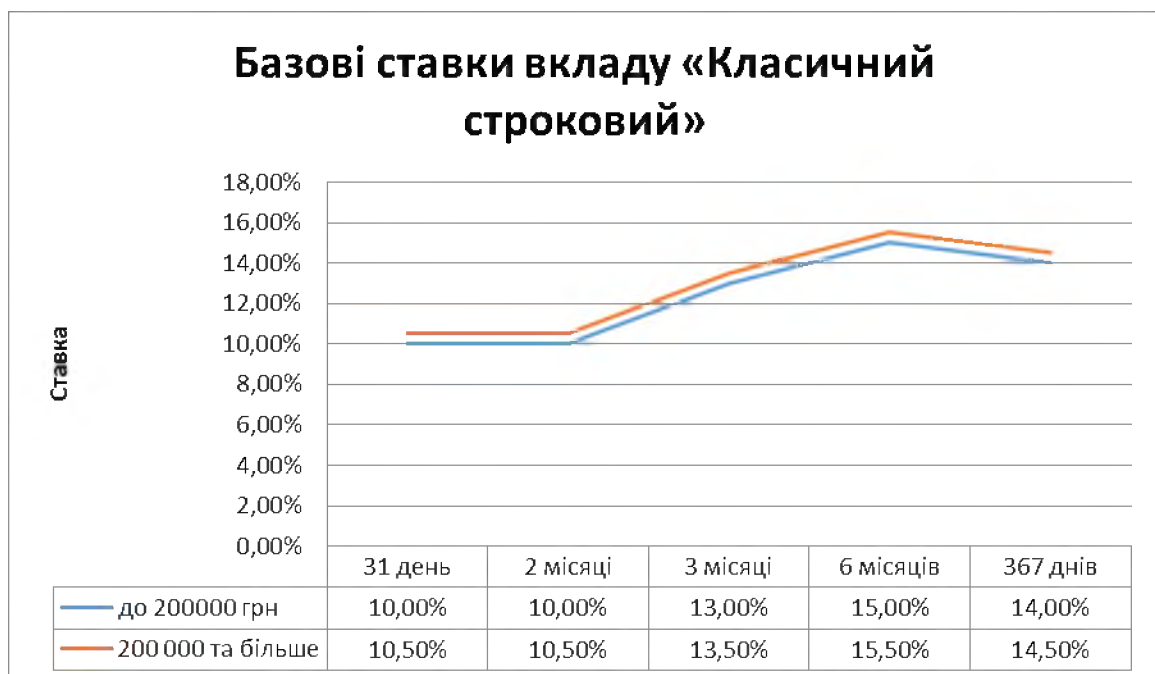

Рис. 1. Базові ставки вкладу «Класичний строковий»

Джерело: [1]

Максимальну вигоду клієнт отримає, якщо прийме участь в депозитній програмі вкладу «Класичний строковий» вклавши кошти 6 місяців в сумі більше 200 000 грн.

АТ "УКРСИББАНК" пропонує вклад «Гарантований капітал» без можливості поповнення та часткового зняття, сплата процентів наприкінці строку. Найбільша ставка за даним вкладом 5,70%, що нараховується тільки при вкладі від 150 000 грн, мінімальна ставка становить 1000 грн.

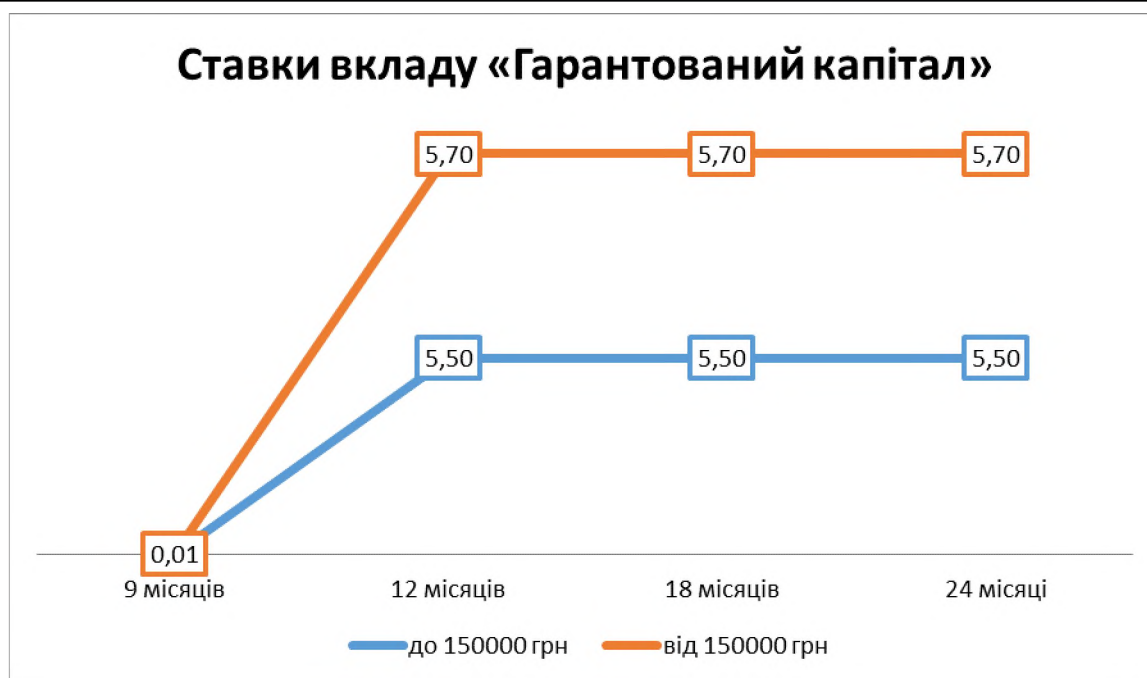

Рис.2 Ставки вкладу «Гарантований капітал»

Джерело: [1]

Укрсиббанк характеризується низькими ставками за депозитами. Ставка 5,7% доступна для вкладників від 150000 грн на термін 1, 1,5 та 2 років.

Банк ПУМБ пропонує депозит «Дохідний», де примноження заощаджень – до 17,5% річних. Мінімальна сума вкладу 500 грн, відсотки виплачуються щомісяця.

Рис.3 Ставки депозиту «Дохідний»

Джерело: [1]

Даний депозит має широку лінію термінів, де клієнт може обрати бажаний. Мінімальні ставки присутні на 1 місяці вкладу. Якщо клієнт вносить більше 2500000 грн в період від 6 до 18 місяців, то він отримує максимальну ставку 17,5%.

Депозитні ставки залежать від виду депозитного продукту, від терміну на який залучається депозит, від суми депозиту. Більше всього депозитна ставка для гривні вища, ніж в іноземній валюті.

Висновки. Таким чином, раціональний розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних грошових коштів фізичних і юридичних осіб дозволяє банківським установам розширювати свої можливості на фінансовому ринку України.

Отож, депозити – це ресурси, що надходять до банківських установ та використовуються за укладеним договором, де яким клієнт отримує додаткову суму коштів у вигляді відсотків. Депозитні продукти являють собою широкий набір можливостей для клієнта, різняться видовими та класифікаційними ознаками на фінансовому ринку.

Фінансовий ринок поєднує у собі значну кількість банків, де швидкими темпами розповсюджуються депозитні програми. Сукупність банків, що змогли завоювати довіру клієнтів є найбільш популярними в наданні своїх послуг. Дивлячись на це, існує категорія банків куди клієнти найчастіше звертаються для внесення вкладу. Ставки за депозитними договорами коливаються доволі в однаковому проміжку, але звичайно існують й винятки. Кожна з банківська установа знаходиться у пошуку нових депозитних ідей, що спричинять зростання обороту коштів та економічної вигоди банківської системи.

Таким чином, депозитна діяльність банків на фінансовому ринку України є конкурентоздатною. Розвиток банківських технологій, інновацій та підтримка довіри населення збільшить приток грошових ресурсів до банківських організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банки. URL: <https://minfin.com.ua>.
2. Діденко І. В. Методичні засади оцінювання і прогнозування кон'юнктури депозитного ринку України: дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Суми, 2017. 281
3. Мороз А., Савлук М., Пуховкіна М. та ін. Банківські операції : підручник / за ред. А. Мороза. 3-тє вид. Київ : КНЕУ, 2008. 608 с.

Сусорова Юлія Олексіївна,

студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Онишко Світлана Василівна,

д.е.н., професор кафедри

фінансових ринків

РОЗВИТОК РИНКУ ЗОЛОТА ТА ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ

Постановка проблеми. У сучасних умовах відбувається інтеграційний процес національної економіки у європейську і світову економіку. Становлення ринкової економіки в Україні за формою, на думку ряду вітчизняних та зарубіжних вчених, практично відбулося. За сутністю – результати є менш оптимістичні. Відтак виникає питання – чому ринкові інституції, які ефективно функціонують у розвинених країнах, не завжди успішно у нас приживаються? Це риторичне питання. І одним з його аспектів є ефективне функціонування ринку золота та дорогоцінних металів з його повною інфраструктурою, що і визначає актуальність обраної теми авторських досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблем функціонування ринку золота та дорогоцінних металів займалися такі вчені як В. Афанасьєва, Г. Веселовський, Д. Видолоб, Д. Гурський, Н. Дронова, К. Єфремова, О. Маліченко, О. Михайловський, Ю. Попівняк, К. Семенюк, С. Семенко та ряд інших вчених близького та далекого зарубіжжя. Разом з тим мало дослідженим залишається визначення особливостей формування ринку золота та дорогоцінних металів.

Метою дослідження є визначення особливостей формування ринку золота та дорогоцінних металів.

Виклад основного матеріалу. У загальному підході ринок золота та дорогоцінних металів в Україні є взаємодією учасників ринку щодо купівлі або продажу банківських металів, що сприяє їх накопиченню та концентрації у приватних структур та держави. Зокрема, держава таким чином зможе накопичити резерви та здійснювати регуляторну політику. Ринок золота та дорогоцінних металів в Україні виконує функцію накопичення дорогоцінного металу в державному резерві та дозволяє проводити операції на світовому ринку дорогоцінних металів; що є особливо важливим в умовах глобалізації та

євроінтеграції. Золото як найбільш поширений дорогоцінний метал є важливим засобом диверсифікації офіційних золотовалютних резервів Національного банку України [1, с. 15].

Дорогоцінні метали, такі як золото і срібло, висувалися на роль грошей протягом декількох тисячоліть. До цього в якості загального платіжного еквівалента людьми був випробуваний ряд товарів, однак жоден з них не мав тих властивостей, які дозволили дорогоцінним металам гармонійно виконувати функції грошей такий тривалий час.

Срібло стало затверджуватися в ролі грошового товару вже з середини першого тисячоліття до нашої ери. Тоді ж була закладена основа для широкого поширення в подальшому срібних монет по всьому світу. Паралельно з сріблом, але в менших розмірах, були в обігу золоті і мідні монети. Однак в силу нерозвиненості внутрішніх ринків і слабого товарного виробництва викарбувані всередині країни монети з дорогоцінних металів йшли за кордон, обслуговуючи міжрегіональні торговельні зв'язки. Зокрема, в Європі довгий час спостерігалася нестача золота та срібла, які доводилося віддавати в сплату за азійські товари. І тільки починаючи з XVI ст., з потоком дорогоцінних металів з Нового Світу, ситуація в Європі змінилася. У той же час, заповнення європейського ринку золотом і сріблом призвело до зростання товарних цін, і, відповідно, до деякого знецінення дорогоцінних металів [2, С. 328].

В середині XIX ст. сталося вибухове зростання видобутку золота за рахунок відкриття багатих родовищ в США, Австралії, Канаді. Зростання видобутку золота характеризують такі показники: якщо в 1840 р. світовий видобуток золота склав 54 759 тон, то через 15 років, в 1855 р., цей показник склав 201 750 тон, тобто приріст видобутку збільшився майже в 4 рази. Не дивно, що ці роки характеризуються деяким знеціненням золота, однак належного зміцнення срібла стосовно золота не відбулося. Більш того, починаючи з 70-х рр. XIX ст. знецінення срібла по відношенню до золота відбувалося високими темпами. Крім здешевлення технології з видобутку срібла і відкриття нових родовищ найважливішу роль зіграв перехід найбільш потужних в економічному відношенні країн, таких як США, Німеччина, Італія, на золоту валюту, тобто введення золотого стандарту, що призвело до витіснення срібла з внутрішнього грошового обігу і закріпленню золота в якості домінуючої форми світових грошей. Паризька конференція в 1867 р. підвела риску під спільним зверненням золота і срібла [3, с. 106].

Разом з тим перехід від біметалізму до золотого монометалізму був ані організованим, ані безболісним. Навпаки, він породив бурхливі дискусії, бо торкався інтересів різних верств населення. Неодноразово робилися спроби призупинити знецінення срібла. Так, в США прихильникам біметалізму вдалося домогтися прийняття ряду законів, за якими держава була зобов'язана карбувати щорічно певну кількість срібних доларів (Бланд-білл в 1875 р.; Шерман-білл в 1886 р.). Для подолання незручностей, пов'язаних з обігом срібних монет (перш за все, громіздкість), казначейство США заміняло їх спеціальними свідоцтвами – срібними сертифікатами. У цей період в обігу в основному перебувало срібло, в той час як золото осідало в накопичення і вивозилося з країни. Все це лише прискорило перехід США до золотого стандарту [4, 232].

Заборона карбування срібла, що мала місце в кінці липня 1893 р. в Індії і скасування Шерман-білля в США, по суті, поклали кінець грошовому обігу срібла.

Законодавче закріплення ролі загального еквівалента за двома металами, що лежало в основі біметалізму суперечило самій природі грошей, що має на увазі верховенство єдиного товару, що виконує грошові функції. Отже, еволюція грошових систем є об'єктивним і закономірним процесом.

Таким чином, кінець XIX ст. ознаменувався переходом розвинених країн до золотого стандарту. Головною формою грошей були золоті монети, що мають визначену законом форму, вагу, вартість. При цьому приватний сектор користувався правом надавати на монетні двори золото в злитках або іноземній монеті для переплавки в вітчизняну монету згідно з діючим законодавством та монетним стопах – співвідношенням між грошовими і ваговими одиницями з урахуванням проби золота. Деякі держави надавали таку послугу на платній основі, інші робили це безкоштовно. Всі розрахунки всередині країни могли проводитися тільки у вітчизняній валюті.

У зв'язку зі складністю соціально-економічних процесів, що розвиваються у XXI столітті, існує певна тенденція до періодичного усвідомлення ролі благородних металів у світовій платіжній системі. Хоча золотий стандарт вже в минулому, золото і досі відіграє важливу роль у визначенні кредитоспроможності країни, що виражається її золото-валютним запасом. З метою визначення перспектив розвитку сучасного ринку золота та дорогоцінних металів необхідно конкретизувати

його сутність, структуру і функції, визначити чинники, що впливають на процес розвитку вітчизняного і світових ринків золота, систематизувати форми та методи регулювання ринку. Визначення сутності ринку золота представляє самостійну наукову проблему, оскільки єдиних підходів до визначення ринку золота в даний час не існує.

Аналіз існуючих трактувань поняття «ринок золота» дозволяє зазначити:

- по-перше, при визначенні ринку золота він зводиться до територіально-організаційної ознаки, коли розуміється як центр торгівлі. Це не розкриває специфіки фінансово-економічних відносин на цьому ринку;

- по-друге, в частині визначень акцент робиться на структуру ринку золота (світовий і національні), на процес функціонування (опосередковує рух металу від виробників до кінцевих споживачів і інвесторам, перерозподіл офіційних і приватних золотих запасів);

- по-третє, визначення одного поняття – «ринок золота» – дається через інше поняття – «ринок».

- по-четверте, словосполучення «воля і розсуд останніх» не точно відображає сутність операцій на ринку золота, оскільки основними параметрами операцій на ринку золота є попит і пропозиція.

- по-п'яте, при визначенні ринку золота як сукупності економічних відносин між його суб'єктами, не відбивається ринковий характер відносин, оскільки економічні відносини між усіма учасниками операцій із золотом можуть існувати при натуральному господарстві, при адміністративно-розподільчій системі, при ринковій системі господарювання.

Разом з тим, в наведених визначеннях простежується ряд сутнісних характеристик ринку золота, особливості його еволюції, що має бути відображено у визначенні. До числа основних складових частин необхідно віднести такі елементи визначень як «регулярна купівля-продаж», «продаж за ринковою ціною», «стандартні злитки», «цінні папери, що котируються в дорогоцінних металах» [5, С. 67].

Перш ніж потрапити на ринок, золото та дорогоцінні метали проходить ряд етапів, серед яких можна виділити: розвідування, видобування, афінаж (переробка), використання в різних галузях промисловості, торговельно-фінансова діяльність з золотом та дорогоцінними металами.

В даній стадії особливий інтерес викликає останній пункт, який є заключним етапом в ланцюзі появи золота та дорогоцінних металів і одночасно самостійним комплексом взаємозв'язків між суб'єктами ринку дорогоцінних металів.

Об'єктами торгівлі на даному ринку є дорогоцінні метали: золото, срібло, платина, паладій, інші метали платинової групи (родій, рутеній, іридій, осмій). Регулярні операції здійснюються з золотом, сріблом, платиною, паладієм; інші метали реалізуються від випадку до випадку.

У той же час, проведений аналіз операцій на ринку золота та дорогоцінних металів з позицій фінансових інструментів, що котируються на них, показав, що крім фізичного металу і виробів з золота на ринку золота знаходяться в обігу цінні папери, які котируються в золоті (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові інструменти та активи ринку золота

Фінансові інструменти ринку золота	Активи
Золото	Стандартні злитки вагою 350-450 унцій або 11-13,7 кг. Розмірні злитки вагою 2, 5, 10, 20, 50, 100, 500 та 1000 г.
Вироби з золота	Інвестиційні монети, пам'ятні монети, ювелірні вироби, промислові вироби, медалі
Цінні папери, що котируються в золоті	Золоті сертифікати, облігації, ф'ючерси, подвійні складські свідоцтва – «золоті варанти»

Джерело: складено на основі [6, С. 102].

Отже, проведений аналіз підходів до визначення ринку золота та дорогоцінних металів дозволив запропонувати наступне визначення.

Ринок золота та дорогоцінних металів являє собою специфічну сферу товарних відносин, де об'єктом угоди є золото або дорогоцінний метал певних стандартних параметрів і / або права на нього складаються залежно від встановлених правил регулювання, попиту і пропозиції на нього, ринковими цінами.

Запропоноване визначення по суті відображає основні умови, що визначають операції на ринку золота та дорогоцінних металів. При цьому ринки золота можуть бути розділені на світові, регіональні та національні.

Світові ринки золота опосередковують рух золота між країнами різних географічних регіонів, регіональні ринки – між країнами одного регіону, національні ринки опосередковують рух золота всередині однієї країни, на них задовольняється попит промисловості, ювелірів, місцевих інвесторів і тезавраторів [7, С. 5].

Висновки. Таким чином, ринок золота та дорогоцінних металів являє собою складну систему відносин між суб'єктами з приводу купівлі-продажу дорогоцінного металу, яка функціонує на різних рівнях його організації: світовому, регіональному, внутрішньому. Особливість світового ринку золота полягає в тому, що постійний попит пред'являють лише покупці, що використовують дорогоцінний метал як промислову сировину, а регулярна пропозиція на ринку йде від виробників «нового золота» – золотодобувних компаній. У даний час суб'єктами світового ринку золота є: золотодобувні компанії; промислові споживачі; біржовий сектор; інвестори і тезавратори; монетарні уряди; професійні дилери та посередники. До числа світових центрів з торгівлі золотом можна віднести Лондон, Цюрих, Гонконг, Нью-Йорк, Дубай. Об'єктом торгівлі на даних ринках є золото у вигляді: фізичного наявного металу та безготівкового металу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. ХДУХТ. 2007. 87 с.
2. Видолоб Д. В. Державна політика України у сфері ліцензування господарської діяльності з видобутку, переробки, виробництва дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та виробів з ним і торгівлі ними як засіб державного регулювання. Держава і право : зб. наук. пр. 2009. №45. С. 326-333.
3. Єфремова К. В. Особливості правового регулювання господарської діяльності на ринку виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння: дис. канд. юрид. наук : 12.00.04 / К. В. Єфремова; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2009. 213 с.
4. Михайловський О. В. Трансформація функцій золота у сучасній міжнародній економіці. Актуальні проблеми економіки. 2011. №12. С. 230-237.
5. Попівняк Ю.М. Проблеми функціонування ювелірної промисловості України у світовому контексті та шляхи її розв'язання. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 9(147). С. 62-69.

6. Семенко С. В., Семенюк К. М. Особливості здійснення пробірного контролю за якістю ювелірних виробів з дорогоцінних металів в країнах Європейського союзу. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. Київ. 2014. № 1. С. 98-105.

7. Фатєєв М. Світовий ринок дорогоцінних металів. Вісник Національного банку України. 2013. № 4. С. 3-7.

Ханалієва Ірина Сергіївна,

студентка групи ФМД-18-1

Науковий керівник:

Гуменний Анатолій Анатолійович,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

СТРАХОВІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Важливу роль у надходженні інвестицій в економіку держави відіграють страхові організації. Це пов'язано зі знаходженням у їх розпорядженні залучених у вигляді страхових внесків фінансових ресурсів, які можуть бути використані в якості джерела інвестицій на певних умовах. Досягнення макроекономічної стабілізації та здійснення соціально-орієнтованих перетворень в Україні неможливе без інвестицій. Тому набуває актуальності питання дослідження страхових інвестицій з метою ефективного управління страховими інвестиціями, що у результаті має сприяти розвитку інвестиційної діяльності страхових організацій у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значний внесок у дослідження сутності, характеристики та ролі інвестицій зробили такі визначні науковці, як С. Басараб, А. Василенко, О. Вовчак, М. Денисенко, І. Матюшенко, Т. Музиченко, С. Мочерний, В. Потапова, Н. Скоробогатова, Т. Яворська та ін. Питання з приводу страхової інвестиційної діяльності досліджували у своїх публікаціях Л. Богріновцева (Кострач), О. Залєтов, І. Майданченко, А. Нерус, Н. Ткаченко, Т. Майорова та ін. Поняття «страхові інвестиції» розглядали у своїх працях А. Баранов, Л. Діденко, С. Єгорова, К. Павленко,

С. Устимук та ін. Однак, наразі це питання є недостатньо дослідженим, тому виникає потреба в розгляді сутності та подальшому дослідженні сучасного стану страхових інвестицій в економіці України.

Метою дослідження є аналіз сутності та визначення сучасного стану страхових інвестицій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна діяльність є важливою умовою забезпечення функціонування та розвитку страхових компаній. Зазначені фінансові установи забезпечують надходження інвестиційних ресурсів в реальний сектор економіки держави за рахунок накопичення страхових премій, що сплачуються страхувальниками відповідно до договорів та надалі перетворюються у страхові резерви.

Характеристика страхових інвестицій представлено на рис. 1.

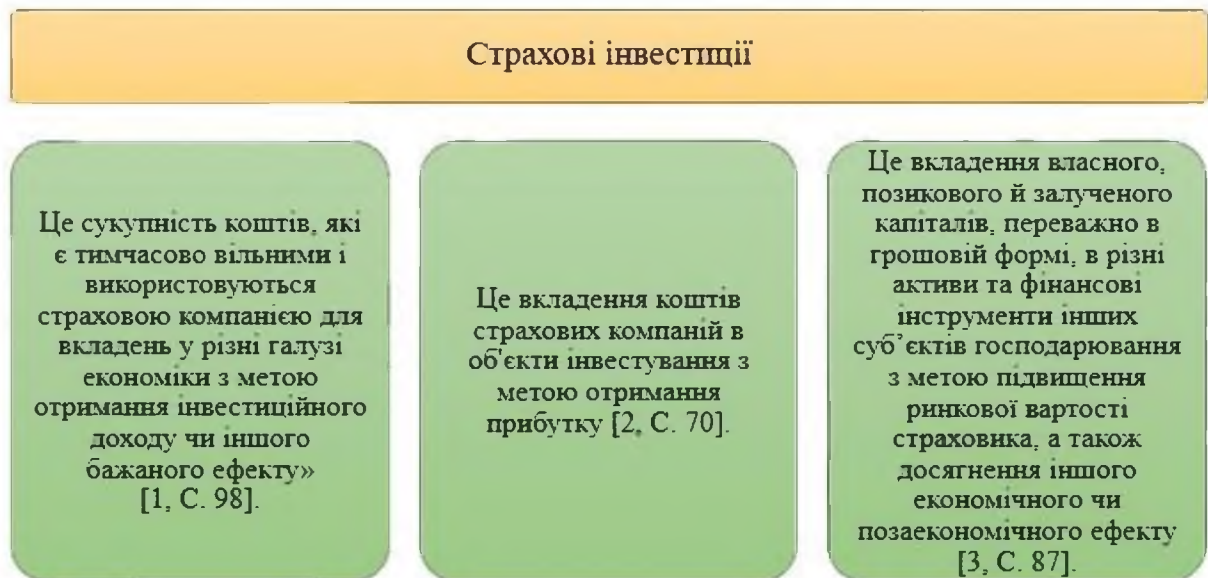

Рис. 1. Характеристика поняття «страхові інвестиції»

Джерело: складно автором на основі [1, С. 98; 2, С. 70; 3, С. 87].

В Україні відповідно до Закону «Про страхування» №85/96-ВР «інвестиційна діяльність страхових компаній безпосередньо пов'язана із розміщенням страхових резервів, які утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування)» [4]. Розглянемо величину даного показника у вигляді технічних резервів та резервів зі страхування життя, станом на I рівріччя 2019 року, порівнюючи з аналогічним періодом останніх двох років (рис. 2).

Рис. 2. Страхові резерви в Україні за I півріччя 2017-2019 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі [5].

Страхові резерви станом на 30.06.2019 зросли на 8 241,6 млн грн (39,7%) у порівнянні з аналогічною датою 2017 року, при цьому технічні резерви збільшились на 11 411,7 млн грн (146,4%), а резерви зі страхування життя зменшились на 3 170,1 млн грн (24,4%).

Також зазначимо, що відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування» №85/96-ВР «страхові резерви мають бути представлені такими активами: грошові кошти на поточному рахунку; банківські вклади (депозити); валютні вкладення згідно з валютою страхування; нерухоме майно; акції, облігації, іпотечні сертифікати; цінні папери, що емітуються державою; права вимоги до перестраховиків; інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України; банківські метали; кредити страхувальникам – фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми; готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених Національним банком України» [4].

У порівнянні зі схожою датою 2018 р. у I півріччі 2019 р. розмір зазначених активів збільшився і становив 6 460,2 млн грн (17,8%) (рис. 3).

Рис. 3. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів, станом на 30.06.2019, млн грн

Джерело: складено автором на основі [5].

Таким чином, станом на 30.06.2019 обсяг аналізованих активів становив 42 729,2 млн грн, з яких 28 340,4 млн грн було реалізовано з метою представлення коштів страхових резервів.

Станом на 30.06.2019 року страхові компанії формують страхові резерви здебільшого з банківських вкладів – 34% від розміру активів, дозволених для відображення коштів страхових резервів, цінних паперів – 33% та прав вимог до перестраховиків – 14%.

Зауважимо, що страховий ринок України продовжує надалі свій розвиток та прагне до інтеграції у світовий простір. Незважаючи на наявність певних досягнень, він характеризується певними проблемами:

1) малим охопленням зацікавленості населення у страхуванні, що є наслідком низького рівня платоспроможності страхової освіченості громадян України, їх недовіри до провадження діяльності страховими компаніями;

2) недостатньою кількістю ліквідних фінансових інструментів з метою реалізації ефективної політики інвестування.

Відзначимо, що «велика кількість страхових компаній практично ще не працює за світовими та європейськими стандартами, а

вітчизняне страхове законодавство не відповідає вимогам міжнародного, у тому числі Європейського Союзу» [6, С. 162-163].

Задля подолання існуючих проблем, які існують на страховому ринку України та напряму стосуються розвитку інвестиційної діяльності страховиків, та ефективного його функціонування варто вжити ряд заходів:

1) страховим компаніям: забезпечити максимум прибутковості і ліквідності інвестицій при мінімальному рівні ризику для постійного забезпечення та підтримки платоспроможності, ухилення від знецінення інфляцією інвестованого капіталу, росту конкурентоспроможності і підвищення ефективності діяльності на страховому ринку;

2) державі: забезпечити конкурентоздатність українських страхових компаній, перерозподіл інвестиційних коштів, стимулювати вкладення у розвиток економіки України та її об'єднання зі світовою;

3) клієнтам: намагатися збільшити рівень довіри, лояльності і попиту на страхові продукти та послуги [7, С. 31].

Вирішення зазначених проблем на основі представлених заходів дозволить страховому ринку розвиватися й надалі, наслідком чого може стати створення ринкового фінансового середовища, яке набагато зменшить розмір ризику та сприятиме активізації діяльності фізичних та юридичних осіб у фінансовому секторі, накопичення чималих фінансових ресурсів з метою реалізації інвестиційних проектів та сприяння подальшому розвитку системи фінансування через фінансовий ринок.

Висновки. Успішна інвестиційна діяльність страхових організацій здатна забезпечити не лише розвиток економічної системи України, але і надати можливість страховикам виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, стабілізувати власне фінансове становище, зменшити інфляційний тиск та відшкодувати збитковість певних видів страхування за рахунок інвестиційного прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єгорова С. В. Страхові інвестиції: функції та види. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць. 2015. Вип. 28. С. 97-100.

2. Діденко Л. В., Павленко К. І., Устимук С. М. Інвестиційна діяльність страхових компаній в сучасних умовах. Збірник наукових

праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. №1. С. 68-80.

3. Баранов А. Л. Сутність і напрями інвестиційної діяльності страхових компаній. Фінанси України. 2015. №2. С. 83-97.

4. Про страхування : Закон України від 07 бер. 1996 №85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 26.09.2019).

5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/> (дата звернення: 27.09.2019).

6. Попова Л. В. Сучасний стан страхового ринку та нові вимоги для його подальшого розвитку. Modern Economics. 2018. №12. С. 158-165.

7. Залетов О. М. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2016. Вип. 3. С. 25-32.

Група ФМД-18-2

Баннов Ігор Васильович,

студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Чуницька Ірина Іванівна,

д.е.н., професор кафедри

фінансових ринків

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Постановка проблеми. Діяльність саморегулівних організацій (далі – СРО) у різних державах відбувається у рамках особливостей правової системи та регуляторних практик. Необхідність залишатися конкурентоспроможними на внутрішньому і міжнародному ринках перетворилася на імпульс до впровадження альтернатив формальному державному регулюванню та законодавству [1]. СРО є інституційними утвореннями, які мають сприяти ефективному регулюванню. Кожна держава по-своєму здійснює пошук ефективної моделі регулювання, застосовуючи різноманітні методи та засоби. Генеза законодавчого регулювання діяльності СРО буде спиратися на можливості суспільства розуміти доцільність та потребу створення СРО, на політичну волю та спрямованість державної політики, виходячи із здатності самих суб'єктів ринку задіяти механізм саморегулювання. Важливим чинником залишається довіра суспільства та споживачів товарів та послуг. Міжнародні організації альтернативою державному регулюванню визнають діяльність СРО в економіці. Саморегулювання визначається як «система, яка регулює відносини в підприємницькому середовищі, щоб уникнути прямого державного втручання або регулювання» [2].

Вивчення зарубіжного досвіду сприяння діяльності СРО є важливим з огляду на недостатність функціонування саморегулівних механізмів та широкого обговорення потреби їх впровадження у більшості галузей національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблематику діяльності СРО вивчали такі вчені, як О. Бесянєвич, О. Бакалінська, В. Кочин,

В. Полюхович, В. Суслова, Г. Чижиков, Н. Філатова та інші. Однак міжнародна практика не достатньо досліджена в Україні.

Мета статті полягає в дослідженні зарубіжного досвіду регулювання діяльності СРО.

Виклад основного матеріалу. На рівні державної політики більшості країн визнана потреба у кращому регулюванні. Європейська Комісія оголосила «менше дій, але кращі дії» («less action, but better action»), канадський уряд назвав це «розумним регулюванням» («regulating smarter»). Завдання урядів полягає в тому, щоб знайти правильне поєднання ринкових сил та урядового втручання для досягнення цілей політики щодо забезпечення ефективності при зміні економічних та соціальних умов [3]. Саме активна участь суб'єктів господарювання з приводу належного правового забезпечення господарської діяльності призвела до появи механізмів спів-регулювання та саморегулювання [4, с. 62].

Становлення та розвиток системи інституційного саморегулювання у США пов'язують із фондовим ринком, зокрема із виникненням Нью-Йоркської фондової біржі. У 1934 році з прийняттям закону про фондові біржі у законодавстві США було закріплено поняття «саморегулювальна організація». Зазвичай суб'єкти господарювання набувають членства у СРО з метою отримання певних переваг на ринку. СРО у США створюються у сферах цінних паперів, будівництва, реклами, засобів масової інформації, туристичного бізнесу, медицини і ветеринарної медицини, оціночної діяльності, архітектурної діяльності, професійної діяльності адвокатів, лікарів та у багатьох інших. Добровільні некомерційні організації без статусу СРО також займаються інформуванням споживачів про надання послуг різними компаніями, врегулюванням спорів за допомогою альтернативних методів та іншим.

Особливістю останніх років стала глобалізація певних СРО у США та створення їх представництв за межами країни (наприклад Канада, Азія тощо). Крім того, до діяльності СРО почали залучатися іноземні спеціалісти, створюються міжнародні проекти. СРО у США мають міжгалузевий характер (трапляються випадки, коли члени організації здійснюють професійну діяльність у досить різноманітних галузях). Сьогодні в Сполучених Штатах і Канаді функціонує 128 регіональних бюро ВВВ [5].

Особливостями системи СРО у США можна вважати: можливість міжгалузевого поєднання у діяльності учасників СРО; закріплення варіанту як обов'язкового, так і необов'язкового членства; СРО можуть бути як комерційною, так і некомерційною організацією.

СРО у Канаді створені у малому та середньому бізнесі у більшості галузей економічної діяльності. Саморегулювання може бути як добровільним, так і обов'язковим. Для Канади, як для федеративної держави, характерний територіальний принцип побудови діяльності СРО. Існують СРО на національному та провінційному рівні. Як і в США, для отримання доступу до певної професії або виходу на ринок на території іншої провінції Канади особі потрібно отримати новий дозвіл від локальної (провінційної) СРО. Водночас у Канаді діють галузеві СРО, на відміну від США, де можуть діяти міжгалузеві СРО, тобто координується робота кількох суміжних галузей, сфер. Особливістю є те, що набути членство у певній СРО можна автоматично (після завершення навчального закладу) або ж потрібно скласти спеціальний екзамен. Усе залежить від особливостей регулювання галузі. Можлива процедура підтвердження набутих компетентностей, яка полягає у перепідготовці або ж додатковому навчанні.

У Канаді органи державної влади можуть затверджувати певні етичні кодекси СРО підтверджувати відповідність діяльності СРО вимогам кодексу. Органи державної влади можуть бути посередниками у переговорах між усіма зацікавленими особами, а також включати від свого імені представників в органи управління СРО. На законодавчому рівні можуть визначатися вимоги до представників певної професії, СРО має гарантувати відповідність їх членів цим вимогам. Органи державної влади розробляють методики аналізу ефективності регулятивного впливу кодексів. Водночас і самі СРО здійснюють аналіз власної діяльності та зобов'язані надавати звіти. Особливістю механізму СРО у Канаді є зацікавленість та активна діяльність уряду щодо забезпечення політичного середовища, що сприяє реалізації саморегулювання галузі.

СРО у Великій Британії запроваджено у багатьох галузях економічної та професійної діяльності: від класики саморегулювання (фінансового ринку) до інших сфер (рекламна діяльність, будівництво, ринок електронної комерції тощо). У цій державі, як і в США, існують міжгалузеві СРО. Свою специфіку має і державна політика щодо саморегулювання. Така особливість виявляється завдяки активній

участі держави у прийнятті добровільних кодексів. Причому більшість кодексів схвалюються за допомогою «печатки» органами державної влади. Департамент чесної торгівлі (The Office of Fair Trading) має досить широкі повноваження щодо активної участі у затвердженні кодексів. Білою книгою запропоновано, щоб політика саморегулювання включала: просування основних принципів заохочення доброї практики шляхом їх оновлення; оприлюднення затверджених або відмови від ухвалення кодексів при прийнятті рішень; оприлюднення для споживачів переваг загальної схеми та переваг роботи з підприємствами, які діють відповідно до кодексів; схвалення «печаткою» кодексів для того, щоб споживачі могли побачити, чи трейдер зобов'язується дотримуватися стандартів; можливість скасування «печатки» на кодексах, які не відповідають законодавчим положенням. Ті підприємства, які вирішили не дотримуватись кодексу, будуть контролюватися відповідно до нових процедур боротьби з недобросовісною торговою практикою [6].

Особливості системи саморегулювання вбачаються і в Польщі. Інституційне саморегулювання тут виникло у виді гільдій, цехів у XIII столітті. У Польщі 30 травня 1989 року був прийнятий Закон про господарські палати. Відповідно до статті 1 цього закону підприємці можуть асоціюватися у діючі господарські палати. Господарська палата є організацією економічного самоврядування, яка представляє економічні інтереси асоційованих у ній підприємців, зокрема у державних органах. Вони формують і поширюють принципи етики в бізнесі, розвивають та покращують чесні норми ведення торгівлі [7].

Польща, Чехія та Словаччина мають подібні риси інституційного саморегулювання. Побудова саморегулювання виходить із створення регіональних палат, а також національної (крайової) палати. Важливу частину доходів палати становлять, окрім класичних членських внесків, також штрафи за порушення створених організацією правил або порушення законодавства (створюються дисциплінарні комісії, які здійснюють контроль за дотриманням правил ведення економічної діяльності). Палати мають реєстр членів, незалежно від обов'язковості та добровільності членства. Важливим моментом є надання освітніх послуг, включаючи постійне підвищення кваліфікації, нарахування балів за участь у відповідних курсах, семінарах тощо. СРО затверджують власні етичні норми та стандарти, які відповідають загальноєвропейським та світовим. Професійні організації відіграють

важливу роль в політичному, економічному, соціальному та міжнародному житті. Багато СРО є членами міжнародних неурядових організацій у відповідних сферах. Співпрацюють у налагодженні міжнародної торгівлі, зокрема міжнародних виставках, семінарах, форумах, конференціях тощо [8, С. 40].

Висновки. Досвід функціонування СРО у світі допомагає визначити такі загальні тенденції:

- політика держав щодо СРО формується за активної участі усіх зацікавлених сторін: держави, представників бізнесу та споживачів товарів та послуг;

- інституційне саморегулювання в одних державах перебуває на стадії свого становлення (Україна); у інших – інтенсивно розвивається, і внаслідок цього бурхливого процесу фокусуються як негативні, так і позитивні тенденції; у третіх – практика діяльності доволі усталена та ефективна (або неефективна), постійно відбуваються дії щодо осучаснення;

- можлива реєстрація СРО як комерційних, так і некомерційних об'єднань;

- СРО створюються на основі як добровільного, так і обов'язкового членства (у Польщі доступ до публічних (суспільних) професій вимагає обов'язкового членства);

- зазвичай питання діяльності СРО врегульовується на рівні галузевих законів, які торкаються правового регулювання певної галузі, або ж діють окремі закони щодо конкретних СРО. Можливий варіант загального закону про діяльність СРО, господарських палат;

- СРО можуть створюватися на рівні певних територіальних одиниць, а також на національному рівні, об'єднуючи представників територіальних СРО. Національні СРО мають свої представництва у міжнародних неурядових організаціях у цій сфері (за наявності);

- стандартними функціями СРО у світі є: розробка правил (етичні кодекси, стандарти тощо) та їх дотримання членами організації; представництво членів СРО, захист їх інтересів, контроль діяльності членів СРО. Важливим компонентом є делеговані повноваження у випадках, чітко регламентованих законодавством;

- етичні кодекси СРО можуть підлягати схваленню органами державної влади (Великобританія);

- національні СРО через глобалізацію можуть мати представництва у інших державах;

- СРО можуть створюватися за критерієм сфери, виду, галузі, ринку господарської або професійної діяльності або ж за міжгалузевим критерієм (залежно від основної загальноновизнаної ідеї, мети для її членів, наприклад чесного ведення справ (США));
- система СРО тяжіє до змін, спрямованих на політику співрегулювання;
- СРО є ідеологами перспективних норм, які надалі можуть бути закріплені у законодавстві держави. Саморегульвні норми включають підвищені вимоги до своїх членів, які надалі можуть бути визнані загальнокорисними та встановлені на рівні держави;
- для держав колишнього соціалістичного табору (України, Польщі, Чехії, Словаччини та інших) характерний дорадянський розвиток СРО, потім період заборони їх діяльності та відновлення функціонування у 90-ті роки. Причому різний ступінь державного втручання в економіку держав відбився і на ступені швидкості регенерації саморегульвних механізмів як ринку загалом, так і в інституційній сфері зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Taskforce on Industry Self-Regulation. URL: <http://archive.treasury.gov.au/documents/1123/html/docshell.asp?URL=appd.asp>
2. Self-Regulation in Today's Securities Markets Outdated System or Work in Progress? September 2007 URL: <https://www.cfainstitute.org/advocacy/policy-positions/self-regulation-todays-securities-markets-outdated-system>
3. A number of other useful OECD policy recommendations on regulatory reform can be accessed at URL: www.oecd.org/publications/Pol_brief/9804_pol.htm
4. Гончаренко О. Саморегулювання та співрегулювання господарської діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2017. №9. С. 62–66.
5. Self-regulatory organizations URL: <https://www.getsmarteraboutmoney.ca/protect-your-money/investor-protection/regulation-in-canada/self-regulatory-organizations>
6. For further information please see DTI 1999, Confident Consumers: Modern Markets, DTI, UK.

7. O izbach aptekarskich 19 kwietnia 1991 r. 19 kwietnia 1991 r.
URL: <http://www.lexlege.pl/ustawa-o-izbach-aptekarskich/>

8. Гончаренко О.М. Зарубіжна практика регулювання діяльності саморегулювних організацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. №1. С. 37-41

Неводнічик Ангеліна Ярославівна,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ІНСТИТУТИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В СТРУКТУРІ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Постановка наукової проблеми. Існуючі методики оцінки фінансового механізму інститутів спільного інвестування не відповідають рівню розвитку інституційних інвесторів, насамперед через інформаційну дифузю, відсутність єдиного підходу до визначення ефективності управління активами, що значно ускладнює процес проведення порівняльного аналізу. Для ефективного вирішення зазначених проблем необхідно розроблення та обґрунтування методик оцінки ефективності управління активами інституційних інвесторів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість публікацій присвячена проблемам управління портфелем цінних паперів: розроблено концептуальні засади формування системи управління портфелем цінних паперів шляхом поєднання процесного та функціонального підходів, що дозволяє врахувати вплив обмежень, обумовлених специфікою фондового ринку України, забезпечуючи оптимізацію управлінських дій за ресурсами, часом і напрямками на кожному етапі життєвого циклу цінних паперів. Однак поряд з цим, дані підходи мають різноманітний характер, причому дослідники розходяться не тільки в наборі оціночних критеріальних значень, але, найчастіше, і в підходах до самої процедури проведення аналізу.

Виклад основного матеріалу. Одна з найбільш ранніх і активно цитованих робіт Х. Ліленда і Д. Пайла 1977 р. присвячена інформаційній асиметрії, ній в відзначається, що посередник може сигналізувати іншим учасникам про свою інформованість, вкладаючи кошти в той або інший актив [1]. Д. Даймонд вводить поняття «делегованих спостерігачів», що здійснюють моніторинг вкладених коштів від імені інвесторів і згладжують асиметричність інформації [2]. У роботах Дж. Стігліца, Т. Кемпбелла і В. Дж. Бойда і Е. Прескотта, розвиваються і удосконалюються ці ідеї [3, 4, 5].

У цих дослідженнях пояснюється, як фінансове посередництво згладжує ринкові коливання і знижує витрати суспільства при переведенні інформації і капіталу між домогосподарствами і фірмами (останнє багато в чому за рахунок економії від масштабу), і оцінюється його роль в прискоренні економічного зростання. Основними характеристиками, які пояснюють наявність фінансових посередників, визнаються здатність забезпечувати ліквідність і здатність трансформувати ризики, пов'язані з управлінням активами. А механізмами, що впливають на економіку, вважаються збільшення обіговості фінансових коштів, накопичення капіталу для інвестування, збільшення ефективності інвестицій, поліпшення розподілу ресурсів, зменшення ризиків, інновації, у тому числі, у сфері управління.

Функціональний підхід пропонує безліч класифікацій функцій фінансових посередників, які дозволяють зрозуміти сутність цього виду діяльності і механізми впливу на реальний сектор економіки. Зокрема, одна з популярних класифікацій запропонована Р. Левіним, який виділяє п'ять функцій фінансових посередників, через яких вони впливають на економічне зростання. На наш погляд одне з найбільш вдалих групувань функціональних характеристик запропоновано авторами А. Дарбіняном і Е. Сандояном [6].

Середовищем функціонування інститутів спільного інвестування, як і ряду інших фінансових посередників, являється фінансовий ринок. Під фінансовим ринком перш за все розуміється система економічних відносин купівлі-продажу, у якій урівноважується ціни на фінансові активи, а також попит і пропозиція, з метою задоволення потреб суб'єктів економіки у додаткових коштах. [7, с. 90].

ІСІ на фінансових ринках з одного боку виступають в ролі інвесторів (або точніше фінансових посередників), як правило, на ринку цінних паперів – акцій, облігацій, хоча також інвестують в товарні

ринки, нерухомість, деривативи, цінні папери інших ІСІ. З іншого боку ІСІ є емітентами – самі випускають цінні папери (акції або паї), які для деяких типів ІСІ мають обіг на відкритих майданчиках, і в цьому сенсі можуть вважатися інструментами фінансового ринку. Для дослідницьких цілей зручно виділяти «ринок ІСІ» під яким в цій роботі мається на увазі підсегмент ринку цінних паперів на якому обертаються акції (або, в залежності від форми організації, – паї) ІСІ. В роботі [8, с.28] в означення ринку ІСІ пропонується включати всіх професійних учасників фінансового ринку, що забезпечують функціонування випуску та обертання ІСІ – КУА, зберігачі, реєстратори, незалежні оцінювачі, аудиторі, регуляторні органи, та ін.

Найчастіше інституціональні інвестори являються ще однією ланкою між первинним інвестором і дохідністю активу. Більше того, ускладнюються ланцюжки – часто інституціональні інвестори інвестують в інструменти інших інституціональних інвесторів, наприклад, пенсійні фонди або страхові компанії розміщують свої ресурси в інвестиційних фондах або фондах прямих інвестицій, що робить проблематичнішою агреговану оцінку реального розміру активів усього цього сектора. [9]

СІ правові форми: акціонерне товариство, контрактна форма, довірча (трастова) компанія.

Не зважаючи яка форма, існують три основні агенти. Інвестор привносить грошові кошти, паї пайової участі, купуючи сертифікати або акції ІСІ. Інвестиційний управляючий (менеджер) відповідальний за функціонування фонду, формулювання і втілення в життя інвестиційної стратегії. Банк-кастодіан або довірена особа обслуговує рахунки, зберігає активи ІСІ і виконує ряд функцій моніторингу. До даного процесу також можуть підключатися й інші учасники. Інвестиційний управляючий може делегувати значну частину функцій по інвестиційних рішеннях безпосередньо інвестиційному консультантові по конкретних напрямках або ринках. Проте, інвестиційний управляючий все одно несе безпосередню відповідальність перед інвесторами за вибрану найманим консультантом інвестиційну стратегію.

Серед інших, поширеною класифікацією ІСІ є класифікація за організаційно-функціональною формою. Наприклад, у США домінують ІСІ у формі акціонерних компаній. Там же загальним поняттям, що об'єднує ІСІ, часто служить термін «інвестиційна компанія». На прикладі США можна провести розділення ІСІ за організаційно-

функціональною ознакою. Згідно опції щодо викупу акцій ІСІ у своїх інвесторів інвестиційні компанії підрозділяють на відкриті (англ. open-ended), закриті (англ. closed-ended) і інтервальні (англ. interval). У США перші мають назву взаємних фондів. Часто в літературі термін «взаємні фонди» використовують для усіх ІСІ, що не зовсім коректно.

Висновок. Отже, проведений аналіз теоретичних основ діяльності фінансових посередників дає можливість констатувати, що сутність і специфіка фінансових посередників найліпше розкривається за допомогою їх основних функцій. Основною функцією є мобілізація і направленість вільних грошових ресурсів в реальний сектор економіки завдяки безризикового (кредитно-депозитного) або ризикового (інвестиційного) механізмів. Їхня діяльність полегшує процес – інвестування для самих індивідуальних інвесторів завдяки зменшенню інформаційної асиметрії, зменшенню трансакційних витрат і забезпеченню ліквідності. Частина функцій дає право виділити самостійну, а не опосередковану роль фінансових посередників: управління ризиками, дослідження фінансових ринків та підвищення їх ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Leland H.E. Information Asymmetries, Financial Structure, and Financial Intermediation / H.E. Leland, D.H. Pyle // Journal of Finance. – 1977. – Vol. 32. – P. 371–387.
2. Diamond D. Financial Intermediation and Delegated Monitoring / Diamond D.W. // Review of Economic Studies. – 1984. – Vol. 51 (3) – P. 393–414.
3. Campbell T. Information Production, Market Signaling and the Theory of Financial Intermediation / T.S. Campbell, W.A. Kracaw // Journal of Finance. – 1980. – Vol. 35. – P. 863–882.
4. Boyd J. Financial Intermediary-Coalitions / Boyd J.H., Prescott E.C. // Federal Reserve Bank of Minneapolis. Research Department Staff Report 87. – July 1985. – P. 211-232.
5. Stiglitz J. Information and Economic Analysis / Stiglitz J.E. [Edited by Parkin M., Nobay A.] // Current Economic Problems; Cambridge, England: Cambridge University Press – 1975. – P. 27-52.
6. Дарбинян А. Институты финансового посредничества в современной экономике / А.Р. Дарбинян, Э.М. Сандоян // Бюлетень

Міжнародного Нобелівського економічного форуму. Том 1. – 2010. – № 1 (3). – С. 89-99.

7. Смагін В. Л. Економічна сутність фінансового ринку в сучасній системі ринкових відносин / В. Л. Смагін // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; редкол.: О. О. Беляєв (відп. ред.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2008. – Вип. 20. – С. 54–61.

8. Перконос П.П. Розвиток інститутів спільного інвестування в Україні / дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / П.П. Перконос – Київ, 2012. – 250 с.

9. Çelik S. Institutional investors and ownership engagement [Електронний ресурс] / Serdar Çelik, Mats Isaksson // OECD Journal: Financial Market Trends. – 2014. – Vol. 2013/2. – P. 93-114. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/corporate/Institutional-investors-ownership-engagement.pdf>

Ощипко Роман Валерійович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Ковернінська Юлія Вікторівна,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

ФОНДОВІ БІРЖІ ЯК СУБ'ЄКТИ ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сьогодні піднесення ринку цінних паперів можна визначити як одну з найбільш пріоритетних цілей в пакеті державної економічної політики. Це зумовлено особливою роллю фондового ринку в структурі фінансових потоків фінансової системи країни. Адже, фондовий ринок дозволяє залучати додаткові ресурси, забезпечує вільний обіг коштів для фінансування інвестицій в розвиток світової економіки. Використовуються в якості товарів на цьому ринку – цінні папери, такі як акції, комерційні папери, облігації, інвестиційні та депозитні сертифікати, і обмінні курси для них є їхніми цінами. Найбільш значиме місце в інституційній структурі фондового

ринку країни належить організаторам торгівлі цінними паперами, які упорядковують обіг цінних паперів в межах ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Фондовий ринок і пов'язані з ним проблеми досліджувалися вченими з усього світу, в тому числі і українськими. На нашу думку слід звернути увагу на наукові приклади класиків світової економіки: Ф. Модільяні, Дж. Кейнса, М. Фрідмана, М. Міллера, У. Шарпа та інші. Вітчизняні науковці Л. Назаренко, В. Чайковська, І. Рекуненко, А. Щербина, М. Кутузова та інші займалися виявом проблем становлення та подальшого розвитку інфраструктури фондового ринку.

Мета статті - полягає в дослідженні ролі фондових бірж в інфраструктурі національного фондового ринку.

Виклад основного матеріалу. Фондовий ринок є одним з найважливіших елементів для функціонування фінансової системи будь-якої країни. Таким чином, створення ефективного і дієздатного ринку цінних паперів є важливим кроком у розвитку держави в цілому. Фондовий ринок забезпечує реалізацію різнопланових відносин з цінними паперами.

Фондові біржі є найбільш значимими компонентами ринку цінних паперів, які призначені для забезпечення неперервної роботи фондового ринку щодо здійснення операцій з купівлі-продажу цінних паперів. Фондові біржі першочергово впливають еволюції цін і основних ставок на ринках.

Щоб більш глибоко зрозуміти особливості, проблеми та перспективи розвитку інфраструктури українського ринку цінних паперів, спершу необхідно проаналізувати його структуру (рис.1).

Це інфраструктурна система, яка може забезпечити деталізовану підтримку ринку цінних паперів і ефективну взаємодію між його ключовими учасниками. У той же час, ті хто представляють сектор торгівлі цінними паперами і управління активами є учасниками інфраструктури фондового ринку та одними з активних учасників ринку, яким потрібна також власна інфраструктура. Ця двоїстість елементів інфраструктури фондового ринку потребує подальшого аналізу в рамках детальних досліджень.

Рис. 1. Основні елементи інфраструктури ринку цінних паперів [1]

В інфраструктурі ринку цінних паперів України представлена велика кількість компетентних професійних учасників. Наразі, кількість фондових бірж у порівнянні з іншими суб'єктами інфраструктури значно менша, але це не зменшує якість їх діяльності. Суттєве місце в структурі належить організаторам торгівлі цінними паперами, діяльність яких спрямована на «створення організаційних, технологічних, інформаційних, правових та інших умов для збирання та поширення інформації стосовно попиту і пропозицій, проведення регулярних торгів фінансовими інструментами за встановленими правилами, централізованого укладання і виконання договорів щодо фінансових інструментів, у тому числі здійснення клірингу та розрахунків за ними, та розв'язання спорів між членами організатора торгівлі» [4].

Біржі в нашій державі діють в формі акціонерного товариства. Організатори торгівлі засновуються професійними учасниками ринку цінних паперів, які отримали відповідний дозвіл щодо здійснення даного виду діяльності.

Ключовим кількісно-якісним показником діяльності фондових бірж на фондовому ринку є обсяги торгівлі, які представлені в динаміці за останні роки в табл. 1. Як можна спостерігати з представлено-го аналізу, протягом аналізованого періоду кількість фондових бірж постійно скорочується, тому відповідно в Україні організований ринок станом на 31.12.2018 представлений наступними фондовими біржами: Перспектива, Українська біржа (УБ), ПФТС, Українська міжбанківська валютну біржу (УМВБ), Іннекс.

У відносному вимірі на кінець 2018 року найбільша частка торгів здійснювалася на фондовій біржі Перспектива (понад 48%) та ПФТС (понад 43%), питома вага інших організаторів торгівлі в загальній сукупності обсягів торгівлі незначним чином перевищує 8%. Тобто по суті фондовий ринок України наразі представлений двома фондовими біржами. В абсолютному вимірі в динаміці обсяги торгів у порівнянні з 2016 роком показали приріст на 25 461,4 млн. грн.

Таблиця 1

**Обсяг торгів на фондових біржах протягом 2016-2018 років,
млн грн [2]**

Організатор торгівлі	2016		2017		2018		
	Питома вага, %	Млн грн	Питома вага, %	млн грн	Питома вага, %	млн грн	Питома вага, %
ПЕРСПЕКТИВА	76,9%	136 057,6	57,8%	127410,0	61,9%	127 325,0	48,8%
ПФТС	18,6%	93 719,2	39,8%	64337,7	31,3%	112 518,2	43,1%
УБ	2,3%	3 531,2	1,5%	13412,2	6,5%	20 987,9	8,1%
КМФБ	1,3%	1 743,3	0,7%	81,8	0,04%	-	-
УНІВЕРСАЛЬНА	0,2%	252,1	0,1%	399,2	0,2%	-	-
СЄФБ	0,5%	59,1	0,03%	-	-	-	-
УМВБ	0,04%	21,7	0,01%	-	-	34,9	0,01%
УФБ	0,1%	18,9	0,01%	1,2	0,001%	-	-
ІННЕКС	0,0%	1,9	0,0%	145,4	0,1%	0,5	0,0%
УМФБ	0,0%	-	-	-	-	-	-
УСЬОГО	100	235 405,1	100	205787,5	100	260 866,5	100,0%

Ринок цінних паперів підпадає під вплив економічних циклів, і наразі результати його діяльності неоднозначні. З одного боку, діяльність всіх фінансових інституцій стали суттєво гіршими, з іншого боку, вони пережили кризовий стан та військові дії [3].

Висновки. Проведені дослідження вказують на те, що український ринок цінних паперів перебуває на етапі початкового розвитку, що відповідно відображається на стані його інфраструктури. В свою чергу стан розвитку інфраструктури на пряму впливає на функціонування фондового ринку в цілому. Це не тільки низький рівень розвитку, але і недостатня інтеграція зі світовими фондовими ринками. Український фондовий ринок сьогодні не здатний забезпечити економічну безпеку країни. Серед великої кількості інституційних одиниць, що здійснюють інфраструктурне забезпечення діяльності фондового ринку, значну нішу займають фондові біржі. Саме ці суб'єкти забезпечують належний рівень організації процесів купівлі-продажу

цінних паперів. Наразі, відбувається перманентне скорочення кількості фондових бірж в структурі ринку, що з одного боку це не впливає на їх якісну складову, однак монополізує ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галушак В. В. Особливості формування оптимальної інфраструктури фондового ринку України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип.17. с. 622
2. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України: аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics>
3. Назаренко Л. Визначення сутності поняття «фондовий ринок». Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 40. с. 217.
4. Про цінні папери та фондовий ринок: закон України від 23.02.2006р. № 210-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

Павленко Анастасія Миколаївна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Коваленко Юлія Михайлівна,
*д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків*

ПРОБЛЕМИ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ І ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО СТАБІЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Світова фінансова криза 2008 –2010 років справила величезний вплив як на глобальну фінансову систему, що зазнала величезних втрат, так і на фінансовий сектор України, який, за даними Європейського банку реконструкції та розвитку, серед країн Східної Європи найбільше постраждав від кризових явищ [1]. Згодом політична криза кінця 2013 – початку 2014 рр., воєнні дії на Сході країни, анексія Російською Федерацією Криму, наступні зовнішні і внутрішні шоки та виклики у вигляді цін на газ і на експортні

сировинні товари, обумовили структурно-циклічну і трансформаційну кризу, і країна потрапила у смугу несталого економічного розвитку, коли незначне зростання ВВП у 2-3 % змінюється його падінням, а досягнуті у минулому показники зростання ВВП знову втрачаються [2,С.13]. За такої ситуації головним завданням економічної політики країни має стати стабілізація фінансового сектору, зокрема ринку небанківських фінансових установ, від якого залежить постійне економічне зростання, оптимізація розподілу обмежених ресурсів, зниження трансакційних витрат, і головне – захищеність всієї економічної системи та її сталий розвиток. Важливий внесок у такий сталий розвиток забезпечує фінансовий ринок і його окремі інститути.

Питання щодо перспективного розвитку фінансового сектору взагалі та ринку небанківських фінансових установ зокрема, запобігання або зниження негативного впливу можливих потрясінь і світових викликів у майбутньому, набувають актуальності і потребують подальших наукових досліджень і практичних розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Особливості, умови, фактори сталого, стабільного розвитку ринку небанківських фінансових установ України досить інтенсивно розглядаються науковцями і практиками. Ці проблеми досліджуються у працях О.І. Барановського, С.А. Буковинського, В.М. Гейця, Ю. М. Коваленко, В.І. Міщенко, О.К. Малютіної, С.В. Науменкової, В. М. Ніконової, В. М. Опаріна, В.М. Федосова, О.Л. Яременка та інших. Однак у фінансовій літературі не склалось поки ще єдиного бачення особливостей подальшого реформування ринку небанківських фінансових в контексті вимог нових умов конкурентного середовища та забезпечення фінансової стабільності, тому звернення до цих проблем є актуальним.

Метою дослідження є визначення перспектив розвитку ринку небанківських фінансових установ в Україні.

Виклад основного матеріалу. У найближчі 3-5 років Україна повинна сформувати ефективний та конкурентоспроможний ринок небанківських фінансових установ, який забезпечить перетворення вільних грошових коштів в інвестиційний капітал. Переважна більшість країн світу, як промислово розвинутих, так і з транзитивною економікою, відчувають нестачу таких ресурсів, тому має місце жорстка конкуренція за доступ до цих коштів. Перемагає в такій конкурентній боротьбі країна, яка може запропонувати найкращі умови

залучення інвестицій. А це, у першу чергу, ефективний, стабільно функціонуючий, технологічно оснащений ринок небанківських фінансових установ із широким асортиментом фінансових послуг. Отож, проблема полягає у тому, як забезпечити ефективність і конкурентоспроможність вітчизняного ринку небанківських фінансових установ на довгострокову перспективу для залучення національних та іноземних інвестиційних ресурсів.

Протягом 2008-2010 рр. під впливом світової економічної і фінансової кризи виявилась вразливість фінансової системи України до викликів і факторів макроекономічної нестабільності. В економічній літературі відзначається, що виникнення кризи є об'єктивно закономірним і серед її причин вчені вказують на інституціональну недосконалість інфраструктури ринку небанківських фінансових установ, накопичення зайвих і надлишкових інституційних ланок, слабких конструкцій, гіпертрофований розвиток похідних фінансових інструментів, завдяки яким інвестори отримали можливість занижувати оцінку ризиків і нехтувати ними при виборі глобальних напрямів і форм інвестування, тощо [3, С. 10].

Вплив світової економічної кризи на Україну був зумовлений дією низки внутрішніх і зовнішніх факторів, до яких економічна система виявилася не підготовленою. Це пов'язано з: 1) незавершеністю важливих процесів ринкової трансформації і трансформаційним спадом; 2) великою залежністю від зовнішньої кон'юнктури міжнародних товарних ринків і вузькістю внутрішнього ринку; 3) гіпертрофованим зростанням фінансового сектору у відриві від реального; 4) відсталою структурою економіки; 5) низьким рівнем економічного суверенітету; 6) швидким зростанням державних і корпоративних боргів, які спрямовувались не на реалізацію реальних інвестиційних проектів, модернізацію і структурну перебудову економіки, а на збільшення споживчого кредитування або, у кращому випадку, на зміцнення двох-трьох експортноорієнтованих галузей [3, С. 11].

Криза зачепила і стала «перевіркою на міцність» ринку небанківських фінансових установ і в той же час висвітлила і загострила його проблеми, які практично не вирішувались в умовах сталого економічного зростання 2000-2008 рр., коли інституційну, технологічну структурну відсталість України компенсувала відкритість економіки і сприяла кон'юнктура деяких зовнішніх ринків. Серед таких проблем – низький рівень капіталізації фінансових інститутів, недостатня

якість ризик-менеджменту, недоліки механізму сек'юритизації активів, недостатня прозорість діяльності фінансових посередників, низька якість і обмеженість їх фінансових послуг, неналежний рівень захисту прав інвесторів і споживачів фінансових продуктів.

Особливої уваги потребує проблема якості і міри регулювання й нагляду за діяльністю фінансових інститутів, ризиків державного втручання і розробки системних, обґрунтованих і узгоджених підходів у діяльності держави-регулятора ті її окремих регуляторних органів.

У статтях українських науковців висвітлюються основні напрямки впливу світової кризи на економіку України. По-перше, це стрімке падіння зовнішнього попиту на українські товари і відповідне зниження цін на світових ринках, що обумовило збільшення від'ємного сальдо платіжного балансу до 7,1% ВВП [3, С. 11]. Фінансовим наслідком такого стану стало різке падіння обмінного курсу гривні: офіційний курс знизився на 63% - з 4,8 грн до 8 грн за 1 дол. США у 2008-2009 рр. По-друге, різко скоротилося зовнішнє фінансування за рахунок дешевих іноземних запозичень, яке по суті забезпечувало економічне зростання у передкризові роки, у 2008 році почався ще і вплив короткострокових ресурсів та іноземної готівки з банківської системи. Остання втратила ліквідність, виявилася тенденція до скорочення грошової маси й міжнародних валютних резервів НБУ. Фінансовим наслідком цих явищ стала неможливість ефективного обслуговування зовнішніх боргів обсягом 103,2 млрд дол. По-третє, зменшився внутрішній попит через значне скорочення інвестицій у реальний сектор і обсягів споживчого кредитування. По-четверте, значно збільшилося навантаження на бюджетну систему та Пенсійний фонд, що обумовило необхідність збереження основ стабільності державних фінансів. Всі перелічені напрями, посилені подіями 2014-2017 рр., а також ряд інших внутрішніх чинників погіршили загальний стан фінансової системи держави, а також обумовили додаткові макроекономічні і фінансові диспропорції, які обмежують можливість виходу із кризи.

У сучасних умовах одним із основних завдань стабілізації і подальшого розвитку економіки є реабілітація і реформування ринку небанківських фінансових установ і його основних сегментів. При цьому головною метою реформування, як підкреслює В.І. Міщенко, має бути проведення реформ у сфері інституційного розвитку всіх

складових ринку небанківських фінансових установ з метою підвищення його стабільності і здатності виконуватися свої функції перерозподілу фінансових ресурсів, міжгалузевого і міжрегіонального переливу капіталу, здатності відновлювати після кризових потрясінь, розширення переліку й поліпшення якості фінансових послуг, що надасть можливість фінансовим інститутам ринку краще задовольняти потреби реального сектору економіки [4, С.3].

Висновки. Розглядаючи перспективи розвитку ринку небанківських фінансових установ України і заходів щодо його стабілізації, зазначимо у якості особливої проблеми, і відповідно важливого напрямку подальшого дослідження, наступне питання: що саме є об'єктом державного регулювання: окремі сегменти ринку небанківських фінансових установ чи ринок в цілому? Зазначене питання потребує як наукового осмислення, так і доведення висновків до відповідного відображення у документах державного рівня. Якщо звернутися до існуючих державних проектів та програм, які розглядалися вище, то їхні змісти свідчать, що вони відображають проблеми та заходи щодо їх 20 вирішення через призму окремих секторів, що суперечить внутрішній природі ринку небанківських фінансових установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малютін О.К. Оцінка фінансового сектору та його значення в економічному розвитку України / О. К. Малютін // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С.92-100.
2. Зверяков М.І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії / М. І. Зверяков // Економіка України. – 2018. – №10. – С.10-31.
3. Буковинський С.А. Фінансова криза в Україні: вплив на розвиток економіки та деякі заходи з досягнення фінансової стабілізації / С. А. Буковинський // Фінанси України. – 2010. – №11. – С.10-30.
4. Міщенко В.І. Особливості посткризового реформування фінансового сектору України / В. І. Міщенко // Фінанси України. – 2010. – №10. – С.3-14.

Поліщук Анна Вікторівна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н. доцент кафедри
фінансових ринків

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МІЖБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Ринок міжбанківських кредитів – одна з найважливіших складових грошового ринку. Він є сегментом, на якому банки здійснюють взаємне кредитування й запозичення. Основне призначення ринку міжбанківських кредитів (ринку МБК) полягає в перерозподілі ліквідності у банківському секторі, який є ядром сучасної економіки і забезпечує діяльність усіх економічних суб'єктів.

В Україні ринок МБК складається з наступних елементів: ринок кредитів та депозитів НБУ, ринок міжбанківських позик комерційних банків. В якості основних функцій ринку міжбанківських кредитів можна виділити: регулюючу (вплив на економіку в цілому); інформаційну (базується на системі індикаторів); функцію ціноутворення; контролюючу (своєрідний «природний відбір» між суб'єктами ринку). Міжбанківський ринок вирішує завдання з підтримки ліквідності і її перерозподілу між комерційними банками, а також між ними і Національним банком України, що знижує ризики ліквідності, забезпечує своєчасне проведення платежів і, в кінцевому підсумку, забезпечує стійкість національної економіки.

Сучасний стан ринку міжбанківських кредитів характеризується кризою довіри, як між банками, а також банками і вкладниками всередині країни, так і з боку іноземних держав, що веде до відтоку валютної ліквідності. Постійне зниження кредитного рейтингу країни в сукупності з падінням курсу національної валюти веде до невизначеності на ринку. У таких умовах деякі комерційні банки перебувають на межі банкрутства, у багатьох НБУ відкликає ліцензії. У зв'язку з цим адекватна рейтингова оцінка є дуже важливою, оскільки дозволить банкам-контрагентам оцінити ризики при здійсненні взаємного кредитування.

Метою дослідження є аналіз ключових тенденцій розвитку ринку міжбанківських кредитів в Україні, виявлення основних проблем, що стримують його розвиток та окреслення шляхів щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Ключовими показниками функціонування ринку МБК є процентні ставки. Нині існує проблема непрозорості обчислення і недостатньої інформативності процентних ставок на внутрішньому ринку. Наприклад, при розрахунку деяких ставок виключаються найбільші і найменші ставки, що знижує їх інформативність, а також при їх розрахунку не враховуються найбільш значущі операції. У зв'язку з цим виникають труднощі вибору основного цінового індикатора при проведенні аналізу грошового ринку в цілому і ринку МБК як його складової частини.

З урахуванням критерію тривалості найбільш привабливою для аналізу є ставка UIR, оскільки вона розраховується вже протягом п'яти років, що дозволяє простежити її динаміку в кризовий період економіки та зробити певні висновки. Крім того, дана ставка має широкий діапазон термінів угод, які беруться до розрахунку, тобто охоплює більшу частку ринку. На сьогодні економіка нашої країни перебуває у кризовій ситуації, яка була викликана сукупністю різних факторів, в тому числі і політичних. Відзначимо, що передумови структурної кризи спостерігалися вже давно: занепад реального сектора і, як наслідок, недостатня конкурентоспроможність вітчизняних товарів; повільні темпи розвитку сільського господарства, які призводять до порушення продовольчої забезпеченості країни та імпортозалежності, а також сировинна орієнтованість економіки. Зовнішньополітичний тиск з боку РФ та окремих західних країни в сукупності з економічними обмеженнями призвели до зростання цін, дестабілізації і падіння курсу валюти та відповідних проблем на грошовому ринку. Зокрема, банки зіткнулися з нестачею валютної ліквідності.

Традиційне надання переваги вітчизняними банками залученню коштів у іноземній валюті за кордоном пояснюється більш низькими процентними ставками в порівнянні з внутрішніми джерелами. На вітчизняному ринку ставка на розміщення в доларах набагато вища, ніж на лондонському міжбанківському ринку.

Міжбанківський кредитний ринок – джерело ліквідності комерційних організацій, який у період кризи стає особливо затребуваним. Як правило, у важких економічних ситуаціях ринок розширюється, нарощуються обсяги залучених коштів, що сталося і в Україні. При

цьому, нестача ліквідності в банківському секторі змусила кредитні організації залучати більше коштів з метою погашення своїх зобов'язань.

На сьогоднішній день, на вітчизняному ринку міжбанківських кредитів переважають угоди короткострокового характеру. Найбільш популярними є одноденні кредити на виконання поточних операцій.

У зв'язку з тим, що НБУ є головним учасником ринку МБК, розглянемо, як його інструменти грошово-кредитної політики та операції впливають на динаміку даного сегмента грошового ринку. Як регулятор і основний учасник ринку МБК, НБУ в рамках грошово-кредитної політики встановлює ціновий орієнтир на ринку, яким є ключова ставка – максимальна процентна ставка за операціями на відкритому ринку при проведенні депозитних аукціонів на операції з абсорбування ліквідності. Слід зауважити, що НБУ має безпосередній вплив лише на найбільш короткостроковий сегмент грошового ринку – одноденні ставки, реалізуючи грошово-кредитну політику. Основа його інструментів – коридор ставок, що обмежує діапазон коливання ринкових ставок навколо ключової.

Проблема підвищення ефективності регулювання процентних ставок за допомогою механізму НБУ є актуальною, оскільки вітчизняному грошовому ринку притаманний ряд особливостей, ключовими з яких є неоднорідність учасників і тісний зв'язок зі світовим фінансовим ринком. Таким чином, ринок схильний до зовнішніх шоків, та, відповідно, до волатильності відсоткових ставок.

За стресових умов ставки наближаються до верхньої межі процентного коридору НБУ, що знижує доступність кредитів і супроводжується скороченням рівня ліквідності. Подібна ситуація сформувалася і в кінці 2014 р. та триває по сьогоднішній день. Таким чином, можна очікувати, що НБУ в подальшому також буде поступово знижувати ставки і забезпечувати банки ліквідністю, щоб стабілізувати стан ринку.

Необхідно також відзначити, що спостерігається брак довгострокових джерел на міжбанківському ринку, який НБУ намагається компенсувати за рахунок таких інструментів, як пролонговані операції РЕПО та кредитування під заставу неринкових активів, які використовуються банками для фондування довгострокових активів (кредитів). На даний момент основним джерелом ліквідності банків є вклади фізичних осіб, що пов'язано з певним ризиком в силу нестабільності

економічної та зовнішньополітичної ситуації в країні. Так, в умовах політичного й економічного тиску з боку РФ, що супроводжується девальваційними очікуваннями, панікою на валютному ринку і зниженням курсу гривні, спостерігається поступовий відтік коштів населення з банків, пов'язаний із втратою довіри. Залучення коштів на міжбанківському ринку є більш ефективним у зв'язку з низьким ризиком, але за рахунок коротких кредитів формувати довгострокові активи недоцільно, оскільки це призводить до неплатоспроможності.

За підсумками дослідження ринку міжбанківських кредитів в Україні можна відзначити наступні тенденції: структурний дефіцит ліквідності банківського сектора; розширення масштабів ринку та обсягів здійснюваних операцій як в частині розміщення, так і залучення коштів; посилення ролі НБУ та його закріплення в якості основного кредитора; переорієнтація здійснюваних операцій на внутрішній ринок; втрата зарубіжних джерел фінансування і наростаюча криза валютної ліквідності; високий ступінь залежності від зовнішніх факторів; прагнення НБУ регулювати ситуацію шляхом підвищення процентних ставок; високий ступінь сегментації та концентрації ринку; переважання короткострокових операцій; високий рівень процентних ставок у порівнянні з іншими країнами, що робить запозичення в іноземних кредиторів більш привабливим.

Основною тенденцією вітчизняного банківського сектора стає триваюча криза ліквідності, яка є наслідком безлічі негативних факторів. За наявних умов відбулася переорієнтація кредитних угод на внутрішній ринок. При цьому основне навантаження припадає на НБУ, який став головним кредитором вітчизняних банків, а основна частина угод припадає на великі банки, що веде до реструктуризації та укрупнення банківського сектора (за останні роки кількість комерційних банків в Україні зменшилась вдвічі). На думку аналітиків НБУ, структурні чинники, які стримують економічне зростання, носять циклічний характер. Спостерігається підвищення рівня безробіття за рахунок зниження заробітної плати і неповної зайнятості, падають виробничі потужності [1]. Все це веде до зниження споживчої активності і до зменшення інвестицій в основний капітал. Високий рівень процентних ставок дозволить, з одного боку, стимулювати населення до заощадження, а з іншого – їх зниження знизить масштаби кредитування. Таким чином, у сформованих економічних умовах не слід очікувати значного падіння процентних ставок за міжбанківськими

кредитами, оскільки в якості основної мети грошово-кредитної політики виступає скорочення інфляції.

Тенденцію до переорієнтації угод на внутрішній ринок можна оцінити двояко. З одного боку, це сприяє зниженню ступеня залежності від іноземних кредиторів та розвитку національної системи кредитування. За таких умов заборгованість перед зарубіжними банками зменшується, тому в ситуації світової кризи або політичного тиску внутрішній ринок буде більш стійким. З іншого боку, зарубіжні джерела валютної ліквідності набагато дешевші, ніж на внутрішньому ринку, а ставки не схильні до такої сильної волатильності, як у нашій країні. Крім того, закордонний міжбанківський ринок традиційно був основним джерелом «довгих» кредитів.

Вирішенням поточної проблеми довіри між банками всередині країни могло б стати створення нових банківських клубів. Крім того, доцільно створювати міжрегіональні банківські клуби, які можуть взаємодіяти в рамках областей. Кредитні клуби, що виходять за рамки однієї області, дозволять підвищити ефективність взаємодії банків та вирівняти рівень ліквідності на відстаючих територіях. Крім того, такі великі об'єднання можуть взаємодіяти і між собою, що знизить ризики неплатоспроможності та відновить потоки ліквідності всередині країни в цілому.

Ще однією особливістю вітчизняного ринку МБК стала його сегментація і концентрація. Угоди, переважно, укладаються з великими столичними банками, а міжрегіональна взаємодія практично відсутня. Розшарування на сегменти стало наслідком кризи 2007 – 2009 рр. та 2014 – 2016 рр. Рішенням для даної проблеми може стати прискорення злиття банків та укрупнення банківського сектора. Це дозволить розширити мережу філій, що, у свою чергу, призведе до поліпшення умов отримання кредитів та зниження процентних ставок. Таким чином, налагодяться міжрегіональні зв'язки за рахунок об'єднання дрібних і середніх регіональних банків, які не взаємодіють між собою, у мережу філій більшого банку, який функціонує на території всієї країни. Подібне поглинання дозволить вирішити також і проблему кризи довіри, оскільки буде відбуватися активна взаємодія і перерозподіл ліквідності між філіями та буде забезпечуватися прозорість в частині оцінки їх фінансового стану і кредитоспроможності. Вважаємо, що продовження тенденції укрупнення банківського сектора підвищить надійність і кредитоспроможність банківської системи в цілому.

На думку С. Хорошева, перспективним напрямком розвитку ринку міжбанківських кредитів може стати розширення діяльності фінансових брокерів, які працюють безпосередньо на грошовому ринку і є посередниками при здійсненні операцій у сфері міжбанківського кредитування [2]. На даний момент в Україні роль фінансових брокерів знизилася, а операції здійснюються, переважно, на базі спеціальних електронних систем або по телефону. Проте, брокерська діяльність на грошовому ринку дозволила би більш адекватно оцінювати ризики та підвищити ефективність угод. Наприклад, існують пропозиції щодо організації проведення операцій міжбанківського кредитування через такий організований майданчик, як КМФБ, та використання її в якості електронного брокера.

Система взаємодії банків на КМФБ дозволила б знизити ризики, а також могла б сприяти зниженню навантаження на НБУ. Наявність необхідної інфраструктури забезпечує максимальну ефективність угод, а єдині стандарти документації дозволять підвищити прозорість операцій. Крім того, така система сприяє розвитку ринкового механізму у формуванні цінових індикаторів ринку МБК.

Висновки. Можна зробити висновок, що міжбанківський кредитний ринок в Україні є перспективною та пріоритетною ланкою грошового ринку, оскільки обсяг операцій на ньому протягом останніх років значно зріс. Поява нових кредитних продуктів, розробка та вдосконалення цінових індикаторів ведуть до поліпшення якості та ефективності його діяльності. Недоліки ринку пояснюються тим, що він був сформований відносно недавно і розвивається донині. Вважаємо, що застосування історичного досвіду інших держав дозволить досягти максимальної ефективності функціонування ринку в середньостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Огляд банківського сектору – Національний банк України.
URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=37591358
(дата звернення: 25.09.2019)
2. Хорошев С. Рынок межбанковских кредитов: проблемы и перспективы. Банковское дело, 2009. № 2. С. 90 – 91.

Потасєєв Єгор Олегович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Сьогодення ставить перед економікою України завдання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовій арені, що вимагає значних обсягів інвестицій на покращення виробничих комплексів та розвиток національної інфраструктури. Звертаючи увагу на відсутність державного бюджету України, низькі темпи нарощування власного інвестиційного капіталу суб'єктів господарювання, основним джерелом інвестиційних ресурсів для підприємств стають інвестиції фінансових корпорацій. Адже роль інвестування фінансових корпорацій в Україні полягає у направленні грошових потоків з метою отримання максимальної ефективності від їх використання. Тому потреба здійснення фінансовими корпораціями інвестиційних вкладень впливає, насамперед, з прагнення досягти найбільшої доходності за одночасної підтримки своєї платоспроможності, збільшення клієнтської бази і створення комплексного обслуговування, закріплення конкурентної позиції фінансових корпорацій на ринках та зниження загального ризику своєї діяльності. Через це в економічній науці і практичній діяльності виникає потреба поглибленого вивчення особливостей і напрямків розвитку інвестування фінансових корпорацій, форм та методів вкладення капіталу з позицій врахування їх впливу на економіку та її розвиток та розробки методичного матеріалу вимірювання результатів інвестування фінансових корпорацій з урахуванням ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інвестиційному ринку, інвестиційній діяльності в цілому присвятили свої роботи наступні українські дослідники: О. Барановський, О. Вовчак, Ю. Коваленко, Д. Леонова, Б. Луців, С. Львовчкін, С. Онишко, В. Федосов та багато інших.

Звертаючи увагу на колосальні світові надбання та розвиток вітчизняної наукової думки з питань здійснення та ефективності інвестиційної діяльності фінансових корпорацій України свідчить про зростання актуальності проблем, пов'язаних з інвестуванням, постійним науковим пошуком управлінських механізмів і моделей, що забезпечать ефективний результат від протікання інвестиційних процесів і розвиток підприємств, галузей та економіки країни загалом [5].

Мета статті. Метою статті є обґрунтування, визначення та розробка практичних рекомендацій щодо управління інвестиційною діяльністю фінансових корпорацій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Проблематику участі фінансових корпорацій в інвестиційних процесах обумовлено специфічним формуванням і розвитком інвестиційного ринку України. Це спричиняє необхідність виділення проблем, з якими стикаються фінансові корпорації в інвестиційній діяльності.

Актуальна проблема інвестиційної діяльності фінансових корпорацій пов'язана з дослідженням макроекономічних умов і чинників зміни характеру інвестування, основних напрямків розвитку фінансових установ і кредитного ринку, виявлення причин і наслідків інвестиційної кризи в країні. На сьогодні макроекономічна ситуація в Україні не сприяє активізації інвестиційної діяльності фінансових установ. Вона неможлива без покращення податкової системи, а саме її спрощення та зниження податкового тягаря [2].

Іншою проблемою є створення сприятливих умов для реалізації фінансовими корпораціями інвестування, що тісно пов'язано з макроекономічною політикою країни, хоча не є одною проблемою. До основних інструментів державного впливу на інвестиційну діяльність фінансових корпорацій віднесемо інструменти, що наведені на рис. 1.

Роль держави у регулюванні інвестування фінансових корпорацій набуває чіткіших форм і методів, а також має всі шанси чинити вплив на результати інвестиційної діяльності. Проте на державному рівні майже немає механізмів, які чітко контролюватимуть спільну діяльність фінансових установ та держави у сфері інвестування [1]. Для активізації їх інвестиційної діяльності варто забезпечити наступні умови, що зображені на рис. 2, що забезпечить ефективність інвестування, проте є першими кроками для їх вивчення.

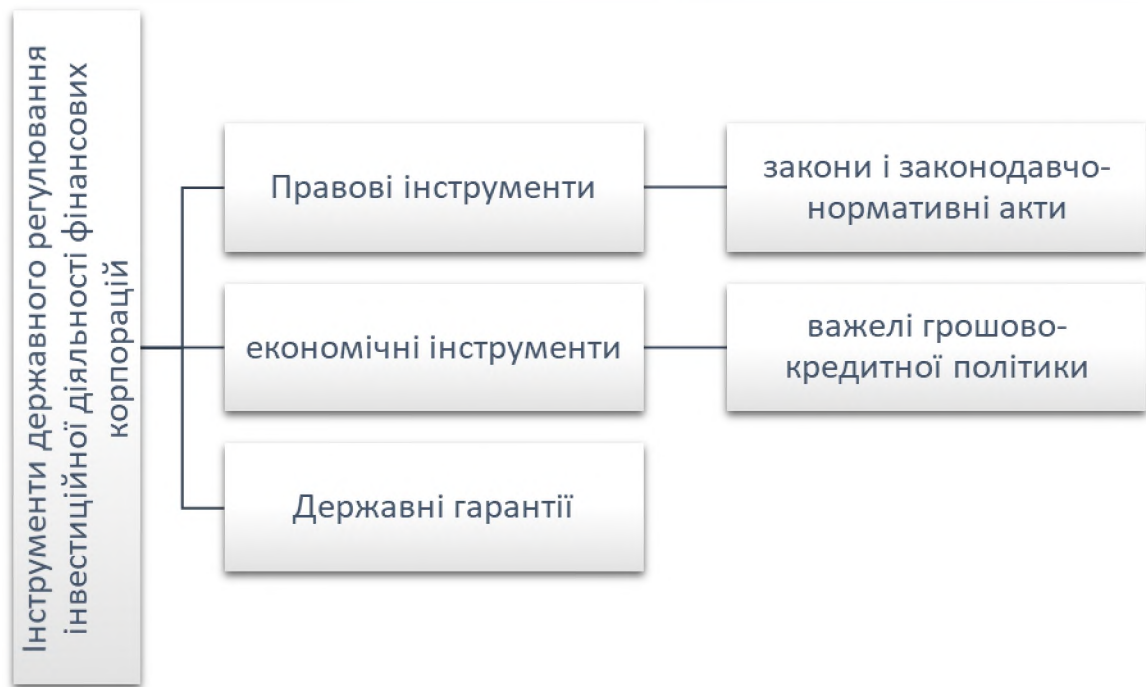

Рис. 1. Інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності фінансових корпорацій [2]

Рис. 2. Умови активізації інвестиційної діяльності фінансових корпорацій [3]

Для вирішення зазначених проблем необхідно вжити низку заходів, що спрямовані на підвищення доходності та зниження потенційного ризику інвестиційної діяльності, зокрема:

- податкове заохочення фінансових корпорацій;
- часткове, тобто 50 %, формування резервів під відшкодування можливих втрат за активними операціями;

➤ зменшення оподаткування прибутку фінансових установ, що отриманий від довгострокових операцій з інвестиційним кредитуванням пріоритетних напрямів терміном понад 5 років і довгострокових фінансових інвестицій;

➤ організація державного страхування інвестицій фінансових корпорацій, що спрямовані підприємствам, діяльність яких пов'язана з великими ризиками;

➤ надання державних гарантій фінансовим корпораціям, зокрема банкам за інвестиціями, що спрямовані у пріоритетні види діяльності та проекти [3].

Висновки. Кожна зі складових розвитку сфери інвестиційної діяльності має свої конкретні і спеціальні шляхи вирішення цих проблем. Це спричиняє необхідність здійснення відповідних досліджень у сфері розробки регуляторних актів для забезпечення розвитку економіки України. Інвестиційна діяльність фінансових установ є одним із найважливіших джерел розвитку реального сектору економіки України, яка забезпечуватиме тісний взаємозв'язок між секторами економіки [4]. Досліджуючи заходи, які дають змогу збільшити обсяги фінансових інвестицій, варто нагадати, що це, передусім, мотивування цієї сфери варто розпочати зі створення стабільних умов розвитку економіки, що визначає стабільні нормативно-правову базу та норми оподаткування, забезпечення фінансової стійкості учасників інвестиційних проектів, а також розробку визначеного механізму зменшення ризиків інвестування, що і є наступними планами щодо подальших досліджень [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болдова А. А. Інвестиційна діяльність банків України // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України – 2013 – № 1 – С. 6-13

2. Бузько И.Р. Стратегическое управление инвестициями и инновационная деятельность предприятия: [монографія] / И.Р. Бузько, Е.В. Вартанова, А.А. Голубенко. – Луганск: ВНУ им. В. Даля, 2012. – 175 с.

3. Василишен Ю. В. Інвестиційна діяльність як особлива сфера банківської діяльності [Електронний ресурс]. // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», 2013 р. //– Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

4. Гавриляк Т.С. Оптимізація джерел та механізмів формування інвестиційних ресурсів страховиків / Т.С. Гавриляк // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 4. – С. 67–70.

5. Пшик Б.І. Фінансово-кредитні відносини в Україні: проблеми становлення, перспективи розвитку, напрями вдосконалення [Текст]: монографія / Б. І. Пшик; Інститут регіональних досліджень НАН України - Київ: УБС НБУ, 2011. - 530 с.

6. Рекуненко І.І. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній / І.І. Рекуненко, С.В. Чорна // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – С. 666–672.

Пугач Світлана Сергіївна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Козій Наталія Сергіївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Розвиток економіки України в умовах кризових явищ, що періодично повторюються, вимагає наявності стабільно функціонуючого страхового ринку, який дозволив би мінімізувати ризики, з якими стикаються суб'єкти господарювання. В розвинених країнах страховий ринок є невід'ємним елементом фінансової системи держави, який забезпечує формування фондів грошових коштів, достатніх для покриття наслідків настання несприятливих подій та акумулює значні інвестиційні ресурси для розвитку економіки та впровадження інновацій. Проте, вітчизняний страховий ринок знаходиться на значно нижчому рівні розвитку, порівняно з розвиненими країнами і потребує пошуку шляхів гармонізації його розвитку, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання розвитку страхового ринку України широко висвітлені у сучасній літературі. Зокрема, варто відзначити праці Богріновцевої Л. М., Вергелюк Ю. Ю.,

Піскунової О. В., Пурій Г. М., Рибальченко Л. В., Рядна О. А., які присвячені питанням аналізу сучасного стану страхового ринку, оцінки рівня його фінансової безпеки, моделюванню основних тенденцій його розвитку. Проте, в сучасних умовах постійного внесення змін до законодавства та зміни основного регулятора страхового ринку, питання виявлення сучасних тенденцій його розвитку потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз ключових тенденцій у розвитку вітчизняного страхового ринку, виявлення основних проблем, що стримують його розвиток та окреслення шляхів щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок є одним із пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної економіки, оскільки, крім виконання компенсаційної функції, він здатен акумулювати значні інвестиційні ресурси. Для виявлення його ролі у фінансовій системі країни проаналізуємо основні тенденції його розвитку.

На вітчизняному страховому ринку спостерігається тенденція до зниження рівня конкуренції, що відбувається за рахунок щорічного зменшення кількості страхових компаній (табл. 1). Так, за період 2012-2018 рр. їх кількість скоротилася майже на 32%. При цьому переважає кількість «non-life» страхових компаній (у 2018 р. 251 проти 30 «life»). Не зважаючи на це характерною рисою розвитку страхового ринку в Україні є досить високі темпи зростання основних показників діяльності страхових організацій (табл. 1).

Одним із основних показників, який характеризує рівень розвитку страхового ринку, є обсяг страхових премій. Так, з 2012 по 2018 рр. надходження валових страхових премій зросли у 2,3 рази (з 21508,2 млн. грн. до 49367,5 млн. грн.) [4]. У структурі страхових премій за видами страхування станом на кінець 2018 р. найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 34,0% (34,6 % у 2017 р.); страхування життя – 11,3% (10,2% у 2017 р.); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 9,4% (9,4% у 2017 р.); страхування майна – 9,4% (9,0% у 2017 р.); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 5,6% (5,5% у 2017 р.); страхування фінансових ризиків – 4,8% (6,4% у 2017 р.); страхування відповідальності перед третіми особами – 4,8% (5,7% у 2017 р.); страхування вантажів та багажу – 4,3% (3,5% у 2017 р.); страхування від нещасних випадків – 3,9% (3,5% у 2017 р.) [4].

Основні показники розвитку страхового ринку

Роки	Кількість страхових компаній	Валові страхові премії, млн. грн.	Валові страхові виплати, млн. грн.	Валові страхові премії на душу населення, грн.	Валові страхові виплати на душу населення, грн.	Частка валових страхових виплат у преміях, %	Валові страхові премії, сплачені перестраховикам, лн. грн.	Частка валових страхових премій, які передана у
2012	414	21 508,2	5 151,0	472,2	113,1	23,9	2 522,8	11,7
2013	407	28 661,9	4 651,8	631,0	102,4	16,2	8 744,8	30,5
2014	382	26 767,3	5 065,4	623,5	118,0	18,9	9 704,2	36,3
2015	361	29 736,0	8 100,5	695,4	189,4	27,2	9 911,3	33,3
2016	310	35170,3	8839,5	825,9	207,6	25,1	12668,7	36,0
2017	294	43431,8	10536,8	1024,7	248,6	24,3	18333,6	42,2
2018	281	49367,5	12863,4	1171,1	305,2	26,1	17940,7	36,3

Джерело: складено автором за даними [3, 4]

Для оцінки виконання страховим ринком його інвестиційної функції має показник частки довгострокового страхування у загальній сумі страхових премій. В Україні частка страхування життя у загальному обсязі зібраних страхових премій у 2018 році становила лише 7,9 % (6,7% у 2017 р.). У порівнянні із розвиненими країнами світу, де частка страхування життя складає понад 60%, таке страхування все ще залишається на дуже низькому рівні свого розвитку. Активізація страхування життя має важливе значення як для розвитку страхового ринку, так і для національної економіки в цілому, адже саме у сфері страхування життя акумулюються внутрішні довгострокові ресурси, які можна спрямовувати у вигляді інвестицій у різні галузі економіки, сприяючи економічному зростанню держави [5].

Наступним показником, який характеризує рівень розвитку страхового ринку є показник щільності страхування, тобто обсяг середньодушових валових страхових премій. Як видно з таблиці 1 за останні 7 років він зріс більш ніж удвічі (з 472,2 грн. до 1171,1 грн.). Та, не зважаючи на суттєве зростання цього показника, він ще не досяг рівня країн з розвинутою економікою. В Європі (країни ЄС 28) у 2017 році страхова премія на душу населення склала 2030 євро. Найвищим цей показник є у Данії (5400 євро), Люксембурзі (4300 євро) та Великобританії (4280 євро) [1, с. 14]. Тобто протягом

останніх років спостерігається зростання лише абсолютних показників розвитку українського страхового ринку.

Рівень розвитку страхового ринку добре ілюструє частка валових страхових премій у валовому внутрішньому продукті (ВВП), так званий показник рівня проникнення страхування, значення якого показано на рис. 1.

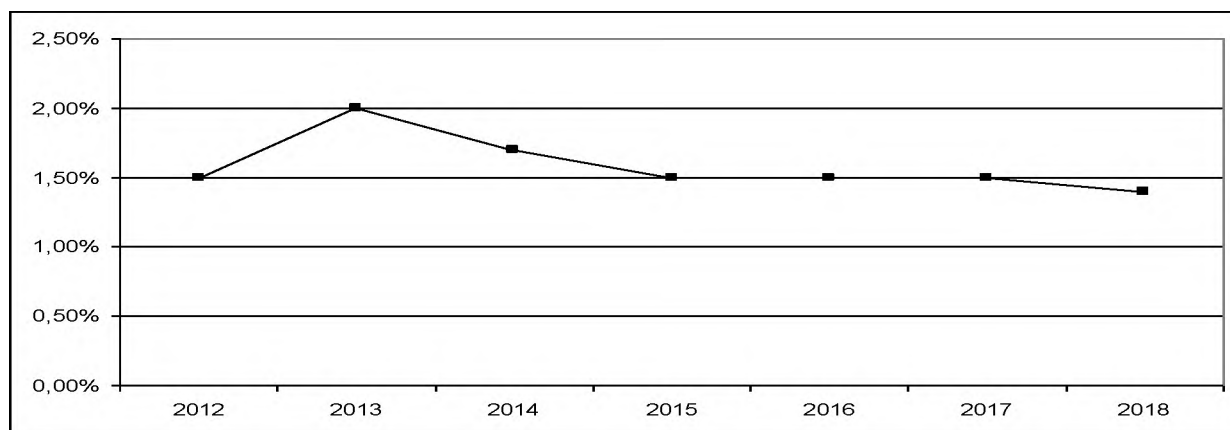

Рис. 1. Частка валових страхових премій у ВВП у 2012-2018 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Як видно з рисунку рівень проникнення страхування в Україні протягом останніх років коливається в межах 1,4-2%. Вважається, що для ефективного страхового ринку цей показник повинен бути на рівні від 8 до 12% [2, с. 176]. Для порівняння в країнах ЄС 28 частка валових страхових премій у 2017 році становила 7,53% валового внутрішнього продукту. Найвищого значення цей показник досяг у Великобританії – 12,2 %, Данії – 10,7%, Фінляндії – 10,2% [1, с. 15]. Таким чином, страхування забезпечує сьогодні перерозподіл не дуже значної частки ВВП. Якщо ж врахувати, що галузь повинна займати певну нішу у фінансовій системі України та бути одним із механізмів перерозподілу ВВП, то можна дійти висновку, що українські страхові компанії ще не акумулюють вагомий обсяг інвестиційних ресурсів і не здійснюють необхідного впливу на процеси перерозподілу валового внутрішнього продукту [6, с. 26].

Ще одним показником, який характеризує розвиток страхового ринку в Україні є частка страхових виплат у страхових преміях. Як видно з таблиці 1 із збільшенням страхових премій зростають і страхові виплати, проте частка валових страхових виплат у валових страхових преміях за досліджуваний період залишилася майже незмінною

(26,1% у 2018 р. проти 23,9% у 2012 р.). При цьому цей показник зазнав суттєвого зниження у 2013 та 2014 рр. і суттєво збільшився лише у 2015 р., а потім знову мав тенденцію до зниження. Для порівняння, рівень виплат на розвинених страхових ринках складає близько 75%, що свідчить про низьку страхову культуру вітчизняних страхових компаній і підриває до них довіру страхувальників.

Важливим показником для аналізу рівня розвитку страхового ринку є частка страхових платежів, передана у перестраховування. Цей показник фіксує участь перестраховиків у страховій діяльності компанії і показує залежність здатності компанії до виконання зобов'язань від надійності партнерів по перестраховуванню [6, с. 27]. Його динаміку можна простежити з таблиці 1. Таким чином, вітчизняні страховики передають значну частину своїх премій у перестраховування. За останні роки ця частка зросла більш ніж у 3 рази (з 11,7% у 2012 році до 36,3% у 2018 р.), свого пікового значення вона досягла у 2017 р. – 42,2%. Така велика частка операцій із перестраховування свідчить про низьку платоспроможність вітчизняних страхових компаній. Однак, протягом останніх років спостерігається позитивна тенденція до зниження кількості страхових премій переданих у перестраховування нерезидентам. Так у 2012 р. це було близько 50% усіх премій, а в 2018 р. – лише 16,7%.

Таким чином, проведений аналіз показав, що, попри в цілому динамічний розвиток, страховий ринок України все ще не виконує повною мірою належної ролі у фінансовій системі країни.

Висновки. Таким чином, узагальнення основних тенденцій розвитку страхового ринку України дозволило виявити ряд ключових проблем у його функціонуванні, а саме: зниження рівня конкуренції; невідповідність ключових показників розвитку (таких як щільність страхування та проникнення страхового ринку) рівню розвинених європейських країн; нерівномірність у розвитку «life» та «non-life» страхових компаній; неналежне виконання страховим ринком його інвестиційної функції; низька страхова культура та платоспроможність страховиків, що породжує низький попит серед населення на страхові послуги.

Основні шляхи вирішення зазначених проблем ми бачимо у площині підвищення платоспроможності вітчизняних страхових компаній та зміцнення довіри до них страхувальників. Неабияку роль у цьому відіграє посилення державного регулювання страхового ринку,

що має сприяти приведенню нормативних показників функціонування страхового ринку до європейських стандартів. Це особливо актуально у контексті передачі регуляторних та наглядових повноважень за страховим ринком до Національного банку України. Крім того, вітчизняний страховий ринок потребує впровадження нових інноваційних продуктів страхування, зокрема для нарощування сегменту «life» страхування, що сприятиме розширенню його інвестиційних можливостей. Вирішення окреслених завдань є надзвичайно важливим для гармонізації розвитку страхового ринку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Insurance in Figures. Data 2017. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/european-insurance-figures-2017-data>
2. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю.Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Випуск 31. С. 174-179.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>
5. Пурій Г. М. Страховий ринок України : сучасний стан та проблеми розвитку. Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf
6. Рибальченко Л. В., Піскунова О. В., Рядно О. А. Моделювання розвитку страхового ринку в Україні : монографія. Дніпропетровськ, ДДФА, 2012. 148 с.

Саламаха Юлія Вікторівна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Фінансова стійкість банківських установ багато в чому визначається розвитком банківського сектору та станом макро- і мікроекономічної ситуації в країні. Стійкі фінансові результати є головним елементом успішності банківської установи та гарантією перспективного розвитку. В сучасних процесах трансформації вітчизняної економіки, посилення процесів глобалізації та їх вплив на конкурентоспроможність банківського бізнесу стає більш актуальною проблемою фінансової стійкості всієї банківської системи. Системність підходу до аналізу фінансової стійкості банківських установ, вирішення існуючих проблем, створення кардинально нових інструментів оцінювання якості ресурсної бази банків визначають напрями покращення фінансової стійкості банківської системи країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи теоретичних та практичних аспектів фінансової стійкості банківської системи та банківських установ досліджено у наукових працях О. Барановського, В.Варцаба, О. Вовчак, Ж. Довгань, Ю.Коваленко, О.Колодізєв, М. Миронова, Р. Михайлук, О. Пернарівського, К.Побоча, Л. Примостки, Ю.Дьячкова та інших.

Метою статті є виокремлення окремих аспектів оцінки фінансової стійкості банківської системи України, а також дослідження базових нормативів фінансової стійкості банківських установ.

Ключові слова: *фінансова стійкість, банківська система, банківські установи, стабільність, економічний розвиток.*

Виклад основного матеріалу. В умовах мінливості економічного середовища важливим є правильне розуміння сутності окремих явищ та процесів, а також застосування дієвих засобів щодо їхнього оцінювання та управління ними. Сьогодні існує безліч трактувань

фінансової стійкості, проте головним регулятором окреслено найбільш точне визначення і пояснюється так.

Аналіз фінансової стійкості банківських установ, в першу чергу, вимагає розуміння її сутності та змісту. Процес забезпечення фінансової стійкості прийнято трактувати як процес аналізу якісних характеристик фінансового стану банку, які визначаються достатністю, збалансованістю або оптимальним співвідношенням активів і пасивів банку за умови підтримання на належному нормативів ліквідності, платоспроможності, показників зростання прибутку та мінімізації ризиків [3,7].

Під впливом зовнішніх чи внутрішніх факторів фінансовий стан (стійкість) банку завжди зазнає змін, тому варто зауважити, що абсолютно стійких банків в нашій країні не існує. Рівень фінансової стійкості банківських установ визначається через такі основні характеристики як: рівень капіталізації; якість активів; якість зобов'язань перед клієнтами; рівень платоспроможності та ліквідності; коефіцієнт прибутковості; якість управління статутним капіталом, активами та зобов'язаннями.

Характеризуючи сучасний стан вітчизняної банківської системи, слід зазначити, що політична нестабільність та загальна економічна криза за попередні роки у країні негативно вплинули на діяльність банків. Фінансово-економічна криза спричинила значний відтік грошових ресурсів із банківської системи та зросли обсяги проблемних кредитів, що призвело до погіршення показників нормативів ліквідності та платоспроможності банків і, відповідно, суттєво вплинуло на їх поточну фінансову стійкість.

Зі звітів Національного банку України відомо, що в період з 2015 по 2018. кількість банків, що функціонують в межах вітчизняної банківської системи скоротилася у 1,88 рази, і за підсумками першого півріччя 2019 р. становила 76. Ще на початку 2018 року їх кількість складала – 82, в 2017 році – 96, в 2016 – 117, і на початку 2015 року – 163 банки [1,2]. Ліквідація низки неплатоспроможних банків, з одного боку, має позитивний вплив на прозорість банківської системи, але з іншого боку призводить до погіршення конкурентного середовища, особливо в галузі надання банківських послуг у зв'язку із суттєвим скороченням кількості учасників банківського сектору.

Дослідження фінансової стійкості проведено на основі аналізу основних показників, які характеризують фінансовий стан всієї банківської системи України, дає змогу оцінити сучасний стан, а також

визначити ключові аспекти оцінки фінансової стійкості банківських установ(табл1.)

Таблиця 1

**Показники фінансового стану банківського сектору економіки
/України у 2015–І півріччя 2019 рр.**

Показник	30.06.2015	30.06.2016	30.06.2017	30.06.2018	30.06.2019
Чисті активи, млрд. грн	1234,38	1262,7	1249,6	1299,07	1357,33
Кредитний портфель, млрд грн	965,1	960,76	970,52	1077,89	1072,34
Капітал, млрд грн	103,71	142,3	151,08	142,8	173,25
Зобов'язання, млрд грн	1150,67	1118,4	1098,5	1156,95	1198,39
Доходи, млрд грн	199,19	190,69	178,23	204,55	121,06
Витрати, млрд грн	268,79	350,08	195,59	181,18	90,03
Результат діяльності, млрд грн	-66,6	-159,39	-17,36	23,337	31,03
Рентабельність активів, %	-12,60	-1,45	1,33	1,27	4,66
Рентабельність капіталу, %	-11,11	-14,40	11,66	10,52	38,21

Джерело: [2]

Дані табл.2 показують, що незважаючи на суттєве зменшення кількості банків за останні роки, капітал банківського сектору збільшився у 1,67 разів і становив на кінець І півріччя 2019 р.173,25млрдгрн, що пов'язано, в першу чергу, із вимогами НБУ щодо обов'язкової докапіталізації банків. Проте, незважаючи на позитивну тенденцію щодо збільшення вартості капіталу вітчизняних банків, зобов'язання банків також зростає. Так, на кінець 2018 року показник зобов'язання банківського сектору становив 1156,95млрд.грн, що на 58,45млрд.грн більше ніж на кінець 2017 року.

Аналіз сукупного кредитного портфеля вітчизняного банківського сектора економіки показав, що частка наданих кредитів банків за період 2015–2018 рр. зросла на 15,93% і станом на 01.06.2019 року становила 1072,34 млрд грн. Рентабельність активів і капіталу так само, за останні роки, суттєво змінились, з від’ємного значення в 2015-2016 рр., до позитивного на середину 2017 року. За результатами діяльності банківського сектору за перше півріччя 2019 року показник рентабельності активів становив 4,66%, а показник капіталу 38,21%. Значною мірою це пояснюється збільшенням довіри до банків внаслідок покращення економічної ситуації у державі, а також наслідками виходу банківського сектору з кризи [6].

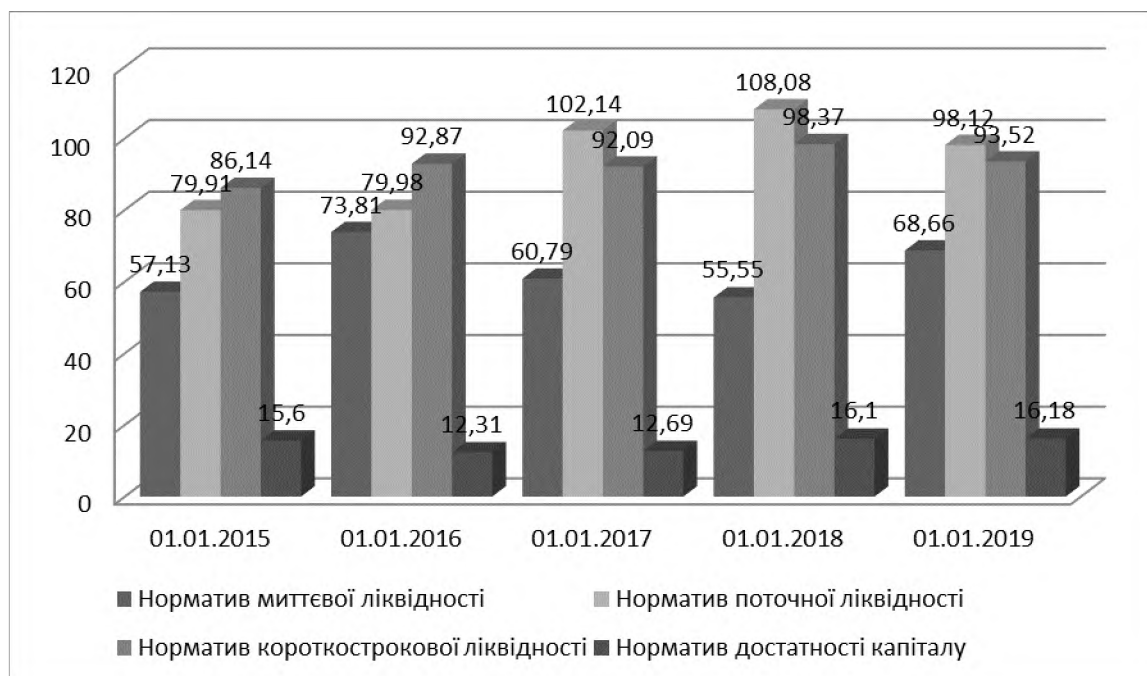

Рис. 1 Динаміка показника базових нормативі банківських установ за період 2015- 2019 рр.

Джерело: [2]

Як видно з рис.1.за останні майже 5 років всі нормативи ліквідності відповідали граничним значенням (для нормативу поточної ліквідності - не менше 40%, для миттєвої ліквідності - не менше 20% та норматив короткострокової ліквідності не менше 60%), в деяких випадках перевищували в декілька разів. Це пояснюється тим, що разом зі збільшенням ризикових операцій зобов’язань банків та нарощення суми активів значення нормативів ліквідності все ж таки залежить від монетарної політики НБУ, незважаючи на підвищення довіри до банків.

З середини 2016 року норматив достатності капіталу мав найменше значення, всього 12%, що характеризує діяльність банківської системи в той період як абсолютно нестійку. В наступних роках норматив адекватності капіталу мав тенденцію до збільшення, і станом на 01.01.2019 становив 16,18%. За результатами роботи банківської сфери на кінець I півріччя 2019 показник збільшився на 1,29%, що зумовлено збільшенням вимог збоку Національного банку України до розміру регулятивного капіталу [2].

Незважаючи, на суттєві зміни в банківському секторі за останній рік-півтора, перед наглядовим органом та вітчизняними банками стоїть ще низка завдань, які потрібно вирішувати якомога скоріше. Головними серед них є:

- створення умов для забезпечення фінансової стійкості в разі впливу негативних факторів, зміцнення стійкості банківської системи;
- збільшення взаємодії комерційних банків з реальним сектором економіки;
- підвищення рівня капіталізації як вітчизняних банків так і іноземних;
- покращення якості реалізації банківським сектором послуг з акумуляції заощаджень фізичних та юридичних осіб та їх трансформація в інвестиції;
- попередження використанню банківської системи в тіньовому секторі економіки для здійснення цілей економічно не вигідної комерційної політики[8].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши основні показники фінансової стійкості банківських установ можна з впевненістю сказати, що ситуація на ринку банківських послуг суттєво змінилась. Результат діяльності банківських установ вказує на рівень стійкості банку, чим вище значення результату діяльності, тим більше стають доходи, а відповідно і збільшується капітал, тобто банк стає фінансово стійким. Аналіз базових нормативів діяльності банківських установ показав, що всі аналізовані нормативи відповідають граничним межах, в деяких випадках перевищують їх, що свідчить про готовність банківських установ до несприятливих ситуацій на фінансовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Варцаба В.І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. В.І.Варцаба. Науковий вісник Ужгородського університету. №1(51). 2018. С.311-316
4. Шмиголь Н.М. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції Н.М.Шмиголь, М.А.Касянок. Інфраструктура ринку: економіка та управління підприємствами. №19. 2018. С. 379-385
5. Вовчак О. Д. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ. О. Д. Вовчак, О. М. Крамаренко. Фінансовий простір. 2017. № 4 (16). С.27-31.
6. Дьячкова Ю.М., Швецова І.В. Удосконалення методів стабілізації банківської системи України в умовах ризикової економіки. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 1(51). С. 53–58.
7. Коваленок Ю.М. Підвищення конкурентоспроможності банків в Україні: чинники інституційного впливу. Ю.М.Коваленко. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2017. № 2 (80). С. 112-121
8. Побоча К.П. Актуальні питання модернізації банківської системи України. К.П.Побоча. Університет державної фіскальної служби України. №1.2019. URL: ir.nusta.edu.ua

Сметанюк Ігор Ігорович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Ковернінська Юлія Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. Процеси розвитку фінансового ринку з початку ХХІ століття яскраво проявляються у тенденції інтеграції ринків цінних паперів окремих держав у світовий економічний простір, що актуалізує необхідність приділення особливої уваги функціонуванню та розвитку ринку цінних паперів. Ринок цінних паперів високорозвинених країн пропонує широкий спектр фінансових інструментів та операцій, а також є індикатором успішної трансформації заощаджень в інвестиції. Обіг цінних паперів на ринку цінних паперів таких країн перетворюється в одну з ключових сфер, яка впливає на ефективність перерозподілу вільних фінансових ресурсів між різноманітними суб'єктами економіки, рівнями фінансової системи, а ефективний ринок цінних паперів забезпечує стійкі темпи розвитку економіки відповідної країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанню розвитку ринку цінних паперів приділена увага багатьох науковців, яка відзначається протягом усіх років незалежності України, а саме Г. Азаренкової, О. Барановського, Г. Калач, З. Мацук, С. Науменкової, В. Федосова та багатьох інших. Незважаючи на численність наукових досліджень у зазначеній сфері, питання трансформації ринку цінних паперів в контексті європейської інтеграції залишається невирішеним.

Метою статті є визначення напрямів трансформації ринку цінних паперів в контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі в Україні мають місце процеси адаптації вітчизняної економіки у європейський простір, тому головною її особливістю є впровадження інновацій в умовах глобалізації, розвиток українського ринку цінних паперів для того, щоб бути конкурентоспроможною країною.

У зв'язку з цим розглянемо напрями трансформації ринку цінних паперів в контексті європейської інтеграції за трьома головними блоками:

1) які процеси мали місце на вітчизняному ринку цінних паперів за останні роки, та сприяли прискоренню руху в напрямку його адаптації до світового фінансового ринку;

2) які ще стримуючі фактори залишаються на ринку цінних паперів України та перешкоджають рухатись до інтеграції у світовий економічний простір;

3) які напрямки можуть бути використані на практиці задля подолання існуючих стримуючих факторів розвитку вітчизняного ринку цінних паперів.

Отже, розглянемо перший блок, до якого можна віднести сучасний стан розвитку ринку цінних паперів.

У 2018 році Україна була лідером у світі за показником зростання ринку цінних паперів (рис 1).

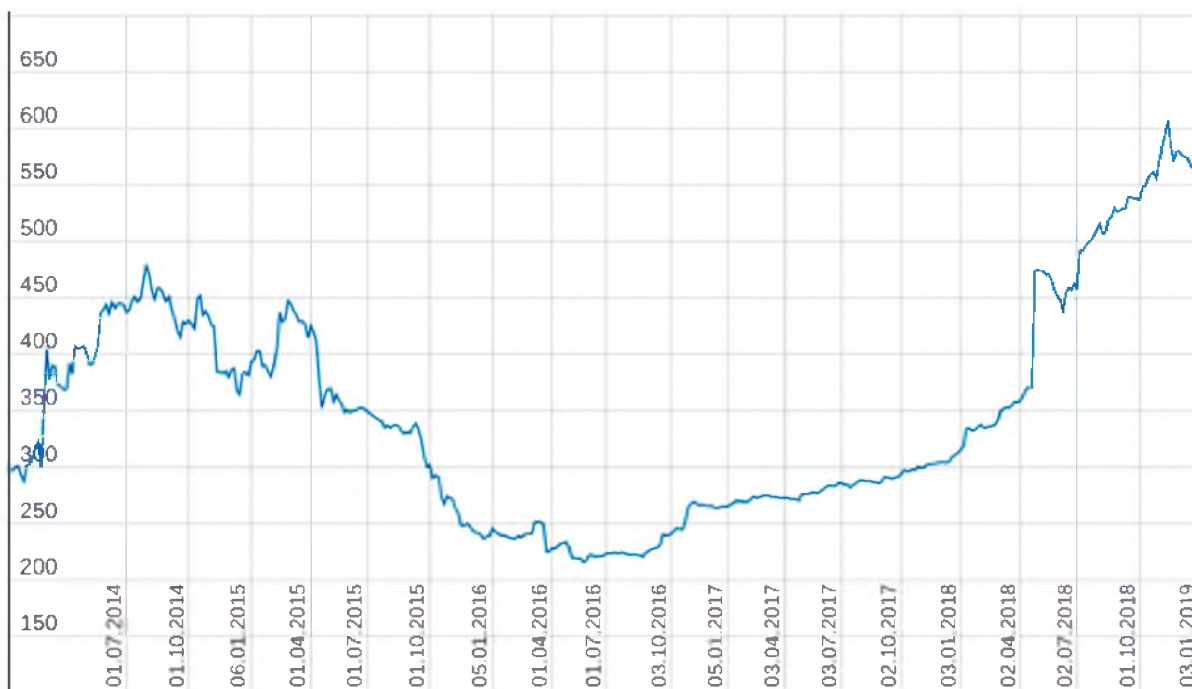

Рис. 1. Динаміка зміни ключового індексу ринку цінних паперів України [3]

Ринок цінних паперів України у 2018 році виріс більше 80%. За висловом деяких аналітиків групи Refinitiv, яка входить у провідний інформаційний концерн Thomson Reuters Corporation, ринок злетів із швидкістю ракети. Україна стала найкращою у світовому рейтингу

ринків цінних паперів за її ключовим індексом, який розраховується починаючи з 1997 року. Даний індекс показує темп приросту обсягів торгів на ринку та за даним показником наша країна у 2018 року обійшла Македонію, ОАЕ, Катар та Саудівську Аравію. Така ситуація спостерігається вже вдруге [3].

При цьому обсяги українського ринку цінних паперів у світовому масштабі залишаються незначними. Так, за 2018 рік обсяг торгів цінними паперами за даними Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку склав 260 млрд. грн. Якщо порівняти обсяг торгів Варшавської фондової біржі то він щорічно складає більше \$340 млрд євро, а Нью-Йоркської фондової біржі щодня складає близько \$54 млрд. [4].

Визначення основних стримуючих факторів подальшого функціонування вітчизняного ринку цінних паперів є актуальним та дозволить на основі стримуючих факторів визначити напрямки щодо його розвитку, використання яких дозволить вітчизняному ринку цінних паперів інтегруватися у міжнародний фондовий ринок [2].

Пропонуємо розглянути існуючі стримуючі фактори розвитку ринку цінних паперів, розподіливши їх на 4 основні групи [1, С. 59-62]: стримуючі фактори, що пов'язані з недостатністю розвитку корпоративної реформи; фактори, які перешкоджають стимулюванню інвестицій та розвитку інституційних інвесторів; фактори, які стримують надійне та ефективне функціонування ринкової інфраструктури та фінансових посередників; фактори, які перешкоджають забезпеченню функціонування єдиної державної політики.

Кожна з груп включає певні проблемні фактори щодо розвитку вітчизняного ринку цінних паперів. Розглянемо більш детальну кожную з цих груп, та виокремимо основні можливі напрямки щодо вирішення проблем розвитку вітчизняного ринку цінних паперів за кожною групою факторів.

Перша група факторів включає наступні проблеми: існуючі акціонерні товариства в нашій країні та їх поділ не відповідає їх суті, вони не є за своєю суттю корпораціями, та мають лише окремі ознаки; недосконалість захисту інвесторів та власників як акцій так й боргових інструментів ринку цінних паперів; незначна доля похідних цінних паперів на вітчизняному ринку цінних паперів, що свідчить загалом про відсутність вітчизняного ринку дериватив; недостатність інвестиційно-привабливих для інвесторів інструментів на вітчизняному ринку цінних паперів.

Напрямами покращення ситуації щодо першої групи стримуючих факторів розвитку ринку цінних паперів можуть стати: перевірка акціонерних товариств щодо відповідності їх заявленій організаційно-правовій формі власності, особливо це стосується публічних акціонерних товариств, деякі з яких не відповідають даній організаційно-правовій формі та вона є обтяжливою для них самих; в тих акціонерних товариствах які відповідають вимогам – запровадити інститут незалежних директорів та посади корпоративного секретаря; звернути увагу на порядок визначення ринкової вартості, який потребує перегляду та вдосконалення; продовжити удосконалення процесу розкриття інформації публічними акціонерними товариствами.

Друга група факторів містить наступні проблеми: недостатній рівень розвитку вітчизняних інституційних інвесторів; недостатній рівень захисту інвесторів; втрата зацікавленість роздрібного інвестора, нестабільність законодавства у сфері податків.

Ці стримуючі фактори можуть бути ліквідовані завдяки: поліпшення якості функціонування вітчизняних інституційних інвесторів; створення механізму реорганізації вітчизняних інституційних інвесторів; збільшення права інвесторів щодо використання здійснюваних інвестицій; розширити інформаційну прозорість на ринку цінних паперів завдяки впровадженню на практиці та використанню стандартів Директив Європейського Співтовариства; здійснення оптимізації податкового законодавства щодо учасників ринку цінних паперів (в частині перегляду оподаткування інвестиційного прибутку та врахування строку здійснюваних інвестицій при оподаткуванні); вдосконалення механізму захисту прав інвесторів (запровадження можливості колективного позову інвесторів, створення компенсаційного фонду щодо захисту вкладів інвесторів).

Третя група факторів, які стримують надійне та ефективне функціонування ринкової інфраструктури та фінансових посередників включає: цінні папери, які перебувають в обігу мають ринкову вартість, яка не відповідає певним об'єктивним показникам; діяльність вітчизняних фінансових посередників не відповідає існуючим стандартам (IOSCO, ЄС), не дивлячись на проведену реформу в депозитарній системі, деякі питання в цій сфері залишаються не вирішеними.

Стримуючі фактори третьої групи можуть бути ліквідовані завдяки: удосконаленню вимог щодо перебування цінних паперів у лістингу; перегляду механізму розміщення цінних паперів на ринку;

усуненню адміністративних бар'єрів щодо доступу учасників ринку цінних паперів до певних фінансових інструментів та лібералізація регулятивних вимоги з метою забезпечення залучення широкого кола дрібних інвесторів; розкриття торговцями цінних паперів необхідної інформації для повного розуміння клієнтом можливих ризиків у відношенні послуги, подальше вдосконалення депозитарної системи у напрямках ще не вирішених питань (наприклад, вдосконалення механізму виплати доходів за операціями з цінними паперами).

Остання четверта група стримуючих факторів розвитку ринку цінних паперів включає наступні фактори, які перешкоджають забезпеченню функціонування єдиної державної політики: невідповідне запровадження стандартів, низький рівень міжнародної співпраці у сфері взаємодії та регулювання за фондовим ринком та інші.

Вищенаведені стримуючі фактори можуть бути ліквідовані завдяки: здійсненню оптимізації закріплених функцій Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, запровадження дієвих існуючих міжнародних стандартів, однак з урахуванням певних особливостей нашої країни, та вже існуючих механізмів, покращення національного та міжнародного співробітництва у сфері регулювання вітчизняного ринку цінних паперів. Також, в умовах інтеграції українського фінансового ринку в світове фінансове середовище відбувається прискорення процесу адаптації особливостей вітчизняного фондового ринку до світового фондового ринку та його окремих аспектів.

Висновки. Отже, створення конкурентоспроможного сучасного ринку цінних паперів можливо тільки при наступних умовах: наявності макроекономічної стабільності і соціальної захищеності громадян; існування ефективної та підконтрольної суспільству діяльності усіх гілок державної влади; формування збалансованої системи законодавства, яка буде спрямована на захист прав інвесторів та емітентів, а також надасть їм повноцінні права; поступове запровадження норм, правил, які відповідають міжнародним та європейським стандартам; трансформації корпоративної системи – формування та розвитку конкурентної, сприятливої, справедливої фіскальної системи; формування повноцінної, надійної, стійкої інфраструктури та всіх її елементів.

Трансформація самого ринку цінних паперів неможлива без стабілізації макроекономічної та військово-політичної ситуації в державі, стабілізації бізнес-середовища й фінансового сектору, демонополізації, деолігархізації та децентралізації.

Отож, проблема розвитку ринку цінних паперів може бути вирішена тільки в комплексі з широким спектром соціально- економічних, адміністративних, фінансово-інвестиційних реформ і трансформацій, які можуть створити конкурентоспроможний та повноцінний ринок цінних паперів. За умови успішної реалізації реформ та націленості державних установ на роботу за європейськими нормами і стандартами з'явиться база для реформування й інтеграції цього ринку до країн ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іоргачова М.І., Коцюрубенко Г.М. Стимулюючі фактори розвитку фондового ринку України. Економіка, фінанси та управління: теорія та практика: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. м. Полтава, 30 червн. 2017 р. Полтава: ЦФЕНД, 2017. С. 59-62.
2. Ковернінська Ю. В. Теоретичні засади функціонування первинного ринку цінних паперів в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2019. №8. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-8-5173>
3. Минфин – все о финансах: новости, курсы валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/>.
4. Український фондовий ринок встановив рекорд: як і завдяки чому. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2615657-ukrainskij-fondovijrinok-vstanoviv-rekord-ak-i-zavdaki-comu.html>

Сологуб Євгеній Віталійович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Ковернінська Юлія Вікторівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ФІНАНСОВІ КОМПАНІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Передумовою успішного розвитку ринку фінансових послуг є його ефективно діюча інституційна структура. Упродовж останніх років особливо активізували свою діяльність на ринку фінансових послуг України фінансові компанії, які поряд з іншими фінансовими інституціями, надають факторингові та лізингові послуги, послуги з кредитування тощо. Незважаючи на спільність видів фінансових послуг, які надають фінансові компанії та інші фінансові установи, разом з тим діяльність компаній має певні відмінні характеристики. В порівнянні з іншими фінансовими установами дослідженню питань діяльності фінансових компаній приділяється досить мало уваги, що визначає необхідність ідентифікації фінансових компаній як суб'єктів ринку фінансових послуг України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження різноманітних аспектів діяльності фінансових компаній висвітлено в працях таких вчених, як: Ч. Вулфера, М. Дубини, В. Євдокімова, Дж. Каллендера, О. Малініна, С. Науменкової, Г. Орлова, Ю. Рижкової, І. Смірнова, Б. Соколова, О. Тарасенко та інших. Високо оцінюючи внесок вчених та практиків у вивчення даного питання, варто зауважити, що у зв'язку з активізацією діяльності фінансових компаній в інституційній структурі ринку фінансових послуг дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є поглибити теоретичні напрацювання щодо діяльності фінансових компаній, як суб'єктів ринку фінансових послуг України.

Виклад основного матеріалу. Серед загальновідомих фінансових установ, невелику, але постійно зростаючу роль, відіграють фінансові компанії. Свій генезис фінансові компанії розпочали у 60-і

роки ХХ ст. з США. У розширеному визначенні фінансові компанії характеризуються як небанківські установи, які спеціалізуються, переважно, на кредитуванні населення та бізнесу[4]. Щодо національної практики, то згідно з Положенням «Про Державний реєстр фінансових установ» [2], «фінансова компанія – фінансова установа, яка надає фінансові послуги, державне регулювання яких відповідно до законодавства віднесено до компетенції Нацкомфінпослуг, та яка не є страховиком, фінансовою установою, яка надає послуги з накопичувального пенсійного забезпечення, фінансовою установою-юридичною особою публічного права, а також кредитною установою, у тому числі кредитною спілкою та ломбардом» [2]. Таким чином, даний акт, визначаючи сутність фінансової компанії, йде від супротивного, тобто виокремлює ті компанії, які такими не являються. В цілому, вважаємо, що це робить досить розмитим розуміння даного поняття та призводить до можливості виникнення шахрайських дій в даному контексті.

Особливістю надання фінансових послуг фінансовими компаніями України є те, що її засновники можуть самостійно обирати ті види послуг, які вони бажають надавати, проте вони не повинні суперечити визначенням на законодавчому рівні обмеженням.

За особливостями формування ресурсної бази, видами послуг, організаційно-правовою формою регулятор поділяє всі фінансові компанії на дві групи: А і Б [3].

Згідно Порядку надання звітності фінансовими компаніями затвердженого Нацкомфінпослуг, на фінансові компанії групи А та фінансові компанії групи Б. Відповідно до групи А відносяться ті компанії, що надають позики, послуги факторингу, фінансового лізингу, довірчого управління фінансовими активами, при чому мають проводити діяльність за рахунок власного капіталу або субординованого боргу, взятого від господаря істотної участі у фінансовій компанії. В свою чергу до фінансових компаній групи Б відносять тих, котрі здійснюють функціонування за рахунок коштів, отриманих з інших джерел ніж організації групи А, наприклад за допомогою кредитів [3].

Згідно оновлених підходів до переліку фінансових компаній також стали відносити фінансові компанії – управителі ФОН та ФФБ, юридичні особи публічного права, а також в тому числі адміністратори фінансових активів для придбання товарів у групах.

Особливості діяльності фінкомпаній на ринку фінансових послуг обумовлюється, в першу чергу, переліком тих фінансових послуг, які пропонують своїм клієнтам такі організації. Як зазначалося вище, що в Україні існують законодавчі обмеження щодо переліку фінансових послуг, що можуть надавати компанії, але незважаючи на це, ці установи мають досить широкі можливості. Послуги, що надають фінансові компанії, можна в узагальненому вигляді представити у вигляді двох груп (рис. 1).

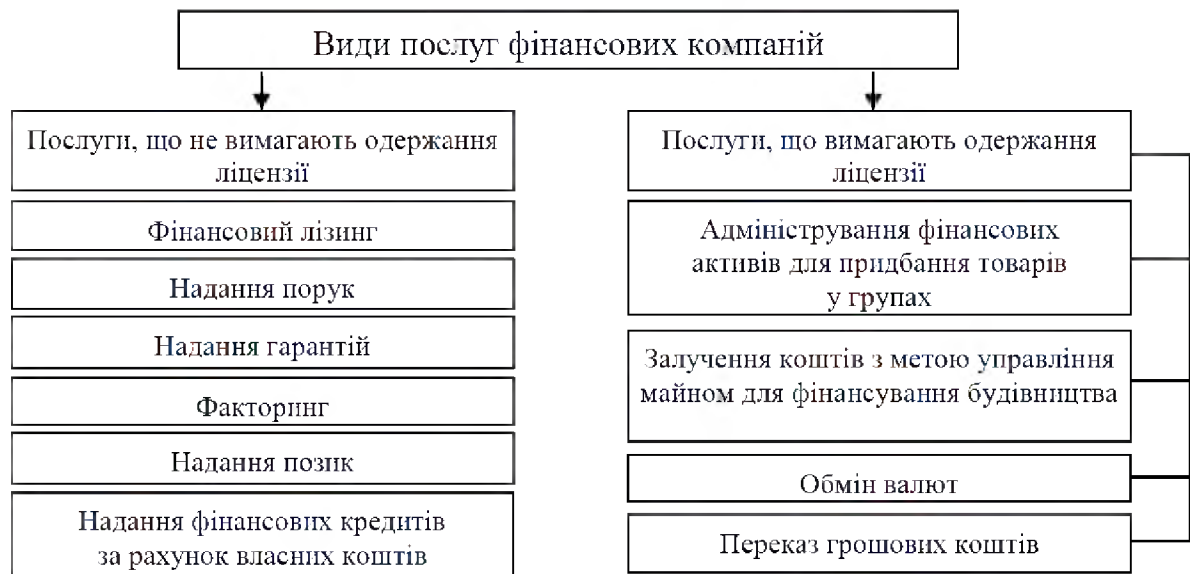

Рис. 1 Види основних послуг, які надають фінансові компанії в Україні [1]

Вчені виокремлюють низку ключових функцій фінансових компаній на ринку фінансових послуг, наведемо окремі з них нижче.

Посередництво у кредиті означає, що фінансові компанії надають послуги щодо кредитування юридичних та фізичних осіб, зокрема під час купівлі товарів домогосподарствами. Також фінансові компанії можуть утворюватися виробниками в цілях просування їх продукції на ринку. На відміну від банківських установ, фінансові компанії часто концентруються у тих сегментах кредитного ринку, де комерційні банки не зацікавлені у розвитку бізнесу, наприклад, видавати невеликі суми позик на короткострокові періоди і т. ін.

Також до цієї функції варто віднести ще надання послуг лізингу клієнтам фінансових компаній, сутність якої полягає у наданні коштів юридичним особам, у першу чергу, на придбання різнобічної техніки для процесу виробництва. Лізинг має певні переваги перед

звичайним кредитом як для клієнтів, так і для фінансових компаній. В Україні ця послуга є досить розповсюдженою і використовується широко у різних галузях економіки, особливо у сільському господарстві та промисловості.

Посередництво на ринку будівництва – фінансові компанії спеціалізуються на довірчому управлінні грошовими засобами через використання фінансово-кредитних механізмів управління майном під час будівництва житла та операціях з нерухомістю, особливості яких регулюються.

Гарантування – фінансові компанії можуть виступати гарантами та поручителями у різнобічних фінансових угодах, надаючи відповідні послуги фізичним та, насамперед, юридичним особам за певну винагороду. Особливості надання гарантій та поручительств визначаються у межах самої фінансової компанії її менеджерами з урахуванням оцінки кредитоспроможності потенційних клієнтів, оцінки їх ділової репутації тощо.

Факторингова діяльність – фінансові компанії досить часто здійснюють факторингові операції, надаючи своїм клієнтам кошти за їх товари, роботи та послуги раніше обумовленого в контракті договору з певним дисконтом. Така діяльність має певні переваги як для фінансових компаній, так і для їх клієнтів, які мають змогу отримувати фінансові ресурси раніше та використовувати їх у процесі операційної діяльності. Фінансові компанії, у свою чергу, мають можливість отримувати додатковий дохід від таких операцій, яким притаманний менший ризик неповернення платежів, оскільки здебільшого факторингові компанії залишають за собою право вимагати непогашення боргу від клієнта, який отримав передплату.

Робота з заборгованістю – ця функція є за своєю суттю з попередньою, проте різниця полягає лише в тому, що в першому випадку фінансові компанії обслуговують фактично реальний сектор економіки і співпрацюють з підприємствами – юридичними особами, то у межах цієї функції акцент робиться на роботі з проблемною заборгованістю різних суб'єктів господарювання, включаючи комерційні банки і т. ін. Основною причиною виділення двох функцій фінансових компаній по роботі із заборгованістю обумовлено, насамперед, специфічними особливостями організації бізнесу в кожному з випадків, реалізації спеціальних методів роботи з проблемною заборгованістю тощо [1].

Висновки. Основними фінансовими послугами фінансових компаній можуть бути: фінансовий лізинг; факторинг; надання поручительств; надання гарантій; надання позик; залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів. Визначено базові функції фінансових компаній, до яких віднесено такі: посередництво в кредиті, посередництво на ринку будівництва, гарантування (поручительство), факторингова діяльність, робота з заборгованістю. Крім зазначеного, у роботі проаналізовано переваги та недоліки функціонування фінансових компаній у порівнянні з банківськими установами, розглянуто основні напрямки формування ресурсів цих установ та їх використання. Ототожнено проблеми функціонування фінансових компаній в Україні, наведено їх опис.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубина М. В., Тарасенко О.О., Горна Я.Ю., Нітченко К.В. Особливості функціонування фінансових компаній на ринку фінансових послуг України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 4. С. 293-301.
2. Про затвердження Положення про Державний реєстр фінансових установ : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.08.2003 №41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Про затвердження Порядку надання звітності фінансовими компаніями, фінансовими установами - юридичними особами публічного права, довірчими товариствами, а також юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначену законами та нормативно-правовими актами Держфінпослуг або Нацкомфінпослуг можливість надавати послуги з фінансового лізингу : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 26.09.2017 № 3840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1294-17>
4. Investor Glossary. URL: <http://www.investorglossary.com/finance-company.htm>

Солодухіна Дар'я Ігорівна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Вергелюк Юлія Юріївна,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Постановка проблеми. Страховий процес забезпечує передання ризику від страхувальника до страховика і тим самим підвищує стійкість бізнесу суб'єктів господарювання або зберігає належний рівень добробуту страхувальників-фізичних осіб. Виходячи з особливостей діяльності страхової компанії, історично склався основний критерій її оцінки – фінансова стійкість, яка являється однією із обов'язкових умов діяльності страховика, дозволяє ефективно функціонувати на ринку та розробляти заходи спрямовані на підвищення фінансової стійкості. Тому важливе значення для ефективного функціонування сучасної економіки має проблема забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, оскільки від її рішення залежить спроможність страхового захисту суспільства, що може забезпечити стабільність економічного відтворення, економічну безпеку в сучасних умовах динамічного зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженню теоретичних аспектів фінансової стійкості страховиків та їх діяльності присвячені роботи як вітчизняних такі закордонних авторів. До вітчизняних слід віднести: М.М. Александрова, В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, Н.М. Внукова, О.Д. Заруба, С.С. Осадець та інші. Серед зарубіжних найбільшої уваги заслуговують праці таких вчених, як В.Д. Бігдаша, Л.І. Рейтмана, Л.В. Шіріняна. Попри велике коло дослідників даної теми, на сьогодні, питання фінансової стійкості страховиків залишається не до кінця вирішеним та потребує вдосконалення.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, а також визначення шляхів удосконалення забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап функціонування фінансової системи спричинений тим, що одним з основних його елементів стало страхування. Питання забезпечення фінансової стійкості страхових компаній передусім постає ключовим в сучасних умовах розвитку ринкових відносин, так як фінансова стійкість компаній щільно переплітається з надійністю та платоспроможністю конкретного страховика. Саме дослідивши фінансову стійкість страхової компанії можна сказати, чи спроможна компанія виконати свої зобов'язання в подальшому, а аналіз рівня фінансової стійкості доцільно вважати одним з найбільш важливих завдань під час визначення якості роботи страховика.

Фінансова стійкість страховиків – це економічна категорія, яка характеризує такий стан їх фінансових ресурсів, їх розподілу та використання, за якої страхові компанії залишаються платоспроможними і здатні своєчасно та в повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками під впливом негативних зовнішніх чинників, які спричинені зміною параметрів середовища, в якому вони перебувають, а також внутрішніх чинників, що викликані реалізацією одного або низки ризиків страховика [1].

Задля розвитку страхового сектору та припливу коштів, зростає потреба від страхових компаній у постійному вдосконаленні та прогресі, який виявляється в удосконаленні методів та механізмів забезпечення фінансової стійкості, гарантуванні надійності вкладення коштів та ефективного їх використання, постійному аналізу зовнішнього середовища та інше.

Існує ряд факторів, які впливають на фінансову стійкість страховика. Вони можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє походження, є різними як за ступенем впливу, так і за характером. Зауважимо, що якщо компанія є фінансово стійкою щодо якогось одного фактору, це не значить, що вона являється такою ж щодо інших факторів. Два чи декілька факторів найчастіше відносяться до стійкості. Отже, чим більшою є кількість факторів, відносно яких вона є стійкою, тим вищою буде ступінь її фінансової стійкості в загальному.

Розглянемо фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на фінансову стійкість страхових компаній. Фактори якими може управляти сама компанія належать до внутрішнього впливу, це такі як склад і структура витрат, стратегія компанії щодо витрат, тарифна політика, менеджмент страхової компанії та інші. До зовнішніх факторів

відносять ті, які диктуються зовнішнім середовищем і їх вплив компанія має враховувати під час своєї роботи, такі як: кон'юнктура ринку, тривалість звітного періоду, інфляція, попит на страхові продукти, рівень життя населення та інші. При цьому, в першу чергу, фінансова стійкість забезпечується правильним регулюванням, управлінням та прогнозуванням. Виходячи з вищевказаного можна сказати, що до основних складових забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є: власний капітал, перестраховування, страхові резерви, тарифна політика, інвестиційна діяльність.

На світовому ринку страхових послуг наслідки кризових явищ, в більшій мірі змінюють інвестиційні стратегії страховиків, адже більшу частину прибутків останні отримують за рахунок вкладу вільних резервів у стабільні активи[1, с.132].

Від правильного управління цими факторами керівництвом і буде залежати на скільки впевнено буде почувати себе компанія на страховому ринку в різних умовах. Зміна фінансового стану страхової компанії цілком залежить від зміни будь-якого фактору.

Основними джерелами формування фінансової стійкості страхової компанії як суб'єкта господарювання є:

- величина власного капіталу, а саме резервний капітал, статутний капітал, обсяг нерозподіленого прибутку та додатково вкладений капітал;
- величина залученого капіталу, а саме обсяг залучених поточних і довгострокових зобов'язань;
- загальний обсяг прибутку компанії, що формує нерозподілений прибуток;
- величина необоротних активів, яка впливає на фінансову стійкість та ліквідність страхових компаній;
- величина запасів, яка характеризує значну частину величини оборотного капіталу, що потребує фінансування в першу чергу;
- загальна величина валюти балансу, тобто загальна величина фінансових ресурсів організації, що характеризує обсяг самого страховика і величина коштів які обертаються[2, с.140].

У сучасних умовах ринкових відносин підвищуються вимоги до фінансової надійності страхової компанії. Тому пріоритетним стає не тільки облік грошових потоків компанії, а й комплексне дослідження

її фінансово-економічного стану, фінансової надійності та фінансової стійкості.

Таким чином, успішна діяльність страхової компанії, щодо її фінансової стійкості, буде ефективною при реалізації таких умов:

- по-перше, визначення можливості надання страхових послуг за рахунок формування необхідних обсягів страхових резервів;
- по-друге, забезпечення певній мірі якості страхових послуг і визначення ринкової позиції страховика;
- по-третє, вплив на ключові характеристики страхового продукту, перш за все на його вартість та на фактичне виконання зобов'язань страховиком, що зумовлене термінами страхових виплат;
- по-четверте, можливість власникам розвивати власний бізнес та самостійно керувати ним.

Висновки. Питанням сутності фінансової стійкості страхових компаній приділяється все більше уваги, це пов'язано в першу чергу з особливостями страхової діяльності, до них відноситься: складність, а часто і неможливість конкретної оцінки витрат під час продажу страхового продукту, соціальний характер страхової діяльності, закритість страхових витрат; існування значних негативних зовнішніх ефектів; різноманітність та багато чисельність страхових продуктів; велике число страхових компаній. Розгляд питань забезпечення й оцінки фінансової стійкості страхової компанії є складним комплексним поняттям, дослідження якого вимагає застосування методології системного підходу та залежить від стабільності та збалансованості всього національного інституту страхування, успішного залучення страховиками іноземних інвестицій на міжнародному ринку капіталів, модернізація та пристосування до вимог суспільства власного бізнесу. Таким чином, достатній рівень фінансової стійкості страхової компанії, як і всіх суб'єктів господарювання, забезпечує поступальний розвиток економіки країни і стабільність фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вергелюк Ю.Ю. Функціонування ринку страхових послуг України в умовах глобальних викликів. Збірник матеріалів Виїзного науково-практичного семінару «Трансформація фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності: реалії сьогодення та погляд у

майбутнє» (6-15 жовтня 2017р.). - Ірпінь: Видавництво Університету ДФС України, 2017. – С. 232-235.

2. Кужелєв М. О. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища. Економічний вісник університету, 2016. Вип. 29(1). С. 287-294.

3. Плиса В. Й. Управління фінансовою стійкістю страховика. Фінанси України, 2016. № 9. С. 136-143.

4. Про страхування: Закон України від 07.03.96 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Чкан І. О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Журнал Науковий огляд, 2017. № 1. Том 2.

Сташок Дмитро Вікторович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Костинець Ю. В.,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняна економічна політика, в першу чергу, спрямована на подолання фінансової кризи, а також зміцнення політичних основ держави, економічне зростання та підвищення суспільного добробуту. Для успішного досягнення зазначених цілей важливою умовою є ефективно діюча фінансова система.

Стабільно функціонуючі банківські установи, інвестиційні фонди, страхові компанії, ломбарди і кредитні спілки здатні акумулювати значні суми грошових ресурсів, а потім інвестувати їх, при сприятливих умовах, у виробничий сектор економіки, котрий виступає матеріальною базою економічного розвитку суспільства.

Варто зазначити, що проблеми розвитку, а також вдосконалення оподаткування як одного з головних інструментів державного впливу на розвиток фінансових установ вітчизняні економічні науковці та практики визнають одними з найбільш актуальних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Основні питання щодо особливостей оподаткування фінансових установ досліджувати такі зарубіжні і вітчизняні науковці, як: Д. Бабак, Ю. Даниленко, С. Леонов, Т. Паєнтко, М. Рудая, О. Сербина, О. Шевцова та інші.

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних аспектів оподаткування фінансових установ в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансовою установою є юридична особа, котра відповідно до законодавства надає одну чи декілька фінансових послуг, а також здійснює інші операції або надає послуги, які є пов'язаними з наданням фінансових послуг, у таких випадках, які визначені законодавством, та внесені в установленому законодавством порядку до відповідного реєстру [3].

До фінансових установ належать страхові компанії, банківські установи, ломбарди, лізингові компанії, кредитні спілки, установи накопичувального пенсійного забезпечення, довірчі товариства, інвестиційні компанії і фонди, а також інші юридичні особи, виключним видом діяльності котрих є надання фінансових послуг, а у деяких випадках, котрі прямо визначені законодавством, - інших послуг (операцій), що є пов'язаними з наданням фінансових послуг.

Оподаткуванням фінансових установ є встановлений на законодавчому рівні процес утримання податків з фінансових установ в результаті їх основної діяльності, а також визначення розмірів податків, ставок та порядку сплати.

Фінансові установи виступають платниками податків, а їхня діяльність підлягає оподаткуванню. Специфіка оподаткування фінансових установ в Україні полягає у таких ключових аспектах:

- поєднання неоподатковуваних та оподатковуваних операцій;
- найчастіше об'єктом оподаткування виступають операції, предметом котрих є фінансові послуги, або грошові активи;
- застосування особливих правил щодо визначення суми податку, об'єкта оподаткування, а також сплата специфічних зборів;
- поєднання операцій, в котрих об'єктами оподаткування виступають матеріальні і грошові активи;
- власна специфіка щодо застосування податкових преференцій;
- порівняно з іншими платниками податків, наявність відмінностей у порядку декларування податків тощо [4].

Форми взаємовідносин фінансових установ з органами Державної фіскальної служби України представлені на рис. 1.

Рис. 1. Форми взаємовідносин фінансових установ з органами ДФС України

Джерело: складено автором

Окрім того, фінансовими установами виконуються доручення платників податків на здійснення у встановлений законом термін перерахунку до бюджетів податків і зборів (обов'язкових платежів) [1].

Основні обов'язки фінансових установ, як платників податків, наведені на рис. 2.

Фінансові установи є зобов'язаними надавати на письмові запити органів ДФС відомості про наявність, а також рух коштів на вкладних (депозитних) та поточних рахунках платників податків – клієнтів даних установ у порядку, який встановлений чинним законодавством.

Фінансова установа, як і будь-який інший платник податків, має такі права:

- одержувати, а також ознайомлюватися з актами перевірок, що проведені органами ДФС;
- подавати органам ДФС документи, котрі є підтвердженням права на пільги щодо оподаткування у порядку, який встановлений законодавством України;

– у встановленому законом порядку оскаржувати рішення органів ДФС, а також дії їхніх посадових осіб.

Рис. 2. Основні обов'язки фінансових установ, як платників податків [2]

Загальновідомим є те, що діяльність фінансових установ є досить специфічною, саме тому вони сплачують додаткові платежі, котрі можуть набувати таких форм:

- оподаткування фінансових трансакцій;
- акцизне оподаткування (при купівлі-продажі цінних паперів задля зниження рівня спекулятивних операцій з ЦП);
- збір з фінансових установ (стягується з фінансових інститутів, задля покриття чистих фінансових витратна пряму державну підтримку таких фінансових установ, а також сприяння скороченню надмірних ризиків);
- інші податкові інструменти.

Специфіка оподаткування фінансових установ пов'язана з існуванням протягом тривалого часу технічних особливостей, котрі не дозволяють для фінансових установ застосовувати звичні підходи в частині прямого оподаткування корпоративного прибутку. Дані особливості полягають у відмінних системах обліку фінансових установ,

котрі мають відбиватися не тільки у правилах бухгалтерського обліку, але також і при здійсненні розрахунку податкових зобов'язань.

Висновки. Варто зауважити, що окрім фіскальної функції оподаткуванню притаманною є ще й регулююча. З урахуванням специфіки розвитку вітчизняної економіки, система оподаткування фінансових установ не має бути перешкоджаючим фактором гармонійного розвитку фінансового сектору України. З даної точки зору, важливості набуває питанням щодо забезпечення оптимального співвідношення між фіскальною природою оподаткування фінансових установ, а також його регулюючими ефектами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключко Л. А. Теоретичні аспекти формування податкового потенціалу банківської системи. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2019. № 12(40). С. 106-112.

2. Оподаткування фінансових установ: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Унінець-Ходаківська В.П. та ін. Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 301 с.

3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травн. 2003 року № 755-IV (в редакції від 31 січн. 2019 року). URL: [www.http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/755-15](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/755-15)

4. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

Стороженко Богдан Михайлович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Воронкова Олена Миколаївна,
професор кафедри
фінансових ринків

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

В наш час Україна за останні 20 років переживає багато реформ: в тій чи іншій мірі багато сфер діяльності суттєво реформуються – реформа системи органів внутрішніх справ, судова реформа, військова реформа, реформа системи пенсійного забезпечення. Охорона здоров'я не стало винятком. Найбільшою реформою системи охорони здоров'я теперішнього часу стала суттєва зміна системи організації фінансування надання медичної допомоги та зміна розподілу фінансових ресурсів.

Сьогодні важливою проблемою, що виникла у сфері медичного обслуговування, є невідповідність фінансування існуючим потребам населення. Тобто, ця проблема сприяє процвітанню корупції та тіньової економіки, оскільки змушує пацієнтів брати участь у фінансуванні закладів охорони здоров'я у непередбачений законами спосіб. Одним з найбільш реальних джерел позабюджетного фінансування є медичне страхування, яке ділиться на обов'язкове й добровільне

Система медичного страхування досліджена цілою групою авторів та науковців. Це праці таких вчених як, Н. Андріїшина, М.Клімов, Є.Поліщук, М. Мних, Рудня В. Е. Писанець, які займалися аналізом необхідності та важливості медичного страхування в нашій країні, та проблемами сучасного становища страхової медицини.

Для подолання сучасних проблем в системі страхової медицини, необхідно провести систему реформ організаційного характеру, а також затвердження законодавчих актів, які б сприяли вирішенню таких проблем:

- формування обставин з метою формування добровільного медичного страхування в якості ефективного доповнення до обов'язкового соціального медичного страхування.

- правове регулювання проблем, які стосуються можливості юридичними особами включення витрат по страховій виплаті за договорами добровільного медичного страхування своїх працівників в собівартість послуг.

- збільшити безпеку страхових установ, які працюють згідно зі схемою добровільного медичного страхування.

- гарантувати виконання загальних принципів абсолютно всіма медичними установами, працівниками на концепції добровільного медичного страхування, самостійно з їх підпорядкованості а також законний фігури.

Мета статті - вивчити стан медичного страхування в Україні, встановити його ключові завдання а також можливості формування.

Медичне страхування є гарантією здорової нації в майбутньому. На жаль, із зростанням частки захворюваності в українському населенні проблема захисту здоров'я людей стає гострою. Значить, державний бюджет передбачає фінансування ліків, недостатньо для ефективної медичної допомоги. Тому питання введення обов'язкового медичного страхування активно вивчається.

Страхова медицина вирішує проблеми забезпечення та доступу до медичних послуг для населення в цілому, забезпечуючи тим самим додаткові ресурси для сектора охорони здоров'я. Фінансування страхової медицини охоплює наукові дослідження, підготовку медичного персоналу, витрати на розробку матеріально-технічної бази медичних установ та надання медичної допомоги населенню. [3, с. 233]

Медичне страхування - це спосіб захисту інтересів громадян у разі втрати здоров'я з будь-якої причини. Це пов'язано з компенсацією витрат, пов'язаних з оплатою медичного обслуговування та іншими витратами, пов'язаними з підтриманням здоров'я, такими як візити до лікарів та амбулаторним лікуванням, придбання ліків, лікування в лікарнях, лікування зубів і профілактичні та оздоровчі заходи.

Акцентують 2 ключові фігури медичного страхування: невід'ємне а також добровільне (рис. 1):

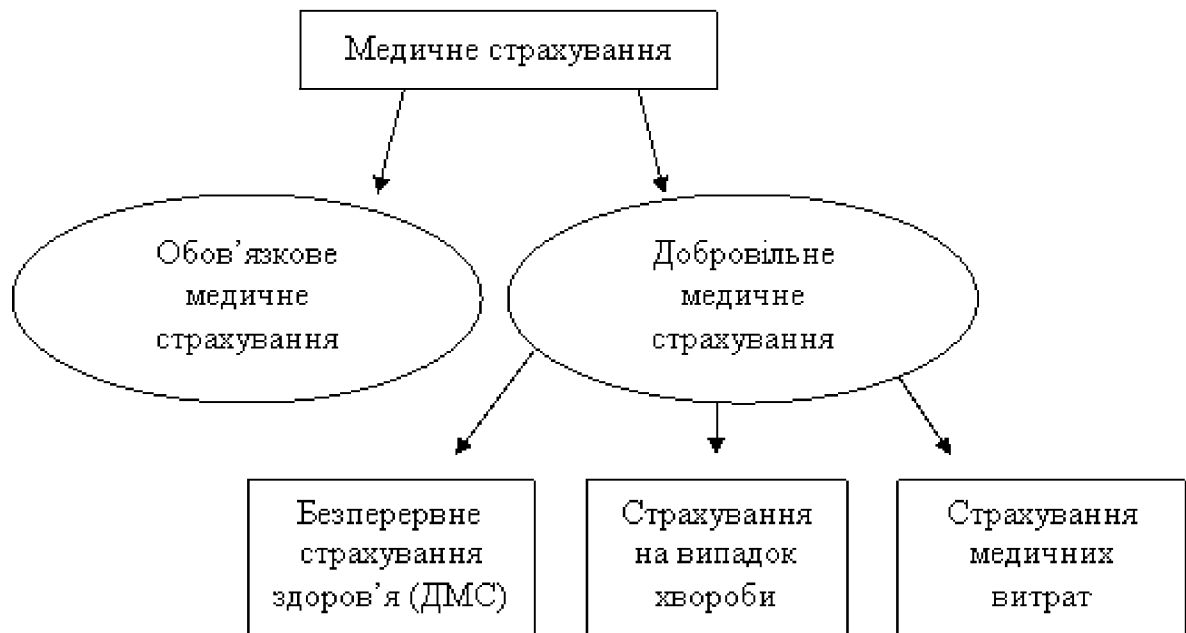

Рис. 1. Структура медичного страхування в Україні [2,с.136]

Відповідно до Закону України «Про страхування», страхування медичних витрат, а також медичне страхування (медичне страхування) і медичне страхування є частиною переліку додаткових видів страхування, які можуть бути підписані страховими компаніями. страхування на страховому ринку України [1].

Варто відзначити, що ці види страхування тісно пов'язані один з одним, їх сутність здається відразу однаковою, але все ж є важливі відмінності, які привели до поділу на три групи. На жаль, існуюча нормативна база на страховому ринку знаходиться на дуже незадовільному рівні, так як немає навіть визначення концепції кожного з цих видів страхування або тлумачення щодо основних відмінностей між ними.

Сьогодні в Україні існує добровільне медичне страхування, але воно не поширене. Добровільне медичне страхування - це один з видів особистого страхування, який передбачає можливість повної або часткової виплати коштів на надання медичних і лікувально-профілактичних послуг застрахованим особам у разі погіршення їх здоров'я відповідно до умов договору та правила страхування. Однак тільки 4% громадян України користуються їх послугами. На думку багатьох, це пов'язано з низьким рівнем довіри страхових компаній і великим розміром страхових премій за медичні послуги [5, с. 40].

На внутрішньому ринку добровільного медичного страхування налічується понад 60 страхових компаній з різними можливостями, досвідом і повноваженнями. Найбільш відомим з них є Державна акціонерна страхова компанія «Укрінмедстрах», закрите акціонерне товариство «Акціонерна страхова компанія «Остра-Київ», відкрите акціонерне товариство «Страхова компанія «Алькона», відкрите акціонерне товариство «Страхова компанія «Оранта-Донбас», закрите акціонерне товариство «Страхова компанія «Кредо-Класик», закрите акціонерне товариство «Страхова компанія «Надра», закрите акціонерне товариство «Страхова компанія «Укрнафтотранс» та інші [7].

Як видно з таблиці даних. 1, програми СК «Нафтагазстрах» і СК «Провідна» (програма Leading Family Care) схожі в пакетах послуг по категорії застрахованих осіб. У той же час вартість поліса і розмір страхової суми в СК «Нафтагазстрах» є найвищими із запропонованих.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика програм ДМС лідерів
вітчизняного ринку медичного страхування**

Критерії Порівняння	Страхова компанія (назва програми з ДМС)		
	Нафта-Газстрах	ІНГО Україна (програма «Невідкладна Допомога»)	Провідна (програма «Провідна турбота про родину»)
Види послуг, що надаються:			
швидка та/або невідкладна допомоги	+	+	+
екстрена стаціонарна допомога	+	+	+
Медикаментозна допомога	+	—	—
амбулаторно-поліклінічне лікування	+	—	+
Категорія застрах. осіб	3–50 років	17–60 років	3–50 років
Територія покриття	Україна	немає даних (н/д)	немає даних (н/д)
Строк дії договору, роки	1	1	1
Розмір страхової суми, грн	70 000–220 000	75 000	немає даних (н/д)
Вартість полісу, грн	3 000–16 000	немає даних (н/д)	2 500–4 500

Джерело: [7].

Сучасний стан медичного страхування виявляє ряд проблем, які стримують його розвиток. Це особливо:

- скорочення державного фінансування охорони здоров'я,
- Матеріальна база страхового права застаріла.
- нестача ліків;
- показники демографічного розвитку країни і захворюваності населення;
- недостатня підготовка фахівців в цій області;
- відсутність адекватної винагороди лікарів у вигляді заробітної плати та премій;
- уникати зобов'язань страховиків по оплаті лікування застрахованих з різних причин;
 - відсутність законодавства, яке б регулювало медичне страхування;
- різні погляди держслужбовців, страховиків і лікарів, на підставі яких має діяти медичне страхування, зокрема його обов'язкову форму;
- недостатня поінформованість громадян про можливості страхової медицини.

Проаналізований стан розвитку ринку медичного страхування в Україні показує, що необхідні подальші дослідження для оптимізації вартості послуг добровільного медичного страхування, які б врівноважували інтереси страховиків і страхувальників та сприяли соціальному розвитку цього сегмента. Крім цього, одиничного вивчення потребує діяльність медичного асистансу як в якості надійної послуги, щоб допомогти страховикам і зміцнити партнерські відносини між страховими компаніями і різними медичними установами.

На даний момент страхова медицина розвивається повільно, і причиною цього є відсутність довіри населення до національних страхових компаній. На даному етапі існує низький рівень фінансування охорони здоров'я, брак ліків і неадекватне обслуговування клієнтів. Загалом, медичне страхування не дешеве, а тому, що послуги страхових компаній стають розкішшю для широкої публіки.

Щоб медичне страхування в Україні гарантувало кожному право на адекватне медичне обслуговування, необхідно прийняти безліч заходів:

- перетворення деяких служб державних медичних установ в платні служби для накопичення коштів на оновлення медичного обладнання;

- провести реструктуризацію медичних установ з урахуванням потреб кожного регіону;
- підвищити контроль якості медичних послуг, провести акредитацію медичних установ;
- удосконалювати систему державного контролю за цінами і якістю фармацевтичної продукції;
- підвищити зарплати лікарів відповідно до рівня кваліфікації та професіоналізму з метою усунення корупції в медичному секторі;
- впровадити невід'ємні річні медичні огляди її громадян з метою профілактики важких захворювань;
- створити проект закону про медичне страхування, який би враховував особливості української економіки і стан сучасної медичної галузі;
- створити медичну страховку, яка буде доступною для всього населення.

Провівши аналіз проблеми страхової медицини в Україні, можна зробити висновок, що вирішення існуючих проблем, найкращим шляхом, у галузі охорони здоров'я є впровадження обов'язкового медичного страхування.

Отже, медичне страхування – це єдиний напрямок, який можна використати, для того щоб, вивести систему охорони здоров'я України з фінансової й соціальної кризи.

На сучасному страховому ринку України, існує безліч проблем, які не вирішені до кінця: невідповідність та відсутність нормативно-правового регулювання, яке б дало змогу активному реформуванню державою політики ринку страхової медицини і надслабкий потенціал учасників ринку страхової медицини та недостатній рівень платоспроможності населення, невідповідний податковий стимул і занижена страхова культура сприяло виникнення даних проблем сучасного суспільства, що потребує термінового вирішення. Українська медична сфера на даний час є недостатньо реформованою, а тому вона не пристосована до ринкових взаємовідносин на теперішньому етапі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України станом на 21.02.2019, підстава - 2680-VIII.
2. Бідник Н.Б. Медичне страхування в Україні /Н.Б. Бідник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка».

Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2013. № 767. с. 269.

3. Болдова А.А. Особливості медичного страхування в Україні / А.А. Болдова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012. № 2. с. 239.

4. Новосельська Л.І. Шляхи запровадження медичного соціального страхування в Україні / Л.І. Новосельська // Науковий вісник. 2010. № 18. с. 285.

5. Мник В.М. Медичне страхування за кордоном та можливості його реалізації в Україні / В.М. Мник // Економіка та держава. 2006. № 11. с. 341.

6. Єрмілов В. Питання медичного страхування в сучасній Україні: пройдені шляхи і перспективи / В. Єрмілов // Соціальне страхування. 2008. № 1. с. 321.

7. Підсумки діяльності страхових компаній за I квартал 2019 року. URL: <https://forinsurer.com/files/file00658.pdf> (дата звернення: 10.09.2019).

8. Черешнюк Г.С. Проблеми впровадження добровільного медичного страхування та шляхи їх розв'язання / Г.С. Черешнюк // Фінансові послуги, 2006, № 2, с. 326.

Суходольський Руслан Іванович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Козій Наталія Сергіївна,
*к.е.н. доцент кафедри
фінансових ринків*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Податкове регулювання вносить найбільший вплив на діяльність фінансових установ. А саме: зміна видів податків, податкових ставок, надання податкових пільг, регулювання загального рівня оподаткування та відрахувань у бюджет. Недосконалість податкового навантаження на окремі види фінансових послуг, призводить до недостатнього оподаткування одних та надмірного

оподаткування інших. Податкове регулювання повинне адаптуватися до сучасних реалій та приймати швидкі рішення для покращення умов ведення діяльності фінансових установ в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми податкового регулювання діяльності фінансових установ можна спостерігати у роботах таких вчених як: Воронкова О.М., Першко Л.О., Онишко С.В., Побоча К. П., Осмятченко В.О., Андрущенко В.Л., Швабій К.І. Зважаючи на значний світовий прогрес у сфері податкового регулювання діяльності фінансових установ положення є мало вивченим вітчизняними науковцями і потребують подальших досліджень в частині особливостей здійснення оподаткування фінансових установ в Україні.

Метою статті є визначення особливостей податкового регулювання діяльності фінансових установ

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент результат діяльності фінансових установ відіграє основну роль в акумулюванні. Тому ефективно податкове регулювання до значних надходжень коштів до бюджету, фінансові установи будуть мати рівні можливості для ведення своєї діяльності.

«Фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових, а також інші послуги (операції), пов'язаних з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди, компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, - інші послуги (операції), пов'язані з надання фінансових послуг» [1].

Відповідно до Податкового кодексу – фінансовий сектор економіки України підлягає обов'язковому оподаткуванню. Чинне податкове законодавство України в частині, що регулює діяльність фінансових установ, має значні прогалини, які гальмують процес соціально-економічного розвитку держави.

Як юридична особа – платник податку, фінансова установа сплачує до органу державної влади з прямих податків такі: податок на прибуток підприємств, збір за першу реєстрацію транспортного засобу, плату за землю та збір за провадження деяких видів підприємницької

діяльності. Щодо непрямих податків, то це – податок на додану вартість (сплачується з окремих операцій фінансових установ), акцизний податок на мито. Крім того банки сплачують особливий збір до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [2].

Відповідно до Податкового кодексу: «платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність у порядку, передбаченому для подання податкової декларації. У складі фінансової звітності платник податків зазначає тимчасові та постійні податкові різниці. Щодо податку на доходи фізичних осіб, то податковий агент зобов'язаний подавати у строки, установлені Кодексом для податкового кварталу, податковий рахунок сум утриманого з них та нарахованого податку органу ДПС за місцем свого обліку. У визначених Кодексом випадках розрахунки подаються в електронному вигляді» [3].

Непрямим є акцизний податок для фінансових установ, сплачується лише за операції з цінними паперами.

У випадках порушення законів та нормативно-правових актів з питань оподаткування платники несуть відповідальність згідно законодавства України.

Головними бюджетоутворюючими податками є: податок на прибуток, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб. Обсяги сплати до бюджету щодо таких податків, як податок на додану вартість та податок на доходи фізичних осіб, в розрізі платників фінансових установ не встановлені, тому відсутність статистики знеможливає проведення якісного аналізу.

Відповідно до Податкового кодексу України «при сплаті податку на прибуток об'єктом оподаткування визнається прибуток, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суми інших витрат звітного податкового періоду» [3].

Згідно чинного законодавства «фінансові установи є учасниками ринку фінансових послуг, які спеціалізуються на окремих фінансових послугах, забезпечуючи страхування, небанківське кредитування, недержавне пенсійне забезпечення, адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах, управління майном для фінансування об'єктів будівництва» [1].

За 2018 небанківських фінансових установ в Україні становила 2100, серед яких небанківських 2024, банків 76. (Таблиця 1.)

Кількість небанківських фінансових установ у 2016-2018 роках [4]

	2016	2017	2018	Приріст	
				2018/2016	2018/2017
Державний реєстр фінансових установ	2125	1993	2024	-101	31
Страхові компанії, у тому числі	310	294	281	-29	-13
non-life	271	261	251	-20	-10
life	39	33	30	-9	-3
Кредитні спілки	462	378	358	-104	-20
Ломбарди	456	415	359	-97	-56
Фінансові компанії	809	818	940	-131	122
Довірчі товариства	2	2	2	0	0
Недержавні пенсійні фонди	64	64	62	-2	-2
Адміністратори НПФ	22	22	22	0	0
2. Інші реєстри	266	246	236	-30	-10
Лізингодавці	202	183	168	-34	-15
Бюро кредитних історій	7	7		0	0

Податок на додану вартість являється не характерним для фінансових установ, тому майже всі типові операції фінансових установ не оподатковуються ПДВ, операції що пов'язані з орендою, фінансовим лізингом, ввезенням товарів територію України та інкасації боргових зобов'язань і факторингу.

Кількість банків зменшувалась останні роки, але прибуткових банків збільшувалась. Витрати з податку на прибуток збільшились, що свідчить про регулярні надходження в державний бюджет даного податку та його активну участь у наповненні дохідної частини бюджету, що в свою чергу свідчить про правильність вибраного шляху.

Активи фінансових установ також різняться, в банках 1295,8 млрд. грн. що складає 87,4% загальних активів фінансових установ, а в небанківських фінансових установах – 187,270 млрд. грн. (Таблиця 2).

Рівень податкового навантаження на фінансові установи знизився, про що говорить зменшення ставок на прибуток, що становить 18%.

Основними особливостями фінансових установ, які притаманні платникам податків є:

- грошові активи або фінансові послуги найчастіше виступають об'єктом оподаткування;
- операції, де матеріальні активи і грошові кошти виступають об'єктами оподаткування, найчастіше поєднують;

- об'єднання операцій, неоподатковуваних та оподатковуваних;
- по особливому визначається об'єкт оподаткування та сума податку, а також відрізняється сплата специфічних зборів;
- порівняно з іншими платниками податків, порядок декларування податків відрізняється;
- особлива технологія використання податкових преференцій тощо [5].

Таблиця 2

**Активи небанківських фінансових установ у млн. грн.
у 2016-2018 роках [4]**

	2016	2017	2018	Приріст %	
				2018/2016	2018/2017
Всього	170586	185811	187270	9,8	0,8
Страхові компанії у тому числі:					
non-life	55377	56814	59468	1,4	4,7
life	44671	45650	47719	6,8	4,5
Недержавні пенсійні фонди	10706	11164	11750	9,7	5,2
Фінансові компанії	2077	2327	2651	27,7	13,9
Ломбарди	107704	121012	118744	10,3	-1,9
Кредитні спілки	3235	3494	4054	25,3	16
	2193	2165	2352	7,3	8,7

Зменшення податкових ставок на прибуток, що спрямований на капіталовкладення; зменшення податкових ставок або повне звільнення від сплати податків для установ, діяльність яких відповідає цілям державного регулювання, наукові досліджування та впровадження їх у виробництво, охорону навколишнього середовища, створення нових робочих місць, податкові пільги іншого характеру – це все можна віднести до непрямих форм податкового сприяння діяльності фінансових установ.

Для цього необхідно:

- зменшити кількість податків за рахунок тих, що не мають вирішального впливу на бюджет;
- установити критерії для граничної межі оподаткування;
- установити податкові пільги для вирішення регіональних соціальних проблем, насамперед проблеми зайнятості. Така побудова системи оподаткування відповідала б світовій практиці [6].

Висновки. Проаналізувавши фінансові активи фінансових установ, ми бачимо, що для фінансових установ, які акумулюють кошти

потрібно формувати сприятливий фіскальний простір. Надходження від оподаткування фінансових установ до бюджету є не високим і складає 2-3% від усіх надходжень до бюджету. Також удосконалення податкового контролю за діяльністю фінансових установ сприятиме зменшенню державного втручання в підприємницьку діяльність та звуження тіньового сектора економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
2. Про затвердження Положення про порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1273-12>
3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Звіт Про діяльність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2018 рік. URL: <https://www.nfp.gov.ua>
5. Унинець-Ходаківська В. П. Оподаткування фінансових установ: навч. посіб. УДФСУ, 2017. 302с.
6. Яренко Г. Структура та організація роботи податкових органів у зарубіжних країнах навч. посіб. Вісник КНЕУ. 2017 с.126 URL: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/57>

Таяук Ольга Іванівна,
студентка групи ФМД-18-2
Науковий керівник:
Вергелюк Юлія Юріївна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ФОРМУВАННЯ І РОЗМІЩЕННЯ РЕЗЕРВІВ СТАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасному світі страхова діяльність є ключовою складовою економічної безпеки та фінансової системи держави. Тенденції розвитку страхового ринку, виникнення нових видів страхових ризиків, недосконалість процесів акумулювання, використання і розміщення страхових резервів зумовлюють необхідність удосконалення процесу управління страховими резервами та є особливо актуальними на сучасному етапі розвитку економіки України. Адже, в розвинених країнах страхові резерви є вагомим інвестиційним джерелом, а компанії страхування – активними суб'єктами інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування та розміщення страхових резервів присвячені праці таких вчених як: Ю. Алескерова, Л. Богріновцева, З. Боді, М. Денисенко, Ю. Коваленко, Д. Нестерова, І. Рекуненко, І. Самошкіна, А. Токачева. З огляду на значний світовий прогрес у розробці методів інвестування коштів і державного регулювання, сучасних фінансових інструментів, коло питань, пов'язаних з діяльністю компаній страхування на фінансовому ринку України, є неповністю вивченим українськими науковцями і потребує подальших досліджень у частині теоретико-методологічних засад і практики діяльності страхових компаній у процесі розміщення резервів страхування.

Метою статті є визначення особливостей розміщення резервів страхових компаній та розгляд принципів розміщення коштів страхових резервів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В ході становлення сучасних умов господарювання страхування відіграє ключову роль в забезпеченні стабільності процесу суспільного відтворення. Формування страховиками потужних фондів страхування за рахунок

акумулявання фінансових ресурсів страхувальників та дієва інвестиційна політика перетворюють страховика в потужну ланку розвитку економіки. Проте для забезпечення стабільної роботи компанії та захисту майнових інтересів страхувальників необхідно створити збалансований підхід до формування резервів страхових компаній. Адже на будь-який момент часу сума цих резервів повинна бути достатньою для виконання компанією умов договору страхування.

У ст. 31 Закону України «Про страхування» [1] вказано, що резерви страхової компанії формуються страховиками з метою забезпечення страхового відшкодування та майбутніх виплат страхових сум залежно від видів страхування (перестрахування). Вони розподіляються на резерви зі страхування життя та технічні резерви. Згідно даного Закону, страхові компанії зобов'язані формувати і вести облік даних технічних резервів (за видами страхування, крім страхування життя) [2]:

- резерв незароблених премій;
- резерв збитків, які виникли, але не заявлені;
- резерв заявлених, але не виплачених збитків;
- резерв коливань збитковості; резерв катастроф.

Кошти резервів зі страхування життя не є власністю страховика і повинні бути відокремлені від іншого його майна. Страхова компанія зобов'язана обліковувати кошти резервів із страхування життя на спеціальному балансі і вести окремий їх облік [4].

Основу законодавчого забезпечення формування та розміщення страхових резервів українських страховиків становлять: Закон України «Про страхування», розпорядження Нацкомфінпослуг «Про внесення змін до Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя» та розпорядження «Про затвердження Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя» [11, с.670].

Станом на 31.12.2018 величина активів, зазначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», збільшилась в порівнянні з відповідним показником на 31.12.2017 на 4 581,9 млн грн. або на 12,7% та склала 64,0% загальних активів страховиків. На 31.12.2018 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування», становили 40 666,5 млн грн, тоді як на 31.12.2017 –

36 084,6 млн грн. [8]. Динаміка обсягу резервів страхових компаній вказує на їх збільшення, проте спричинене воно також переоцінкою залишків валютних активів страховиків та девальвацією гривні.

Резерви зі страхування життя зросли відповідно до попереднього періоду на 11,3% та становлять 9 335,1 млн грн. Технічні резерви зросли на 21,9% та складають 17 640,5 млн грн. Найбільшу частку становлять резерви незароблених премій, що склали 10 892, 2 млн грн, тобто 41,9% всіх страхових резервів [8]. Це є позитивним показником, адже характеризує грошову оцінку майбутніх зобов'язань компанії страхування.

Збільшення страхових резервів вказує, з одного боку, на розвиток компанії страхування і зростання її фінансових можливостей (дає змогу залишати об'єкти страхування більшої вартості на власному утриманні; ефективно здійснювати залучення капіталу; отримувати вищі доходи від інвестицій; підвищувати гарантії виплати страхових відшкодувань), а з іншого боку – на відповідний ріст грошових зобов'язань компанії страхування перед клієнтами за укладеними договорами.

У Законі «Про страхування» зазначені принципи, що стосуються розміщення коштів резервів компаній страхування. Зокрема, наводиться: “страхові резерви повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, ліквідності, прибутковості та диверсифікованості” [10, с.180].

Принцип безпечності розміщення активів страховика характеризує надійне розміщення активів та передбачає мінімальний інвестиційний ризик, що гарантує їх повернення у повному розмірі [6, с.177]. Прибутковість вкладень активів компанії страхування має забезпечити достатньо високі та стабільні прибутки. Даний принцип має значення при визначенні фінансового результату діяльності страховика. Прибуток, отриманий у процесі проведення інвестиційної діяльності, є джерелом покриття збитків від страхових операцій. Таким чином, у кінцевому результаті страхова компанія досягає ефективного фінансового результату. Як уже відомо, компанія страхування повинна мати суму коштів, яка б забезпечувала страхові виплати у будь-який момент та встановлені терміни. Отже, ліквідність як можливість оперативного перетворення активів у готівкові кошти, забезпечує здійснення страховиком своїх зобов'язань. Доцільно зауважити, що визначені чинним законодавством принципи інвестиційної політики компаній страхування, а саме: прибутковість, ліквідність, безпечність

достатньо суперечливі. Як свідчить практика інвестиційної діяльності страховиків, ніякий актив не відповідає відразу всім принципам: надійними рідко бувають максимально прибуткові активи, а високий ступінь надійності відповідає мінімальною ліквідністю [5, с.303]. Компромісу досягають шляхом, диверсифікованості інвестиційного портфеля, що означає розподіл інвестиційних капіталів між різними об'єктами вкладень з метою мінімізації ризику можливих збитків капіталу та прибутку від нього. Тому головне завдання фінансових менеджерів компаній страхування при управлінні активами полягає у створенні ефективного інвестиційного портфелю, у виборі таких версій, які б забезпечили одночасне дотримання висунутих вимог, якщо можливо. [7, с.67].

Так, згідно із чинним Законом України «Про страхування» та «Правилам формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя», ключовими напрямками розміщення коштів страхових резервів для компаній страхування України є [3]:

- банківські вклади (депозити); – грошові кошти на поточному рахунку;
- валютні вкладення згідно з валютою страхування;
- акції, облігації, іпотечні сертифікати; – нерухоме майно;
- цінні папери, що емітуються державою;
- банківські метали; – інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України;
- готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, установлених Національним Банком України [3].

Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя компаніями страхування на період 31.12.2018 відбувалося наступним чином:

Найбільша частка належить банківським вкладам 10 949,8 млн. грн, та становить 42,1%. Наступною за часткою є розміщення у цінні папери, що емітуються державою 7 526,0 млн. грн, що складає 28,9 %. Права вимоги до перестраховиків складають 3 625,9 млн. грн (13,2%) та кошти на поточних рахунках містять 2 225,9 млн. грн (8,6%) [8]. Облігації становлять 2777,9 (1,8%), а за рештою напрямків розміщення резервів страховиків становить 0,1% і менше.

Дані свідчать що розміри вкладень в боргові цінні папери залишилися невеликими, що обумовлено невисокою інвестиційною

привабливістю корпоративних облігацій та недостатньою розвиненістю фондового ринку [9, с.115]. Основною складовою активів компаній страхування залишаються кошти, розміщені на банківських рахунках та вкладені в акції. Розміщення страхових резервів на банківських вкладах сприяє високій здатності страхових компаній розраховуватись за прийнятими зобов'язаннями, проте водночас підвищує їх залежність від процентного ризику та від фінансового стану банківських установ, в яких розміщені кошти, а також від кон'юнктури банківського ринку в цілому [12, с.787].

Отже, структура розміщення резервів є недостатньо диверсифікованою, що є досить негативною тенденцією, оскільки це вказує на відсутність розробленої інвестиційної стратегії у компаній страхування. Основними проблемами для страховиків в Україні у процесі здійснення інвестиційної діяльності визначено обмеженість надійних інструментів та «низько ризикових» активів для інвестування, недосконалість законодавства, недостатній рівень капіталізації страховиків, а компаніям страхування доцільно обирати сучасні ефективні варіанти управління активами.

Висновки. Отже, страхові резерви займають одну з найвагоміших ланок у процесі формування фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії. Значна різноманітність страхових резервів обумовлена страховою практикою і потребою в захисті від негативних факторів ризикової страхової діяльності. Страхові резерви повинні бути розміщені у такі активи, які дозволять страховим компаніям збільшити капітал та підвищити конкурентоспроможність, а також розміщуватися з урахуванням принципів, які є загальновизнаними у світовій страховій практиці, а саме: безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості

Динаміка обсягу страхових резервів показує їх зростання, проте спричинене воно також девальвацією гривні та переоцінкою залишків валютних активів страховиків. Найбільшу питому вагу серед обсягу загальних активів займають розміщення резервів у такі види активів, як цінні папери, що емітуються державою, грошові кошти на поточних рахунках та права вимоги до перестраховиків. Структура розміщення резервів є недостатньо диверсифікованою, що є досить негативною тенденцією, оскільки підвищує їх залежність від процентного ризику та від фінансового стану банківських установ, а також вказує на відсутність розробленої інвестиційної стратегії у страховиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. №85/96-ВР– URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 09.09.2019).

2. Про затвердження Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 17.12.2016 № 3104. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05> (дата звернення: 09.09.2019).

3. Про внесення змін до Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Нацкомфінпослуг України від 18.09.2018 № 1638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-18> (дата звернення: 09.09.2019).

4. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя Розпорядження Нацкомфінпослуг України від **27.01.2004. № 24**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04> (дата звернення: 09.09.2019).

5. Алескерова Ю.В., Сідак О.М., Управління капіталом страхових компаній. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 18. С. 300-306.

6. Богріновцева Л.М., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз показників фінансової безпеки страхового ринку України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2018. Вип. 31. Ст. 174-179

7. Денисенко М. П., Токачева А. В. Інвестиційна діяльність страхової компанії: проблеми та напрями активізації. Ефективна економіка. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6640> (дата звернення: 17.09.2019).

8. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2018 рік. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення: 10.09.2019).

9. Коваленко Ю. М., Літвін Я. А., Фінансово-інвестиційний потенціал страхових компаній в Україні. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2019. Вип. 1. Ст. 109-124

10. Нестерова Д. С. Розміщення активів страхових компаній в Україні. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2016. Вип. 1.

С. 176-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tppe_2016_1_22 (дата звернення: 10.09.2019).

11. Рекуненко І.І., Чорна С.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 667-672.

12. Самошкіна І.Д. Особливості формування резервів страхових компаній. Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2016. № 11. С. 786-789

Хвойна Анастасія Сергіївна,

студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Воронкова Олена Миколаївна,

д.е.н., професор кафедри

фінансових ринків

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ НА ПЕРВИННОМУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день Україна знаходиться на шляху кардинальних змін, йдеться зокрема про курс на вступ до Європейського співтовариства, що зумовлює ряд вимог та обов'язків, за умови виконання яких вона зможе вийти на якісно новий рівень розвитку. Курс на перехід до ринкової економіки європейського зразку, зміни умов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності на ринках, виникнення гострої потреби у використанні інноваційних технологій як реакція на посилення конкуренції – дані фактори зумовлюють необхідність пошуку різноманітних джерел формування фінансових ресурсів. У цьому процесі важливу роль відіграє розширення ринку інвестицій. Одним із найпоширеніших способів для досягнення цих цілей є публічне розміщення акцій, так звані ІРО. Вони можуть використовуватися як окремим підприємством, так і державою в цілому.

У зв'язку з активними зростанням економік країн, що розвиваються і становленням їх фондових ринків простежується тенденція до зростання кількості фірм, які вдаються до даного джерела фінансування, з чого можна зробити висновок про доцільність досліджень в даній області. Більш того, значимість питання зумовлюється ще й

тим, що процесу IPO притаманний ряд специфічних недоліків, дослідження яких за допомогою базової економічної теорії не дає цілісної картини проблематики.

Теоретичні дослідження первинного публічного розміщення акцій українських компаній знаходяться в стадії розробки. Серед вітчизняних вчених економістів використання первинного публічного розміщення акцій на шляху залучення інвестицій, переваги і вимоги IPO вивчаються в працях С. Гвардіні, Т. Кутовий, К. Шелехова, М. Благонравін, П. Гулькина, С. Гвардіні, Т. Кутовий, К. Шелехова. Дослідженням даного питання займалися такі зарубіжні вчені, як Л. Філд, Р. Фіш, А. Шерман, Дж. Миркин, В. Овчинников, Дж. Але, Д. Бредлі, Дж. Бред, П. Конвей, М. Ронні, П. Спіндт, П. Шульц, Д. Крейг, А. Мелло, Е. Міллер, Дж. Ріттер, та інші.

Дослідження особливостей публічного розміщення акцій, як важливої складової формування інвестиційних ресурсів, які займають не останнє місце в економічному розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання. Основними завданнями досліджень є:

- дати визначення та коротку характеристику IPO;
- виявити переваги та недоліки;
- визначити перспективність розвитку IPO в Україні як важливого фінансового інструмента.

Як відомо, основним завданням будь-якої компанії є збільшення її вартості в інтересах інвесторів, а це передбачає значні фінансові вкладення, на даний момент первинні публічні розміщення акцій (IPO) зарекомендували себе як надійний фінансовий інструмент для примноження капіталу компаній.

Задля розуміння сутності дефініції IPO (Initial Public Offering), необхідно сказати, що це поняття запозичене із англійської мови і в перекладі означає «первинне розміщення акцій». Він передбачає розміщення серед інвесторів акцій публічного акціонерного товариства, за якого пропозиція акцій надходить більш ніж 100 фізичним та/або юридичним особам, крім акціонерів товариства, і в той самий час існуючі акціонери не наділені правом на купівлю розміщуваних акцій. Під первинністю мається на увазі те, що на відкритому ринку акції раніше не перебували, а публічність означає, що акції розповсюджуються серед невизначеного кола осіб [1, с. 20].

Щодо законодавчого визначення, то відповідно до ст. 28 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» первинне публічне

розміщення цінних паперів – це їх відчуження на підставі опублікування в засобах масової інформації або оголошення будь-яким іншим способом повідомлення про продаж цінних паперів, зверненого до заздалегідь невизначеної кількості осіб[2].

Визначивши сутність поняття «публічне розміщення цінних паперів», треба виявити, яка процедура передбачена для практичної реалізації такого способу розміщення акцій.

Для публічного первинного розміщення акцій необхідно дотримуватись певної послідовності. Дана процедура може зайняти майже рік і передбачає значні фінансові затрати для компанії. Проте залучені кошти цілком покривають усі затрати, пов'язані з переведенням компанії у статус публічної. Першим етапом є створення команди з управління даним процесом, до них належать: менеджер проекту, інвестиційний банкір, юристи, бухгалтери та експерт із комісії регулювання ринку цінних паперів.

Наступним етапом є пошук необхідної фінансової інформації. За 8–10 місяців до проведення IPO компанія має випустити проспект емісії акцій. Тобто документ, в якому ПАТ, що здійснює публічне розміщення акцій в Україні, зобов'язане розкрити детальну інформацію про свою діяльність, а також про умови розміщення акцій.

За 3 місяці до виходу акцій компанії проводяться зустрічі ради директорів, які здійснюють огляди аудиту. На цьому ж етапі компанія має об'єднатися з фондовою біржею, на якій будуть розміщатись акції. За місяць до розміщення компанія видає прес-реліз, завдяки якому відбувається ознайомлення засобів масової інформації з подією [3, с. 41].

Виходячи з цього можемо зробити висновок про те, що процес публічного розміщення акцій є доволі непростотою процедурою. Для її здійснення підприємство, яке має намір здійснити емісію, має бути готовим до того, що це займе чимало часу, залучення певних спеціалістів, організують все належним чином. Саме тому, постаючи перед вибором способу розміщення акцій компанії, мають враховуватись переваги та недоліки кожного із них. Для цього варто виявити недоліки публічного розміщення акцій, щоб мати більш чітку картину про доцільність використання саме такого способу залучення коштів.

Якщо вести мову про недоліки IPO, то до них відносять:

– існування значних затрат (IPO потребує витрат на професійні послуги фінансового консультанта, юристів, аудиторів та ін.) [4, с. 109];

- складність бюрократичних процедур (існує ряд вимог та правил до компанії, лише за умови дотримання яких здійснюється дана процедура);

- є певна загроза втрати контролю над компанією [5, с. 56]. Проте це може статися лише якщо буде здійснено продаж понад 50% акцій і вони будуть зосереджені у руках одного акціонера. Але якщо ці 50% будуть розподілені між кількома особами, то цієї проблеми можна уникнути;

- потреба розкриття інформації – тобто, у публічних підприємств виникає необхідність опубліковувати відомості про показники фінансової діяльності та про власників, які володіють більше як 5% статутного капіталу;

- високий ризик виникнення помилок при процедурі здійснення IPO, а це, що у свою чергу, може привести до зменшення обсягу залучених коштів у порівнянні із очікуваним [6, с. 125].

Проте не зважаючи на ряд недоліків, існування яких не можна не зазначити, все ж процедура IPO має і свої плюси. До них належать:

- можливість вийти на міжнародний фондовий ринок і здійснити залучення довгострокових інвестицій;

- підвищення статусу компанії. Вона наділена значними перевагами, у сфері встановлення комерційних відносин, оскільки вихід на міжнародну фондову біржу збільшує кількість потенційних інвесторів [4];

- відсутність боргового тягара та можливість залучення довгострокового капіталу [3, с. 75]. Це зумовлено тим, що компанія, що залучила такі кошти, не просто не повинна їх повертати, а має можливість вільно розпоряджатися ними. Тут існує лише вимога щодо виплати дивідендів за користування такими коштами (товариство в порядку, встановленому статутом, повідомляє осіб, які мають право на отримання дивідендів, про дату, розмір, порядок та строк їх виплати. Протягом 10 днів із дня прийняття рішення про виплату дивідендів за простими акціями публічне акціонерне товариство повідомляє про дату, розмір, порядок та строк виплати дивідендів за простими акціями фондову біржу, у біржовому реєстрі якої перебуває таке товариство);

- зростання рівня економічної безпеки власників підприємства, що відбувається за рахунок перенесення у міжнародну площину адміністративних і політичних ризиків та ризиків країни [4, с. 551].

На даний час у нашій країні існує невелике коло компаній, які зуміли вийти на міжнародний фондовий ринок IPO. Причиною цього є наявність ряду серйозних вимог, лише із виконанням яких компанія буде мати змогу провадити свою діяльність на міжнародному рівні. Необхідно також констатувати той факт, що така процедура є дуже коштовною, потребує значних матеріальних вкладень, і це досить часто стає причиною сумнівів власника компанії у необхідності її проведення. Також в Україні існує занадто мало кваліфікованих фахівців, які б зуміли на належному рівні із дотриманням всіх правил і вимог провести публічне розміщення акцій. Адже, як уже зазначалося, підготовка до IPO є досить складною і довготривалою за часом. Але, на нашу думку, не дивлячись на жорсткість вимог, високий рівень затрат, така процедура є одним із найефективніших способів вдосконалення діяльності компанії, яка забезпечить їм вихід на якісно новий ступінь розвитку. Також вступ на міжнародну арену надасть реальну можливість встановлення нових зв'язків, які безперечно будуть сприяти подальшому розвитку та піднесенню компанії та держави в цілому.

Тому IPO буде вдалим вибором для великих компаній, які діють уже не один рік, мають високий рівень доходів і прагнуть перейти на якісно новий рівень розвитку.

Таким чином, проаналізувавши процедуру IPO, ми можемо дійти висновку, що є ряд переваг та недоліків, і вибір конкретної із них залежить від виду компанії, мети, яку вона прагне досягти, і готовності виконати всі вимоги, які ставляться перед компанією. Що ж стосується конкретно IPO, то беззаперечним є той факт, що популярність такої процедури з кожним роком зростає. Виключенням не є і Україна. Тому компаніям, які виявили бажання провести IPO, необхідно забезпечити всі належні умови, оскільки це дасть Україні реальну можливість черговий раз заявити про себе, як про повноправного члена міжнародного, в тому числі Європейського співтовариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Возна В.О. Концепції проведення первинного публічного розміщення акцій на світових фондових біржах. Магіструм. 2014. № 2. С. 41–43.
2. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31. Ст. 268.

3. Петик Л.О. Публічне розміщення акцій: сутність та види. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 10. С. 107–109.

4. Партин Г.О. та ін.. Переваги і недоліки первинного публічного розміщення акцій як інструмента формування інвестиційних ресурсів підприємства [О.Г. Партин, І.Р. Заdereцька, І.І. Биркак]. Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова. 2014. № 5. С. 123–126.

5. Старостенко Г.Г., Торшин О.Є. Первинне публічне розміщення акцій на Варшавській фондовій біржі: український погляд. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 549–558.

Хижняк Катерина Миколаївна,
студентка групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Шевчук Юлія Василівна,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ВАЖЛИВЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку фінансового ринку України дослідження інвестиційної спрямованості заощаджень домогосподарств є однією із ключових проблем економічної науки. Типовою ознакою української економіки є доволі значна питома вага неорганізованих заощаджень населення (готівкові кошти у національній та іноземних валютах) у їх загальній структурі. Що свідчить про невисокий рівень ощадно-інвестиційної активності домогосподарств в Україні та нераціональний характер їх фінансової поведінки. Не останній вплив на це мають кризові явища в економіці і фінансовій сфері останніх років, які стоять на заваді перетворення тимчасово вільних коштів населення у реальні інвестиційні джерела, дисбалансують кількість готівки на руках у бік їх зростання, відхиляють інтереси суб'єктів національної економіки від інвестиційної діяльності, сприяють порушенню колообігу фінансових і матеріальних

ресурсів і підвищення вартості кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання. Саме тому виникає необхідність активізації в Україні інвестиційного використання заощаджень домогосподарств з метою розвитку національної економіки в цілому. Ідеться про розвиток фондового ринку, створення необхідних умов для розширення фінансових ресурсів корпоративних структур, переливу їх у галузі з високою питомою вагою доданої вартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання заощаджень та інвестицій були об'єктами дослідження класиків економічної думки (А. Маршаллом, Дж.М. Кейнсом, К. Марксом, А. Смітом), які робили основний акцент в своїх працях на розподіл доходів та заощаджень в сім'ях і соціальних групах. Детальний аналіз ролі заощаджень та особливостей формування доходів домогосподарств розглянули у своїх дослідженнях К. Бюхер, Г. Беккер, К. Ланкастер, Е. Гідденс, які звертали увагу на необхідність залучення тимчасово вільних коштів населення у фінансовий обіг через інструменти фінансового ринку. Як важливе інвестиційне джерело розглядають заощадження і вітчизняні вчені (Т. О. Кізима, І. Ю. Герасимова, А. Ю. Рамський, В. Б. Тропініна, В. П. Горин, І. П. Сидор, С. А. Навроцький та інші.), досліджуючи насамперед проблеми, пов'язані з аналізом факторів, що впливають на обсяг заощаджень, їхнє стимулювання тощо.

Мета статті. Дослідження заощаджень домогосподарств як важливого інвестиційного джерела фінансового ринку України, а також способів перетворення заощаджень населення в інвестиційні інструменти.

Виклад основного матеріалу. Невід'ємною складовою функціонування фінансової системи держав з ринковою економікою є активне залучення та використання фінансових ресурсів домогосподарств, адже саме домогосподарства, в кінцевому підсумку, акумулюють заощадження як необхідний ресурс живлення економіки країни.

Заощадження населення можна вважати інвестиційним ресурсом коли домогосподарство приймає рішення спрямувати свої накопичення в суб'єкти підприємницької або іншої діяльності з метою збільшення їх вартості. Процес вкладання заощаджень у різноманітні фінансові інструменти є одним із проявів активної фінансової поведінки домогосподарств в сучасних реаліях. І саме від дохідності,

строковості та рівня ризикованості активів безпосередньо залежить ефективність здійснюваних вкладень [3, с. 422].

Оскільки заощадження домогосподарств є досить різноманітними за своїм складом, це передбачає значну кількість фінансових інструментів їх залучення до сучасних фінансових процесів.

Традиційно привабливим для українців напрямом заощаджень залишаються банківські депозити, так як вони гарантують одержання стабільних доходів та пропонують інші численні супутні послуги для населення. Також є гарантія відшкодування коштів за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Проте не варто забувати і про певні недоліки розміщення заощаджень в депозитах, а саме: невисокий рівень дохідності, що, як правило, ледь перебиває інфляційне знецінення депозитних коштів, втрата доходів при достроковому знятті коштів, невідшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб коштів, більших за встановлену законом суму [2, с. 41].

Ще одним способом залучення акумульованих коштів домогосподарств є діяльність небанківських фінансово-кредитних установ (насамперед кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів та страхових компаній зі страхування життя), які у формуванні ощадно-інвестиційної поведінки населення є конкурентом комерційним банкам, проте все ще залишається не настільки популярною серед населення, зважаючи на певні труднощі.

Кредитні спілки виникли на основі потреби населення у наданні швидких та недорогих фінансових послуг. На жаль, за роки незалежності суттєвого прогресу в їх діяльності не спостерігалось: не дивлячись на те, що обсяги операцій зростали, але частка активів кредитних спілок, якщо порівнювати з активами банків, залишається незначною.

Діяльність недержавних пенсійних фондів полягає в накопиченні активів учасників такого фонду та збільшенні їх обсягів і вартості через провадження інвестиційної діяльності.

За схожим принципом працюють і страхові компанії в сфері страхування життя. Грошові кошти домогосподарств за допомогою сфери страхування життя є джерелом довгострокових інвестицій, що дуже важливо в сучасних економічних умовах. Проте сучасний стан української національної економіки показав негативні тенденції у страховій сфері.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів домогосподарства змушені шукати альтернативні джерела заощаджень та збільшення

вартості коштів. Одним з них може слугувати фондовий ринок. Проте багатоаспектність, певна хаотичність та фрагментарність у процесах функціонування фондового ринку України не дають можливості чітко виявити всі наявні проблеми, особливо стосовно активності домогосподарств у цьому секторі. Суттєвим недоліком являється відсутність чіткої та структурованої інформації. Така негативна ситуація зумовлена нерозвинутою системою фондового ринку (особливо в регіонах), а також практично відсутньою інформативністю населення щодо змісту, дохідності, чітких механізмів купівлі та управління цінними паперами. Тому дана форма вкладень залишається пріоритетною для населення мегаполісів, і притаманна обмеженому колу осіб [5, с. 51].

Не зважаючи на різноманітність інвестиційних інструментів для вкладення заощаджень домогосподарств, питома вага неорганізованих накопичень показує тенденцію до зростання. За оцінками вітчизняних фахівців, на сьогоднішній день в Україні «на руках» населення зберігає від 60 до 80 млрд. дол. США. Передумовами формування таких заощаджень насамперед є нестабільність економічної ситуації, зростаючі темпи інфляції, недостатність дієвих інструментів для залучення грошових коштів домогосподарств та їх трансформації в інвестиційні ресурси, а також обмежений доступ до необхідних знань та відповідного досвіду населення на фінансовому ринку України. Безумовно, такий фінансовий інструмент як неорганізовані заощадження є найліквіднішим. Проте не слід забувати про те, що готівкові накопичення, які зберігаються вдома, поступово знецінює інфляція [6, с. 446].

Щодо незначного використання вітчизняними домогосподарствами такого фінансового інструменту як цінні папери, то це явище пояснюється недовірою населення до державного апарату загалом та інституцій фондового ринку зокрема. Фондовий ринок є одним із найбільш чутливих сегментів фінансового ринку, так як окрім низки економічних факторів на його роботу впливають і деякі соціальні регулятори (звички, умовності, стереотипність, менталітет населення), результатом незнання яких є слабка участь домогосподарств на цьому ринку. Соціологічні дослідження свідчать, що всього 1–2% населення проявили зацікавленість і готовність інвестувати свої заощадження в інструменти фондового ринку, а в Україні цінні папери становлять у середньому лише близько 1% усіх заощаджень [1, с. 20].

Так, українські домогосподарства внаслідок неналежної сформованості інституційного середовища не мають можливості сьогодні

функціонувати в якості стратегічного інвестора, зацікавленого в піднятті національної економіки на новий якісний рівень. Тому розвиток даного напрямку вимагає від держави розробки національних проектів, зосереджених на покращення фінансового стану українських домогосподарств та підвищення ефективності їх інвестиційної зацікавленості.

Для покращення даної ситуації необхідно розробити стратегію використання інвестиційного потенціалу заощаджень домогосподарств, яка має бути адаптована до сучасних вітчизняних реалій. Адже розв'язати зазначені проблеми можна лише завдяки відновленню довіри до фінансово-кредитних установ, за допомогою прямого залучення грошових коштів домогосподарств у реальний сектор економіки.

Трансформації заощаджень в інвестиції і формуванню доходів від інвестицій у ринковій економіці України сприятиме встановлення стабільного оптимального балансу між відкритістю економіки та обґрунтованою лімітованістю міграції фінансового капіталу, лібералізацією та оптимальним регулюванням національного фінансового ринку [4, с. 410].

Висновки. Дослідження основних фінансових інструментів залучення заощаджень домогосподарств в інвестиції дає можливість стверджувати, що рішення населення з приводу доцільності здійснення заощаджень та вибору фінансових інструментів для власних заощаджень поєднують у собі як фактори об'єктивної оцінки економічної ситуації в цілому та власних доходів, так і суб'єктивні аспекти співвідношення дохідності та ризикованості фінансових інструментів. Так, на сьогоднішній день пріоритетними напрямами державної політики стимулювання інвестиційної діяльності домогосподарств повинні стати: розвиток їх фінансової грамотності та популяризація ощадно-інвестиційної ідейності та культури серед населення, покращення надійності систем гарантування організованих заощаджень, розвиток фінансового посередництва та урізноманітнення фінансових інструментів для залучення фізичних осіб до активної інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова В. Г. Фінансова стратегія як складова управління фінансовими ресурсами домогосподарства / В. Г. Баранова, Г. М. Коцюрубенко // Економіка та держава. – 2014. – № 12. – С. 20-23.

2. Кізима Т. Ю. Фінансові інструменти залучення заощаджень домогосподарств до інвестиційних процесів: прагматико-аналітичний аспект [Текст] / Тетяна Кізима // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2018. – Вип. 4. – С. 33-46.

3. Коцюрубенко Г. М. Фінансова поведінка домогосподарств України за сучасних умов економічного розвитку / Г. М. Коцюрубенко // Актуальні питання функціонування фінансового ринку в умовах кризових явищ світової економіки: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Одеса, 15-16 квітня 2016 р.). – Одеса: ОНЕУ, 2016. – С. 421-423.

4. Кулина Г. М. Роль фінансів домогосподарств у розвитку страхування в Україні / Г. М. Кулина // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 406–411.

5. Навроцький С. А. Система фінансового регулювання доходів домогосподарств у сучасних умовах / С. А. Навроцький, І. В. Петлін // Фінансовий простір. - 2013. - № 3. – с.48-52.

6. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: [монографія] / за заг. ред. д.е.н., професора С.В. Онишко. – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 452 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 45). – С. 443-450

Хлопов Владислав Сергійович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Чуницька Ірина Іванівна,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ ЯК ОСНОВНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Постановка проблеми. Фондовий ринок як складова фінансового ринку традиційно вважається забезпечувальною ланкою всієї фінансової системи держави. Розвиток цивілізованого інвестиційного процесу в економіці України, подальше проведення ринкових реформ неможливі без створення ефективно працюючого фондового ринку, який має забезпечувати реалізацію національних інтересів України та сприяти зміцненню її економічного суверенітету.

Сьогодні фондовий ринок України знаходиться на етапі свого становлення та значно відстає у розвитку від фондових площадок промислово розвинутих країн. З огляду на це, дослідження сучасних умов, особливостей та тенденцій розвитку фондової біржової торгівлі та інфраструктури України стає для національної економіки надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблем функціонування фондового ринку та біржової торгівлі зробили такі українські науковці, як Д. Бутенко, Ю. Раделицький, С. Самець, І. Школьник, Г. Яцюк. Проте нинішній його стан свідчить про наявність багатьох невирішених питань, які потребують подальшого вивчення та пошуку шляхів розв'язання

Мета статті полягає в оцінці діяльності фондових бірж як основних організаторів торгівлі цінними паперами.

Виклад основного матеріалу. Рівень розвитку фондового ринку впливає як на стан ринку капіталу, так й на всю фінансову систему країни. Саме тому в Україні фондовий ринок зазнає значних трансформацій у сучасних умовах, оскільки виступає одним з найважливіших напрямів реформування економіки, пов'язаних із забезпечення суб'єктів господарювання можливостями залучення капіталу для розвитку бізнесу.

Основними тенденціями, що характеризують розвиток фондового ринку є зміни в структурі фондових інструментів, обсягах випуску цінних паперів, обсягах торгів на ринку цінних паперів та інші. Визначною рисою розвитку фондового ринку України є переважання неорганізованого фондового ринку над організованим, проте останні позитивні тенденції свідчать про зростання частки біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів до 43,9% у 2018 році [2]. У той же час, відповідно до світового досвіду, частка організованого ринку у загальному обсязі торгів має становити не менше 25–30 % [4].

На фондовому ринку ситуація з фінансовими інструментами характеризується вузьким спектром фінансових інструментів, що ускладнює диверсифікацію інвестиційних портфелів. Характерним для фінансових інструментів є низька ліквідність та висока волатильність цін, спостерігається скорочення ринку деривативів впродовж останніх трьох років [5].

Аналіз обсягу торгів цінних паперів на фондовому ринку свідчить про зростання частки торгів державними облігаціями України та частки торгів акціями на біржовому ринку (частка обсягу торгів державними облігаціями України збільшилась з 61,88% до 73,99%, відповідно частка обсягу торгів акціями зросла до 3,99% у 2018 році). Однак, спостерігається зменшення обсягів торгів облігаціями підприємств на ринку цінних паперів [2].

Аналіз розвитку фондового ринку України характеризується збільшенням обсягів випуску цінних паперів на 59,92% у 2018 році порівняно з попереднім роком. Обсяги випуску акцій продовжують зростати незначними темпами та досягнули свого максимуму за останні п'ять років у 2018 році, склавши 91,98% у загальній структурі зареєстрованих випусків цінних паперів на ринку капіталу в Україні. Відбувається поступове зростання обсягів випуску облігацій підприємств [2].

Основною причиною поширеності серед цінних паперів державних облігацій та причиною залучення державою саме внутрішніх позик є те, що внутрішні боргові зобов'язання, які виступають переважно у вигляді ОВДП не несуть для держави такої небезпеки щодо втрати фінансової незалежності, як зовнішні позики. Розвинутий внутрішній ринок державних цінних паперів дозволяє використовувати кошти фізичних осіб та інших суб'єктів господарювання як одне із джерел інвестиційної діяльності [3].

Важливою рисою розвитку фондового України є нездатність інституційних інвесторів (інвестиційних фондів, інститутів спільного інвестування (ІСІ), недержавних пенсійних фондів) забезпечити попит у системі біржової торгівлі цінними паперами через недостатність активів, а фондових бірж – надати адекватну пропозицію для попиту. Наприклад, біржовий ринок цінних паперів ІСІ характеризується нижчим рівнем концентрації, ніж позабіржовий ринок. У структурі активів діючих ІСІ переважає дебіторська заборгованість, інші інвестиції, акції та векселі (їх частка складає 92,03% у 2018 році).

Одними з основних учасників інфраструктури фондового ринку є фондові біржі. Станом на 1.10.2016 року в Україні існувало 9 фондових бірж, а станом на 11.02.2019 року їх вже налічується 5, що наочно представлено у таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Перелік фондових бірж України станом на 11.02.2019 рік [2]

№	ЄДРПОУ	Назва юридичної особи	Місцезнаходження	Офіційний сайт
1.	33718227	Публічне акціонерне товариство «ФОНДОВА БІРЖА «ПЕРСПЕКТИВА»	м. Дніпро, вул. Воскресенська, будинок 30	fbp.com.ua
2.	23425110	Приватне акціонерне товариство «ФОНДОВА БІРЖА «ІННЕКС»	м. Київ, пр-т Голосіївський, 70, поверх 11	www.innex-group.com
3.	21672206	Публічне акціонерне Товариство «ФОНДОВА БІРЖА ПФТС»	м. Київ, вул. Шовковична, 42-44	www.pfts.ua
4.	22877057	Приватне акціонерне товариство «Українська міжбанківська валютна біржа»	м. Київ, вул. Межигірська, 1	www.uice.com.ua
5.	36184092	Публічне акціонерне товариство «УКРАЇНСЬКА БІРЖА»	м. Київ, вул. Шовковична, будинок 42-44	www.ux.ua

Понад 90% усіх торгів за обсягами було здійснено на фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС» за рахунок торгів з ОВДП. Найбільша кількість укладених біржових контрактів – на «Українській біржі» (майже 90% всіх контрактів).

Найбільшу кількість цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на «ПФТС» (38,37%), «Перспективи» (22,57%) та «Українській біржі» (19,63%) [2].

З 2017 року у українців з'явилося більше фінансових можливостей для інвестування в своїй країні. Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР) на законодавчому рівні (рішення НКЦПФР від 07.12.2017 № 871) дозволила українцям торгувати цінними паперами іноземних компаній. Раніше можливості легально купувати акції або облігації топових світових компаній, таких як Microsoft, Apple або Alphabet, не було. Але ці папери на порядок цікавіше для інвестування, ніж папери вітчизняного бізнесу.

У зв'язку зі спрощенням процесу торгівлі та розширенням переліку іноземних цінних паперів, які можуть торгуватися, на українському ринку можуть з'явитися «блакитні фішки» – акції найбільш великих, ліквідних і надійних компаній із стабільними показниками доходності, особливо ті, які на слуху у українських інвесторів. Очікується інтерес до корпоративних єврооблігацій, у тому числі і тих компаній, чий бізнес пов'язаний з Україною.

Також рішення НКЦПФР допоможе прискорити процес заведення іноземних цінних паперів в Україну, збільшить можливості для інвестування не лише для професійних торговців цінними паперами, але і для звичайних інвесторів – фізичних і юридичних осіб [2].

Але важлива роль в появі іноземних цінних паперів на українському ринку належить Національному Банку України, особливо в питанні лібералізації і спрощення валютного регулювання. Зараз для купівлі іноземних цінних паперів торговці вимушені отримувати індивідуальні валютні ліцензії, що віднімає багато часу і зусиль і робить процес приходу іноземних цінних паперів в Україну довгим і громіздким. Також вимагає спрощення і механізм виведення іноземних інвестицій при продажі цінних паперів безпосередньо в Україні.

Крім того, для купівлі іноземних цінних паперів, торговцям знадобиться валюта, яку вони купуватимуть на валютному ринку. В цьому випадку, лояльність НБУ до процесу багато в чому залежатиме від того, наскільки збільшиться попит на валюту і тиск на курс гривні.

Перспектива появи іноземних цінних паперів в Україні – явище позитивне як для розвитку фондового ринку, так і для створення можливостей для внутрішнього інвестування. Користь з цього також отримують і ті українські компанії, які розмістили свої акції за

межами країни. Тепер акції таких компаній також можуть бути запропоновані інвесторам на українському ринку [1].

Також важливим є той факт, що поява різноманітних і привабливих фінансових інструментів в Україні особливо доречною може бути при запуску другого накопичувального рівня пенсійної системи. Вихід на ринок недержавних пенсійних фондів приведе до зростання попиту на якісні і надійні фінансові інструменти. При цьому вкладення пенсійних коштів в іноземні «блакитні фішки» дає більше впевненості у збереженні інвестованих засобів, ніж при купівлі паперів українських емітентів.

Висновки. Сучасний стан фондових бірж в Україні доволі поганий. Це зумовлено великими проблемами організаційного розвитку фондового ринку, які нерозривно пов'язані зі складним становищем самої країни. Але ринок має потужний потенціал та великі перспективи розвитку. Завдяки рішенням НКЦПФР про спрощення торгування цінними паперами іноземних компаній збільшаться можливості для інвестування. Залучення іноземних цінних паперів дасть змогу реалізувати суспільно значимі проекти та підвищити економіку країни в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кужелєв М. О. Інноваційні технології як чинник розвитку ринку цінних паперів. Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України (присвяченої пам'яті професора Л. Л. Тарангул) : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 20-22 березня 2019 р. Ірпінь, 2019. С. 47-48.

2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/>.

3. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

4. Стасіневич С.А., Шиндирук І.П. Ринок цінних паперів України: стан та проблеми. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» Серія: «Економічні науки». 2017. №3. С. 97- 100.

5. Щербина А.Г. Біржовий ринок фінансових інновацій в Україні. URL: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/files/lectures /6374.pdf/>

Шевченко Олег Сергійович,

студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:

Костинець Ю. В.,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

СУЧАСНИЙ СТАН ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. Банківська система будь-якої держави покликана формувати основу фінансового забезпечення економічного зростання та виконувати функції концентрації та перерозподілу капіталу. Водночас, зазначені функції покладені й на фондовий ринок країни, що дозволяє мінімізувати певним чином дисбаланси у фінансово-економічних відносинах, як на локальному, так і на міжнародному рівні. Водночас, в Україні сформувалася банково-центрична фінансова система, від стабільності функціонування якої критичним чином залежить стійкість фінансового ринку в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Різноманітним аспектам діяльності банківських установ присвячено цілий ряд наукових досліджень. Значний внесок у вивчення цієї проблеми внесли такі зарубіжні економісти: Ф. Аллен, Д. Даймонд, К.-Ж. Ліндгрєн, Ф. Мішкин, Х. Мінски, Дж. Тобін, І. Фішер, М. Фрідман, Л. Шумахер та ін. Ряд вітчизняних науковців звертає увагу на концептуальні основи становлення та розвитку банківської системи: А. Гальчинський, Л. Гриценко, О. Дзюблюк, А. Єпіфанов, І. Івасів, В. Міщенко, А. Мороз, Ю. Сало, С. Циганов, С. Юрій та ін. Разом з тим, проблема забезпечення стабільності банківських установ України в контексті сучасних умов їх функціонування потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає в дослідженні сучасного стану діяльності банківських установ на фінансовому ринку України.

Виклад основного матеріалу. На початку лібералізації фінансових ринків країн Центрально-Східної Європи МФВ переконував, що присутність іноземних банків позитивно впливає на економіки перехідних країн, в той же час сьогодні фахівці МВФ визнають, що присутність іноземних банків може створювати додаткові проблеми для

приймаючих країн. На сучасному етапі обмеження на доступ іноземного капіталу на внутрішній банківський ринок в різній мірі присутнє в понад 100 країнах світу.

Як свідчать статистичні спостереження на 1.01.2019 р сукупні активи банківської системи України склали 1360,8 млрд грн, що відповідає за поточним курсом НБУ 49,7 млрд дол. США. Для порівняння активи комерційних банків на 1.01.2009 р. становили 926,1 млрд грн або 121,8 млрд дол. США, а на 1.01.2014 р. – 1278,1 млрд грн або 159,9 млрд дол. США [2].

Рентабельність активів платоспроможних банківських установ за результатами 2014 р. склала – -5,46%, рентабельність капіталу – -51,9%, за результатами 2018 р. відповідно – 1,65% та 10,73%. Враховуючи те, що за результатами 2015 р., коли банківська система зафіксувала найгірші показники рентабельності активів та капіталу (-5,46% та -51,91% відповідно), перевищивши рівні кризового 2009р., можна стверджувати, що відновлення банківської системи почало відбуватися [2].

Залучені строкові кошти суб'єктів господарювання та фізичних осіб на 1.01.2019 р. майже досягли рівня 2014 р. та дорівнювали 437,9 млрд грн. (16,0 млрд дол. США), в той час як на 1.01.2009 р. вони становили 248,5 млрд грн (32,3 млрд дол. США), а на 1.01.2014 р. – 455,5 млрд грн. (57 млрд дол. США) [2].

Кредити, надані комерційними банками на 1.01.2019 р., досягли 919,1 млрд грн. або 33,6 млрд дол. США за поточним курсом. Відповідно на 1.01.2009 р. кредити становили 792,2 млрд грн. або 102,9 млрд дол. США, на 1.01.2014 р. – 911,4 млрд грн. або 114,0 млрд дол. США. Слід також зазначити, що темпи приросту кредитування населення за період 2002-2009 рр. в середньому значно перевищували темпи приросту кредитування підприємств, що не сприяло зростанню інвестиційної активності національних підприємств, а також провокувало незабезпечене збільшення доходів домогосподарств [1].

Водночас, аналіз структури кредитування після 2010 р. свідчить про поступове зростання питомої ваги кредитів, наданих суб'єктам господарювання до 82% від загальної суми наданих кредитів та зниження питомої ваги кредитів, наданих фізичним особам (18% від загальної суми) (рис.1).

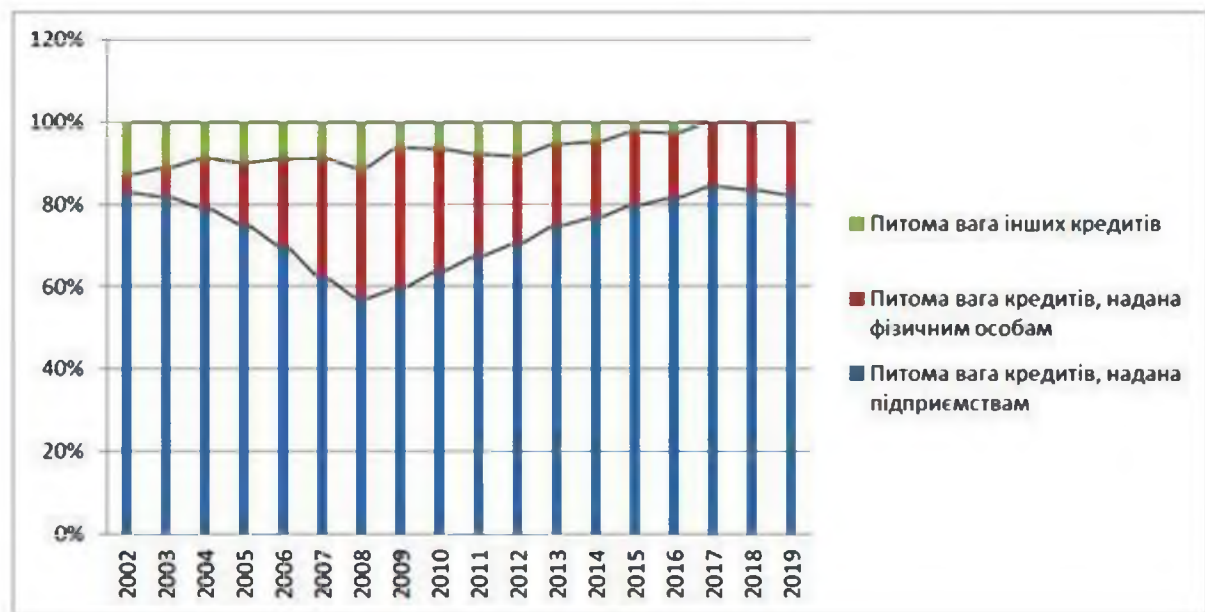

Рис.1. Структура наданих кредитів за суб'єктами (на початок року), %

Джерело: побудовано на основі даних [2].

При цьому частка простроченої заборгованості по кредитах (непрацюючих кредитах, non-performing loans, NPL) на 1.01.2009 р. становила 2,3% від загальної суми, на 1.01.2014 р – 7,7%, а станом на 1.12.2018 р. – 53,7% [2]. З огляду на те, що рівень проникнення кредитування в економіку на початок 2018 р. становив майже 35% ВВП, зростання простроченої заборгованості досі має сильний негативний вплив на фінансову стійкість як економіки в цілому, так і кожного суб'єкта господарювання.

У зв'язку з погіршенням якості кредитних портфелів комерційні банки в Україні змушені були нести величезні витрати на формування резервів за простроченою заборгованістю, що, в свою чергу, негативно позначилося на динаміці одного з ключових показників платоспроможності та фінансової стійкості банківської системи – нормативі регулятивного капіталу (Н2), поступове зростання якого почало відбуватися лише у 2017 р. (рис.2).

Норматив Н2 є одним з ключових економічних нормативів, відображаючи здатність банку вчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями в частині торгових, кредитних і інших фінансових операцій, а також покривати ризики, притаманні банківській діяльності. Нормативне значення коефіцієнта Н2 для діючих банків має бути не менше 10%. Чим нижче значення показника, тим більша ймовірність надмірного перекладання кредитного ризику і ризику

неповернення банківських активів з акціонерів банку на його кредиторів і вкладників. Для банків, що розпочинають операційну діяльність, цей норматив має становити: а) протягом перших 12 місяців діяльності з дня отримання ліцензії – не менше 15%; б) протягом наступних 12 місяців – не менше 12%; в) надалі – не менше 10%.

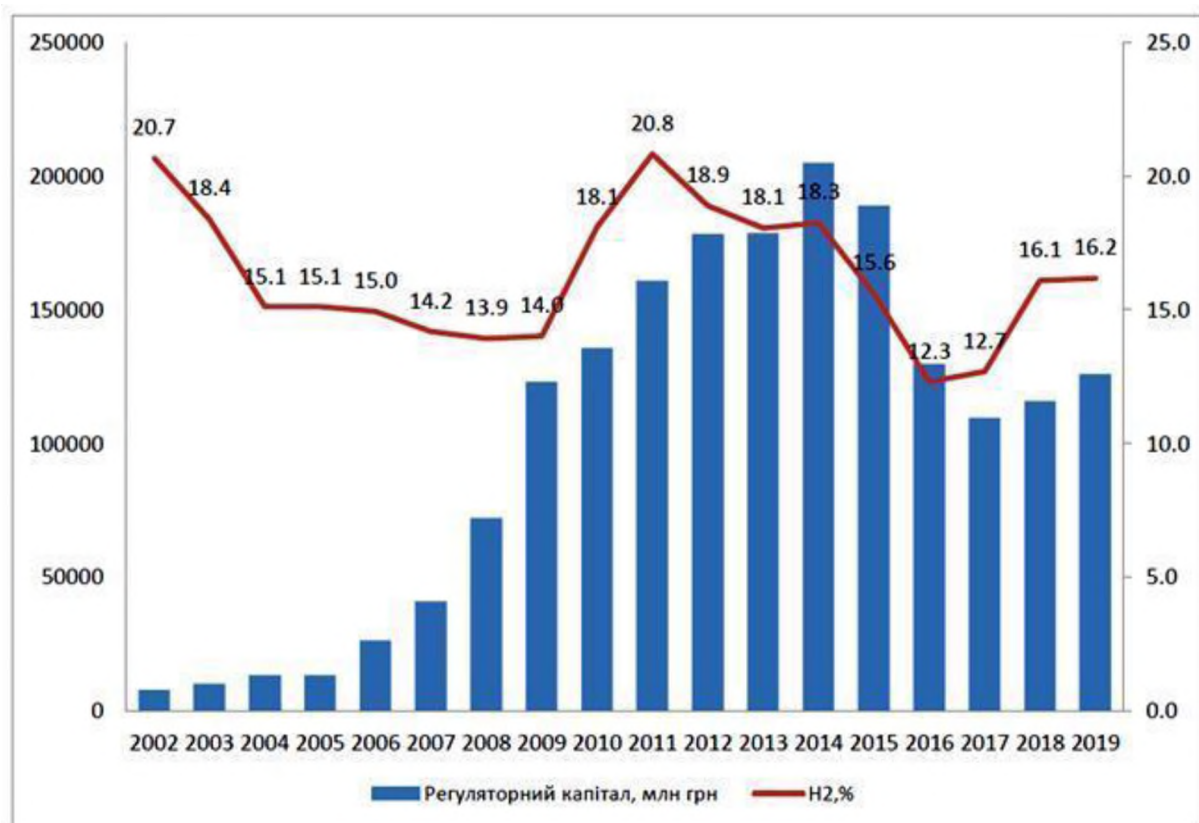

Рис.2. Динаміка нормативу регулятивного капіталу Н2 і обсягу регулятивного капіталу за період 2002-2019 рр. (на початок року)

Джерело: побудовано на основі даних [2].

Згідно даних НБУ, у 2017-2018 рр. тривали процеси нарощування капіталу банківською системою. Докапіталізаційні процеси тривали в основному у формі конвертації коштів акціонерів у капітал та оприбуткування на баланс нерухомості та майна, за державними банками – за рахунок до капіталізації облігаціями внутрішньої державної позики [2]. В той же час слід звернути увагу на те, що внаслідок переходу банків у 2018 р. на стандарти МСФЗ 9 відповідне визнання збитків минулих років позначилося на капіталі окремих банків.

Також до основних причин зниження рівня капіталізації національної банківської системи можна віднести структурні зміни,

пов'язані з коливанням обсягів іноземного банківського капіталу у 2013-2016 рр., та цілеспрямовані дії НБУ щодо ліквідації дрібних неплатоспроможних банків з національним капіталом (рис. 3).

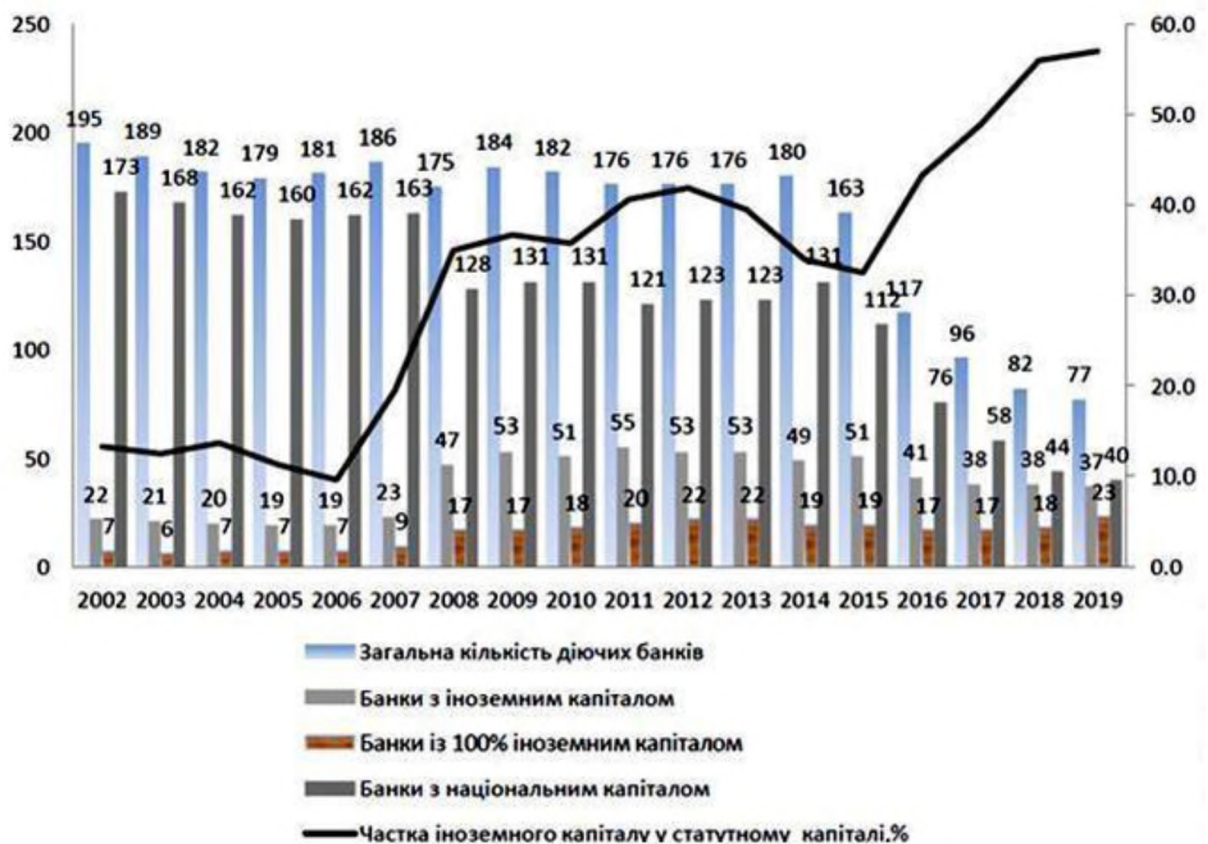

Рис. 3. Інституційна структура банківської системи України

Джерело: побудовано на основі даних [2].

Слід звернути увагу на те, що упродовж 2018 р. кількість банків із іноземним капіталом почала зростати, що свідчить про позитивні зрушення у сприйнятті світовими фінансовими групами банківського сегменту України та позитивно впливає на відновлення фінансової стійкості системи в цілому.

Як зазначають експерти, реальною причиною пережитої банківської кризи в 2014-2017 рр., внаслідок якої з ринку пішло 87 банків, стала відсутність у фінансових установах стандартів корпоративного управління. Серед банків, що залишилися на ринку, найбільше наближені до міжнародних стандартів корпоративного управління дочірні структури іноземних банківських груп, на які припадає близько 30% активів банківської системи, тоді як інші банки, включаючи державні, далекі від цих стандартів. Серед типових проблем у корпоративному управлінні українських банків експерти називають невизначеність

стратегії і абстрактність бізнес-моделі, зосередження на обслуговуванні пов'язаних осіб, низьку якість керівного персоналу і відсутність незалежної спостережної ради, конфлікт інтересів у керівництві, неадекватну систему оцінки ризиків і формальний внутрішній контроль [3].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що дотримання банками достатніх рівнів основного та регулятивного капіталу є ключовою умовою ефективного функціонування банківських установ за поточних макроекономічних умов, а також виступає свідченням можливості банку абсорбувати негативні наслідки можливої кризи. У зв'язку з цим для забезпечення фінансової стабільності національної економіки України актуальним є підвищення якості корпоративного управління вітчизняних банків, здійснення щорічного стрес-тестування та проведення оцінки якості активів, створення сприятливих умов для помірної експансії іноземного банківського капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичкова Н. В., Ломачиснька І. А., Мумладзе А. О. Роль банківської системи у фінансіалізації економічного розвитку України. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2015. Том 20. Вип. 6. С. 202-206.
2. Основні показники діяльності банків в Україні. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
3. Реальна причина банківської кризи. Інформаційне агентство УНІАН. URL: <https://economics.unian.ua/finance/10126199-v-nbu-nazvali-realnuprichinu-bankivskoji-krizi.html>

Шостак Михайло Ігорович,
студент групи ФМД-18-2

Науковий керівник:
Шевчук Юлія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В силу своєї соціальної значимості пенсійне забезпечення є однією з найважливіших соціальних гарантій стабільного розвитку суспільства і забезпечення фінансово-бюджетної сфери держави. НПФ є вагомим інструментом збільшення фінансової підтримки населення. Соціальна значущість недержавних пенсійних фондів полягає в залученні людей до добровільного пенсійного страхування.

Світова практика використання активів недержавного пенсійного фонду показує, що ці установи надзвичайно перспективні в ситуації вагомого браку інвестиційних ресурсів. Це відбувається головним чином тому, що ці фонди не тільки виконують свою безпосередню соціальну і захисну роль, а й виступають в ролі інвесторів з довгостроковими інвестиційними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемні питання розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні є предметом активних наукових дискусій та достатньо широко представлені у працях вітчизняних вчених, зокрема, Н.В. Бахмач, О.І. Бобирь, А.І. Якимів. Разом із тим, процес розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні триває, тож дослідження особливостей інвестиційної діяльності НПФ є вкрай актуальним.

Метати статті є дослідження та аналіз основних аспектів здійснення інвестиційної діяльності НПФ в країні.

Виклад основного матеріалу. Згідно Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» недержавний пенсійний фонд (НПФ) є юридичною особою зі статусом некомерційної організації, яка діє тільки з метою накопичення посібників. Пенсійні внески

членам пенсійного фонду та керуючим здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду [1].

Сьогодні НПФ стали важливою частиною системи пенсійного забезпечення, діяльність якої спрямована на забезпечення належного рівня добробуту громадян пенсійного віку. Для досягнення цієї мети необхідний ефективний механізм, що володіє достатніми ресурсами для залучення і збільшення обмеженого обсягу фінансових ресурсів.

Подібні принципи підтримують економічну природу приватних пенсійних фондів. В рамках своєї діяльності НКЦ виступають в якості посередників в міждержавному секторі економіки, бізнесу і населення, переповняючи капітал між ними. При грамотному і науково обґрунтованому регулюванні механізм інвестування недержавних пенсійних фондів може виступати в ролі двигуна економічного зростання і розвитку [2, с. 97].

Недержавний пенсійний фонд не веде бізнес. Тому захист пенсійних накопичень і їх збільшення за рахунок інвестиційного доходу для майбутніх виплат пенсій учасникам покладено на фінансові установи, які надають фонду необхідні послуги. Ось чому те, як ці установи працюють, як вони будують відносини з фондом і як вони контролюються, гарантує здатність фонду в значній мірі здійснювати пенсійні виплати.

Побудова інвестиційної політики НПФ, орієнтованої на ліквідність і прибутковість інвестицій, визначається в першу чергу економічною ситуацією на інвестиційному ринку, а також сумою накопичених коштів. Превентивні причини встановлюють норми, що регулюють інвестиційну діяльність НПФ і обмеження ризикових операцій.

В Законі України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1] зазначено, що в державі визначено обмеження за основними цілями інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів (табл. 1), що має сприяти зниженню ризику інвестиційної діяльності.

Як видно, із структурних обмежень, законодавство жорстко регулює інвестиційну діяльність НПФ з метою зниження ризиків учасників НПФ. Найменші обмеження стосуються інвестування в банківські депозити – це пов'язано з тим, що кошти які зберігаються на депозитних рахунках мають гарантований рівень доходу, окрім того суттєвою перевагою є висока ліквідність коштів, розміщених на депозитних рахунках, що дозволяє НПФ швидко реагувати на вимоги учасників. Отже, даний напрямок інвестиційної діяльності є одним з найменш низько-дохідних, однак і найменш ризикових.

Таблиця 1

Нормативи інвестиційного портфеля НПФ

Інвестиційний портфель	Норматив, %
банківські депозити та ощадні сертифікати банків	50
цінні папери, доходи за якими гарантовано КМУ	50
облігації, емітентами яких є резиденти України	40 (не більше 5% одного емітента)
акції, емітентами яких є резиденти України	40
цінні папери іноземних емітентів	20 (не більше 5% одного емітента)
іпотечні цінні папери	40
об'єкти нерухомості	10
банківські метали	10
інші активи, не заборонені чинним законодавством України	5

Джерело: [4, с.120].

Станом на січень 2019 року, вітчизняні НПФ розміщували пенсійні накопичення переважно в облігації, дохід з яких підтверджується гарантією Кабінетом Міністрів (46,0 %) та на депозити в банках (35,9 %). Акції ж українських емітентів становили лише 1,6 % активів портфеля інвестицій недержавних пенсійних фондів (табл. 2) [8].

Таблиця 2

**Структура інвестованих активів НПФ в Україні
станом на січень 2019 року**

Активи	Обсяг, млн.грн	Питома вага, %
Грошові кошти, розміщені на вкладних (депозитних) банківських рахунках	985,5	35,9
Цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України	1263,5	46,0
Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	298,6	10,9
Акції українських емітентів	43,8	1,6
Об'єкти нерухомості	47,3	1,7
Банківські метали	9,8	0,4
Кошти на поточному рахунку	18,5	0,7
Активи, не заборонені законодавством України	26,2	0,9
Дебіторська заборгованість	48,3	1,8
Акції іноземних емітентів	3,7	0,1
Загальна вартість активів	2745,2	100,0

Джерело: [8].

Отже, важливим питанням для учасників в системі НПФ є здатність фонду гарантувати і примножити вкладені ним кошти для збільшення розміру майбутньої пенсії. Тому інвестування пенсійних накопичень НПФ здійснюється виключно в інтересах вкладників фонду, з урахуванням впливу ризиків, представлених на рис.1.

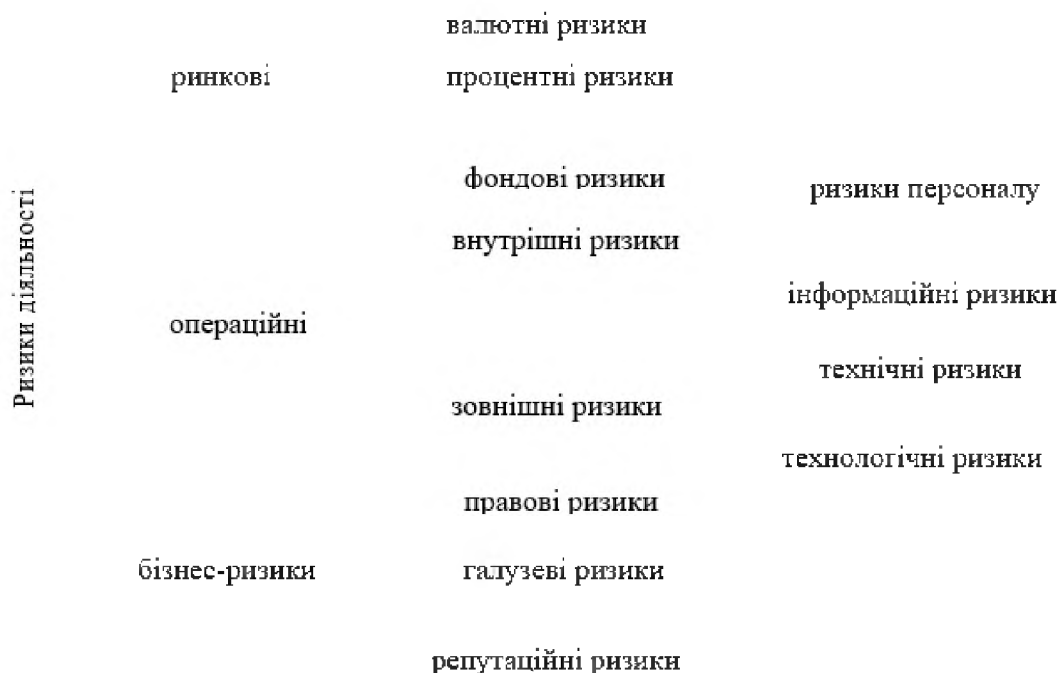

Рис. 1. Ризики діяльності НПФ

Джерело: [4,с.79].

На наш погляд, перспективним підходом до управління інвестиційним портфелем НПФ є його поділ на дві складові: стратегічну та ризикову. За такого підходу основою інвестиційного портфеля пенсійних накопичень є інструменти з фіксованою дохідністю (облігації та депозити). Ризикову частину портфеля формують за рахунок інструментів із ринковою дохідністю.

Всі активи недержавних пенсійних фондів постійно інвестуються і не накопичуються, бо інакше інфляція їх «з’їсть». Потрапивши на рахунок НПФ в банку, кошти стають доступні КУА, який намагається інвестувати їх, щоб отримати максимально можливий прибуток при мінімально можливому ризику.

Куди інвестуються кошти? Напрямоків існує багато, а розмір інвестицій у ту чи іншу сферу суворо контролюється та регулюється законом. Так, наприклад, КУА не може всі отримані кошти покласти на

депозит в Ощадбанк чи придбати за них державні боргові облігації. Натомість вона має диверсифікувати інвестиції, щоб зменшити рівень ризику.

Рис.2. Куди інвестують недержавні пенсійні фонди

Джерело: [8].

Всі інвестиції які владують НПФ не є довгостроковими і, отже, відіграють позитивну роль для економіки, оскільки пенсійні фонди є практично єдиними організаціями, які зацікавлені в довгострокових проектах і готові вкладати в них свої гроші.

Більшість приватних пенсійних фондів в Україні - 44 фонду - знаходяться в Києві. 6 фондів - в Донецькій області, четвертий Дніпропетровськ. В Україні існує 64 недержавних пенсійних фонди. Всі вони мають сумарні активи в 2,6 мільярда гривень.

Якщо порівнювати дані цифри, то слід сказати, що коли в 2018 році в бюджеті не вистачило приблизно 11 000 000 000 гривень – Кабміну прийшлось взяти ці кошти з інших соціальних програм. Загалом, бюджет єдиного пенсійного фонду становить близько 400 мільйонів гривень [8].

Більше 800 000 чоловік користуються послугами приватних пенсійних фондів в Україні, з яких близько 10% уже отримують пенсії.

Більшість вкладників недержавних пенсійних фондів - це чоловіки, які становлять 58% від всіх учасників, інша частина вкладників складається з людей у віці від 25 до 50 років.

Таким чином, щоб здійснювати прибуткову інвестиційну діяльність потрібно розширювати напрямки інвестування пенсійних активів. Також потрібно сказати, що вкладання грошей в іноземні активи та акції, та страхування розміщених активів є найбільш ненадійними джерелами розміщення активів. Як показало дослідження, НПФ України не практикують вкладання інвестицій пенсійних активів у такі активи.

Висновки. Удосконалення інвестиційного процесу недержавних пенсійних фондів в разі реалізації запропонованих заходів не тільки призведе до збільшення інвестицій у фонди та збільшення рівня виплат вкладникам, а й сприятиме стабілізації ринку.

Перспективним напрямком подальшого вдосконалення інвестицій в пенсійні активи є перехід від кількісних методів регулювання складу і структури інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів до регулювання на основі розумного інвестора. Застосовуючи принцип розумного інвестора, НПФ приймає рішення про розподіл активів в залежності від інвестиційних цілей і ринкових обмежень. Цей метод дозволить більш адекватно реагувати на виклики ринку, зберігаючи прозорість і надійність інвестицій в пенсійні накопичення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057–IV [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.rada.gov.ua/
2. Функціонування добровільних приватних пенсійних систем в Україні: огляд та рекомендації – К.: Світовий банк, 2008. – 40 с.
3. Діденко Л. В., Головенко І. П. Система недержавного пенсійного забезпечення і розвиток фінансового посередництва в Україні. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. № 1. с. 244.
4. Кириленко О., Сидорчук А. Недержавні пенсійні фонди на фінансовому ринку: світовий досвід та реалії України. Світ фінансів. 2005. Вип. 3-4. с. 242.
5. Козак Г. І. Недержавні пенсійні фонди: зарубіжний досвід та уроки для України. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 5. с. 328.
6. Криклій В. А. Зарубіжний досвід функціонування недержавних пенсійних фондів та можливості його застосування в Україні. Економічний часопис – XXI. 2013. № 1-2(2).с. 137.

7. Штепенко К. П., Деркаченко А. В. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Молодий вчений. 2016. № 12.1 (40). С. 1006–1010.

8. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.2018/ Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202018.pdf.

Група ФМР-18-1

Білорус Артем Ігорович,

студент групи ФМР-18-1

Науковий керівник:

Вовчак Ольга Дмитрівна,

д.е.н., професор

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

У статті визначено сутність, складові елементами та мету механізму управління фінансовою безпекою банківської установи. Схематично відображено механізм управління фінансовою безпекою банків. Обґрунтовано, що саме від якості та ефективності розроблених заходів управління фінансовою безпекою банківської установи залежить її успішне та прибуткове функціонування.

Ключові слова: *банківська система, фінансова безпека банку, управління фінансовою безпекою банку, механізм управління фінансовою безпекою банку.*

Постановка проблеми. Банківська система це – визначальний елемент фінансово-кредитної системи країни, адже в ній здійснюється значна кількість фінансових операцій, які обслуговують усі галузі економіки держави. В умовах фінансової кризи, коли відслідковується тенденція до погіршення показників платоспроможності, рентабельності та фінансового стану банківських установ України, саме від створення ефективного механізму управління фінансовою безпекою банку залежить його фінансовий стан та вектор розвитку в стратегічній і тактичній перспективах. Адже формування та реалізація механізму управління фінансовою безпекою банку в практичному використанні дасть змогу збільшити ефективність прийняття управлінських рішень стосовно використання ресурсів банку й забезпечить налагоджене функціонування всієї банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей механізму управління фінансовою безпекою банку займалися

такі науковці: Барановський О. І. [1], Болгар Т. М. [2], Вовченко Р. С., Корнієнко Ю. В. [3] та ін. Значна кількість наукових праць з цієї тематики підтверджує актуальність обраної теми та свідчить, що в сучасних умовах розвиток економіки неможливий без надійного управління фінансовою безпекою банків та банківського сектору загалом.

Мета статті полягає у визначенні особливостей формування механізму управління фінансовою безпекою банківської установи.

Виклад основного матеріалу. Під механізмом управління фінансовою безпекою банку слід розуміти сукупність фінансово-економічних, фінансово-мотиваційних, фінансово-організаційних та фінансово-правових дій щодо прийняття управлінських рішень задля забезпечення захисту фінансових інтересів банку, які дають змогу координувати інтереси взаємодіючих сторін, об'єктів і суб'єктів управління й спрямовані на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз.

Складовими елементами системи управління фінансовою безпекою банку є суб'єкти й об'єкти управління, фінансові інтереси, мета та завдання управління, принципи та функції управління.

До суб'єктів управління фінансовою безпекою можна віднести керівників банківських установ, а у значних за розмірами банках створюються відповідні служби безпеки банку, які виконують завдання, пов'язані з контролем операцій щодо незаконно отриманих коштів і забезпеченням зберігання готівки, фінансових документів та цінних паперів.

Основними об'єктами управління фінансовою безпекою банків є не лише фінансові ресурси (капітал, залучені та позичені кошти), за допомогою яких банк виконує свою діяльність, але й ті сфери, які він обслуговує [4, с. 306].

Наступним елементом системи управління фінансовою безпекою банків є фінансові інтереси. Саме на їх захист націлене забезпечення фінансової безпеки банківської системи. Система фінансових інтересів включає:

- інтереси кредиторів (отримання вкладниками максимального прибутку від надання позичкового капіталу в тимчасове користування банкам);
- інтереси позичальників (максимізація корисності або прибутку позичальників за рахунок використання грошової вартості, отриманої від банків на умовах платності та поверненості);

- інтереси банків: отримання банками максимального прибутку від виконання своєї діяльності;
- інтерес центрального банку (стабільність національної валюти);
- інтереси суб'єктів економіки (повне задоволення потреб економіки в грошовій масі) [5, с. 160].

Потрібно зауважити, що для ефективного управління фінансовою безпекою банку необхідна наявність високого рівня гармонізації та узгодження фінансових інтересів банківських суб'єктів (керівництва та персоналу банку) з інтересами навколишнього середовища. Фінансові інтереси при їх недостатній, несвоєчасній або відсутній реалізації можуть стати ризиками, загрозами чи небезпеками діяльності банківської установи, перешкодами для реалізації інших інтересів безпеки банку.

Формування системи управління фінансовою безпекою банків має відбуватися на основі поставленої мети. Науковці формулюють мету системи управління фінансовою безпекою банку по-різному:

по-перше, це досягнення максимальної стабільності функціонування і навіть створення основи й перспектив зростання незалежно від об'єктивних та суб'єктивних загрозливих факторів;

по-друге, це усунення можливостей завдання шкоди банку або втрати ним вигоди, забезпечення його стійкого й максимально ефективного функціонування в цей час та накопичення достатнього потенціалу розвитку для зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій та угод;

по-третє, безперервно-стійка підтримка стану, який характеризується збалансованістю й стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз [3, с. 112].

Тому, ефективний механізм управління фінансовою безпекою банку повинен мати на меті план дій щодо забезпечення стабільних показників фінансового стану банку як у поточному, так і в перспективному періодах, та усунення можливості впливу зовнішніх і внутрішніх загроз його безпеці.

Отже, на основі проведеного дослідження можна схематично відобразити систему управління фінансовою безпекою банків таким чином (рис. 1):

Рис. 1. Система управління фінансовою безпекою банку

Джерело: складено автором за даними [2]

Аналізуючи рис. 1, можна дійти до висновків, що визначальним елементом системи управління фінансовою безпекою банків є суб'єкти управління (керівництво банку та персонал), оскільки саме вони приймають рішення й несуть відповідальність за ефективність процесу управління фінансовою безпекою банку, формують фінансові інтереси, встановлюють мету та завдання, які потрібно досягти в процесі управління фінансовою безпекою.

Водночас відзначимо, що механізм управління фінансовою безпекою банку багатосторонній та складний процес, головна умова функціонування якого – своєчасність виявлення й усунення загроз фінансовій безпеці банку.

Висновки. Отже, у процесі дослідження встановлено, що механізм управління фінансовою безпекою банку це – сукупність фінансово-економічних, фінансово-мотиваційних, фінансово-організаційних та фінансово-правових дій щодо прийняття управлінських рішень задля забезпечення захисту фінансових інтересів банку, які дають змогу координувати інтереси взаємодіючих сторін, об'єктів і суб'єктів

управління й спрямовані на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз.

Забезпечення ефективної взаємодії всіх елементів механізму управління фінансовою безпекою банку дасть змогу досягти запланованих результатів банківської діяльності за умов економічної нестабільності та фінансової кризи. Для кожного банку важливо здійснювати дії щодо управління фінансовою безпекою узгоджено й обґрунтовано, оскільки фінансова безпека – це важливий інструмент для забезпечення успішного та прибуткового функціонування банківської установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О.І. Чинники банківської безпеки. Вісник Національної академії наук України. 2014. № 1. С.178-185.
2. Болгар Т.М. Роль і місце фінансової безпеки банків в комплексі фінансової безпеки держави. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. 2015. № 7. Ч.2. С.17-22.
3. Корнієнко Ю. В. Фінансова безпека банків як об'єкт наукового дослідження. Фінанси, облік і аудит. 2016. № 17. С. 108–114.
4. Савчук А. В. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. Фінанси і кредит. 2014. С. 306–307.
5. Шиян Д. В. Організаційно-методичні аспекти формування механізму фінансової безпеки банківської системи. Фінансовий простір. 2017. № 2. С. 152–163.

Воротнікова Марина Сергіївна,
студентка групи ФМР-18-1

Науковий керівник:
Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор

ОРГАНІЗАЦІЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

Постановка проблеми. Однією з найголовніших умов для розвитку економіки України є саме ефективність банківської системи. До основних складових стабільності та інвестиційної привабливості для суб'єктів господарської діяльності, таких, як інвесторів та вкладників належать: прогнозованість, прозорість, а також ефективність діяльності щодо управління банківською системою. Як відомо, ті процеси, які сьогодні відбуваються в політичній та економічній сфері у світі, зумовили істотний вплив на рівень економічного та фінансового стану України, тому питання щодо ефективності антикризового управління постало більш гостро. Отже, слід приділити значну увагу антикризовому управлінню, адже за допомогою нього збільшується можливість, вчасного розпізнання і успішного подолання найскладніших проблем у розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Банківські кризи були досліджені як вітчизняних, так і зарубіжними вченими. Сучасна наукова література має праці М. Бас, Н. Гавловська, С. Міщенко, С. Науменкова, О. Петрик, Л. Швайка та інші науковців, які активно досліджують проблеми банківської системи, а саме антикризового управління нею. Хоча існує значна кількість досліджень науковців, щодо сутності та інструментів для антикризового управління, тема залишається актуальною і сьогодні, це і формування ефективного антикризового управління з боку центрального банку та антикризова політика певного банку, як складової банківської системи.

Метою дослідження є аналіз сучасних кризових явищ в банківській системі України, визначення функцій і напрямків центрального банку відносно антикризового управління банківською системою.

Виклад основного матеріалу. Сьогоднішня банківська система України має стан рецесії, підставами для цього були не тільки наслідки фінансово-економічної кризи у світі, але і політичні фактори,

які ще більше посилили даний спад. Через недовіру до банківської системи України відбувся значний капіталовідтік, що і довело слабкі сторони системи. Промислового виробництва, купівельна спроможність громадян зазнала спаду, що позначилось на зменшенні повернених кредитів. Вилучене у боржників майно, яке перебувало під заставою, не покривало суму кредитів.

Законодавство стосовно правомірності вилучення є неоднозначним, що погіршує розуміння та відносити між клієнтами та банками. Система прогнозування та попередження кризи, можна сказати, відсутня, адміністрації банківських установ не досить серйозно відноситься та реагує на оперативні проблем та обмеженість чи взагалі відсутність резервів, які є необхідними, це призвело до того, що частина українських банків зіткнулась з проблемою банкрутства.

Дослідники вважають, що значну роль в поглибленні кризи банківських установ зіграли диспропорції у проведенні фінансової та монетарної політики НБУ, а саме використання не обґрунтованої економічними показниками облікової ставки НБУ, надлишкове розширення курсового валютного коридору, що, як відомо, є поштовхом до більшого розвитку інфляції та є ускладненням для функціонування банків [3, с. 269].

Згідно з даними сайту Національного банку України, станом на 01.01.2015 року в Україні функціонувало 163 банківські установи (в тому числі 51 банк з іноземним капіталом). На 01.01.2019 року в Україні функціонує 77 банків, з них 37 банки з іноземним капіталом. [6] Отже, упродовж 2015- 2019 років 86 банків були виведені з ринку, це говорить про те, що антикризове управління було не ефективним, адже внаслідок політичних та економічних криз, з якими зіткнулась економіка країни, значна кількість банківських установ була ліквідована, що негативно позначилось на економіці країни.

Розвиток як політичних і фінансових, так і банківських криз, які ми спостерігаємо протягом останніх десятиліть, довів, що сьогодні для центральних банках суттєво змінюється їх роль та функції, які раніше були органами, що регулюють обіг грошей та банківську систему, а тепер перетворюються на органи, які безпосередньо впливають на антикризове управління фінансовими і банківськими системами. [5, с. 267].

Антикризове управління – це система управління, яка має глибокий характер та спрямована на попередження і виключення

несприятливих для суб'єктів економіки явищ, використовуючи наявні ресурси та потенціал, або виконання спеціальних процедур (наприклад, санація, банкрутство, реструктуризація, ліквідація) [5, с. 268].

Зарубіжні науковці переважно визначають антикризовий менеджмент як діяльність, що є необхідною для подолання стану, який є загрозою для існування суб'єкта господарювання, також основна увага приділяється саме виживанню. Водночас наголошується, що кризи мають і позитивний характер, а під антикризовим управлінням розуміють створення інструментів, які дають можливість сповістити про приближення періоду, який є переломним, та виникнення необхідності розробки нового курсу для розвитку.

Сьогодні банківська структура України проводить бути беззахисною, її антикризові програми є неефективні.

Ситуації, які неможливо передбачити, зміни, що відбуваються швидким темпом, нові проблеми, які пов'язані з управлінням, яких раніше не зустрічалися банки, це лише частина викликів для банківської системи України умовах сьогодення. Відбулась трансформація і цілей діяльності банків: якщо раніше банки були зосереджені на ефективну діяльність, підвищення стабільності та максимізації прибутку, то сьогодні все важливішим є питання виживання та стабілізації фінансового стану [1, с. 78-79].

Позитивне антикризове управління банківськими установами України можливе за умови передбачення і попередження складних проблем, та постійного пошуку методів та способів для їх розв'язання.

Проаналізувавши роботи науковців можна визначити існування п'яти етапів при управлінні кризою, такі як: 1 – визначення проблем, 2 – сортування проблем за їхньою значимістю для банку; 3 – вироблення варіантів стратегій; 4 – реалізація програми; 5 – оцінка програми в аспекті досягнення мети [4, с. 101-109].

При гнучкому підході до процесу управління, можливим стає досягнення заявлених цілей (реалізація п'яти етапів). Відповідно до антикризових пріоритетів, має здійснюватися і розподілення ресурсної бази.

Зі сторони держави регулювання банківського антикризового управління має бути направлене на: оновлення нормативної бази та її удосконалення; перегляд та оновлення політики НБУ (монетарної та фінансової); сприяння діяльності, що спрямована на залучення інновацій та реорганізацію банків, що мають характеристики найбільш

економічно нестійких; оздоровлення фінансового стану банків; розробка та впровадження системи депозитного страхування.

Якщо грошово-кредитна політика НБУ є ефективною та спрямованою на досягнення основної мети, також вона послідовна і доцільна при застосуванні інструментів грошово-кредитного регулювання, то це сприяє забезпеченню розвитку в стабільних умовах банківської системи країни.[1, с. 56].

До останнього часу було законодавчо закріплено у більшості світових країн головна мета діяльності центральних банків (в Україні – НБУ) – забезпечення стабільності національної грошової одиниці на основі регулювання грошового обігу та реалізації антиінфляційної політики. Але упродовж останніх років фінансові та банківські організації спонукали центральні банки приділити основну увагу посиленню фінансової стабільності, а саме, на забезпеченні стабільності банківської системи.

Тому до основних та в якійсь мірі рівнозначних завдань центральних банків можна віднести як підтримку стабільності грошової одиниці, так і забезпечення стабільності банківської та фінансової систем, а також сприяння економічному розвитку. Така структура цілей діяльності центральних банків визначає не лише їх пріоритетність для національної економіки країни, а й рівень впливу грошово-кредитної політики на їх вирішення. Це відбувається насамперед тому, що інструментів, які використовує центральний банк, є обмеженими, а тому вони неодмінно мають бути використані за цільовим призначенням, таким чином, відбувається забезпечення почергового досягнення окремих цілей [2, с. 109].

Висока ймовірність, що у процесі діяльності банку, виникнуть кризові явища, обумовлює потребу у впровадженні спеціалізованих заходів для протидії їх розвитку та нейтралізації. Засобом такої протидії має бути антикризове управління банком.

Отже, на мою думку, антикризове управління банком має включати:

- розробку стратегій, що дозволяють досягати конкурентних переваг на ринку з урахуванням ризиків;

- формування антикризової команди менеджерів і реалізація програми по виходу з кризи;

- проведення заходів, направлених на залучення фінансових ресурсів в організацію і реструктуризація кредиторської заборгованості; вибір оптимальної кадрової політики;

створення системи попередження кризових явищ та їх прогнозування.

Антикризовий менеджмент може містити в собі чимало функцій, щоб досягнути стабілізації банківської установи та сприянню її стабільної ефективної діяльності.

Висновки. Основний моментом, який використовується при дослідженні банківських криз – аналіз їх впливу на банківську систему. Економічні наслідки для країни залежать від числа банків, що постраждали від кризових явищ. Якщо банки, які є системно важливими (вони здійснюють найбільшу кількість основних банківських операцій), починають відчувати серйозні труднощі, кризу можна вважати системною, вона загрожує всій банківській системі.

Отже, діагностика та попередження банківських криз, має стати стратегічним напрямком у програмах і прогнозах економічного розвитку країни. Подальші наукові дослідження потребують доопрацювання науково-методичних підходів до антикризового моніторингу фінансового стану банку та розробки практичних рекомендацій щодо планів реагування на кризові явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бас М. А. Антикризове управління банківськими установами: теоретичний аспект. Підручник. 2016. № 5. С. 25-27.
2. Гавловська Н. І. Антикризовий менеджмент банківських установ України / Н.І. Гавловська, О.В. Белінська, Є.М. Рудніченко, // Вісник Хмельницького національного університету, Хмельницький, 2017., № 3. С. 107-110.
3. Кириченко О.А. Банківський менеджмент. Підручник. К.: Знання, 2015. С. 831.
4. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством. Підручник. К.: КНТЕУ, 2017. С. 824.
5. Міщенко С.В. Поєднання функцій стратегічного розвитку та антикризового управління в діяльності центральних банків / С.В. Міщенко, В.І. Міщенко // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Актуальні проблеми економіки», 2018., №2/176. С. 266-272.
6. Національний банк України. Показники банківської системи [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/pubHsh/article7art_icH36081&caï_ib=3600.

Євгієнко

Олександр Володимирович,

студент групи ФМР-18-1

Науковий керівник:

Вовчак Ольга Дмитрівна,

д.е.н., професор

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки відбувається значне посилення конкурентної боротьби на фінансових ринках, відповідно однією з основних проблем, яка стоїть перед національною банківською системою, є підтримка на належному рівні її фінансової стійкості, що дає змогу банкам виконувати функції із забезпечення економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню управління фінансовою стійкістю банківських установ приділяється багато уваги у вітчизняній теорії та банківській практиці. Зокрема, важливе місце в дослідженні даного питання посідають праці учених-економістів О. Барановського, І. Васькович, Ж. Довгань, В. Живалов, Л. Зверук, О. Кириченка Л. Ключко, І.Микитчик, В. Міщенко, І. Нідзельської, Л. Примостки, О. Яременко та багатьох інших.

Метою дослідження є розкриття сутності та виокремлення основних напрямів підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю банку.

Виклад основного матеріалу. В умовах кризи та динамічного розвитку фінансового ринку, важливе значення приділяється управлінню фінансовою стійкістю його головних суб'єктів, зокрема банків.

Серед науковців немає єдиного підходу до трактування поняття фінансової стійкості. У табл. 1 подано підходи різних вчених. Узагальнення наведених підходів до визначення поняття «фінансова стійкість» дає підстави стверджувати, що фінансова стійкість банків – «це комплексна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів, виконувати свої функції, незважаючи на вплив чинників зовнішнього та внутрішнього середовища».

Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість»

Автор	Визначення
Л.А. Ключко	«Статичну фінансову стійкість автор визначає як дотримання параметрів діяльності банку (капітал, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рівень проблемних активів тощо) в допустимих межах. Динамічна фінансова стійкість означає врівноважене і збалансоване зростання позитивних та зниження негативних параметрів діяльності банку в межах допустимого ризику відповідно до визначеної системи узгоджених стратегічних і поточних цілей його функціонування у процесі прогресивного розвитку» [1]
І.М. Васькович	«Фінансова стійкість банку – це якісна й кількісна характеристика здатності системи трансформувати банківські ресурси (фінансові, трудові, інформаційні) та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів» [2]
І.І. Микитчик	«Фінансова стійкість – це частковий вияв фінансової надійності або характеристика терміна “надійність» [3]
Г.Ю. Бец	«Стійкість (надійність) банківської системи передбачає здатність системи виконувати базові і нові функції незалежно від характеру зовнішніх впливів, у тому числі на основі якісної зміни власної структури» [4]

Джерело: складено автором на основі [1-4]

Основні види фінансової стійкості банку відповідно до класифікації НБУ наведені на рис. 1.

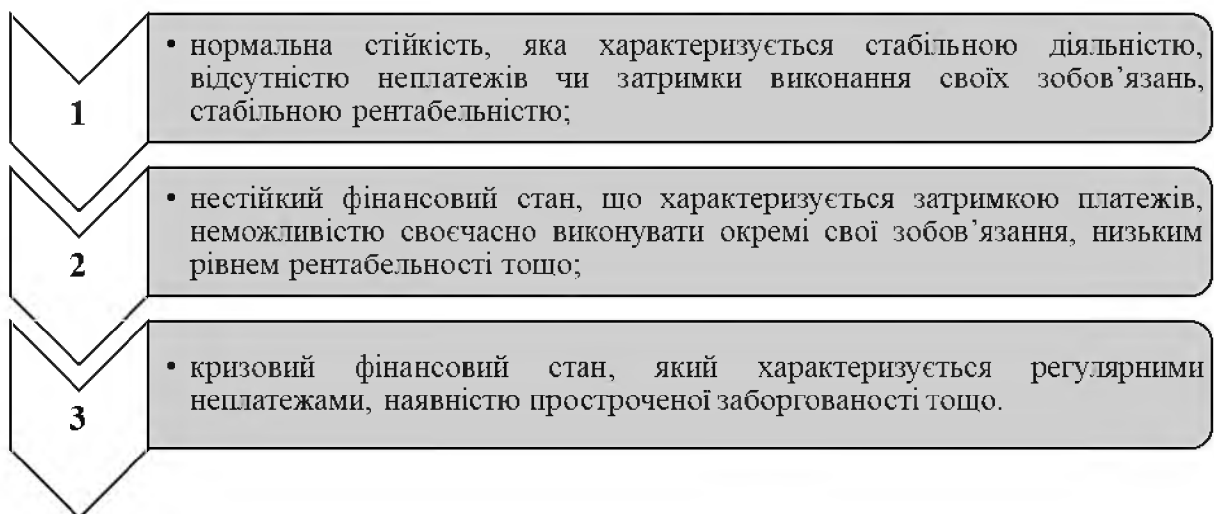

Рис. 1. Основні види фінансової стійкості банку

Джерело: складено автором на основі [5]

Доцільно також зазначити, що фінансова стійкість банківської установи означає, що банк здатний постійно відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на достатньому рівні, щоб могли нормально функціонувати у конкурентному середовищі.

Загалом чинники, які впливають на рівень фінансової стійкості банківських установ, доцільно поділити на зовнішні, внутрішньосистемні і загальнодержавні (рис. 2).

Рис. 2. Основні види фінансової стійкості банку

Джерело: складено автором на основі [6]

Банківські установи сьогодні функціонують в складних економічних умовах. Динамічні зміни на внутрішньому та зовнішньому ринках, нестабільність внутрішнього економічного середовища в країні, динаміка курсу валют, політичний дисбаланс та інші чинники ускладнюють роботу банків. Відповідно в таких нестабільних умовах, банки повинні приділяти особливу увагу управлінню власною фінансовою стійкістю.

Сьогодні не існує єдиного підходу до побудови ефективного механізму управління фінансовою стійкістю банку. Найбільш оптимальним, на нашу думку, є механізм управління фінансовою стійкістю банку, запропонований ученими Л. А. Зверук і С. К. Боева [7], серед основних елементів якого чільне місце посідають методи управління (рис. 3).

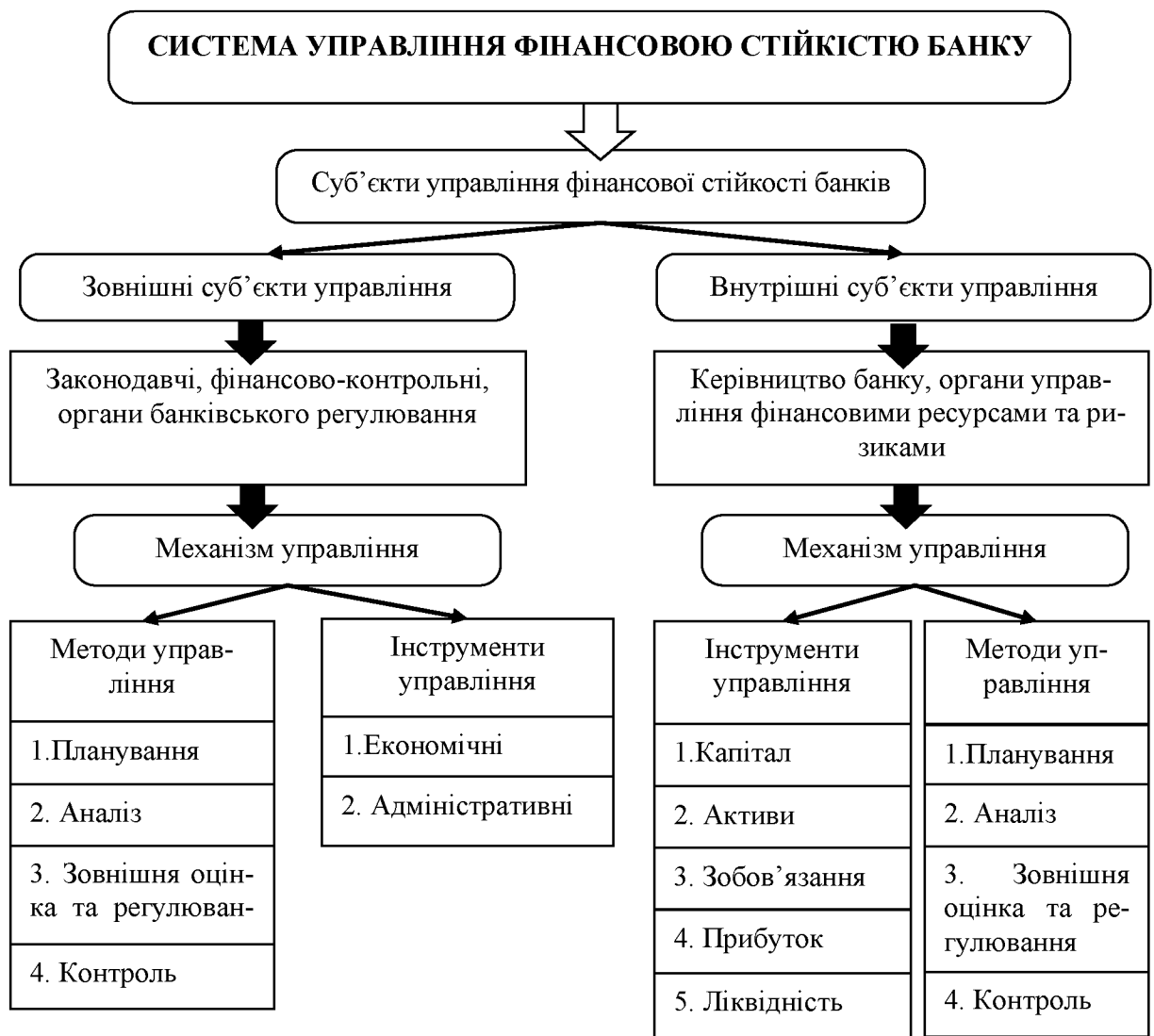

Рис. 3. Схема механізму управління фінансовою стійкістю банку

Джерело: складено автором на основі [6-8]

Зокрема, в механізмі управління фінансовою стійкістю банку (рис. 3) доцільно особливу увагу звернути на планування та аналіз.

Планування є першим і одним з головних методів в механізмі управління фінансовою стійкістю. Планування передбачає постановку цілей і визначення тактики й стратегії, досягнення основної мети, яка полягає у забезпеченні фінансової стійкості банку, яка відповідно посприяє перетворенню стратегічної мети в конкретні результати фінансових показників через використання відповідних фінансових інструментів [7].

Ще не менш важливим методом механізму управління є здійснення аналізу основних показників фінансового стану банку, який дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки у різних секторах

діяльності банку. Доцільно зазначити, що у банківській практиці використовують переважно експрес-метод на основі структурно-коефіцієнтного аналізу та експрес-метод на основі коефіцієнтного аналізу, а також рейтингову систему [8].

Висновки. У сучасних ринкових умовах, при здійсненні управління фінансовою стійкістю банку, важливо враховувати конкретні економічні умови сьогодення, в яких безпосередньо функціонує банк. Необхідно також відповідно до змін в економічному середовищі вносити корективи до механізму управління фінансовою стійкістю.

Для збереження позицій на ринку, банки сьогодні розробляють стратегію, в якій прораховують поетапно тактику покращення свого фінансового потенціалу відповідно до внутрішніх та зовнішніх чинників впливу. Відповідно управління фінансовою стійкістю банків передбачає об'єктивне визначення її поточного, а також бажаного стану, а ще скоординоване управління фінансами банківської установи та вибір таких управлінських рішень, котрі посприяли б його фінансовій стійкості.

Враховуючи кризовий період вітчизняної економіки та нестабільність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, необхідно ретельно продумувати систему управління фінансовою стійкістю банку, зокрема звертаючи увагу на планування та аналіз, а також системно здійснювати моніторинг основних показників своєї діяльності і розробляти свою стратегію розвитку максимально еластичною до змін на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключко Л.А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л.А. Ключко. – Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – Київ : 2002. – 21[1] с.
2. Васькович І.М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / І. М. Васькович. – НАН України, Ін-т регіон. дослідж. – Львів, 2006. – 19 [1] с.
3. Микитчик І.І. Порівняльний аналіз методик рейтингової діяльності банків / І.І. Микитчик // Регіональна економіка. – 2007. – №3. – С. 167– 173.

4. Живалов В.Н. Повышение устойчивости функционирования коммерческих банков : автореф. дис. на соискание науч. степ. канд. экон. Наук : спец. 08.00.01 – «Финансы, денежное обращение, кредит» / В.Н. Живалов; Финансовая академия. – М. : 1997. – 21[1] с.

5. Фінансова стійкість банку. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua>

6. Зверук Л. А. Концептуальні засади дослідження управління фінансовою стійкістю банківських установ / Л. А. Зверук, С. К. Боєва. // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2017. – №3. – С. 288–293.

7. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків [текст] підручник. / М. І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєва.– Одеса, 2014.– 485 с.

8. Яременко О. Р. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку / О. Р. Яременко, А. В. Беренич. // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – №20. – С. 918–923.

Забарний Алік Борисович,
студент групи ФМР-18-1

Науковий керівник:

Новицький Віталій Андрійович,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ КОМПАНІЄЮ

Постановка проблеми. Останнім часом стає очевидним, що вітчизняний страховий ринок так і не подолав наслідки фінансово-економічної кризи. Тому для українських страхових компаній період, котрий зазвичай називають посткризовим, можна визначити як «перехід кризи від гострої до латентної форми». Тому як ніколи актуальною й важливою темою є розроблення антикризових заходів, здатних вивести систему управління страхових компаній на новий рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання антикризового управління в страхових компаніях розглядалися в працях Н.М. Внукової, О.О. Гаманкової, М.А. Дем'янчука, Т.О. Журавльової,

А.А. Мазаракі, С.С. Осадця, З.П. Плиса, В.М. Фурмана та ін. Але окреслена проблематика є настільки багатогранною, що, безумовно, потребує подальших наукових досліджень.

Метою дослідження є визначення перспективних заходів антикризового управління страховою компанією.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості є пріоритетним завданням антикризового управління страховою компанією. Це завдання є досяжним за наявності страхового фонду, достатнього для виконання взятих на себе зобов'язань. Для згладжування негативних тенденцій у розвитку страхової компанії керівництву доцільно здійснювати ряд заходів антикризового управління, спрямованих на збільшення платоспроможності страхової компанії.

На основі аналізу системи показників ми рекомендуємо використовувати наступні заходи антикризового управління.

1. Оптимізації тарифної політики. З метою забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості головним завданням кожної страхової компанії є формування страхового фонду, достатнього для виконання взятих на себе зобов'язань страхового захисту. Страховиком визначається частка участі кожного страхувальника у створенні страхового фонду, тобто визначаються розміри тарифних ставок (страхових тарифів) [3].

Питання побудови страхових тарифів займають центральне місце в діяльності будь-якого страховика. Їх значущість визначається тим, що страховик, як правило, здійснює ряд різноманітних за змістом і характером видів страхування, які потребують адекватного математичного вимірювання взятих за договорами зобов'язань. Проте проблема полягає у визначенні нетто-ставки. Це пов'язано або з повною відсутністю статистичних даних, або з їх недостовірністю. Для правильного розрахунку тарифу можна використовувати дані різного роду статистичних спостережень, не пов'язаних зі здійсненням страхової діяльності, а також експертні оцінки. Аналогічна проблема у страхових компаній існує при прийнятті на страхування рідкісних, унікальних об'єктів (космічні апарати, повітряні та морські судна і т.д.), а також у зв'язку з особливостями індустріального розвитку України, будь-якого великого промислового підприємства. До того ж, при розрахунку тарифів тут неможливо скористатися існуючими методами, оскільки в їх основі лежить закон великих чисел.

У традиційному розумінні чим меншу кількість об'єктів прийнято на страхування, тим більшим повинен бути розмір тарифної ставки. Але в умовах ринку і такий підхід неприйнятний. Для будь-якого страхувальника розмір плати за страхову послугу повинен залежати лише від реальної вартості ринку, а не від кількості аналогічних договорів страхування, наявних у портфелі тієї чи іншої компанії.

Нині типовому страховику, який здійснює велику кількість різних видів страхування, але по кожному з них має малий портфель, дуже складно оцінити той чи інший ризик, керуючись лише власним досвідом. Необхідно спиратися на ставки, які вже діють на ринку, або на інформацію великих страхових компаній із досить представницьким портфелем по даному виду страхування.

В сучасних умовах, коли страхування здійснюється різними страховими організаціями, розмір тарифної ставки стає одним із елементів конкуренції, яка постійно стимулює страховиків до зниження тарифів, обґрунтованого з точки зору залучення клієнтів, але необґрунтованого з позиції фінансової стійкості компанії.

2. Посилення перестраховального захисту. Фінансовій стійкості страховика загрожують не лише великі ризики, але і скупчення ризиків на обмеженому страховому полі. Для усунення таких можливих ситуацій страхові компанії повинні використовувати метод поділу ризику. З цією метою кожен страховик визначає для себе за окремими видами ризику найвищий розмір страхової суми, яку він може взяти на власне утримання.

Якщо пропоноване страхування перевищує цей максимум, страховик приймає на себе тільки частину його вартості, надаючи страхувальнику право застрахуватися на суму, якої бракує у інших страховиків, тобто відбувається співстрахування.

На практиці страховик приймає на страхування увесь ризик, тобто відповідальність за всією сумою. І вже від свого імені звертається до іншого страховика з пропозицією передати частину ризику на відповідальність останнього, тобто відбувається перестрахування. Мета перестрахування полягає в розподілі великих ризиків для досягнення відносної фінансової стійкості страхових операцій.

Зазначимо, якщо б портфель страхової компанії складався із значної кількості застрахованих об'єктів і при цьому приблизно однакових за розміром страхових сум, то для досягнення фінансової стійкості операцій не довелося б удаватися до допомоги перестрахування.

Отже, якщо сукупність ризиків, прийнятих даним страховиком, забезпечує фінансову стійкість страхових операцій без перестрахування, то воно й не потрібне. Якщо фінансова стійкість забезпечена не повністю, то об'єкти не можуть бути прийняті даним страховиком цілком на власну відповідальність, і частину ризику треба перестрахувати з метою недопущення істотного погіршення фінансової стійкості страхової компанії.

3. Управління ризиками. Основна діяльність страховика пов'язана з рухом фінансових ресурсів страхової компанії та ефективністю страхових операцій. Поетапне управління ризиком основної діяльності дозволяє усунути побічні ефекти, що знижують сталий розвиток страхової компанії.

До завдань управління ризиками та проведення аналізу відносяться:

- виявлення рентабельності страхових операцій і фінансової стійкості страхової компанії в цілому;
- оцінка ступеня виконання страховиком програмних заходів, плану, прогнозу фінансового розвитку;
- оцінка заходів ризик-менеджменту, розроблених для ліквідації виявлених недоліків.

В цілому, управління ризиками основної діяльності страхової компанії зводиться до аналізу стійкості страхових операцій та проблеми формування збалансованого портфеля страховика, що вимагає розгляду страхового ризику за його страховою оцінкою та ступенем ймовірності настання збитку. За допомогою управління ризиком основної діяльності страховика можливе усунення побічних ефектів, що знижують стійкий розвиток страхової організації.

4. Об'єднання страховиків. Згідно Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР фізичні особи та юридичні особи з метою страхового захисту своїх майнових інтересів можуть створювати товариства взаємного страхування в порядку і на умовах, визначених законодавством України [2]. Однак нормативної бази для ТВС до теперішнього часу так і не створено, тому нечисленні товариства взаємного страхування існують в організаційно-правовій формі некомерційних організацій.

Ряд основних положень щодо взаємного страхування міститься в Цивільному кодексі України. Відповідно до норм ЦК України товариства взаємного страхування можуть страхувати майно та інші

майнові інтереси своїх членів. ТВС – страхова організація некомерційного типу, що не має на меті отримання прибутку зі створеної страхової компанії, тобто велика організаційна форма проведення страхування (у США, Японії і т.д.). Вона виступає як об'єднання фізичних або юридичних осіб на підставі добровільної угоди між ними для страхового захисту своїх майнових інтересів. ТВС є юридичною особою і відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном. Кожен страхувальник є членом-пайовиком ТВС.

Товариствам взаємного страхування притаманна низка переваг. ТВС не є прямими конкурентами акціонерних та інших комерційних страхових компаній, оскільки, в силу об'єктивної життєвої потреби людей у взаємності мають свій, відмінний від комерційного принципу страхування, сектор страхового захисту майнових інтересів громадян та організацій.

Іншою формою добровільного об'єднання страховиків є страховий пул, який не є юридичною особою і створюється на основі угод між страховиками на умовах солідарної відповідальності його учасників з виконання зобов'язань. Страхові пули широко представлені у всіх країнах з розвинутою системою страхування. Їх створення переслідує наступні цілі: подолання недостатньої фінансової ємності окремих страховиків; забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страхових операцій; гарантії страхових виплат клієнтам; забезпечення можливості прийняття на страхування великих ризиків, одноосібне несення яких не під силу найбільшим страховим компаніям [1].

Діяльність пулу будується на принципі співстрахування. Кожна страхова компанія передає до пулу застраховані ризики, отримує певну частку зібраної страхової премії і несе таку ж частку відповідальності за відшкодування збитків. Квота членів пулу визначається пропорційно обсягу переданих внесків або встановлюється контрактною угодою. Пул може організовувати перестрахування великих ризиків.

5. Автоматизації виробництва й використання нових програмних продуктів. Розвиток інформаційних технологій дозволяє істотно знизити витрати з укладення і супроводу страхових договорів та полісів. До того ж, як показує практика, вдосконалення технологічних процесів і систем у страховій компанії сприяє суттєвому зниженню операційного ризику, дозволяє вийти на якісно новий рівень автоматизації процесів обслуговування клієнтів.

Висновки. Таким чином, в якості перспектив вдосконалення антикризового управління страхової компанії та згладжування негативних тенденцій в управлінні страховими організаціями ми рекомендуємо звернути увагу на наступні напрями: оптимізація тарифної політики, посилення перестраховального захисту, управління ризиками, об'єднання страховиків, автоматизація виробництва та використання нових програмних продуктів. Їх використання дозволить зміцнити фінансову стійкість страхової компанії, будучи антикризовою профілактикою кризових явищ в управлінні страхової компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. Страхування: навч. посібн. Одеса, 2017. 296 с.
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1996. № 18. Ст. 78
3. Стемковська І. В. Актуарні розрахунки: підходи до визначення та їх методика щодо страхування посівів сільськогосподарських культур. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес, 2015. Вип. 211(1). С. 181 – 187.

Істоміна Анастасія Ігорівна,
студентка групи ФМР-18-1
Науковий керівник:
Вовчак Ольга Дмитрівна,
д.е.н., професор

ОРГАНІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЦЬОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ

Розглянуто значення регулювання банківської діяльності та банківського нагляду і тієї ролі, яку вони відіграють в умовах ринкової економіки. Проаналізовано організацію банківського нагляду і структуру органів нагляду в країнах Європейського Союзу. Запропоновано можливість використання контрольних заходів і методів банківського нагляду для застосування в банківській системі України.

Ключові слова: *банківська система, банківський нагляд, Базельський комітет з банківського нагляду, фінансова стійкість, центральний банк.*

Сучасний етап розвитку економіки країн Європейського Союзу (ЄС), як і світової економіки загалом, характеризується зростанням ролі банків і банківських систем і їх впливу на інтеграційні процеси. Конкурентоспроможність банківської системи є одним з визначальних чинників економічного розвитку, так як її високий рівень дозволяє в повній мірі використовувати широкі можливості залучення інвестицій, капіталу і технологій.

Сьогодні в рамках ЄС функціонує сучасна банківська система - Європейська система центральних банків (ЄСЦБ), яка має універсальну структуру і складається з наднаціонального Європейського центрального банку (ЄЦБ) і Національних центральних банків (НЦБ) держав - членів Євросоюзу.

ЄСЦБ не залежить від будь-яких інститутів ЄС, урядів та інших установ країн-членів Європейського економічного і валютного союзу, що відповідає загальноприйнятим принципам центральних банків.

Діяльність ЄСЦБ побудована на принципах саморегулювання (співвідношення попиту і пропозиції на валютні ресурси, дотримання вимог вільної конкуренції тощо) та державного і наддержавного

регулювання економіки. ЄСЦБ розробляє і проводить узгоджену валютну політику країн-учасниць та міжнародні валютні операції, а також розрахункові операції в межах платіжного балансу, затверджує банкноти, надає відповідні консультації тощо [1].

З метою централізованого застосування загальних правил до банків Єврозони, в 2012 році, на додаток до економічного і валютного, був створений Банківський союз. Основними цілями цього союзу є запобігання банківських криз і створення загальної структури управління процесом врятування банків, постраждалих від кризових явищ.

Здійснення єдиного банківського нагляду в рамках Європейського банківського союзу з 2014 року покладено на ЄЦБ, який виступає наглядовим органом для всіх банків Єврозони в рамках єдиного наглядового механізму.

Наднаціональний ЄЦБ є незалежною від інших органів управління Євросоюзу організацією, основним завданням якої є визначення і проведення єдиної грошово-кредитної політики, яка передбачає визначення процентних ставок, розмірів мінімальних резервів НЦБ, здійснення операцій на відкритому ринку, розробку інструкцій з проведення тієї чи іншої грошової політики тощо. ЄЦБ є єдиною організацією, яка має право дозволити емісію банкнот, виражених в євро. Крім того, у функції ЄЦБ входить зберігання і управління офіційними валютними резервами країн-учасниць, забезпечення правильного функціонування платіжно-розрахункових систем тощо.

ЄЦБ має право встановлювати правила і приймати на себе всі прямі відповідні функції з нагляду, якщо вважає це за необхідне по відношенню до будь-якого з 6 000 банків Європейського Союзу. Однак ЄЦБ фокусує свою увагу на прямому надгляді тільки за тими банками, які обсягом своїх дій або характером ризикованості створюють істотні пруденційні ризики. Таким чином, ЄЦБ в рамках уніфікованої наглядової системи несе пряму відповідальність приблизно за 150 банків, які володіють активами на суму понад 30 млрд. євро або активами, які складають більше 20% ВВП країни - члена Євросоюзу [2].

Для здійснення моніторингу банківської діяльності на території Євросоюзу в 2014 році був створений Єдиний наглядовий механізм (Single Supervisory Mechanism). Він функціонує як елемент Банківського союзу і керується Радою з нагляду, голова якої обирається зі складу правління ЄЦБ.

У рамках дії Єдиного наглядного механізму прямий нагляд за значущими банками, які здійснюють транскордонні операції, проводиться особливими наглядовими групами, які складаються з посадових осіб ЄЦБ і національних компетентних органів, що дозволяє забезпечувати інтегрований підхід до нагляду. Поряд з цим, створюються групи антикризового управління і групи нагляду за транскордонною стабільністю. Перші відповідають за перевірку ефективності антикризового менеджменту в банках та сприяння їх відновленню у разі настання кризових ситуацій. Другі групи допомагають координації філій банків за кордоном та їх взаємодії з місцевими банками, а також проводять консультації кредитних організацій з питань чинного законодавства різних юрисдикцій [3].

Порівняно з наглядом на національному рівні такий підхід дозволяє визначати надмірну ризикованість діяльності банків, пов'язані з нею чинники і вдаватися до необхідних заходів у разі, якщо ситуація на місцевих фінансових ринках буде становити загрозу фінансовій стабільності в більшому масштабі.

Нагляд за іншими банками здійснюється національними наглядовими органами в рамках однієї системи. Крім того, ЄЦБ має право втручатися в діяльність цих банків в будь-який час і, в разі необхідності, приймати на себе прямий нагляд, а національні наглядові органи і надалі залишаються відповідальними за виконання таких функцій, як захист споживачів, відмивання грошей і регулювання діяльності відділень банків третіх країн [4].

Одним з ключових органів пруденційного нагляду за банками у всьому світі і головним ідеологом впровадження єдиних стандартів у сфері банківського регулювання є Базельський комітет з банківського нагляду. Незважаючи на те, що його рішення не є обов'язковими, країнами - членами Євросоюзу прийнято зобов'язання дотримуватися рекомендацій Базельського комітету. Це рішення закріплено в Регламенті (ЄС) 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року щодо пруденційних вимог до кредитних організацій і інвестиційних компаній, а також в Директиві (ЄС) 2013/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційний нагляд за діяльністю кредитних установ та інвестиційних фірм [5].

Підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наша країна взяла на себе зобов'язання запровадити

міжнародні стандарти регулювання і нагляду в сфері фінансових послуг. У результаті Національний банк України (НБУ) і законодавчі органи почали активне впровадження європейських норм регулювання фінансового ринку, які базуються на рекомендаціях Базельського комітету. Зокрема, це стосується запровадження кількісних показників у роботі банків, таких як ліквідність чи капітал, а також оцінки бізнес моделей та стандартів корпоративного управління.

Так, розробка та запровадження нових вимог до ліквідності та достатності капіталу банків за угодою «Базель III» стали вирішенням актуального питання стабілізації української банківської системи [6]. Планується, що вже з 1 січня 2020 року банки почнуть формувати буфер запасу (консервації) капіталу понад норматив достатності основного капіталу. Мета такої консервації - підвищити здатність банків протистояти кризовим явищам і мінімізувати ризик неплатоспроможності [5].

Ще одним з ключових елементів підтримки платоспроможності та фінансової стійкості банків повинно стати регулярне залучення незалежних аудиторів для проведення аналізу якості активів всіх банків.

Враховуючи те, що більшість експертів і фінансових аналітиків вважають, що застосування рекомендацій Базельського комітету стане значним кроком на шляху до підвищення фінансової стабільності в кожній країні світу, а також закладе надійний фундамент для подальшого розвитку ефективних систем банківського нагляду, Україні потрібно прискорити дії із повної імплементації вимог «Базель III» та готуватися до впровадження опублікованого в 2014 році документу «Базель IV».

Крім того, уряду спільно з НБУ було б доцільно розглянути досвід Євросоюзу у створенні спільних наглядових груп, які складаються з посадових осіб регулятора та національних компетентних органів. Цей крок міг би дозволити знизити ризики корупції та існування «тіньових схем» в банківському секторі України.

Підводячи підсумок можна зазначити, що підходи до організації системи банківського нагляду в Європейському Союзі залежать від структури його фінансової системи і визначаються сукупністю чинників, які додають йому свою специфіку. Так, існуюча в Європейському Союзі модель визначає, що функції регулювання та нагляду здійснюються наднаціональним органом в поєднанні із центральними банками країн - членів. Позитивними моментами такого поєднання є зменшення можливих ризиків, пов'язаних з надмірною концентрацією влади в одній установі та зниження можливості виникнення протиріч в підходах щодо досягнення цінової і фінансової стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колодізев О. М., Колесніченко В. Ф. Гроші і кредит: підручник. Київ : Знання, 2010. 615 с.
2. Banking union. URL: http://ec.europa.eu/finance/general-policy/banking-union/index_en.htm.
3. Guide to banking supervision 2014. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411.en.pdf>
4. ECB Annual Report on supervisory activities 2016. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmar2016.en.pdf>
5. Лінник О. Базельський пріоритет. URL: <https://banksrating.com.ua/analytics/bazelskij-prioritet/>
6. Івасів І.Б. Тараленко О.О. Оцінка можливостей впровадження Базель III щодо відновлення діяльності неплатоспроможних банків. «Young Scientist». №2 (66). February, 2019. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/2/130.pdf>

Кроткіх Олександр Ігорович,
студент групи ФМР-18-1

Науковий керівник:
Побоча Катерина Павлівна,
*к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків*

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ БАНКУ

Банківська система посідає важливе місце в економічній системі країни. Сучасний вітчизняний фінансовий ринок функціонує в складних динамічних та кризових умовах. Відповідно банківським установам необхідно приділити особливу увагу процесу управління власною платоспроможністю. Але найбільше у підтримці платоспроможності вітчизняних банків має бути зацікавлена держава, адже банки є одними з головних суб'єктів на ринку внутрішньому та зовнішньому фінансових послуг.

Проблемі управління платоспроможністю банківських установ приділяється чимало уваги у дослідженнях учених-економістів:

Н.М. Гудзенко, А.О. Єпіфанова, Н.Ф. Єфремова, С.М. Коваля, Ю.В. Масюка, В.І. Міщенко, Р.В. Михайлюка, О.Є. Майбороди, О.В. Молчанова, Г.В. Паляій, В.Я. Рудан, Я.Ю. Сидорчука, В.С. Стельмаха, Л.Я. Слободи, В.В. Фостяка, але на жаль, пропри значну кількість наукових напрацювань, через динамічний розвиток світової економіки, науковцям важко дійти спільного висновку, щодо побудови ефективної системи управління платоспроможністю банку.

Метою написання публікації є розкриття сутності процесу управління платоспроможністю банку та виокремлення основних напрямів забезпечення ефективного процесу управління рівнем його платоспроможності.

В сучасних умовах економічної та політичної нестабільності одним з ключових завдань, що постає перед вітчизняними банками, є підтримка їх платоспроможності. Показники платоспроможності банку найбільш точно відображають можливість банку відповідати за своїми фінансовими зобов'язаннями, а також дозволяє забезпечувати його стабільне та ефективне функціонування в умовах потужного негативного впливу на нього як внутрішнього так і зовнішнього середовища.

Палій Г.В. пише: «управління платоспроможністю банків можна пояснити як процес управління їх активами і пасивами, а саме грошовими коштами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, запасами, позаоборотними активами, залученими ресурсами та власним капіталом. Однією із найважливіших характеристик діяльності банків у сучасних умовах є платоспроможність, адже нині діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою ускладнюється тривалою кризою неплатежів, нестабільністю валютного курсу, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, гострим дефіцитом фінансових ресурсів. Платоспроможність банку тісно переплітається із фінансовою стійкістю і ліквідністю банку» [1].

Незважаючи на важливість проблематики ефективного управління платоспроможністю банку, серед науковців не має єдиного підходу до трактування терміну «платоспроможність». В таблиці 1 наведенні різні підходи до тлумачення даного терміну науковцями.

Відповідно до визначень наведених в таблиці 1, можемо визначити, що платоспроможність в загальному можна трактувати, як можливість банку в повному обсязі та своєчасно проводити розрахунки за власними зобов'язаннями. Науковці досить часто ототожнюють

платоспроможність з ліквідністю. Однак, ми вважаємо, що платоспроможність є більш ширшим поняттям, ніж ліквідність, тому що платоспроможність показує ефективність оперативного управління ліквідністю як банку, так і його балансу.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «платоспроможність»

Нуковець	Визначення поняття «платоспроможність»
В. Міщенко, Н. Слав'янської, О. Коренєвої [2]	це спроможність банку виконати законні вимоги кредиторів. Платоспроможність характеризується рівнем забезпеченості фінансових зобов'язань банку власним капіталом. Поняття «платоспроможність», як і поняття ліквідності характеризують здатність банку виконувати свої фінансові зобов'язання. Відмінність полягає в тому, що платоспроможність передбачає виконання зобов'язань за рахунок власного капіталу, тоді як ліквідність – повне виконання всіх зобов'язань банківської установи
М. Бердар [3]	здатність виконувати свої платіжні зобов'язання
Г. Базецька [4]	це спроможність банку здійснювати платежі наявними засобами або засобами, які постійно поповнюються за рахунок його діяльності
О.О. Непоча- тенко [5]	це можливість банку наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання
О. Майборода, І. Косарева [6]	це здатність банку у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансову діяльність
Закон України «Про затвердження Положення про економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків» [7]	це достатність власних коштів для забезпечення захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банку.

Джерело: складено автором на основі [2-7]

Майборода О. Є. наголошує: «ефективне управління платоспроможністю вважається головною умовою господарської діяльності будь якого суб'єкта господарювання (банку, підприємства тощо). Ефективне управління платоспроможністю банку характеризується здатністю суб'єкта стабільно здійснювати планові платежі та термінові грошові зобов'язання за рахунок наявних фінансових ресурсів і тих грошових засобів та активів, які можуть бути легко реалізовані» [6].

Важливою складовою в процесі управління платоспроможністю банку є аналіз основних показників його діяльності. У таблиці 2 подано економічні нормативи (Н1-Н9) п'яти банків, які тривалий час успішно ведуть діяльність на території України та за її межами. Відповідно до даних з таблиці, бачимо, що всі нормативи мають позитивні значення, що свідчить про задовільний фінансовий стан банків і відповідно про їх платоспроможність.

Таблиця 2

**Економічні нормативи п'яти українських банків
станом на 01.09.2019**

Банк	Н1 (млн.)	Н2	Н3	Н4	Н5	Н6	Н7	Н8	Н9
АТ "Укрексімбанк"	11 335	14,49	9,28	69,31	127,8	115,3	27,90	376,7	0,53
АТ "ОЩАДБАНК"	12 937	13,36	9,82	87,46	120,1	84,95	21,80	330	0,53
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	9 674	16,84	11,71	53,03	52,37	77,27	10,43	10,4	0,62
АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	19 609	14,82	7,47	47,30	130,1	94,79	5,71	0	0,44
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	9 674	16,84	11,71	53,03	52,37	77,27	10,43	10,4	0,62

Джерело: складено автором на основі [7, 8]

Також на основі даних звіту НБУ про розвиток банківського сектору, можемо зробити наступні висновки про ефективність управління рівнем платоспроможності вітчизняних банків. Зокрема фінансовий результат вітчизняного банківського сектору у 2018 році досяг рекордного за останні роки значення – прибуток платоспроможних банківських установ склав 21,7 мільярди грн, зокрема одинадцять мільярдів грн у четвертому кварталі. Варто зазначити, що операційні доходи зросли на 15 відсотків, зокрема завдяки приросту комісійного та процентного доходів, а витрати збільшилися на 7 відсотків. Враховуючи кризові умови банківського сектору та економіки в цілому, позитивні значення даних показників є свідченням ефективної політики правління банків щодо здійснення управління рівнем платоспроможності банку.

Досліджуючи проблему управління процесами платоспроможності банку, доцільно окрема проаналізувати один з найпопулярніших банків України: АТ КБ «Приватбанк» (табл. 3).

**Економічні нормативи АТ КП «Приватбанк»
за останні 9 місяців поточного року**

Норматив		За станом на								
		01.01	01.02	01.03	01.04	01.05	01.06	01.07	01.08	01.09
Н1	Регулятивний капітал (млн. грн.)	19555	19442	19417	19422	19710	19692	19680	19655	19609
Н2	Норматив достатності регулятивного капіталу	17,46	17,56	16,87	16,82	16,28	15,93	15,29	14,67	14,82
Н3	Норматив достатності основного капіталу	-	8,84	8,5	8,47	8,2	8,03	7,7	7,39	7,47
Н4	Норматив миттєвої ліквідності	43,46	47,71	52,26	49,58	47,74	45	41,96	42,06	47,3
Н5	Норматив поточної ліквідності	141,98	132,01	137,57	139,62	139,03	134,42	125,81	132,07	130,1
Н6	Норматив короткострокової ліквідності	97,74	91,71	95,63	96,03	97,16	94,54	90,61	95,31	94,79

Джерело: складено автором на основі [7-9]

У таблиці 3 подано економічні нормативи АТ КБ «Приватбанк» за останні 9 місяців поточного року. У таблиці подані нормативи які безпосередньо характеризують ліквідність та відповідно платоспроможність банку, варто зазначити, що всі нормативи в межах норми. Але доцільно зазначити, що протягом досліджуваного періоду, значення нормативів змінювалися, що пов'язано з нестабільністю валютного курсу та фінансовими операціями, які мають квартальний характер (стосується юридичних осіб). В цілому даний банк можна вважати надійним для клієнтів, адже він має задовільні показники економічних нормативів, а враховуючи, що даний банк знаходиться у державній власності, це покращує його фінансовий потенціал та дає додаткові гарантії, щодо його платоспроможності в період нестабільної економічної та політичної ситуації в наші державі.

Важливо розуміти, що в процесі управління платоспроможністю банку, важливим є системний моніторинг його показників, адже платоспроможність банку виступає як важливий індикатор його фінансової

стійкості. Ключові заходи, які повинна включати в себе політика управління платоспроможністю кожного банку подані на рис. 1.

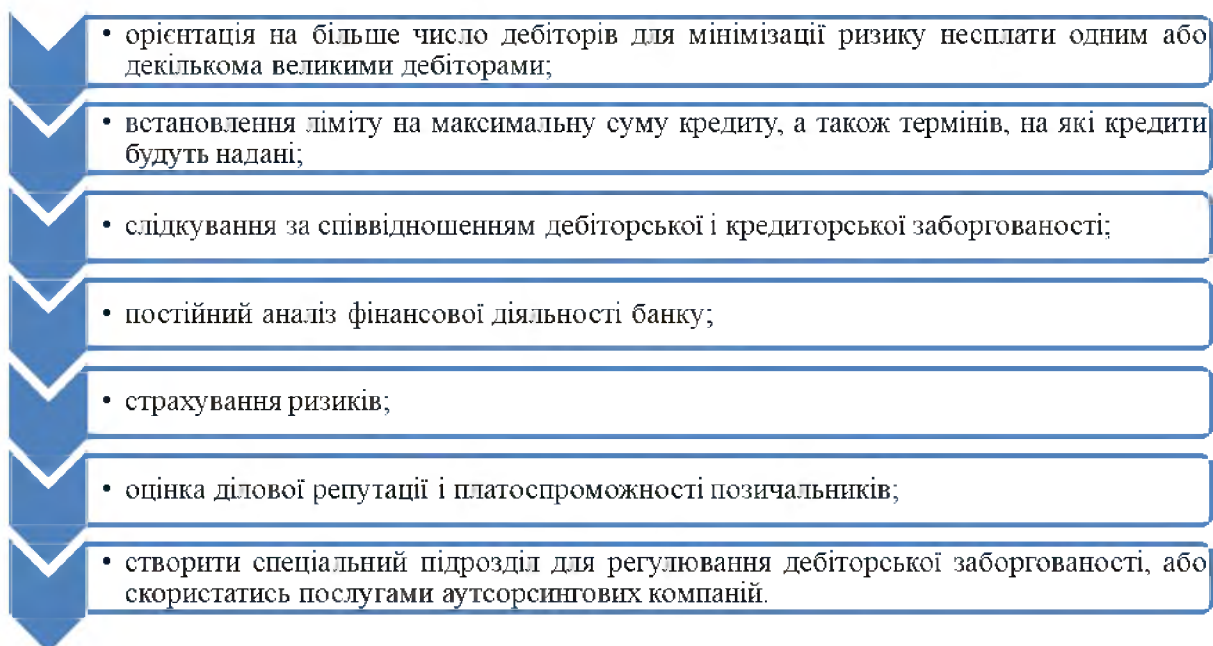

Рис. 1. Основні заходи, які повинна включати в себе політика управління платоспроможністю банку

Джерело: складено автором на основі [1]

Для створення та забезпечення ефективної політики управління платоспроможністю банку необхідно, щоб правління банку враховували головні принципи забезпечення оптимального рівня управління власною платоспроможністю (рис. 2).

Важливість успішної реалізації банками ефективної політики управління платоспроможністю полягає також в тому, що для банку стратегічно важливо підтримувати власний платоспроможний стан у будь-який момент часу для задоволення інтересів клієнтів, державних контролюючих установ та інвесторів. Основними вимогами (принципами) до підтримки оптимального рівня управління платоспроможністю банківських установ на думку вчених-економістів [8, 12] є системний аналіз, прибутковість, стійкість, ліквідність, а також оптимальність й ефективність.

Отже, платоспроможність займає ключове місце в функціонуванні будь якої фінансової установи. Створення ефективної системи управління рівнем платоспроможності банківської установи відіграє одне з ключових значень у побудові стратегії управління банком.

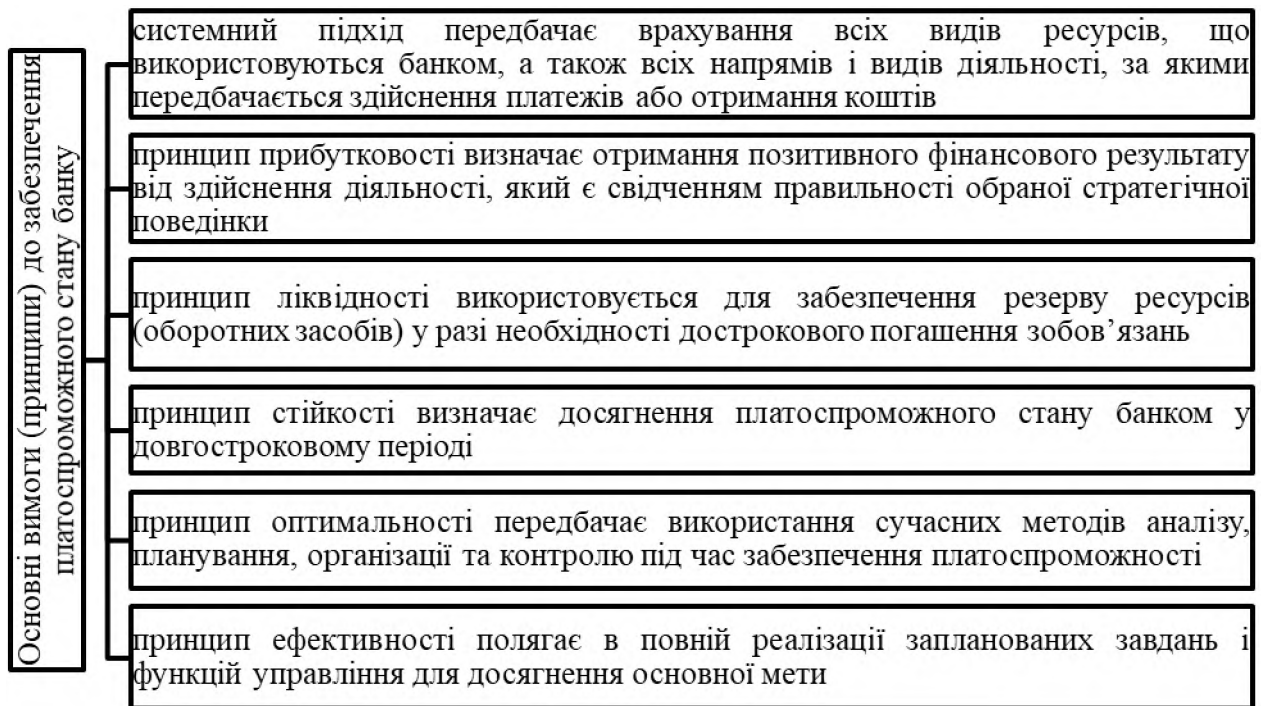

Рис. 2 Основні вимоги (принципи) до забезпечення оптимального рівня управління платоспроможності банку

Джерело: складено автором на основі [8, 11]

На основі викладеного матеріалу в публікації, можемо зробити висновок, що управління платоспроможністю банку: «це система методів та інструментів управління ресурсами банку, які разом становлять механізм забезпечення високого рівня платоспроможності банку, адже одними з основних показників, якими характеризуються банківські установи, є рівні платоспроможності, а також не менш важливим – ліквідності».

Проведений аналіз економічних нормативів п'яти вітчизняних банків, а також окремо розглянуто динаміку нормативів за дев'ять місяців поточного року. Усі показники мають задовільне значення та позитивну тенденцію. Але попри задовільні показники економічних нормативів, потрібно враховувати динамічність розвитку світової економіки і відповідно вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на функціонування вітчизняного банківського сектору. Саме тому проблема управління платоспроможністю банку сьогодні є досить актуальною і важливою, навіть для тих банків, які показують задовільні результати.

Процеси управління платоспроможністю банку пов'язані насамперед з вибором оптимальної методики управління складом, обсягом і структурою обігових активів (це стосується запасів, грошових коштів

та дебіторської заборгованості), яка забезпечує можливість досягти належного рівня платоспроможності банківської установи та підвищити рентабельність банківської діяльності. Відповідно банк повинен спрямовувати свою діяльність на збільшення кількості клієнтів, зокрема дебіторів. Враховуючи динамічний розвиток ринку, банкам необхідно системно проводити аналіз основних фінансових показників своєї діяльності, а також слідкувати за впливом зовнішніх та внутрішніх факторів і проводити системну оцінку середовища, в якому функціонує банк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Палій Г. В., Коваль Н. О. Управління платоспроможністю підприємства в сучасних умовах. Вінницький національний технічний університет. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17138/2626.pdf?sequence=3> (дата звернення 09.09.2019)
2. Міщенко В.І., Слав'янська Н. Г., Корнєєва О. Г. Банківські операції: підручник: 2-е вид., переробл. і доп. К.: Знання. 2007. 727 с.
3. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури. 2010. 352 с.
3. Базецька Г. І., Суботовська Л. Г., Ткаченко Ю. В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері. Х., ХНАМГ. 2012. 292 с.
4. Непочатенко О. О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. К., Центр учбової літ., 2013. 504 с.
5. Майборода О. Є., Косарева І. П., Лесняк А. О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017. №18. С. 256 – 260.
6. Положення про економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків : постанова Правління НБУ від 21.12.1993 р. № 114. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114500-93> (дата звернення 11.09.2019)
7. Офіційний сайт НБУ URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення 10.09.2019)
8. Офіційний сайт АТ КП «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/statystychna-zvitnist> (дата звернення 12.09.2019)

Марченко Ігор Андрійович,
студент групи ФМР-18-1

Науковий керівник:
Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

БАНКРУТСТВО, САНАЦІЯ ТА ФІНАНСОВЕ ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВ

Постановка проблеми. Сучасна банківська система України показала, що кожного року все більше й більше банків зазнають сильного негативного впливу різних факторів, що спричиняють хвилі банкрутств та ліквідацій. Стрімко збільшується кількість збанкрутілих банків, яка зараз становить вже близько ста, а найгірше, що їх кількість збільшується в геометричній прогресії.

Нестабільність банківської системи найбільше стала помітною під час великої економічної кризи, яка вплинула й на весь світ загалом, що спричинила помітне зниження прибутковості стабільних фінансових установ та збитковість банківських установ, це в свою чергу призвело до значного ускладнення підтримки своєї платоспроможності банками, ліквідність та мати достатній рівень капіталу.

Це сильно вдарило по банківській системі України і вона досі не змогла оговтатись, значно вплинуло навіть на великі фінансові установи, відголоски цієї кризи можна прослідковувати і зараз. Тому НБУ повинен використовувати усі примусові і не примусові заходи впливу, які мають бути направлені на підтримання платоспроможності та ліквідності банків і стабілізацію банківської системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми неплатоспроможності, банкрутства, санації та ліквідації банківських установ вивчаються багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими. Серед наукових праць, в яких досліджуються методи уникнення краху комерційних банків, теоретичні аспекти проведення фінансового оздоровлення, сучасні форми, можна відзначити дослідження таких науковців, як А.Мороз, С.Онисько, Д.Бішоп, М.Савлук, Д.Депамфіліс, Е.Шабалін, Г.Иванов, Ф.Еванс, Р.Бурганов, В.Новиков, Ю.Нікітін, А.Тютюнник, В.Білошапка, С.Рід, П.Гохан, А.Степаненко, А.Турбанов, І.Никонова, І.Лютий та інші.

Але потрібно зазначити, що початок проведення процедури банкрутства, санації або ліквідації, проблематика визнання банківської установи неплатоспроможною саме в банківській сфері, ці й інші проблеми залишаються дослідженими лише частково, поверхнево, це лише вершина айсбергу. Також потрібно не забувати, що не визначеними і дискусійними залишаються питання вибору методів фінансового оздоровлення банків та їх ефективної реалізації.

Метою статті є аналіз сучасного стану комерційних банків, до яких доречно й можливо застосовувати процедуру фінансового оздоровлення, або в разі її неможливості – банкрутства, санації або послідувочої ліквідації.

Виклад основного матеріалу. Хитке становище банківської системи України та кризові явища в економіці країни, спричинили масову збитковість та втрати ліквідності більшої частини кредитних установ України, а в певних випадках і до самого банкрутства, за яким може послідувати і ліквідація, при умовах застосування неефективних способів оздоровлення.

Процедурі банкрутства кредитних установ притаманні певні особливості. Основним фактором є те, що вони мають досить велику кількість вкладників та кредиторів, а через це, їм потрібно приділяти особливу увагу та спеціально для них визначене законодавство, яке могло б спокійно регулювати різні проблемні ситуації, які звісно ж виникають на кожному етапі банкрутства банку.

В Україні немає відповідного закону, який вирішував би всі питання, що пов'язані з банкрутством конкретно банків, а не всіх загалом, натомість діє лише Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який стосується всіх установ, організацій, підприємств [5]. Тому було б непогано запозичити досвід певних розвинутих країн, які могли б нам підійти, в яких є відповідні окремі закони.

Перше відноситься тільки для задоволення забаганок кредиторів, через ліквідацію майна боржника. Банки як й інші фінансові посередники використовують чужі фінансові ресурси і розміщують їх для отримання прибутку від інших осіб. Якщо є велика кількість кредиторів і вкладників, тоді і банку боржнику дуже важко швидко консолідувати ліквідні активи для погашення заборгованості, яка зненацька виникла перед кредиторами. Через це погіршення фінансового стану кредитної установи стає невідворотним процесом, і якщо він розпочався, протікає значно швидше, ніж у підприємств [1].

На власників банківської установи лягає дуже важкий тягар, потрібно усунути неплатоспроможність всього банку, як не дивно, але це і є головним принципом, який закладено в основу прийняття заходів по запобіганню банкрутства. Під запобіганням банкрутства потрібно розуміти можливість проведення судової або досудової санації банку. Вона являє собою систему комплексних заходів, які проводить власник, особою або уповноваженим органом, котрі в свою чергу спрямовані на фінансове оздоровлення банківської установи, шляхом її реструктуризації, реорганізації та здійснення всіх інших заходів, які мають правове підґрунтя в вигляді законів, задля запобігання ліквідації та банкрутству банку.

Головними причинами, які призводять до банкрутства банківських установ є внутрішні, які спричинені чинниками, що існують в середині установи, та зовнішні, які не залежать від керівництва установи та її акціонерів.

До зовнішніх причин відносять:

- призупинення темпів росту та нестабільність загальносвітової та внутрішньої економік;
- масове вилучення вкладів;
- втрата довіри до банків;
- масові паніки серед вкладників банківських установ;
- рейдерські атаки. [4]

До внутрішніх причин на сьогоднішній день відносять:

- недотримання законодавства;
- обман органів влади (приховування інформації від контролюючих суб'єктів про справжній стан про платоспроможність фінансової установи;
- спекуляція;
- некомпетентне керівництво;
- недоліки внутрішньобанківської системи. [4]

Для того щоб перевести банк в режим фінансового оздоровлення потрібно виникнення деяких важливих підстав. До них відносять:

- по-перше, щоб він порушив банківське законодавство;
- по-друге, мати недостатній рівень капіталу, потрібного для забезпечення адекватної діяльності;
- по-третє, треба віднести банк до категорії проблемних.

Справа про визнання банку банкрутом може бути порушена тільки після відкликання банківської ліцензії, тоді санація банку не допускається. Орган, що став ініціатором рішення про ліквідацію, призначає

ліквідатора, який одразу приступає до виконання своїх обов'язків. Якщо багато банків мають вагомі труднощі або перебувають на етапі глибокої кризи, потрібно застосувати комплексні заходи з пошуку та впровадження таких форм та методів управління, використання яких дало б змогу банкам не допускати справу до плачевного стану. [4]

Якщо річ вже зайшла про банкрутство, то необхідно використовувати методи, що дозволили б приводити та готувати в дію програми оздоровлення банків.

Наслідками фінансової кризи банку є втрата ліквідності та платоспроможності, а отже, - порушення вимог і норм чинного банківського законодавства та нормативних актів НБУ. У разі, якщо банківська установа перебуває у кризі, що загрожує його майбутньому, тоді його можуть перевести в режим фінансового оздоровлення з ініціативи Національного банку України. Режим фінансового оздоровлення – це система примусових та непримусових заходів впливу на банківську установу, які спрямовано на збільшення капіталу банку до потрібного рівня протягом визначеного періоду часу, з метою відновлення платоспроможності та ліквідності і усунення порушень, які призвели комерційний банк до збиткової діяльності та скрутного фінансового становища, а також наслідків цих порушень [2]. Звісно ж це складний процес, і не завжди захід щодо фінансового оздоровлення приводить до потрібних результатів, в такому разі, НБУ може наполягати на обов'язкову реорганізацію та призначити тимчасову адміністрацію.

Методами, за допомогою яких може здійснюватися фінансове оздоровлення комерційних банків в Україні задля запобігання втрати платоспроможності або банкрутству, відносять:

1. Передача активів неплатоспроможного банку в платоспроможний.

2. Шляхом продажу інвесторам за програмою санації. Залежно від причин, що призвели до погіршення фінансового стану банку, з метою підвищення платоспроможності та приведення діяльності банку у відповідність до вимог банківського законодавства, до програми санації можуть застосовуватися такі заходи: виплата боргу кредиторам; внесення на розгляд загальних зборів питання про зміну органів управління банком залучення осіб, уповноважених інвесторами виконувати відповідні заходи [3].

3. Шляхом введення тимчасової адміністрації в банк, який зазнає кризи. Досить поширений метод фінансового оздоровлення в Україні. Можемо бачити, що НБУ використовує його найбільше. За допомогою

введення тимчасової адміністрації вдалося втримати велику кількість комерційних банків на поверхні та не допустити їх ліквідації.

Висновки. Отже, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, потрібно щоб акціонери банку та державний регулятор були заодно, і спільними зусиллями витягли банк з боргової ями. Для того щоб держава не втручалася в управління банківської установи, потрібно щоб менеджери проводили правильну управлінську політику. Взагалі, банкрутство невеликого банку в Україні може пройти непомітно, його можна навіть і не відчутти, безболісно для економіки та суспільства. Інша ж річ, якщо це вже буде велика банківська установа. Можливо це навіть буде економічна катастрофа, адже вони не можуть підлягати ліквідації, бо це скоріш за все призведе до поганих наслідків, які вже буде відчувати кожний громадянин, це відобразиться на економіці всієї країни. Головною причиною також є й те, що після банкрутства банку його зобов'язання ляжуть частково на плечі платників податків. Тому головним завданням Національного банку будь-якої країни є недопущення ліквідації великих банків і будь-яким можливим способом досягти його оздоровлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данькевич А.П. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави/ А.П. Данькевич// Розвиток юридичної науки: проблеми та перспективи. - 2018. – 28с.
2. Міщенко В.І. Проблеми реорганізації та реструктуризації комерційних банків / В.І. Міщенко, І.М. Вядрова // Банківська справа. - 2019. - № 1.
3. Сміян Л. С., Грек Б. М., Костенко О. М., Нікітін Ю. В., Кононенко Л. М., Нікітін Д. Ю. Правове регулювання банкрутства: підручник / Національна академія управління — К.: КНТ, 2018. — 461с., с.161-163.
4. Лютий І.О., Криклій А.С., Міщенко В.І., Науменкова С.В., Версаль Н.І. Банківська справа: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Лютого І.О.- К.: Видавництво «Київський університет», 2018. - 392с.
5. Ребрик Ю.С. Особливості сучасних підходів до діагностики кризових явищ у банку / Ю.С. Ребрик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2019. - №12. - С. 117-122.
6. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом URL: www.zakon4rada.gov.ua

Наукове видання

СЕРІЯ «НАУКОВІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УДФСУ»

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

У шести частинах

Частина 3

Відповідальний за випуск

Кужелєв М. О.

Відповідальний редактор

Онишко С. В.

*Форматування та
комп'ютерна верстка*

Лисенко О. В.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Здано до друку 21.11.2019. Формат 60×84/16.
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman».
Друк. арк. 16,3.
Тираж 300 примірників. Замовлення № 843.

*Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08200, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*